

UNDERDÅNIGA UTLÅTANDEN

I ANLEDNING AF

DEN S. K. NORRLANDSKOMMITTÉNS

DEN 27 OKTOBER 1904 AFGIFNA BETÄNKANDE

STOCKHOLM 1905

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG

REGISTER.

	Sid.
I. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län</i>	1
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	2
II. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län</i>	3
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	”
III. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län</i>	4
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	”
IV—V. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län</i>	5
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	6
VI—VII. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län</i>	8
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	12
VIII—IX. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län</i>	14
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	16
X. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län</i>	17
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	”
XI. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län</i>	18
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	19
XII. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län</i>	20
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	21
XIII—XIV. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län</i>	23
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	25

	Sid.
XV. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län</i>	26
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	27
XVI. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län</i>	28
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	32
XVII—XVIII. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län</i>	34
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	35
XIX. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län</i>	37
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	”
XX—XXI. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län</i>	38
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	39
XXII. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län</i>	40
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	41
XXIII. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län</i>	44
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	45
XXIV—XXV. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län</i>	49
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	51
XXVI. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län</i>	52
Förbud för bolag m. fl. att förvärfva fastighet	55
Arrendelag	55
Jordafsöndring	”
Förekommande af vanhäfd	56
Beredande af odlingslägenheter	”
Odlingslägenheter å kronomark	57
Väghållningsbesväret	”
Skogsbeskattningen	58
Flottningsstadgan	”
Skriftesväsendet	60
Skogsallmänningar m. m.	62
Anslag och lån för dikning och nyodling	”
Undervisning	”
Vissa önskemål	63
XXVII. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfteleborgs län</i>	64
Förbud för bolag m. fl. att förvärfva fastighet	”
Ägostyckning	69
Arrendelag	”

	Sid.
Jordafsöndring	70
Förekommande af vanhäfd	"
Skogsbeskattningen.	71
Flottningsstadgan	"
Skiftesväsendet	74
XXVIII. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län</i>	75
Förbud för bolag m. fl. att förvärfva fastighet	77
Agostyckning	79
Arrendelag.	"
Jordafsöndring	80
Förekommande af vanhäfd	"
Beredande af odlingslägenheter	81
Odlingslägenheter å kronomark	"
Väghållningsbesväret	82
Skogsbeskattningen	84
Flottningsstadgan	86
Skiftesväsendet	88
Skogsallmänningar m. m.	"
Anslag och lån för dikning och nyodling	"
Undervisning	89
Vissa önskemål	"
XXIX. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län</i>	92
Förbud för bolag m. fl. att förvärfva fastighet	96
Agostyckning	97
Jordafsöndring	98
Arrendelag.	"
Förekommande af vanhäfd	99
Beredande af odlingslägenheter	100
Odlingslägenheter å kronomark	"
Väghållningsbesväret	"
Skogsbeskattningen	101
Flottningsstadgan	"
Öfriga framställningar.	105
XXX. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län</i>	107
Förbud för bolag m. fl. att förvärfva fastighet	"
Agostyckning	109
Arrendelag.	"
Jordafsöndring	"
Förekommande af vanhäfd	"
Beredande af odlingslägenheter.	"
Odlingslägenheter å kronomark	112
Väghållningsbesväret	113
Skogsbeskattningen.	114
Flottningsstadgan	115
Skiftesväsendet	"

	Sid.
Skogsallmänningar m. m.	115
Anslag och lån för dikning och nyodling	”
Undervisning	117
Vissa önskemål	”
XXXI. <i>Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län</i>	119
Förbud för bolag m. fl. att förvärfva fastighet	120
Ägostyckning	121
Arrendelag.	122
Förekommande af vanhäfd	123
Beredande af odlingslägenheter.	”
Odlingslägenheter å kronomark	124
Väghållningsbesväret	”
Skogsbeskattningen	125
Flottningsstadgan	”
Skiftesväsendet	126
Skogsallmänningar m. m.	”
Anslag och lån för dikning och nyodling	127
Undervisning	128
Vissa önskemål	”
XXXII. <i>Kammarkollegium</i>	130
Ägostyckning	144
Jordafsöndring	153
Väghållningsbesväret	156
Utdrag af kammarkollegii protokoll	161
XXXIII. <i>Landtmäteristyrelsen</i>	164
Ägostyckning	167
Jordafsöndring	186
Beredande af odlingslägenheter.	195
Skiftesväsendet	”
Skogsallmänningar m. m.	199
Utdrag af landtmäteristyrelsens protokoll	205
XXXIV. <i>Landtbruksstyrelsen</i>	207
Förekommande af vanhäfd	208
Undervisning	”
Arrendelag.	”
XXXV. <i>Kammarkollegium och Domänstyrelsen</i>	210
Odlingslägenheter å kronomark	”
Skogsbeskattningen.	220
Flottningsstadgan	233
Skogsallmänningar m. m.	237
XXXVI—XXXVII. <i>Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen</i>	240
Väghållningsbesväret	”
Flottningsstadgan	244

	Sid.
XXXVIII. <i>Kammarrätten</i>	250
Skogsbeskattningen	”
Utdrag af kammarrättens protokoll	254
XXXIX. <i>Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt Landbruksstyrelsen.</i>	256
Anslag och lån för dikning och nyodling	”
XXXX. <i>Statskontoret</i>	267
Anslag och lån för dikning och nyodling	”
XXXI. <i>Domänstyrelsen</i>	272
Skogsbeskattningen	”
Flottningsstadgan	274

I.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län.

Till Konungen.

I nådig remiss af den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen att afgifva underdånigt utlåtande i anledning af norrlandskommitténs *dels* framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen *dels* förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880.

Hvad angår skogsbeskattningen, finner länsstyrelsen i likhet med kommittén önskvärdt, att nuvarande bestämmelser härom kompletteras, så att en mera effektiv beskattning af afkomsten från skog må vinnas. Inom Stockholms län är emellertid denna fråga icke af sådan betydelse, att anledning föreligger att, såsom kommittén föreslagit, ordna densamma annat än i sammanhang med den förestående omorganisationen af beskattningsvärdet i dess helhet.

*Skogs-
beskattningen.*

Beträffande de af kommittén angifna speciella regler, som vid frågans lösande borde följas, vill länsstyrelsen angående den ifrågasatta uppdelningen af jordbruksfastighets taxeringsvärde å in- och afrösningsjord framhålla, att en sådan fördelning väl vore nödig endast i de fall, där afkastningen från afrösningsjorden genom skogsfång eller dylikt ägde en i förhållande till utbytet af inrösningsjorden afsevärd betydelse. För andra fastigheter än de af dylik natur synes nämligen en sådan fördelning skäligen ändamålslös; i hvarje fall skulle vinsten af densamma icke på långt när motsvara den ökade tungan i taxeringsarbetet.

I öfrigt vill länsstyrelsen allenast i fråga om de i framställningen förekommande uttalanden om vikten af skogsbeskattningens ordnande jämväl i den riktning, att en större del af skatt för inkomst af skog påföres i afverkningsorten, än hittills skett, erinra att det, åtminstone i de fall, där rörelse omfattar skogsprodukter, afverkade på olika orter eller annorstädes än å afverkningsorten förädlade, icke lärer vara möjligt att angifva den vinstandel, som kan anses falla å de olika beskattnings-

orterna. Någon annan beskattningsform än en efter de afverkade dimensionerna bestämd afgift för träd synes därför svårigen kunna tillämpas för skogsrörelses taxering i afverkningsorten.

*Flottnings-
stadgan.*

Beträffande de föreslagna ändringarna i flottningsstadgan får länsstyrelsen, som vid det förhållande, att flottning icke bedrifves inom länet, saknar tillräcklig erfarenhet på detta område för att kunna ingå på någon saklig pröfning af frågan, i underdånighet anmäla, att länsstyrelsen icke finner anledning att göra någon erinran mot kommitténs ifrågavarande förslag.

Stockholm å landskontoret den 29 augusti 1905.

Underdånigst:

Landshöfdingämbetet:

C. A. Wahlgren.

Daniel Ekelund.

II.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län.

Till Konungen.

Till åtlydnad af den i nådig remiss den 21 december 1904 meddelade befallning får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver af kommittén för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», under 10) i dess betänkande gjord framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen samt under 11) i samma betänkande framlagdt förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880.

Hvad då först angår det af kommittén i anslutning till 1890 års skattekommitté afgifna förslag till förändrade föreskrifter beträffande beskattning af inkomst af skog, hvilket afser att å dylik inkomstbeskattning tillämpa de grunder, som vid inkomsttaxering i allmänhet för närvarande äro gällande, har befallningshafvanden funnit det vara ur principiell synpunkt rättvisare än nu gällande bestämmelser i ämnet; och då de invändningar, som kunna däremot anföras, icke böra få tillmätas afgörande betydelse med hänsyn till de obestriddliga fördelar, som däraf kunna förväntas, får befallningshafvanden i underdånighet tillstyrka, att denna framställning måtte vinna nådigt afseende.

Skogsbeskattningen.

Beträffande därefter förslaget till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan, får befallningshafvanden, som vid förslagens granskning ej funnit anledning till anmärkning, i underdånighet förorda detsammes antagande såsom lag.

Flottningsstadgan.

Uppsala slott i landskansliet och landskontoret den 27 september 1905.

Underdånigst

BRÅKENHJELM.

*Joh. Malmberg.**Knut Hamilton.*

III.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län.

Till Konungen.

Sedan den af Eders Kungl. Maj:t i nåder tillsatta kommittén för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», den 27 oktober 1904 afgifvit underdånigt betänkande, samt Eders Kungl. Maj:t den 21 december samma år infordrat Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga utlåtande öfver nämnda betänkande, i hvad detsamma innefattade *dels* framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen och *dels* förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880, får landshöfdingeämbetet härmed i detta ärende underdånigst anföra följande:

*Skogs-
beskattningen.*

Beträffande förslaget om nya grunder för skogsbeskattningen förefaller det landshöfdingeämbetet, som skulle kommittén väl motiverat behovet af ändrad lagstiftning i detta afseende; och som det framlagda förslaget synes ägnadt att i väsentlig grad afhjälpa de framhållna olägenheterna, har landshöfdingeämbetet för sin del intet att mot förslaget i denna del erinra, äfven om landshöfdingeämbetet icke kan undgå att finna, det förslagets tillämpning helt visst kommer att ställa stora anspråk på vederbörande taxeringsmyndigheter.

*Flottnings-
stadgan.*

Hvad därefter angår förslaget till ändringar i flottningsstadgan har landshöfdingeämbetet, som inom Södermanlands län endast i ringa grad haft anledning att tillämpa flottningsförfattningarna, funnit de föreslagna ändringarna behöfliga och lämpliga.

Nyköping i landskansliet och landskontoret den 18 augusti 1905.

Underdånigst:

Landshöfdingämbetet:

Wilhelm Fahlcrantz.

Edward Ahlner.

IV.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län.

Till Konungen.

Uti nådig remiss den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anmodats att afgifva underdånigt utlåtande öfver den framställning rörande förändrade grunder för skogsbeskattningen, som gjorts af kommittén för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas»; och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande till åtlydnad häraf i underdånighet anföra följande.

Skogsbeskattningen.

De nu gällande bestämmelserna rörande beskattning af skogsafkastning hafva redan länge visat sig vara af mycket bristfällig natur, i följd hvaraf förslag hafva upprepade gånger bragts å bane till undanrödjande af bristfälligheterna i grunderna för taxeringen, men hittills icke ledt till något resultat.

Det nu föreliggande förslaget hänför sig till det, som år 1891 framlades af den år 1890 tillsatta skattekommittén, och ehuru åtskilliga erinringar framstälts mot detta förslag, finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, förvissad om att de med detsamma förenade svårigheterna skola visa sig vara i praktiken icke på något sätt oöfvervinnerliga, ifrågavarande förslag äga obestriddliga företräden framför nu gällande bestämmelser.

På grund häraf får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som i yttranden den 28 maj och den 31 december 1894 uttalat sig för frågans lösning i enahanda riktning, härmed i underdånighet tillstyrka, att det af 1890 års kommitté framlagda förslaget måtte i hufvudsak läggas till grund för nya bestämmelser rörande skogsbeskattningen.

Linköpings slott i landskontoret den 31 augusti 1905.

Underdånigst:

L. DOUGLAS.

Johan Lindby.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län.

Till Konungen.

*Flottnings-
stadgan.*

Genom nådig remiss den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:t infortrat Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga utlåtande öfver kommitténs för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880; och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i anledning häraf i underdånighet anföra följande:

Genom nämnda stadga har en laglig form gifvits åt den praxis, som utvecklats vid tillämpningen af de knapphändiga bestämmelserna i nådiga brefvet den 11 april 1811, och det är ju naturligt, att under den långa tid, som förflutit, sedan stadgan den 1 maj 1881 trädde i kraft, erfarenheten gifvit vid handen behovet af ytterligare föreskrifter till reglering af de vidt skilda intressen, som af flottningen beröras; men, då flottningen redan är reglerad i så godt som alla de större vattendragen i vårt land samt således endast smärre vattendrag och bivattendrag till de större sakna allmänna flottleder, torde de nu föreslagna ändringarne numera icke äga någon egentligen större praktisk betydelse, om de än till större delen få anses lämpliga och undanröjda en del ofullständigheter i stadgan.

Emellertid synes den i § 1 gifna bestämmelsen därom, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande »ofördröjligen» skall förordna om syn å vattendrag, sedan skriftlig ansökan inkommit, något kategorisk. I sådana län som Östergötland, där dylika frågor sällan förekomma, kan rådrum vara behöfligt, så att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande må komma i tillfälle att förvissa sig om, att fullt lämpliga personer förordnas såväl till förrättningsmän som särskildt till gode män, på hvilkas redbarhet och sakkännedom synnerligen stor vikt ligger. Eders

Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser därför lämpligt, att ordet »ofördröjligen» utbytes mot något annat uttryck såsom till exempel »så skyndsamt som möjligt» eller »så snart ske kan».

Jämväl hyser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tvekan om behöfligheten att förordna sådant ombud, som omförmäles uti § 2 mom. 2 af stadgan för bevakande af jordbrukets intresse samt för att tillse, att onödiga kostnader i öfrigt icke uppstå för flottledens anläggning.

Vederbörande jordägare torde numera, varnade af föregående tiders erfarenhet, icke underlåta att vid flottningssynerna själfva bevaka sina intressen, särskildt om dessa äro af större betydelse; och för öfrigt bör man äga rätt att vänta, att såväl förrättningsmannen som gode-männen besitta det omdöme och de egenskaper i öfrigt, att de veta förebygga de i berörda moment ifrågasatta oegentligheterna.

Af hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande häröfvan yttrat, torde framgå, att ej heller någon ändring af § 4 mom. 4 bör ifrågakomma.

Mot de ifrågasatta ändringarna i öfrigt har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke någon anmärkning att framställa.

Linköpings slott i landskansliet den 17 augusti 1905.

Underdånigst:

På landshöfdingämbetets vägnar:

C. O. de Frese.

Johan Lindby.

VI.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län.

Till Konungen.

*Skogs-
beskattningen.*

Genom nådig remiss den 21 sistlidne december anmodad att afgifva underdånigt utlåtande öfver det af kommittén för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», afgifna betänkande, i hvad detsamma rör den under 10) innefattade framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet anföra följande:

De i hög grad tryckande skattebördorna samt det betydliga väghållningsbesväret i Norrland och Dalarne, särskildt i de egentliga skogssocknarne, torde till ej ringa del bero dels på den omständigheten, att den därstädes befintliga skogen icke tillräckligt beskattas, i synnerhet i fall afverkningsrätten till densamma är såld, dels ock därpå, att den vid skogsafverkning uppkommande vinsten på grund af nu gällande bestämmelser beskattas i förädlingsorten.

Äfven inom Jönköpings län innehåller ett stort antal socknar hufvudsakligen skogbärande mark, hvarför äfven här i någon mån framträda förhållanden, likartade med de i Norrland och Dalarne, men synas de dock icke här påkalla så genomgående förändringar uti skogs- lagstiftningen som de, hvilka kommittén föreslagit.

Vid fastställande af fastighets taxeringsvärde bör ju enligt gällande bevillningsstadga hänsyn tagas till växande skog, och inkomst af skogen skulle sålunda komma kommunerna i skatteafseende till godo, men här inom länet möter vid tillämpningen af detta stadgande i viss mån samma svårighet som i Norrland och Dalarne, i följd hvaraf beskattningsmyndigheterna ofta äro mindre benägna att till deras fulla värde upptaxera skogsegendomar och, hvad beträffar den afverkade skogen, föres en stor mängd dylik skog från länets skogssocknar till större industricentra för att förädlas eller till kuststäder såsom Halmstad,

Malmö, Oskarshamn m. fl. platser för att utskeppas, därvid afverkningsorten icke erhåller någon andel af utskylderna för den af skogsrörelsen erhållna vinsten, i annat fall än att virket därstädes undergått någon form af förädling, åtminstone skrädning.

Emellertid torde här i underdånighet böra påpekas, att man vid en jämförelse af de kommunala skattebördorna i skogssocknar och i hufvudsakligen jordbruksidkande kommuner jämväl måste taga hänsyn till den omständigheten, att skogsegendomar i motsats till andra jordbruksfastigheter, såsom förut nämnts, ofta äro taxerade långt under sitt fulla värde, samt att man icke däraf, att de kommunala utgifterna per fyrk i många fall äro högre i skogssocknar än i andra kommuner, obetingadt kan draga den slutsatsen, att kommunalutskylderna i förhållande till egendomarnes verkliga värden äro högre i skogssocknarne.

Om man sålunda med skäl kan påstå, att den höga debiteringen per fyrk af kommunalutskylder i skogssocknar delvis beror på fastigheternas jämförelsevis låga taxeringsvärden, är det emellertid gifvet, att dessa kommuner gå förlustiga om betydliga, dem med rätta tillkommande skattebidrag till följd däraf, att den vid afverkning uppkommande vinsten beskattas i förädlingsorten, äfvensom att detta missförhållande med snaraste och utan afvaktan på andra sväfvande skattefrågors lösning bör afhjälpas.

Hvad först beträffar kommitténs förslag, att vid taxering af jordbruksfastighet, särskilda värden skola sättas å inrösnings- och afrösningsjord, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att tillämpningen af ett dylikt stadgande inom Jönköpings län skulle medföra icke så ringa svårighet. Beträffande hemmanen här inom länet råder nämligen i allmänhet det förhållandet, att dessas olika ägoslag äro spridda om hvarandra, och det torde mera sällan vara fallet, att ett hemmans inrösningsjord ligger i ett sammanhang för sig och afrösningsjorden i ett sammanhängande område för sig. Tillämpningen af den föreslagna bestämmelsen skulle sålunda, hvad beträffar Jönköpings län och antagligen äfven en stor del af riket i öfrigt, utom möjligen i det egentliga Norrland, förorsaka taxeringsmyndigheterna svårighet och tidsutdräkt samt hos nämnda myndigheter förutsätta en mera ingående kändedom om hemmanens ägor och beskaffenhet, än man rimligtvis kan begära.

Hvad härefter angår kommitténs förslag, att vid uppskattning af staten tillhörigt skogsområde den växande skogens hela värde skulle inbegripas, men att eljest vid bestämmande af fast egendoms taxeringsvärde hänsyn tages till växande skog allenast i den mån, densamma

användes till husbehof, så måste Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ställa sig tveksam, huruvida ett dylikt stadgande vore fullt lämpligt och rättvist. Det kan nämligen mot förslaget i denna del med skäl erinras, att en sådan bestämmelse komme att allt för mycket gynna den jord- och skogsägande landtbefolkningen på andra samhällsmedlemmars och det allmännas bekostnad. Skogen är ju ett kapital, som, bevaradt och värdadt, förräntar sig och för hvilket skatt bör erläggas lika väl som för annat kapital. Farhågan att upptaxering af växande skog skulle medföra allt för stor skogsafverkning, hvilken farhåga utgör motivet för den föreslagna bestämmelsen rörande taxeringen af fastigheter, kan ju icke förbises, men synes dock Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke utgöra tillräckligt skäl för denna undantagslagstiftning till förmån för ägare af skogbärande mark, ty dels torde öfverdrifven skogsafverkning bero icke så mycket på beskattningen som fastmera på vinningslystnaden och trävaruindustriens alltmera växande behof af skogsprodukter och dels torde skogen med en rationell skötsel genom gallring och blädning, utan att raseras, i de flesta fall lämna någon årlig afkastning. Det viktigaste skälet för det föreslagna stadgandet torde emellertid vara olämpligheten att i de fall, då afverkningsrätten till skogen är såld eller upplåten, belasta hemmanets ägare med utskylder för skogen, men denna svårighet torde kunna lösas på det sätt, att den upplåtna skogen taxeras såsom »annan» fastighet, och att innehafvaren af afverkningsrätten påföres bevilning för densamma.

Då enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande nu gällande föreskrifter om fastighetstaxeringen kunna bibehållas med den ändringen likvisst, att bevilningen för växande skog i hvarje fall påföres ägaren af skogen eller innehafvaren af afverkningsrätten till densamma, följer däraf, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke heller anser sig kunna tillstyrka de förändrade bestämmelser rörande skogsbeskattningen, som kommittén i 3—6 punkterna af ifrågasvarande framställning föreslagit.

Beträffande inkomsttaxering af skogs rörelse är emellertid uppenbart, att inkomst genom afkastning af skog bör beskattas till fulla beloppet, såvida icke inkomsten kan anses vara tillräckligt beskattad genom fastighetsbevilning, hvaraf följer, dels att själfva afverkningen af skogsprodukter från egna skogar icke skulle beläggas med inkomstbevilning, dels ock att vid beräkning af vinst för förädling af virke från egna med äganderätt innehafda hemman eller från upplåtet skogsområde trädens värde å rot borde afdragas.

Mot det föreliggande förslaget, att de af enskilda personer eller bolag ägda eller disponerade skogar hufvudsakligen skulle beskattas genom inkomstbevillning, torde ock kunna göras den anmärkningen, att bidrag från skogsegendomarne till de kommunala utgifterna komme att inflyta mycket ojämnt och helt och hållet bero på, huruvida afverkningar företagas eller ej, under det att för den kommunala beskattningen det är af största vikt, att inkomsterna blifva tämligen lika år för år.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande öfvergår slutligen till sista punkten i det föreliggande förslaget, nämligen den af kommittén förordade principen, att taxering af inkomst af skogs rörelse skall ske i den ort, där skogen är belägen.

På grund af nu gällande stadganden och praxis i taxeringsärenden beskattas skogs rörelse endast undantagsvis i den ort, där skogen afverkats, hvarigenom skogskommunerna beröfvas mycket ansevärd skattebidrag, hvilka rättvisligen tillkomma dem. Bestämmelser, afsedda att mera än hittills tillföra afverkningsorten bidrag till de kommunala utgifterna, äro sålunda synnerligen önskvärda och af behofvet påkallade; och håller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande före, att inkomst af skogsbruk bör i förevarande afseende fördelas mellan afverkningsorten och förädlingsorten uti en viss proportion, beroende på graden af virkets förädling, hvarigenom högst väsentlig förbättring i många skogssocknars kommunala ekonomi helt säkert skulle inträda.

På grund af hvad sålunda anförts anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke kunna i underdånighet tillstyrka någon annan ändring i gällande stadganden rörande skogsbeskattningen, än att *dels* innehafvare af afverkningsrätten till upplåtet skogsområde påföres bevillning såsom för »annan» fastighet för området skog, *dels ock* att uttrycklig bestämmelse meddelas därom, att inkomst af trävarurörelse till viss del beskattas i afverkningsorten.

Jönköping i landskontoret den 30 augusti 1905.

Underdånigst:
HJ. PALMSTIERNA.

Carl Wickbom.

VII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län.

Till Konungen.

*Flottnings-
stadgan.*

Jämlikt nådig remissresolution den 21 december 1904 får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande härmed afgifva underdånigt yttrande öfver den s. k. norrlandskommitténs förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880.

Beträffande § 1 synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att sökande, innan förordnande om syn meddelas, bör ställa säkerhet, som af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande godkännes, för synekostnaden, hvilken i allmänhet uppgår till ett rätt ansenligt belopp. Ställes ej dylik säkerhet, händer nämligen lätt, att svårighet sedermera uppstår för synekostnadens utfående, eller åtminstone att syneförrättaren får vänta en längre tid på godtgörelse för synen. Särskildt blir detta fallet, om sökanden genom egendomsafträde eller eljest upphör att vara intressent i företaget och ej verkställer sådan nedsättning af andel i kostnaden för flottledens inrättande, som omförmäles i förslagets 5 §, samt företaget därför ej kommer till utförande. Visserligen stadgas i 4 § 4 mom., att synekostnad skall af sökanden förskjutas, därest sådant äskas, men förrättningsmannen torde ofta draga sig för en dylik begäran, då han af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnats att verkställa förrättningen och han i allmänhet ej har kännedom om sökandens vederhäftighet och intresse för företaget, förr än han påbörjat förrättningen. Att då inställa fortgången af synen, om ej förrättningskostnaden genast erlägges, medför äfven olägenhet. Sedan synen afslutats, måste förrättningsmannen enligt 4 § 3 mom. alltid inom viss tid utarbета utlåtande, protokoll och ritningar, ty eljest gör han sig skyldig till tjänstefel. Han kan därför ej någon längre tid uppskjuta sistnämnda arbete, i afvaktan på att kostnaden därför blir erlagd i förskott, om han efter synen fordrat detta.

Behovet af det af kommittén föreslagna tillägget till mom. 2 af flottningsstadgans 8 § har äfven framträdt inom detta län, och Eders

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har därför allt skäl att tillstyrka detsamma.

I 5, 10 och 22 §§ har föreslagits, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skall i där omnämnda fall låta kungörelser intagas i tidningarna och länskungörelserna. Tvekan kan uppstå, huruvida dessa kungörelser skola i sista hand betalas af staten eller af sökanden, därest uttryckligt stadgande därom ej meddelas. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställer därför, att bestämmelse i detta hänseende måtte utfärdas.

I öfrigt har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke något att i underdånighet erinra mot det uppgjorda förslaget.

Jönköping i landskansliet den 28 augusti 1905.

Underdånigst:

HJ. PALMSTIERNÄ.

J. W. Spens.

VIII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län.

Till Konungen.

*Skogs-
beskattningen.*

Till åtlydnad af Eders Kungl. Maj:ts nådiga befallning i remiss på den så kallade norrlandskommitténs underdåniga betänkande, hvad angår däruti innefattad framställning angående reformering af skogsbeskattningen, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sådant afseende afgifva följande underdåniga utlåtande.

Lika med kommittén är Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande af den åsikten, att vederbörande skogskommuner i följd af gällande skattebestämmelser och utbildad praxis vid dessa bestämmelsers tillämpning i verkligheten icke komma i åtnjutande af det kommunala skattebidrag från skogarne, som borde åtfölja desammas afverkning. Det är äfvenledes uppenbart, att för de trakter af vårt land, där skogen utgör fastigheternas förnämsta värde och inkomstkälla, och där kommunerna äro hänvisade att från fastigheterna täcka sina största skattebehof, frågan om ett riktigt ordnande af skogsbeskattningen måste vara af synnerlig vikt och betydelse. Huruvida likväl den ifrågakända skattereformen kan vara lämpad att utan samtidig ändring af därmed närstående bestämmelser i beskattningslagarne, särskildt dem hvilka angå beskattning af fast egendoms afkastning öfver hufvud, nu för riket i dess helhet införas, är Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke i tillfälle att af den uti betänkandet lämnade utredning tillförlitligen bedöma, om ock å andra sidan däraf vill framgå, att för de norrländska länen särskildt gällande förhållanden göra en ändring i förslagets syfte ju förr dess hellre synnerligen önskvärd.

Då emellertid en allmän omgestaltning af det nuvarande beskattningssystemet torde vara snart förestående, lär den väckta frågan äfven för nämnda landsdelars vidkommande fördelaktigast lösas såsom ett led i det nya systemet.

Vid angifna förhållanden anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sakna tillräckligt giltiga skäl att vare sig såsom undantagslagstiftning för Norrland eller såsom afseende hela riket till den underdåniga ansökningen tillstyrka nådigt bifall.

Växjö i landskontoret den 26 augusti 1905.

Underdånigst:
Ch. E. VON OELREICH.

Ernst Ahl.

IX.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län.

Till Konungen.

*Flottnings-
stadgan.*

Med föranledande af nådig befallning i remiss af den 21 december sistlidet år får länsstyrelsen härmed afgifva underdånigt utlåtande öfver det af så kallade norrlandskommittén under 11) afgifna förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880.

Ehuru några missförhållanden af den omfattning och beskaffenhet, som af kommitterade antydast, icke gjort sig här i länet gällande vid flottningsförfattningarnes tillämpning, finner sig länsstyrelsen i allt fall böra tillstyrka de af kommitterade ifrågasatta ändringar i flottningsstadgan, helst dessa ändringsförslag synas väl ägnade att främja, det såväl allmän som enskild rätt under proceduren vid flottleds inrättande behörigen tillvaratagas.

Växjö i landskansliet den 27 april 1905.

Underdånigst:

På Landshöfdinge-Ämbetets vägnar:

*Frithiof Ohlsson.**Ernst Agnér.*

X.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 30 december nästlidet år har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fått sig anbefalldt att afgifva underdånigt utlåtande öfver den så kallade norrlandskommitténs förslag dels angående nya grunder för skogsbeskattningen och dels till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880; och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande till åtlydnad häraf i underdånighet anföra följande.

Hvad först vidkommer förslaget om nya grunder för skogsbeskattningen får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande underdånigst framhålla, att erfarenheten jämväl i detta län gifvit vid handen, att det nuvarande sättet för beskattning af skogsafkastning icke är tillfredsställande. Det har nämligen visat sig möta stora praktiska svårigheter att bestämma taxeringsvärdet å en fastighet med rika skogstillgångar fullt rättvist i förhållande till värdet å andra jordbruksfastigheter. i följd hvaraf å skogsegendomar i allmänhet blifvit satt betydligt lägre taxeringsvärde än med fullt beaktande af deras skogstillgångar bort bestämmas.

Skogsbeskattningen.

Förändring af lagstiftningen härutinnan finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande således af behovet påkallad, och därest det icke skulle anses lämpligt att på en gång öfvergå till beskattning af all inkomst af fast egendom genom inkomstbevillning, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del förorda kommitterades förslag, som synes erbjuda en god lösning af frågan.

Emot kommitténs förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af gällande flottningsstadga har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke något att erinra.

Flottningsstadgan.

Kalmar i landskontoret den 30 augusti 1905.

Underdånigst.

Å Landshöfdingämbetets vägnar:

*Axel Bökelund.**J. E. Lagström.*

XI.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december sistlidna år anbefalld att afgifva underdånigt utlåtande öfver framställningar och förslag, hvilka af kommittén för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, underdånigst afgifvits beträffande dels nya grunder för skogsbeskattningen, dels ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet anföra följande:

*Skogs-
beskattningen.*

Enligt § 1 af gällande instruktion för taxeringsmyndigheterna skall vid taxering af jordbruksegendom värdet föreslås och bestämmas med ledning af, bland annat, tillhörande skogsmark, hvarvid särskildt föreskrifvits, att behörigt afseende bör fästas vid skogens beskaffenhet. Vid bestämmande af fastighetsvärdet bör sålunda tagas i betraktande icke blott skogens areal utan äfven dess beskaffenhet. Hvarje närmare bestämmelse om sättet för skogens uppskattning saknas likväl. Man kan ej gärna för denna lägga till grund skogens afkastning, ty i sådant fall skulle skogen och därmed äfven fastigheten blifva högre beskattad, därest större afverkning därå företages, än om afverkning sker i mindre skala, och sådant vore uppenbart orimligt. Lika litet kan skogen uppskattas till det kapitalvärde, som densamma skulle betinga, därest den blefve i sin helhet afverkad.

Ett förtydligande huru härmed bör förfaras synes blifva än mera nödvändigt, därest kommitténs förslag, att vid taxering särskilda värden böra sättas å inrösningsjorden och afrösningsjorden, skulle vinna bifall. Ett sådant särskiljande af taxeringsvärdena skulle emellertid vara för-enadt med så stort besvär och vara så tidsödande, att taxeringsförrätt-ningarna ej skulle hinna att i rätt tid avslutas, och kan därför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del icke förorda förslaget

härom, åtminstone hvad angår detta län, med dess många små jordbruksfastigheter, hvilkas sönderdelande i än mindre brukningsdelar alltjämt pågår.

Däremot har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke något att erinra mot bifall till kommitténs öfriga förslag beträffande skogsbeskattningen.

Enär här i länet icke finnas några vattendrag, som äro tjänliga för begagnande till timmerflottning, och någon dylik flottning därför aldrig här förekommer, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke något att anföra beträffande de föreslagna ändringarna i flottningsstadgan.

*Flottnings-
stadgan.*

Visby å landskansliet den 28 augusti 1905.

Underdånigst:
AUGUST WALL.

Oscar Melin.

K. P. Lundblad.

XII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län.

Till Konungen.

Såsom infordradt underdånigt utlåtande öfver vissa delar af det betänkande, som afgifvits af kommittén för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anföra följande:

*10:e. Nya grunder för skogsbeskattningen.**Skogs-
beskattningen.*

Ehuru antagande af kommitténs förslag, att afkastning af skog skulle i regel beskattas genom inkomstbevillning, torde komma att i åtskilliga hänseenden medföra olägenheter och svårigheter, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande likväl, vid öfvervägande af de skäl, som tala för och emot förslaget, detsamma vara att föredraga framför nu gällande stadganden.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kan emellertid ej biträda kommitténs förslag hvad angår bestämmelsen, att vid taxering af jordbruksfastighet särskilda värden skulle åsättas inrösnings- och afrösningsjorden.

Enligt § 1 af instruktionen för taxeringsmyndigheterna skall i värdet af jordbruksegendom ingå jämväl därtill hörande särskilda förmåner såsom vattenfall, torfmosse, lastageplats och fiske, hvilka dock uppenbarligen måste uppskattas efter andra grunder än den egendomen tillhörande åker, äng, samt skogs- och betesmark, hvadan vida större anledning förefinnes att, om sådant eljest anses lämpligt, särskilda taxeringsvärden åsättas sådana förmåner. För taxeringsmännen blefve det emellertid i hvarje fall regel att vid taxering af olika delar af en jordbruksfastighet fortfarande nödgas anlita olika beräkningsgrunder.

Därest, såsom kommittén föreslagit, vid bestämmande af fast egendoms taxeringsvärde hänsyn skulle tagas till afkastningen af växande

skog allenast i den mån, densamma erfordras till husbehof, synes den enda giltiga grunden till föreskrift om inrösnings- och afrösningsjordens särskiljande, att vid fastighetstaxeringen skogstillgången hittills lämnats obeaktad, komma att undanröjas. En sådan föreskrift skulle ej heller vara ägnad att åstadkomma en noggrannare fastighetstaxering eller lämna någon grund för bedömande af ståndskogens kostnad och värde.

För taxeringsmännen skulle det blifva en vansklig och mödosam uppgift att bestämma särskilda värden å inrösnings- och afrösningsjorden. De kunna visserligen äga kännedom om ungefärliga värdet af en jordbruksegendom i dess helhet, men fördelningen af detta värde torde i de flesta fall blifva alldeles godtycklig. Köpeafhandlingar, åtminstone i södra och mellersta delarne af riket, pläga ej innehålla särskilda köpeskillingar för inrösnings- och afrösningsjorden, och äfven om så skulle vara fallet hvad angår de skogbärande trakterna i Norrland, finge taxeringsmännen därom ej någon kännedom, enär domarne ej, enligt § 14 i bevillningsförordningen, hafva skyldighet att i sina uppgifter till taxeringen verkställa anteckningar om tilläfventyrs bestämda köpebelopp för skilda delar af försålda fastigheter.

60 § skiftesstadgan innehåller visserligen bestämmelser om hvad med inrösnings- och afrösningsjord skall förstås, men taxeringsmännen hafva ej tillgång till några skifteshandlingar och för öfrigt undergå egendomarna under tidernas lopp genom odling eller eljest sådana förändringar, att äfven skifteshandlingarna äro mindre tillförlitliga vid bestämmande af gränserna mellan inrösnings- och afrösningsjorden; och på hvad sätt skulle taxeringsmännen bereda sig kännedom härom, då i många fall ej ens ägaren själf torde kunna lämna erforderliga upplysningar om arealen af inrösnings- och afrösningsjorden samt deras särskilda värden?

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får sålunda afstyrka förslaget, att vid taxering af jordbruksfastighet särskilda värden åsättas inrösnings- och afrösningsjorden.

I öfrigt har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej något att erinra mot hvad kommittén i denna punkt föreslagit.

11:e. Flottningsförfattningarna.

Inom detta län förekommer, enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inhämtat, flottning af virke allenast i Listerby å genom Listersjöarne till Johannishus såg, i Ronneby å från Hjorthålan till Värperys trämassefabrik samt i det vattendrag, som bildas af sjön Raslängen m. fl. sjöar, Alltidshultsån och sjön Halen. Flottningen i

*Flottnings-
stadgan.*

dessa vattendrag bedrifves ej i någon större omfattning, och framställning om deras upplåtande till allmän flottled har ej heller visat sig erforderlig. Beträffande den förstnämnda flottleden har innehafvaren at Johannishus' fideikommiss genom särskilda kontrakt med vederbörande jordägare förvärfvat sig rätt till för flottningen behöflig uppdämning. För flottningen från Hjorthålan till Värperyd äro ej andra villkor gällande än att den, som verkställer flottningen, ersätter strandägarne för den skada, som kan uppkomma å växande gröda, med belopp, hvarom öfverenskommelse för hvar särskild gång träffas. För flottningen från sjön Raslängen m. fl. sjöar äro ej några särskilda villkor eller öfverenskommelser gällande.

Då de af kommittén föreslagna ändringar i flottningsstadgan synas vara väl grundade, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande emellertid tillstyrka förslaget i denna del.

Karlskrona å landskontoret den 28 augusti 1905.

Underdånigst:

A. WACHTMEISTER.

Albert Lilja.

XIII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1904 har det blifvit Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förelagdt att afgifva underdånigt utlåtande öfver norrlandskommitténs betänkande och förslag den 27 oktober 1904, i hvad samma betänkande och förslag uti 10:de punkten afser framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen, och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därvid underdånigst andraga:

*Skogs-
beskattningen.*

De af kommitterade föreslagna grunder för skogsbeskattningen hafva förut varit framställda af de särskilda kommittéer, som åren 1891 och 1894 afgifvit förslag till ändrade grunder för, bland annat, skogsbeskattningen, och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har senast den 21 september 1894 afgifvit underdånigt utlåtande i frågan, därvid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande funnit sig icke kunna tillstyrka förslaget.

De skäl emot ändring i grunderna för skogsbeskattningen, som då anförts, torde enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening ännu vara gällande, och hvad kommittén till stöd för förslaget nu hufvudsakligen anført, att nämligen utdebiteringen af kommunalutskylder i norrländska länen är högre för fyrk än i riket i öfrigt, torde möjligen kunna bero därpå, att jordbruksfastigheterna i norrländska länen icke äro med inberäknuande af skogstillgången uppskattade till sitt verkliga värde, ett förhållande, hvarom dock Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke kan uttala någon mening. Om vid bestämmande af fast egendoms taxeringsvärde hänsyn skulle tagas till afkastningen af växande skog endast i den mån, densamma användes till husbehof, skulle för den kommunala beskattningen undandragas den säkra årliga tillgång, som härflyter däraf, att i taxeringsvärdet inbegripes äfven värdet af skog utöfver husbehof. Vål skulle vid de tillfällen, skogsafverkning företages och inkomsten däraf särskildt påføres bevillning, för kommunalbeskattningen yppas en tillfällig tillgång, som

efter slutad afverkning komme att upphöra; och då sålunda enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening af förslagets genomförande skulle uppkomma en icke eftersträfvansvärd ovisshet om beloppet af de skattebidrag, som kunna vara att tillgå för de kommunala behofven, finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den föreslagna ändringen af grunderna för skogsbeskattningen icke vara för kommunerna förmånlig, så länge nuvarande samband mellan bevillning och kommunalutskylder äger bestånd.

Kristianstads landskontor den 21 augusti 1905.

Underdånigst
Landshöfdingämbetet.

W. Andersson.

Emil Vilner.

XIV.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 december 1904 anbefallt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver, jämte annat, ett uti den så kallade Norrlandskommitténs underdåniga betänkande afgifvet förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sådant hänseende, med tillkännagifvande, att icke något vattendrag här i länet blifvit upplåtet till allmän flottled, underdånigst anföra, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke har något att erinra mot berörda förslag.

*Flottnings-
stadgan.*

Kristianstads landskansli den 12 oktober 1905.

Underdånigst.

Landshöfdingämbetet:

W. Andersson.

W. Ehrenborg.

XV.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december sistlidet år har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anbefallts att afgifva underdånigt utlåtande öfver kommitterades »för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas» betänkande, såvidt det innefattar dels framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen och dels förslag angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880; och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i dessa ämnen i underdånighet anföra följande.

*Skogs-
beskattningen.*

Framställningen angående nya grunder för skogsbeskattningen innefattar förslag, i syfte att afkastning af skog icke skall, såsom nu, beskattas uteslutande genom fastighetstaxering utan blifva föremål för inkomstbevillning, i den mån skogen användes annorledes än till husbehof. De förhållanden inom norrländska länen, som påkallat kommitterades berörda framställning, äga icke motsvarighet här i länet. Emellertid är det utan tvifvel sant, att det ställer sig svårt, för att icke säga omöjligt, att genom fastighetstaxeringen rätt beskatta afkastningen af skog, men denna svårighet läser förefinnas jämväl i fråga om annan afkomst af jordbruksfastighet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåter sig i sådant afseende exempelvis erinra, hurusom högt uppdrifven trädgårdsodling å jord kan lämna en betydande afkomst, som med nu gällande bestämmelser icke kan för beskattning åtkommas. I sådana fall läser nämligen taxeringsvärdet å jorden icke rimligen kunna uppdrifvas i förhållande till den inkomst, som en driftig och affärsskicklig trädgårdsodlare under gynnsamma konjunkture kan taga ur jorden. Det samma gäller om flere slags binärningar till jordbruket, hvilka för närvarande beskattas uteslutande genom fastighetstaxeringen. En reglering af fastighetsbeskattningen i dess helhet synes alltså vara af behofvet påkallad, och Eders Kungl. Maj:ts befallnings-

hafvande anser sig under sådana förhållanden icke kunna i underdånighet tillstyrka en partiell ändring, som endast med svårighet låter sig förenas med nu gällande principer i fråga om beskattning af fast egendom. För öfrigt har förslag i den riktning, kommitterade åsyftat, redan under år 1891 förelegat i utarbetadt skick till Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning, utan att Eders Kungl. Maj:t funnit förslaget böra föranleda vidare åtgärd.

Beträffande förslaget angående ändringar i flottningsstadgan, så saknar Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, på grund af detta läns naturbeskaffenhet, all erfarenhet angående denna stadgas verkningar och är således ej i tillfälle att afgifva något på erfarenheten grundadt uttalande angående behöfligheten af ändringar i densamma eller om lämpligheten af dem, som föreslagits. Men såvidt det varit möjligt att utan ledning af de rön, som tillämpning af en lag lämnar, yttra sig i ämnet, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej funnit anledning att mot de föreslagna ändringarne göra någon underdånig erinran.

*Flottnings-
stadgan.*

Malmö i landskansliet och landskontoret den 25 augusti 1905.

Underdånigst.

G. TORNERHJELM.

Fritz Hallberg.

G. V. Eiserman.

XVI.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län.

Till Konungen.

Jänlikt nådig befallning uti remissresolutionen den 21 december nästlidet år har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver det underdåniga betänkande, som kommittén för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakt-hållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», eller den s. k. norrlandskommittén afgifvit angående särskildt nya grunder för skogsbeskattningen och förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880; och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande till åtlydnad däraf härvid i dessa ämnen i underdånighet anföra följande.

*Skogs-
beskattningen.*

Kommitterade hafva med de af dem föreslagna åtgärderna, hvad skogsbeskattningen angår, velat uppnå vissa lättnader i skattetungan för den jordbrukande befolkningen i skogskommuner; och hafva de tänkt sig vinna detta syfte hufvudsakligen på två vägar, nämligen *dels* genom ändring i sättet för skogens uppskattning, *dels* genom ändrade bestämmelser om orten för beskattning af skogens afkastning.

I förra afseendet hafva framhållits tvenne principer, som torde vid tillämpningen, såsom nedan skall visas, medföra ganska betänkliga följder. Den ena principen är, att skogen uppskattas olika, om den finnes i statens eller i enskilds ägo, och den andra, att inkomst genom afkastning af skog, som är i enskilds ägo, förutom sådan afkastning, som är att hänföra till husbehofvet, beskattas genom inkomstbevilling.

Beträffande först det förhållande, att blott staten tillhörigt skogsområde bör uppskattas med hänsyn till den växande skogens hela värde, men ej den enskildes, bryter sådant den i gällande bevillningsförordning fastslagna grundsatsen, att »fast egendom skall uppskattas till sitt verkliga värde».

En följd af denna rubbning skulle blifva, att en fastighets taxeringsvärde icke komme att motsvara det värde, som fastigheten betingade vid en försäljning, då gifvetvis en säljare eller en köpare bedömer fastighetens värde i möjligaste mån efter verkliga förhållanden och således tager hänsyn till värdet af växande skog äfven i fråga om afsalu. För taxeringsmyndigheterna blefve då än svårare än hvad nu är fallet att träffa riktiga taxeringsvärden å fast egendom. Vidare komme gifvetvis ett taxeringsvärde, som kanske väsentligen understege köpeskillingen. att menligt inverka på jordägarens kreditförhållanden och därigenom mången gång vålla svårigheter för denne att rätt sköta sin jord. Detta åter skulle måhända framkalla ett behof att afvinna skogen vid visst tillfälle största möjliga afkastning och förty föranleda till skogens sköfning, något som gifvetvis bör undvikas.

Den andra principen, eller att beskatta viss afkastning af skogen genom inkomstbevilning, torde räkna sin tillkomst från en önskan att. då skogen vid en afverkning lämnar en beständ inkomst, denna varder fullt beskattad. Berörda önskemål, om än berättigadt, torde dock icke böra vinnas på det af kommitterade föreslagna sättet.

Vill man företaga en noggrann undersökning rörande skogsuppskattningen, skall man finna att, när verkliga värdet vare sig vid försäljning eller vid beskattning efter nu gällande bevillningsstadga bestämmes, detta erhålles, hvad den växande skogen beträffar, icke med hänsyn till den vinst, skogen skulle lämna, om afverkning af densamma företoges just då försäljningen eller uppskattningen sker, utan efter en beräkning i allmänhet af hvad skogen utan att sköflas bör kunna lämna till såväl husbehofvet som äfven i viss mån afsalu eller med hänsyn till en ordnad skogshushållning. Detta förklarar också det förhållande, som vid skogsförsäljningar för afverkning i regel kan iakttagas, eller att försäljningspriset vida öfverstiger det värde, man vid beskattning satt å den sålda växande skogen på det område, därifrån försäljningen skett.

Här finnes alltså ett öfverskott af afkastning, som förut icke träffats af någon som helst beskattning.

Detta öfverskott af afkastning — som uppkommer vid skogens afverkning helt eller delvis, och som taxeringsmyndigheterna utan svårighet torde kunna utröna vid jämförelse mellan värdet af den afverkade skogen å rot vid afverkningstiden å ena sidan samt det å skogen satta taxeringsvärdet efter frånräkning af själfva jordvärdet och värdet å den möjligen kvarstående skogen enligt de vanliga grunderna för beskattning å andra sidan — lämpar sig enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åsikt mycket väl för beskattning genom inkomst-

bevillning såsom varande en inkomst, som man kan säga afvinnes skogen vid ett visst tillfälle, och hvars storlek beror på då gällande konjunkturer.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser således, att ändring i nu gällande grunder för sättet af beskattning utaf fast egendom icke bör — utom möjligen i sammanhang med fullständig omarbetning af bevillningsförrordningen — vidtagas i vidsträcktare mån, än att förutberörda öfverskott må blifva föremål för beskattning genom inkomstbevillning, som då bör erläggas af den eller dem, som erhålla öfverskottet ifråga, samt att såsom en följd däraf i 2 § af instruktionen för taxeringsmyndigheterna må intagas såsom skäl för ändring uti fastighetstaxeringen under tiden mellan två på hvarandra följande allmänna fastighetstaxeringar äfven det fallet, att växande skog afverkats, för såvidt taxeringsmyndigheterna med hänsyn till förutvarande taxeringsvärde anse minskning böra äga rum, därvid emellertid denna minskning icke får öfverstiga det värde, som den afverkade skogen enligt de vanliga grunderna för beskattning haft före afverkningen.

För belysande af förestående må anföras ett exempel: en skogsareal är åsatt ett taxeringsvärde af 10,000 kronor; en afverkning till vissa dimensioner sker, därvid det afverkade befinnes hafva ett värde af 6,000 kronor. Frändrages nu från värdet 10,000 kronor dels jordvärdet 5,000 kronor och dels värdet å kvarvarande skog, allt beräknadt enligt de vanliga grunderna för beskattning, 3,000 kronor eller således tillhoppa 8,000 kronor, så erhålles den afverkade skogens förut beskattade värde eller 2,000 kronor; öfverskottet, som bör bevillningstaxeras, utgör alltså 4,000 kronor och det värde, hvarmed fastigheten må minskas, 2,000 kronor.

Ofvan angifna inkomstbeskattning bör gifvetvis äga rum i den kommun, där skogen är belägen.

Härmed är Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inne på behandlingen af den andra utaf kommittén föreslagna utvägen eller att genom ändrade bestämmelser om orten för beskattning af skogens afkastning söka vinna lättnad för befolkningen i skogskommuner beträffande dess kommunala skatter, hvilka skatters storlek skulle minskas, om till kommunen lades ytterligare skatteföremål.

Detta spörsmål är delvis redan besvaradt genom förslaget, att öfverskottet af inkomst vid skogsafverkning bör beskattas i den ort, där skogen är belägen.

Emellertid kan ifrågasättas, om ej äfven en del af den vinst, som uppkommer vid skogsprodukters förädling, bör äfven i det fall, att för-

ädlingsrörelsen ej drifves i den ort, där skogsafverkningen ägt rum, beskattas i nämnda ort, i motsats till hvad för närvarande i detta hänseende plägar ske eller att hela förädlingsvinsten upptages till beskattning inom den kommun, där förädlingsrörelsen drifves, med undantag i vissa fall allenast för en mindre del, som då beskattas å ort, hvarifrån rörelsen ledes och hvaräst till affären hörande räkenskaper föras eller styrelsen, om rörelsen innehafves af bolag, har sitt säte.

Det är uppenbart, att förädlingsvinsten är något helt annat än förut omförmälda öfverskott af afkastning vid skogsafverkning och således ej beröres af beskattningen af detta öfverskott, hvilken beskattning endast träffar skogsvärdet å rot vid den tidpunkt, då skogen tillgodogöres.

Frågan om förädlingsvinst rättvisligen må beskattas till någon del inom afverkningsort, då denna icke sammanfaller med orten, där förädlingsrörelsen bedrifves, beror således uppå, huruvida uti samma vinst ingår något moment — utöfver det redan beskattade värdet af skogen å rot — som kan blifva föremål för beskattning. Man kan i detta fall ställa sig tveksam, men förmenar Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att det i förädlingsrörelsen ingående arbete, som försiggår vid skogens afverkning (timmerdrifning eller dylikt) och dess forslande från afverkningsstället till flottled eller annat ställe för vidare tillgodogörande, är en så viktig och betydelsefull gren af själfva förädlingsrörelsen, att den bör betinga rätt för afverkningsorten att få del i beskattningen af förädlingsvinsten. Äger till exempel i en kommun rum afverkning, därmed tusentals arbetare sysselsättas en längre tid, torde billighet och rättvisa kräfva, att en sådan kommun, hvars invånare mången gång af de vid afverkningen sysselsatta arbetarne måste utstå ej obetydligt obehag, för att ej säga kostnad, såsom för polisbevakning m. m., får del i beskattningen utaf inkomsten från skogsprodukternas tillgodogörande i deras helhet.

Huru stor del af denna beskattning, som bör uppföras i afverkningsorten, torde kunna bestämmas med ledning af de öfver förädlingsrörelsen förda räkenskaper och sättas i förhållande till öfrigt arbete, som nedlägges å produkten, innan vinsten erhålles.

Noggranna föreskrifter i detta hänseende torde dock böra införas i instruktionen för taxeringsmyndigheterna, på det att olika förfaringsätt vid beskattningen inom de olika kommunerna må undvikas, hvarjämte i bevillningsstadgan äfven torde böra meddelas särskilda föreskrifter för den, som drifver förädlingsrörelse af ifrågavarande beskaf-

fenhet, att till taxeringsmyndigheterna lämna sådana uppgifter, att beskattning i ofvan antydda riktning må kunna ske.

*Flottnings-
stadgan.*

Hvad härefter vidkommer det af kommitterade afgifna förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke någon annan erinran att emot samma förslag framställa, än att stadgandet i 2 § 2 mom. därom, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skall förordna lämplig person att till skyddande af den jordägande ortsbefolkningens intressen öfvervaka, dels att flottleden så inrättas, att jordbruket däraf icke lider oskäligt intrång, dels ock att enligt 9 § utgående ersättning icke sättes till oskäligt belopp eller annan obehörig kostnad för anläggningen uppstår, icke synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande af behovet vara påkalladt.

I motiveringen framhålla kommitterade, att det sålunda ifrågasatta stadgandet innehåller en viktig nyhet och en af det föreliggande förslagets hufvudpunkter, samt redogöra närmare för hvilken uppgift det af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnade ombud skulle hafva att fullgöra. I denna redogörelse betonas, bland annat, att ombudet icke finge betraktas såsom något allmänt ombud i egentlig mening och ännu mindre såsom ombud för enskilda personer, utan att ombudet närmast vore att betrakta såsom ett officiellt rättegångsbiträde, som vid alla de tillfällen, då sättet för flottledens anläggning behandlades, kunde fästa såväl parternas som syneförrättarnes och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppmärksamhet på hvad som kunde vara att iakttaga till skyddande af den jordbrukande ortsbefolkningens intressen.

Då det emellertid icke lärer kunna förnekas, att jordbrukarne själfva äro med förhållandena på orten bäst förtrogna och ingalunda sakna förmåga att personligen eller genom lagligen befullmäktigade ombud bevaka sina egna och sin orts intressen, synes en sådan nyhet som att en myndighet, opåkallad, skulle förordna ombud eller rättegångsbiträde för att bevaka en ortsbefolknings intressen icke böra upphöjas till lag.

Frågorna vid ett vattendrags upplåtande till allmän flottled skulle, genom ett dylikt stadgandes tillämpning, utan tvifvel komma att än ytterligare invecklas, helst i det fall — hvilket mycket väl kan tänkas förekomma — att det af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnade ombudet under förhandlingarne förfäktade en mening och jordägarna själfva eller deras i behörig ordning valda ombud förfäktade en motsatt mening.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att andra momentet i § 2 af kommitterades förslag måtte utgå och tredje momentet af samma paragraf erhålla den förändrade lydelse, som i följd af andra momentets utslutande påkallas.

Halmstads slott i landskansliet och landskontoret den 21 augusti 1905.

Underdånigst:

A. ASKER.

Carl Hafström.

H. M. Spens.

XVII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län.

Till Konungen.

*Skogs-
beskattningen.*

Jämlikt nådig föreskrift i remiss den 21 december 1904 åligger det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver en af »kommittén för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», gjord framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen; och får i anledning häraf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande underdånigst anföra, att inom detta län frågor om skogsbeskattning endast undantagsvis förekomma samt att, ehuru några sådana olägenheter, som de kommittén afser att genom sin framställning undanröja, icke för detta läns vidkommande torde kunna påvisas, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock icke finner något att erinra mot, att skogsbeskattningsfrågan löses i den af kommittén angifna riktning.

Göteborg i landskontoret den 31 juli 1905.

Underdånigst

GUST. LAGERBRING.

Otto Graffman.

XVIII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län.

Till Konungen.

På grund af nådig befallning i remiss den 21 sistlidne december aligger det länsstyrelsen, som, jämlikt nådig föreskrift i samma remiss, uti underdånigt utlåtande den 31 nästlidne juli yttrat sig öfver den så kallade norrlandskommitténs i afgifvet betänkande under 10) gjorda framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen, att afgifva underdånigt utlåtande äfven i anledning af det i nämnda betänkande under 11) innefattade förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880; och får fördenskull landshöfdingeämbetet i sådant afseende i underdånighet anförä,

*Flottnings-
stadgan.*

att landshöfdingeämbetet, som, då flottning i endast ringa omfattning förekommer i detta län, icke är i tillfälle att med någon större grad af insikt och erfarenhet bedöma det föreliggande förslagens innebörd, vid den granskning af förslaget, som likväl företagits, funnit anledning att erinra, dels huruvida icke, därest det föreslagna tillägget till 5 § i flottningsstadgan om skyldighet för sökande af vattendrags upplåtande till allmän flottled att ställa viss säkerhet för anläggningens fullbordan komme till stånd, tidpunkten för säkerhetens ställande skäligen skulle kunna framflyttas, till dess beslutet om flottledens reglering blifvit meddeladt och vunnit laga kraft, och huruvida icke kronan såsom sådan sökande må kunna befrias från berörda skyldighet, och dels att ett tillägg synes erforderligt till den föreslagna ändringen af 8 § 2 mom. i det hänseende, att, när det ju skulle kunna inträffa att, då vattendrag, som är under anläggning till allmän flottled, upplåtes till interimsfloftning, större eller mindre del af de nya byggnader, som för flottleden skola inrättas, är färdig och flottningen således äfven af dessa byggnader drager nytta, den tillfälliga afgälden för interimsfloftningen synes böra bestämmas icke blott med hänsyn till de byggnader, som enligt 9 § skola inlösas åt flottleden, utan äfven med af-

seende på den nytta, flottningen tillskyndas genom de redan utförda nya arbetena, hvilka, likasåväl som de gamla, blifva utsatta för nötning och åverkan af flottgodset.

Göteborg i landskansliet den 26 augusti 1905.

Underdånigst

Landshöfdingämbetet.

H. N. Lundin.

Ernst Thorin.

XIX.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län.

Till Konungen.

Enligt nådig remiss den 21 december 1904 har landshöfdingämbetet att afgifva underdånigt utlåtande öfver den s. k. norrlands-kommitténs förslag dels angående nya grunder för skogsbeskattningen samt dels om ändring i vissa delar af flottningsstadgan.

I förstnämnda hänseende har kommittén upptagit det af 1890 års skattekommitté härutinnan gjorda förslaget, hvaröfver länsstyrelsen redan den 8 september 1891 afgifvit utlåtande. Afkastning af skog anser landshöfdingämbetet emellertid böra genom inkomstbevillning beskattas endast i det fall, att sådant visar sig af praktiska skäl synnerligen nödigt. I dylik händelse synes det ifrågavarande förslaget vara att föredraga framför de flerahanda andra förslag, som i sådant syfte blifvit på senare tider väckta. Landshöfdingämbetet befarar dock, att förslaget, därest det antages, kommer att i tillämpningen medföra stora svårigheter och förvecklingar.

*Skogs-
beskattningen.*

Mot de föreslagna förändringarne i flottningsstadgan, hvilka företrädesvis torde vara behöfliga för de norrländska, mera storslagna förhållandena, har landshöfdingämbetet icke att framställa någon erinran.

*Flottnings-
stadgan.*

Vänersborg i landskansliet den 27 oktober 1905.

Underdånigst

På landshöfdingämbetets vägnar.

*Mats Zachrison.**O. Wibom.*

XX.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län.

Till Konungen.

*Skogs-
beskattningen.*

Enligt remissresolution den 21 december sistlidet år åligger det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län att afgifva underdånigt utlåtande öfver de af den så kallade norrlandskommittén uti betänkande den 27 oktober 1904 föreslagna »nya grunder för skogsbeskattning».

Då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande nu fullgör denna nådiga befallning, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande underdånigst erinra, att omförmälda nya grunder öfverensstämma med det förslag, som särskilde kommitterade uti betänkande den 1 maj 1891 afgifvit. Öfver detta förslag afgaf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 11 påföljande juli underdånigt utlåtande, hvaruti Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förmälde sig instämma uti hvad kommitterades flertal yttrat och föreslagit beträffande beskattning af inkomst från afkastning af skog, med erinran allenast, att hvad som anförts (sid. 43 i nämnda betänkande) rörande statens skogar syntes äga tillämplighet jämväl i fråga om menigheter tillhöriga allmänningsskogar. Den tryckta samlingen af alla utlåtandena öfver kommitténs betänkande gifver vid handen, att elfva andra länsstyrelser i hufvudsak delat den åsikt, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåtit sig uttala; och som de af öfriga länsstyrelser och Eders Kungl. Maj:ts och rikets kammarrätt framställda betänkligheter och invändningar icke rubbat denna Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åsikt, anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra fortfarande i underdånighet förorda, att ifrågavarande af norrlandskommittén föreslagna nya grunder för skogsbeskattning må i hufvudsak tjäna till ledning vid affattande af förändrade bestämmelser i detta ämne.

Mariestad i landskontoret den 10 juni 1905.

Underdånigst

C. A. SJÖCRONA.

C. A. Tengbom.

XXI.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län.

Till Konungen.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län har enligt remissresolution den 21 december 1904 undfått nådig befallning att afgifva underdånigt utlåtande öfver det af den så kallade norrlands-kommittén afgifna förslag »angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880».

*Flottnings-
stadgan.*

Efter granskning af detta författningsförslag får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande nu fullgöra berörda nådiga befallning samt därvid underdånigst tillkännagifva, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke funnit något väsentligt att erinra mot samma förslag.

Mariestad i landskansliet den 10 juni 1905.

Underdånigst

C. A. SJÖCRONA.

Ludv. Almqvist.

XXII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län.

Till Konungen.

Jämlikt nådig remiss den 21 december nästlidet år har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län anbefallts afgifva underdånigt utlåtande öfver den s. k. norrlandskommitténs framställda förslag angående nya grunder för skogsbeskattningen äfvensom förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880; och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sådant afseende underdånigst anföra följande.

*Skogs-
beskattningen.*

För afhjälpande af de missförhållanden i fråga om skogsbeskattningen, som enligt kommitterades mening gjorde sig gällande, särskildt inom Norrland och Dalarne, hafva kommitterade uttalat sin anslutning till det förslag, som år 1891 framlagts af den år 1890 tillsatta skattekommittén, hvars utlåtande rörande skogsbeskattningen blifvit i nu föreliggande ämne återupptaget. Uti sitt öfver 1891 års kommittéförslag den 30 september samma år afgifna utlåtande anförde emellertid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att dessa förslag skulle i väsentliga delar blifva ytterst svåra om icke ogörliga att tillämpa, därvid, bland annat, framhållits de svårigheter, som mången gång skulle uppstå såväl vid frågan om inrösnings- och afrösningsjordens taxerande särskildt för sig som vid bedömandet af huru stor del af befintlig skog, som kunde anses utgöra hvarje hemmans eller brukningsdels husbehof af skog. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställde därför, att skog, hvaröfver jordägaren hade fri dispositionsrätt, borde i sin helhet ingå i fastighetens taxeringsvärde och åsättas fastighetsbevilling, hvar emot all skogsrörelse å annans mark i enlighet med den praxis, som i allmänhet gjorde sig gällande, borde beskattas genom inkomstbevilling. I afseende å taxeringsorten uttalades tillika, att icke allenast inkomsten genom försäljning af skog eller genom virkesfångst från eget område lämpligen borde beskattas å ort, där skogen vore belägen, i enlighet med kommitténs förslag, utan äfven att den inkomst, som

härledde sig såväl från försäljning af å annans mark afverkad skog som från virkesfångst för egen förädlingsrörelse medelst afverkning å annans därtill upplåtna mark, borde beskattas å afverkningsorten. Den orättvisa, som i följd af hittills gällande stadgande i fråga om beskattningsorten drabbat kommunerna, synnerligen inom de norrländska länen, och hvarigenom kommunerna gått miste om betydande inkomster för sina kommunala behof, vore därför alltför uppenbar för att icke påkalla en ändring i lagstiftningen.

Hvad sålunda tillförene anförts finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig allt fortfarande böra vidhålla samt i nu föreliggande ärende åberopa, men anser sig därvid dock böra tillägga, att förhållandena inom Värmlands län icke, efter hittills vunnen erfarenhet, varit sådana, att kommunernas intressen kunde sägas i någon anmärkningsvärd grad blifvit förbisedda. Vare sig i fråga om inkomstens fördelning mellan afverkningsorten och den plats, där skogsprodukterna vidare förädlats, eller i fråga om det sätt, hvarpå skogsegendomar taxerats, har inom detta län anledning till anmärkningar förekommit, och särskildt beträffande fastighetstaxeringen anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig böra framhålla, att vid sist hållna omtaxering af fast egendom skogsfastigheter inom detta län taxerats synnerligen högt, då såsom grund för taxeringsvärdets bestämmande i allmänhet lagts skogens försäljningsvärde efter befintliga virkesmassan.

Hvad därefter angår kommitténs förslag till ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880, synas flertalet af därutinnan framlagda bestämmelser välbetänkta och nyttiga. Hit böra, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening, hänföras de bestämmelser, som föreslagits i syfte att förekomma ett obehörigt fördröjande af flottleds färdigställande, liksom särskildt de föreslagna bestämmelserna för beredande af ökad kontroll öfver flottningsförenings verksamhet och större tillgodoseende af de flottande mindre virkesägarnes intressen. Jämväl de ifrågasatta tilläggen till 8 § i flottningsstadgan finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ändamålsenliga; och anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillika böra förorda förslaget om vissa meddelandens intagande i ortstidning och utsättande af bötespåföljd för flottning utan tillstånd i flottled, som ännu icke upplåtits till allmänt begagnande. Nedsättningen af den ränta, som må flottledsanordnare tillerkännas å anläggningsskapital, synes jämväl befogad.

Däremot finner sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke obetingadt kunna biträda kommitténs uttalanden angående behovet af sådant allmänt ombud, hvarom förmäles i 2 § 2 mom. flottningsstadgan

*Flottnings-
stadgan.*

enligt kommitténs förslag. Erfarenheten inom detta län har nämligen gifvit vid handen, att i allmänhet — åtminstone under senare år — den jordägande befolkningen väl vetat att vid flottleds inrättande bevaka sina intressen, i följd hvaraf härstädes icke kan sägas hafva gjort sig gällande något behof af det ifrågasatta allmänna ombudet, hvars ställning för öfrigt säkerligen skulle blifva ganska sväfvande.

Än mera tveksam ställer sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande till kommitténs förslag, att sökande af rätt att anordna allmän flottled i vattendrag skulle inom i förslaget närmare angifven tid göra nedsättning af $\frac{1}{10}$ af den beräknade kostnaden för flottledens iordningsställande, äfvensom om det nedsatta beloppets förverkande, därest företaget icke inom vederbörlig tid bragtes till fullbordan. Genom föreskrifter härom skulle nämligen, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, mången sökande afskräckas från det ändock i mångt och mycket vanskliga, alltid besvärliga företaget att igångsätta en allmän flottled, under det att icke allt för stränga bestämmelser synas böra uppställas, då det gäller främja ett så allmänt intresse, som åstadkommandet af en allmän flottled väl alltid får anses vara. I händelse af förslagets antagande lär emellertid äfven böra inrymmas ett stadgande därom, att, därest kronan, såsom någon gång varit fallet, skulle uppträda såsom sökande, skyldighet att ställa borgen icke föreligger.

Äfven mot kommitténs förslag i fråga om sättet för bestämmande af värdet å undervattensprängning och annat dylikt arbete, som före vattendrags inrättande till allmän flottled befinnes vara i vattendraget verkställt och kan tjäna till nytta för flottleden, hyser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vissa betänkligheter, då det rätt ofta torde möta svårigheter att med behörigen verifierade räkenskaper visa sådant arbetes värde och det vid uppskattningen häraf mindre bör vara fråga om kostnaden för arbetet vid dess utförande än det verkliga värdet vid den tidpunkt, då flottleden kommer till stånd.

Då kommittén för sitt arbete haft att följa ett bestämdt ledmotiv, lärer det vara naturligt, att kommittén vid afgifvande af sitt förslag i främsta rummet beaktat hvad som syntes främja det speciella syfte, för hvilket kommittén blifvit tillsatt. Härifrån torde ock det föreliggande förslaget böra ses. Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning vore det emellertid önskligt, att flottningsstadgan med ledning af de erfarenheter, som vunnits under stadgans snart 25-åriga tillämpning, underkastades en mera omfattande revision. Sälunda hafva exempelvis i ett flertal hänseenden inträdt förändrade förhållanden efter stadgans tillkomst, hvaribland må framhållas, att den gröfre, mera fullmogna

skogen i regel blifvit afverkad och flottgodset i vattendragen till väsentligare delar numera utgöres af mindre stycken, såsom props, pappersved, kolved och dylikt. Dessa virkesslag torde i hufvudsak erbjuda samma grad af svårighet vid flottning, och fördelningen af flottningskostnaden mellan dem skall sålunda, åtminstone enligt flottningsstadgans ordalydelse, ske på motsvarande sätt. Härigenom fördyras och försvåras emellertid framkomsten i allmän flottled af mindre värdefullt virke. En ändring härutinnan synes vara af verkligt behof påkallad.

Karlstad i landskontoret den 19 augusti 1905.

Underdånigst

Landshöfdinge-Ämbetet,

Ture Broström.

Georg Samuelson.

XXIII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 december 1904 anbefallt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande öfver dels de uti det af »kommittén för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», afgifna underdåniga betänkande under 10) innefattade framställningar, angående nya grunder för skogsbeskattningen, dels ock det i samma betänkande under 11) innefattade förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880, så får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sådant hänseende i underdånighet anföra följande.

*Skogs-
beskattningen.*

Hvad först angår kommitténs förslag rörande nya grunder för skogsbeskattningen, så öfverensstämmer detta i hufvudsak med det förslag, som framlades i det af särskilda kommitterade den 1 maj 1891 afgifna betänkande med förslag till vissa ändringar i gällande bevillningsförordning. Detta förslag blef skarpt kritiseradt af flertalet utaf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande äfvensom af Eders Kungl. Maj:ts och rikets kammarrätt samt föranledde ej till något resultat.

Väl är det sant, att oegentligheter kunna förefinnas i fråga om skogsbeskattning och att det kunde vara önskligt att skogens värde och den inkomst, som af skogen erhålles, i högre grad beskattades än hvad som nu är fallet, liksom ock att vederbörande kommuner, inom hvilka skogsafverkning bedrifves, blefve bättre tillgodosedda i fråga om beskattningen af skogen, men det framställda förslaget innebär, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, ej någon lycklig lösning af denna fråga.

I detta afseende får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i

underdånighet åberopa sitt den 12 september 1891 öfver sistnämnda kommittés betänkande afgifna yttrande.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får därför i underdånighet afstyrka nådigt bifall till hvad nu föreslagits i fråga om nya grunder för skogsbeskattning.

Beträffande härefter förslaget till ändringar i flottningsstadgan framhåller kommittén att orsaken till förslaget är den, att klagomål inlupit därom, att sågverksbolagen skulle i åtskilliga hänseenden be- gagnat sig af det stora inflytande, de äga öfver flottningsväsendet, för att obehörigen gynna sig själfva på de skogsägande böndernas bekostnad.

*Flottnings-
stadgan.*

Inom detta län hafva dylika klagomål ej försports, och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande saknar hvarje anledning att antaga, det flottningsstadgan blifvit inom länet så använd och tillämpad, som af kommittén i betänkandet omförmäles. Då det emellertid låter tänka sig, att de nuvarande stadgandena kunna missbrukas, så torde en revision af flottningsstadgan böra vidtagas.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill därför genomgå förslaget paragraf efter paragraf.

I 1 § har kommittén inflikat ordet »ofördröjligen». Ehuru det torde vara obehöfligt att genom insättandet af ett sådant ord söka påskynda Eders Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvandes åtgärder samt tillägget således är onödigt, vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock ej motsätta sig att i paragrafen intages en sådan bestämmelse, som visar, att synen skall hållas så fort som möjligt. »Ofördröjligen» är emellertid ett olämpligt valdt ord, ty därmed måste förstås att synen skall genast hållas, oafsedt om årstiden och andra förhållanden lägga absolut hinder i vägen därför. Bestämmelsen kommer för öfrigt äfven i strid mot 3 § i stadgan, som föreskrifver, att synen skall verkställas å tjänlig årstid.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill därför i underdånighet hemställa, att det måtte i denna paragraf stadgas, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skall tillse, att synen hålles »så fort ske kan och lämplig årstid är för handen».

2 § 2 mom. innehåller, på sätt kommittén säger, en viktig nyhet nämligen den, att en särskild person skall förordnas att vid fråga om flottleds inrättande bevaka den jordägande ortsbefolkningens intresse, och kommittén förklarar denna nyhet vara en af förslagets hufvudpunkter. Det må ju vara, att en dylik person, som kommittén föreslår, kan, om han är tillräckligt kvalificerad, understundom göra nytta, men Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ställer sig dock mycket

tveksam, huruvida det är lämpligt att en dylik person *ovillkorligen* förordnas. Han skall ju, såsom kommittén säger, vara ett officiellt rättegångsombud, som får laglig rätt och skyldighet att föra talan för i flottningsföretaget intresserade jordbrukande personer. Desse blifva således lagligen påtvingade ett ombud, som de ej påkallat och kanske ej ens vilja hafva, och detta ombud får dessutom laglig rätt att framställa yrkanden med mera, som de, såsom hans principaler, kanske ej alls vilja hafva framställda. Detta är en nyhet på det processuella området och en nyhet af den beskaffenhet, att dess värde kan dragas i tvifvelsmål.

Ehuru Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande är öfvertygad om, att de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utsedde synemännen skola lämna fullkomlig trygghet för att alla frågor blifva vid synen fullt opartiskt utredda, samt på grund af vunnen erfarenhet håller före, att den jordägande Ortsbefolkningen i de flesta fall numera mycket väl förstår att själf taga vara på sina intressen, vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock ej fullkomligt afstyrka nådigt bifall till att ett dylikt ombud förordnas, utan vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslå den ändringen att, då den jordägande, i flottningsföretag intresserade befolkningen därom gör framställning, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får rätt förordna en dylik person att föra den talan, som af kommittén föreslagits.

I 3 § föreslås, att synen skall vara verkställd inom ett år, efter det förordnandet meddelats. Då ett förordnande i regel lämnas omedelbart efter ansökningen och ansökningen kan inkomma på en sådan tid af året, att synen, som bör verkställas å tjänlig årstid, ej kan med den föreslagna tidsbegränsningen medhinnas under sådan årstid, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställa, att bestämmelsen ifråga ändras så, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande må äga att bestämma tiden för syneförrättningens afslutande, dock att synen alltid skall vara verkställd senast inom utgången af det kalenderår, som följer på det, hvarunder förordnandet lämnats.

I öfrigt har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej något att erinra mot hvad kommittén i denna paragraf föreslagit.

Emot ändringsförslagen i § 4 vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande endast erinra, att det torde kunna med skäl ifrågasättas, huruvida, därest, på sätt kommittén föreslagit, ombud enligt 2 § 2 mom. *ovillkorligen* skall förordnas, sökanden i första hand och därefter flottleden skall vidkännas kostnaden för ombudet. Ej heller torde skäligen kunna stadgas, att jordägarne skola bekosta ett ej af dem

påkalladt ombud vid förrättningen. Blir däremot, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, ombud förordnad endast efter framställning af jordägarna, kan det med fog sägas, att jordägarna, hvars intresse ombudet skall bevaka, böra vidkännas kostnaden för ombudet, men, då ett sådant ombud får anses hafva därjämte fått ett officiellt uppdrag att i statens intresse skydda den jordägande befolkningen mot de stora bolagen, synes det vara riktigast att ersättning åt honom utginge af statsmedel.

Visserligen lär det föreskrifna tillägget i 5 § försvåra inrättande af flottled, men de af kommittén anförda skäl för detsamma äro sådana, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig böra förorda bifall till förslaget.

Då tillstånd lämnas till interimisflottning, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i detta län alltid fastställt afgifter för flottningen. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har därför ej något att erinra mot, att uttrycklig föreskrift härom intages i 8 §.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har ej heller något att erinra mot, att i 9 § räntan bestämmes till högst sex procent.

Beträffande det i 10 § föreslagna tillägget, att beslutad ändring i reglemente ej blir gällande utan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes fastställelse, så torde det ej vara något att erinra mot att denna föreskrift flyttas från 14 paragrafen till denna paragraf.

Däremot synas bindande skäl ej vara anförda för den mening, att ett flottningsreglemente mer än andra af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fastställda reglementen för ekonomisk verksamhet ovillkorligen kräfver att hvart femte år undergå en förnyad pröfning. Däremot synes det lämpligt, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande må kunna, därest reglementet visar sig ej tillräckligt tillgodose allas intressen, på framställning af person, hvars intresse af flottningen beröres, och efter vederbörandes hörande underkasta reglementet förnyad pröfning.

Emot förslaget att utbyta ordet strandägare mot ordet jordägare har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej något att erinra. Likaledes har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej något att erinra mot det föreslagna tillägget i 13 paragrafen.

Beträffande de nya bestämmelserna i 14 § så torde mot dessa ej vara något väsentligt att erinra liksom ej heller mot den i 21 § föreslagna straffpåföljden.

De i 22 § föreslagna tilläggen kunna vid första påseende synas hårda och obilliga. Dock torde de ej afskräcka någon, därest ett

större och allmännare flottningsbehof förefinnes. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig därför kunna i underdånighet förorda bifall till berörda bestämmelser.

Ifall Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag om borttagande af bestämmelser om ovillkorlig revision hvart femte år af flottningsreglemente godkännes, bortfaller naturligtvis sista momentet i de föreslagna öfvergångsstadgandena.

Örebro slott i landskansliet den 29 augusti 1905.

Underdånigst

TH. NORDSTRÖM.

G. Bergström.

XXIV.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län.

Till Konungen.

Sedan genom nådig remiss Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anbefallts afgifva underdånigt utlåtande öfver det i den s. k. norrlands-kommitténs underdåniga betänkande af den 27 oktober 1904 under 10:de punkten framställda förslag angående nya grunder för skogsbeskattningen, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande till åtlydnad häraf i underdånighet anföra följande.

*Skogs-
beskattningen.*

I motiven till nu förevarande och det enahanda förslag i samma ämne, som af särskilda kommitterade för afgifvande af förslag till vissa ändringar i gällande bevillningsförordning den 1 maj 1891 afgifvits, och hvartill det här framlagda förslaget i hufvudsak ansluter sig, framhålles såsom stöd för en förändring af nu gällande föreskriften i fråga om beskattning af jordbruksfastighet, bland annat, hurusom dessa bestämmelser vid tillämpningen visat sig otillfredsställande, i det att å sådan fastighet förefintlig skogstillgång icke erhållit vederbörligt inflytande vid åsättande af fastighetens taxeringsvärde, vare sig i följd af svårighet för taxeringsmyndigheterna att rätt bedöma skogens värde eller af hänsyn till obilligheten däraf att i de fall, där afverkningsrätten till skogen varit upplåten åt annan person, belasta fastighetens ägare jämväl med den bevillning, som kunde anses motsvara denna del af fastigheten. Med allt erkännande af de svårigheter, som möta för en rätt tillämpning af bevillningsförordningens föreskrifter rörande skogsegendomars beskattning, synes det dock vara tvifvelaktigt, huruvida den här förordade formen för jordbruksfastighets taxering kan anses innebära större betingelser för att göra denna beskattning mera effektiv. Om redan nu erfarenheten visar, huru vanskligt det är att finna någorlunda tillförlitliga grunder för beräkning af den beskattningsbara vinst, en trävarurörelse i större skala lämnar, därest, såsom väl ofta är fallet, företedda räkenskaper icke kunna anses innefatta tillräcklig eller nöjaktig utredning därom, så torde taxeringsmyndigheternas arbete i detta afseende blifva än besvärligare och till resultatet ovissare, för den händelse, såsom förslaget innebär, inkomstbeskattningen skulle utsträckas att gälla all skogsafkastning utöfver husbehovet; och

hvad beträffar skogsförsäljning i mindre omfattning torde det ej, äfven med största uppmärksamhet kunna undvikas, att denna i många fall icke blir af taxeringsmyndigheterna känd och därigenom undandrages beskattning. Då taxeringen af skogsegendom komme att blifva beroende af skogens tillgodogörande, skulle härigenom vidare lätteligen inträffa, att af två hvarandra närbelägna och i öfrigt likartade egendomar den ena, där skogsafverkning mera regelbundet bedrefves, komme att underkastas inkomstbeskattning, under det för den andra, där skogen är ifrån år besparades, sådan beskattning måhända för lång tid icke skulle komma att utgöras, hvilket förhållande skulle föranleda en oberäknelig ojämnhet i fastighetstaxeringen å landet. Med den i kommitterades förslag förordade anordningen, att en fastighets skogsafkastning skulle till taxering upptagas i den ort, där skogen vore belägen, skulle ock säkerligen följa afsevärda praktiska svårigheter för taxeringsmyndigheterna, enär dessa i alla de fall, då en sågverksägare för egen förädlingsrörelse å egna skogar bedrefve afverkning, skulle nödgas för erhållande af en norm för taxeringen i de särskilda afverkningssorterna uppdelade kostnaderna för rörelsens olika grenar, utdrifning, flottning, sågning m. m., hvilket utan tvifvel ock skulle föranleda mycket olika beräkningsgrunder och hafva till följd en mängd tvister rörande taxeringens fördelning mellan de kommuner, som däraf berördes.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning torde därför något företräde icke kunna tillmätas det af kommitterade förordade sättet för skogsbeskattning framför de hufvudgrunder för denna beskattning, som innefattas i bevillningsförordningen.

De af kommitterade och jämväl tillföre ofta framhållna önskemålen af dels större effektivitet i fråga om taxering af jordbruksfastighet och dels tillförsäkrande åt kommunerna af större skattebidrag, än hittills, från därinom belägna skogsegendomar synas också, äfven med bibehållande af dessa hufvudgrunder, kunna i väsentlig mån tillgodoses, om, såsom i ofvannämnda 1891 års kommittébetänkande af kommitterades ordförande föreslagits, i bevillningsförordningen infördes stadgande, att vid fastighetstaxering inrösnings- och afrösningsjorden skall hvar för sig beskattas, och därjämte gäfves bestämmelser i syfte af fastighetsbevillningens fördelning mellan fastighetens ägare och innehafvaren af afverkningsrätt till därå befintlig skog.

Västerås slott i landskontoret den 14 juni 1905.

Underdånigst:
CLAËS WERSÄLL.

Olof Åkerrén.

XXV.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län.

Till Konungen.

Efter läsning af särskilda kommitterades afgifna förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, till följd af nådig remiss den 21 december 1904, såsom anbefalldt utlåtande i underdånighet anmäla, att ändringsförslaget enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning synes vara ägnadt att främja minoritetens i en flottningsförening rätt, att bereda större inflytande åt jord- och strandägare samt äntligen att bringa flottningsrörelsen under offentlig kontroll; hvadan och då någon anmärkning icke mot förslaget förekommit, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrker dess godkännande.

*Flottnings-
stadgan.*

Västerås slott i landskansliet den 20 juni 1905.

Underdånigst

Landshöfdingämbetet:

*Herman Uddén.**Olof Åkerrén.*

XXVI.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 december 1904 anbefallt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva underdånigt utlåtande beträffande de i den s. k. norrlandskommitténs betänkande innefattade förslag och framställningar, med undantag af de under 2) och 3) upptagna förslag dels till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dels ock till lag angående inskränkning i vissa fall af rätten att verkställa ägostyckning, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande härmed i underdånighet anföra följande beträffande de särskilda förslagen:

*Förbud för
bolag m. fl.
att förvärfa
fastighet.*

I. *Förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfa fast egendom.*

Sedan den af Eders Kungl. Maj:t tillsatta kommitté för afgifvande af förslag till åtgärder, hvarigenom den jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas, i underdånig skrifvelse den 28 november 1901 hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte för 1902 års riksdag framlägga ett af kommittén uppgjort förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfa fast egendom, samt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande genom nådig remiss den 23 nästpåföljde december fått sig anbefalldt att däröfver afgifva underdånigt utlåtande, afgaf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 18 januari 1902 sådant utlåtande. I detta anförde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, bland annat, följande:

»I den motivering, som kommittén åberopar såsom stöd för sitt förevarande lagförslag, har kommittén anført, att för kommittén oafvisligen framställt sig, att en af de hufvudsakligaste förutsättningarna för att kunna öka och stärka den jordbrukande befolkningen inom

Norrland och Dalarne vore, att bolagens förvärf af hemman icke fortginge på sätt och i den omfattning, som hittintills ägt rum.»

»Den statistik, kommittén åberopar, föranleder Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att instänma i denna kommitténs uppfattning. Till frågans ytterligare utredning har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande införskaffat uppgifter angående taxeringsvärdet för åren 1896—1901 såväl å sågverksaktiebolagens jordbruksfastigheter som ock å all jordbruksfastighet inom de delar af länet, som skulle af lagen beröras. Af dessa uppgifter framgår hufvudsakligen, att, under det taxeringsvärdet å samtliga jordbruksfastigheter ökats från 51,322,700 kronor år 1896 till 67,552,600 kronor år 1901 eller med 31,61 procent, taxeringsvärdet å sågverksaktiebolagens jordbruksfastigheter under samma tid ökats från 9,382,160 kronor till 16,733,200 kronor eller med icke mindre än 78,35 procent. Den ökning i taxeringsvärdet å bolagens jordbruksfastigheter, som sålunda ägt rum, torde väl i någon mån bero, förutom på en allmän höjning af fastighetsvärdet, jämväl på den omständigheten, att bolagens från hemman afsöndrade skogsfastigheter numera påföras särskildt taxeringsvärde. Men oafsedt dessa förhållanden torde af utredningen kunna med säkerhet dragas den slutsats, att bolagens fastighetsförvärf under nämnda år i betydlig grad ökats, och att bolag för närvarande tillhandlat sig hemman inom provinsen i den omfattning, att det själfägande bondeståndet, som måste betraktas såsom statens styrka och den lugna utvecklingens värn, blifvit så trängdt åt sidan, att det måste vara i statens sanna intresse, att allt göres för att hindra ett vidare fortgående på en väg, som kan leda till verklig nationell våda.»

»Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning ligger jämväl i sakens egen natur, att bolag eller förening för ekonomisk verksamhet, som drifver sågverksrörelse, hvilken ju är den art af associationer, som här väsentligen afses, måste rikta sin uppmärksamhet hufvudsakligen på skogen med åsidosättande af det egentliga hemmansbruket, som sålunda till följd af förhållandenas egen makt icke kan påräkna det intresse, som detsamma ur statsekonomisk synpunkt förtjänar. I det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i anslutning till sina nu angifna uppfattningar med bestämdhet uttalar sig för, att en inskränkning göres i bolagens rätt till hemmansförvärf, vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillika förklara, att den till fullo inser den stora betydelsen, industrien äger för Dalarne med dess oerhörda skogstillgångar samt vikten af den arbetsförtjänst, som genom skogens tillgodogörande tillföres en befolkning, som i allmänhet för sin ekonomiska existens är hänvisad att vid sidan af jordbruket anlita andra förvärfskällor.»

»Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande är följaktligen af den åsikt, att man i fråga om bolags eller förenings rätt att förvärfva fastighet å landet i här ifrågavarande delar af Dalarne icke bör och icke får gå längre, än som för afvärjande af den jordbruket hotande sociala och ekonomiska fara är nödvändigt samt med industriens bestånd och utveckling förenligt.»

»Ett sådant sakens läge anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vara möjligt att uppnå genom en lagstiftning, som går ut på att förbjuda bolag eller förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva till hemman hörande inägojord samt så stor del af den till hemman hörande skogsmark, som erfordras icke blott för hemmanets husbehof utan jämväl såsom ekonomiskt stöd för att hemmanet lämpligen må kunna såsom jordbruksfastighet fortbestå. Däremot skulle bolag eller sådan förening äfvensom annan vederbörande vara tillåtet att förvärfva återstående del af den till hemmanet hörande skogsmark.»

Det lagförslag till förvärfvsförbud, som af kommittén nu afgifvits, grundar sig fullständigt på de principer, som af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i dess angifna utlåtande af den 18 januari 1902 uttalats. Mot detta kommitténs förslag har emellertid med styrka anmärkts, att ett kringgående af lagen med lätthet möjliggjordes därigenom, att bolagen och föreningarna såsom sina ställföreträdare använde enskilda personer såsom fastighetsinköpare i bolagens eller föreningarnes ställe. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill icke förneka, att detta är en svaghet i förslaget, men tror dock icke, att denna anmärkning är af afgörande betydelse, ty inköp af fastighet i annans namn är en affär af den riskabla karaktär, att bolagen och föreningarna icke i någon betydande omfattning torde kunna våga sig in på denna väg.

En annan anmärkning, som mot förslaget framkommit, är den, att genom förslaget upphöjande till lag, kränkning af principen om likhet inför lagen skulle äga rum. Då emellertid aktiebolags- och föreningsformen innebär ett privilegieradt sätt för ekonomisk verksamhet, och lagen omfattar alla sådana associationsformer, som här kunna ifrågakomma, kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej tillmäta denna anmärkning afgörande betydelse. Emellertid vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ingalunda förneka, att den föreslagna lagen, om den vinner tillämpning, skall väcka motvilja icke blott inom bolagskretsar utan jämväl bland enskilde jordägare, som komma att gå miste om möjligheten af försäljning af sina hemman till bolagen, som i vanliga fall torde vara de mest köpstarka. Frågan måste enligt Eders

Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening emellertid ses ur en högre synpunkt. Genom den utredning, som af kommittén ävägabragts och hvad för Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i öfrigt är känt, måste, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åsikt, ett fortgående på den inslagna vägen af hemmanens hopande i skogsbolagens hand med nödvändighet leda till hemmansägareklassens undergång i betydande delar af vårt land. Då detta för vår svenska kultur, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening, innebär ur såväl politisk, som social och ekonomisk synpunkt en skada af oöferskädlig räckvidd, och något annat medel att förhindra en utveckling i denna riktning än det af kommittén förslagna icke kunnat påvisas, anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, trots de betänkligheter, som förslaget framkallat, böra tillstyrka detsamma.

II. *Förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord på landet inom Norrland och Dalarne.* Arrendelag.

Genom förslaget till lag angående förvärfsförbud har kommittén sökt bibehålla svenska folkets kärna, det urgamla bondeståndet, såsom ett fritt själfständigt folkelement. Genom arrendelagen söker kommittén höja arrendatorernas af bolagshemman ställning och däraf bilda ett folkelement, som kan blifva ett godt material i samhällsbygget. Gifvetvis kan en arrendatorsklass, huru lämpligt afvägda dess rättigheter och skyldigheter i förhållande till jordägaren än äro, aldrig ersätta, hvad staten äger i ett själfständigt, jordägande bondestånd, men mycket kan genom lämplig lagstiftning förbättras, och i förevarande fall gäller det på många håll inom det område, som i lagen åsyftas, att höja ett arrendatorsproletariat till verkliga brukare af Sveriges jord i draglig ekonomisk ställning. Det gäller att söka bereda det svenska jordbruket äfven i arrendatorshand utvecklingsmöjligheter och därmed tillföra detsamma krafter, som vid ett motsatt förhållande skulle vända sig åt annat håll.

Kommittén förordar antagandet af en arrendelag för Norrland och Dalarne »i hufvudsaklig öfverensstämmelse» med det angifna författningsförslaget, och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får för sin del tillstyrka, hvad kommittén sålunda föreslår.

III. *Förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.*

Detta lagförslag, som synes väsentligen framkalladt af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga skrifvelse den 27 juni 1901, tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på de af kommittén anförda grunder i underdånighet tillstyrka.

Jordafsöndring.

Förekomman-
de af vanhäfd.

IV. *Förslag till lag innefattande bestämmelser till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne.*

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har i det föregående redan framhållit, att det ligger i skogsbolagens affärsförhållandens egen natur, att dessa bolag måste gifva skogsbruket och hvad därmed sammanhänger försteget och följaktligen sätta jordbruket i andra rummet. Denna från bolagens synpunkt naturliga klassificering har, såsom kommittén påvisar, på många håll föranledt — och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåter sig vitsorda, att exempel därå kunna äfven från detta län anföras — att jordbruket så vanvårdats, att dess afkastningsförmåga uppenbarligen äfventyrats, samt att för jordbruket nödiga byggnader bortförts eller fått förfalla. Då statens sanna intresse fordrar, att en under sekler odlad jord icke faller i lägervall, måste staten äfven äga rätt och plikt att vidtaga åtgärder för att detta intresse tillgodoses. Genom de i föreliggande lagförslag angifna bestämmelser anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att bot skulle rådas för dessa missförhållanden; och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåter sig följaktligen hemställa, att lagförslaget måtte upphöjas till lag.

Beredande af
odlingslägen-
heter.

V. *Förslag till lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilde jordbrukare i Norrland och Dalarne af lämpliga odlingslägenheter.*

Genom bestämmelserna i detta lagförslag, om de med kraft och erforderligt ekonomiskt stöd genomfördes, skulle, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening, frågan om nyodling i Norrland och Dalarne från den teoretiska spekulationens område föras in på de praktiska möjligheternas. Enligt förslaget skulle inom hvarje län genom central- och lokalmyndigheter odlingslägenheter beredas hugade odlare, om det ej kunde ske på öfverenskommelsens väg, genom användande af expropriationsförfarande. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill gärna erkänna att emot användande af denna sistnämnda utväg i föreliggande fall kunna, enligt hittills gängse juridiska uppfattningssätt, göras allvarliga erinringar; men Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill dock påpeka, huruledes landets uppodling och beredande af existensmöjligheter åt dess söner i stort sedt äfven är ett allmänt intresse. Med detta uppfattningssätt vill det synas Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som om man skulle kunna låta betänkligheterna i föreliggande fråga falla och betrakta expropriationsförfarandet såsom ett nödvändigt medel för att lämna staten och det allmänna tillfälle att fullgöra en offentlig plikt. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill följaktligen icke afstyrka förslagets upphöjande till lag.

Beträffande förslaget detaljer tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande beträffande 4 § uttala tvekan, huru skogsanslaget för jordbrukslägenhet i Dalarne skall beräknas. Den i paragrafen angifna lagen, innefattande särskilda bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, kan naturligen ej afse Dalarne, såvida icke paragrafen får så tydas, att skogsanslaget får bestämmas inom de i lagen angifna maximi- och minimigränser. Ett förtydligande härutinnan torde emellertid vara af behovet påkalladt.

Om syftet med denna lag skall uppnås, fordras emellertid, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes bestämda mening, att en odlingsfond af betydande storlek ställes till jordbrukskommissionernas föfogande; att deras administrationskostnader af statsmedel bekostas; samt att icke genom ett öfverdrifvet ansvar för kommissionernas ledamöter eller genom tyngande villkor och bestämmelser i öfrigt deras handlingskraft förlamas.

VI. *Upplåtelse af odlingslägenheter å kronomark.*

Odlingslägenheter å kronomark.

Genom de bestämmelser, som kommittén i detta syfte föreslår, torde frågan vara inledd på en väg, som synes kunna föra till goda resultat. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåter sig följaktligen tillstyrka bifall till förslagen.

Med hänsyn därtill att i mom. 5:o af de ifrågasatta bestämmelserna, oaktadt bestämmelserna ju äfven afse Dalarne, såsom grund för skogstillägget åberopas en författning, som icke omfattar denna provins, tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i enlighet med hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i annat sammanhang i detta utlåtande förut föreslagit, hemställa, att ett förtydligande härutinnan måtte äga rum.

VII. *Lättnader i afseende å väghållningsbesväret.*

Väghållningsbesväret.

I detta afseende hemställer kommittén:

1:o) att s. k. militärvägar måtte icke blott byggas utan äfven underhållas af statsverket;

2:o) att s. k. mellanriksvägar samt vägar, som till afsevärd längd sträcka sig öfver öde fjäll och skogar, måtte i vidsträcktare mån än nu är fallet byggas af staten samt i de fall, att de utförts på statsverkets bekostnad, i mån af behof äfven underhållas af detsamma;

3:o) att i villkoren för statsbidrag till vägbyggnader måtte göras det tillägg, att, då den verkliga kostnaden öfverskjutit den beräknade, jämväl två tredjedelar af det öfverskjutande kostnadsbeloppet må kunna af statsmedel anvisas;

4:o) att till väghållningsdistrikt, som äro synnerligen hårdt betungade i följd af vägarnes stora längd och gles befolkning eller på grund af stor genomfartstrafik till andra orter, särskildt statsunderstöd måtte efter pröfning för hvarje fall kunna beviljas; samt

5:o) att staten eller menighet tillhöriga allmänningsskogar påföras en vägfyrk för hvarje två hundra kronor af taxeringsvärdet.

Mot hvad kommittén under 1:o), 2:o) och 4:o) föreslår har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande intet att erinra.

Jämväl kommitténs förslag under 3:o) synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vara grundadt på billighet och rättvisa.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåter sig dock påpeka, att de fall, där sådan ökning af statsbidraget, som i momentet ifrågasättes, kan ifrågakomma, böra föregås af en noggrann och allsidig pröfning af förhållandena.

Med hänsyn till den i väglagen numera genomförda förändring, enligt hvilken staten och menighet tillhöriga allmänningsskogar påföras vägfyrk, torde hvad kommittén i 5:o) föreslagit icke till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Skogsbeskattningen.

VIII. *Nya grunder för skogsbeskattningen.*

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser, att hvad kommittén i detta sammanhang föreslår är förtjänt af allvarligt beaktande; men förmenar, att genomförande af de i fastighetsbeskattningarna djupt ingripande grundsatser beträffande skogsbeskattningar, som kommittén uttalat, och hvilka synas Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande grundade på rättvisa och billighet, böra ske i sammanhang med en allmän revision af landets skatteförfattningar och sålunda icke behandlas i och för sig. Det vill synas Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som om uppskofvet med denna frågas lösning icke skulle behöfva blifva så stort, att däri låge någon egentlig fara.

Flottningsstadgan.

IX. *Förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880.*

§ 1.

Häri föreslås ett tillägg, enligt hvilket Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle *ofördröjligen* låta syn å vattendraget hållas. Redan nu har, så vidt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande känner, inom detta län så alltid skett, hvadan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser tillägget öfverflödigt, men vill icke motsätta sig det-samma.

§ 2.

Enligt denna § mom. 2 skulle Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordna lämplig person att till skyddande af den jordägande ortsbefolkningens intressen öfvervaka, dels att flottleden så inrättades, att jordbruket däraf icke lede oskäligt intrång, dels ock att enligt 9 § utgående ersättning icke sattes till oskäligt belopp, eller annan obehörig kostnad för anläggningen uppstode. Om en sådan bestämmelse vid flottningsstadgans tillkomst förefunnits, skulle den utan allt tvifvel varit af synnerligen välgörande verkan. Sedan emellertid de stora flottlederna inom detta län ordnats, har den otvifvelaktigt redan af denna anledning mindre betydelse. Härtill kommer, att ortsbefolkningen numera synes ganska skickad, åtminstone inom Dalarne, att i detta hänseende själfva tillvarataga sina fördelar. Vidare kommer genom andra föreslagna förändringar i flottningsstadgan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att få ett betydligt ökad inflytande beträffande flottningsförhållandenas ordnande. Af allt detta vill synas, som om något trängande behof icke skulle, såvidt detta län angår, påkalla införande af denna bestämmelse, hvilken Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock icke vill direkt afstyrka.

§ 3.

I denna § föreslås ett tillägg, afseende att synen skall förrättas senast inom ett år, efter det förordnandet meddelats synemannen, och senare tillägges, att, om synen ej hållits inom föreskrifven tid, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande må, med återkallande af det för förrättningsmannen utfärdade förordnande, utse annan förrättningsman.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som icke vill motsätta sig förslaget upphöjande till lag, måste dock i detta sammanhang betona, att förhållandena kunna gestalta sig så, att tillgången på skickliga, praktiskt erfarne och om förhållandena inom orten fullt underkunniga synemän kan blifva så ringa, att, för ernående af de bästa krafterna för dessa, understundom ganska invecklade frågors lämpligaste lösning, tiden af ett år måste i sakens eget intresse betydligt öferskridas.

§ 5.

I denna § föreslås ett tillägg, afseende att sökanden skall såsom säkerhet för anläggningens fullbordande ofördröjligen och vid äfventyr att ansökningen eljest anses hafva förfallit, senast inom en månad efter

anmaning hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande nedsätta eller dit ingifva bevis, att han i taka händer nedsatt ett belopp, motsvarande en tiondel af hela den af synemännen uppskattade kostnad för vattendrags inrättande till allmän flottled.

Något som helst behof för denna bestämmelses införande har inom detta län icke försports. Sedan numera alla de stora flottlederna redan reglerats, ligger jämväl i sakens egen natur, att den betydelse, som bestämmelsen under andra förhållanden skulle ägt, betydligt reducerats. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande är jämväl något tveksam, om icke bestämmelsen kan verka rent skadligt för det fall, att mindre jordägare förena sig för att med eget arbete och materiell själfva utföra en mindre flottledsbyggnad. Atminstone synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande försiktigheten bjuda, att jämväl medgifves att ställa borgen för företagets fullbordande.

§ 14.

I denna § föreslås, bland annat, att enligt flottningsförenings reglemente ingen röstande må utöfva rösträtt för mera än en tiondel af de vid sammanträdet närvarandes röster. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ställer sig ytterst tveksam till denna bestämmelses inverkan på redan befintliga flottningsföreningars ställning till administration och ekonomi. Den kan medföra sådan omkastning i maktlägena, att verkliga praktiska svårigheter uppstå. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som anser att beträffande framdeles tillkommande reglementen den föreslagna bestämmelsen om röstmaximum skall gälla, hemställer, att tillika måtte stadgas, att beträffande redan befintliga reglementen vid nu gällande omröstningsbestämmelser må förblifva.

§ 22.

Beträffande denna § synes bestämmelse saknas för det fall, att flere behörigen anmäla sig för ombesörjande af flottledens iståndsättande.

Angående öfriga i detta förslag angifna bestämmelser har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke haft något att erinra; dock tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet tillägga, att hvad kommittén beträffande interimsfloottsning föreslagit i allt väsentligt inom detta län redan nu iakttages, då beslut i sådant ärende meddelas.

X. Förslag i fråga om skiftesväsendet.

Därvid hemställer kommittén, 1:o) att vid laga skiften inom Norrland och Dalarne tillfälle måtte beredas bönder, som hafva del i skiftes-

laget, att i angelägna fall erhålla låneunderstöd för bestridande af deras skifteskostnader.

Genom den i Dalarne existerande oerhörda jordsplittringen har möjligheten för beredande af jordens sammandragande till större enheter blifvit ett af hufvudönskemålen för dem, som med framtidsförhoppningar betrakta Dalarnes jordbruksintressen.

Denna fråga är i själfva verket så omfattande, att den fordrar särskilda åtgärder för sin fullständiga utredning. Kommittén ifrågasätter här låneunderstöd för bestridande af skifteskostnader i vissa fall.

Detta är emellertid enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning, hvad Dalarne angår, ingalunda nog. Det kanske allra viktigaste för denna provins är att bereda lämpliga skifteslag. De vid storskiftet bestämda skifteslagen äro alldeles för stora och oformliga, för att man omedelbart på dem skulle kunna tillämpa ett laga skiftesförfarande. Först sedan en ny lämplig skifteslagsindelning blifvit genomförd, kan det enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening på allvar blifva tal om att genomföra laga skiften.

Denna skifteslagsindelning bör enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes bestämda åsikt bekostas af staten.

Som känt är, har genom bestämmelser i kungl. kungörelsen den 18 februari 1859 skiftesvitsordet för Dalarne blifvit inskränkt. I den mån skifteslagsindelningen genomförts, torde denna inskränkning böra, om ej eftergifvas, så dock lindras.

Slutligen måste för laga skiftens genomförande inom provinsen, staten, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening, förskottera kostnaderna med undantag för dagsverken, hvarefter dessa kostnader skulle till staten af jordägarna återbetalas under en tidrymd af t. ex. tio år med en tiondel om året från den dag, laga skiftet blifvit fastställt.

Vidare anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att statsbidraget för utflyttningar bestämmes till hälften af den för hvarje gård bestämda utflyttningskostnaden, åtminstone intill 1,000 kronor.

Dessa af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i korthet angifna önskemål ställa naturligtvis stora kraf på statens mellankomst, men Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser oundgängligt, att en sådan hjälp från statens sida gifves, om man öfver hufvud taget någonsin skall kunna nå målet.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåter sig med hänsyn till frågans för denna provins oerhörda betydelse hemställa, huruvida icke detta ärende, som af kommittén endast blifvit mindre ingående

berördt, men fordrar en allsidig utredning och belysning, kunde öfverlämnas till en ny kommitté eller tillkallade sakkunniga för att föras vidare framåt.

Mot hvad kommittén under 2:o) och 3:o) anför beträffande landtmäteritaxans arfvodestaxor samt förhindrande af oformliga skiften har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande intet att erinra.

Skogsallmänningar m. m.

XI. *Skogsallmänningar och skogsmedelsfonder.*

Kommittén har härutinnan hemställt:

1:o) att en lagstiftning i sådan riktning åstadkommes, att därigenom befrämjas utsikterna att till förmån för kommuner och andra samfälligheter på ett bestående sätt bildas gemensamhetsskogar och skogsmedelsfonder; och

2:o) att, sedan en sådan lagstiftning kommit till stånd, måtte tagas i öfvervägande, i hvilka fall och under hvilka villkor låneunderstöd af allmänna medel kunde beredas för bildande af gemensamhetsskogar genom inköp af därtill lämpad mark.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande instämmer i hvad kommittén sålunda föreslagit.

Anslag och lån för dikning och nyodling.

XII. *Anslag och låneunderstöd för dikning och nyodling.*

I sådant hänseende hemställer kommittén, bland annat, som icke rör detta län, att för befrämjande af uppodling utaf jord i Norrland och Dalarne inrättas en *nyodlingsfond*, från hvilken fond i mån af tillgång lån tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling af till åker lämplig mark, samt att fonden bildas och användes enligt vissa angifna hufvudgrunder.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som anser förslaget vara beaktansvärdt, hemställer dock, huruvida icke lån från fonden lämpligast borde lämnas till de föreslagna jordbrukskommissionerna. Skall något afsevärdt med åtgärden vinnas, torde dock maximibeloppet, 500 kronor, böra väsentligen höjas och icke för många hämmande band i öfrigt läggas på lånerörelsen.

Undervisning.

XIII. *Undervisning i jordbruk genom kringresande konsulenter.*

En af de största häfstängerna för jordbrukets utveckling och förkofran är ökad kunskap hos jordbrukaren. Sin stora betydelse i sådant hänseende hafva naturligtvis landtbruksskolor, landtmannaskolor och andra dylika bildningsanstalter, men för undervisningen bland landtbrukarnes breda lager måste de ambulatoriska landtbrukskurserna anses vara af den största vikt. Inom Dalarne hafva genom frikostiga bidrag från hushållningssällskapet dessa kurser under senare år tagit

en utveckling och tillvunnit sig ett intresse, som man knappt vågat hoppas. Tiden för kurserna har varit två à tre veckor, och lärjungeantalet i de olika socknarna har alltid varit stort och ibland uppgått till hundratal. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott har jämväl hos Eders Kungl. Maj:t gjort underdånig framställning om åstadkommande af lämpliga läroböcker, och frågan härom synes jämväl vara på god väg att ordnas. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser följaktligen förslaget om inrättande af jordbrukskonsulenter vara i högsta grad välbetänkt såsom en fortsättning på den undervisningsväg, på hvilken man i detta län med framgång slagit in. För att emellertid hafva fullständiga garantier att erhålla fullt praktiskt anlagda, för förhållandena i orten fullt lämpliga personer synes frågan om deras tillsättande böra helt läggas i förvaltningsutskottens händer.

XIV. *Vissa särskilda önskemål.*

*Vissa
önskemål.*

I kommitténs utlåtande om förbättrade kommunikationer, fraktlindringar och Kooperationer tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i allt väsentligt instämna.

Bland öfriga förslag, som i de vid kommittébetänkandet fogade reservationer framställts, är det ett, åt hvilket Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig böra gifva sitt understöd, nämligen förslaget om en effektiv begränsning af bolagens kommunala rösträtt på landet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig icke i detta sammanhang böra därutinnan framställa ett bestämdt förslag, utan inskränker sig att påpeka, att om åt den kommunala själfstyrelsen skall gifvas det verklighetsinnehåll, som begreppet innebär, en sådan begränsning är af förhållandena påkallad.

Slutligen tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande såsom sin totaluppfattning om kommittébetänkandet framhålla, att, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åsikt, sällan förslag framkommit, hvilka, omsatta i effektiva lagar, genomförda med praktisk syn på tingen, mera synas ägnade att väcka lifgifvande och föryngrande på de landområden, som af förslagen närmast beröras, än ett flertal af de framställningar, som kommittébetänkandet omfattar.

Falun i landskansliet och landskontoret den 31 augusti 1905.

Underdånigst:
F. HOLMQUIST.

Kristian Wik.

G. Lyckholm.

XXVII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län.

Till Konungen.

Uti skrifvelse den 1 juni 1901 hemställde Riksdagen, bland annat, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande, jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, samt, så snart ske kunde, för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill förhållandena kunde anses föranleda. Sedan i anledning häraf Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 7 juni 1901 funnit godt tillsätta en kommitté med uppdrag att verkställa utredning uti förevarande hänseenden och därefter, i den mån utredningen därtill gifve anledning, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underdånigt förslag, samt, efter det denna kommitté den 27 oktober 1904 afgifvit underdånigt betänkande i ämnet, har genom nådig remissresolution den 21 december 1904 Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län fått sig anbefallt att afgifva underdånigt utlåtande dels före den 15 januari 1905 öfver kommitténs förslag till lag angående inskränkning i vissa fall af rätten att verkställa ägostyckning, dels ock före den 1 nästkommande september angående kommitténs förslag och framställningar i öfrigt. Och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som förut, på sätt föreskrifvet blifvit, afgifvit särskildt underdånigt utlåtande öfver kommitténs förslag till lag angående inskränkning i vissa fall af rätten att verkställa ägostyckning, till fullgörande af den nådiga befallningen, i underdånighet härmed framställa de anmärkningar, hvartill en granskning af kommitténs förslag i öfrigt gifvit anledning.

*Förbud för
bolag m. fl.
att förvärfva
fastighet.*

Vid bedömande af den viktiga fråga, som blifvit kommittén förelagd, måste man, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning, framför allt icke lämna ur sikte, att Norrlands framtid väsentligen är beroende af dess skogars bestånd. Ett skoglöst Norrland vore utan tvifvel dömdt till undergång. Kommittén har visserligen, vid

behandlingen af frågan, huruvida bolagen fortfarande böra äga oinskränkt rätt att i Norrland och Dalarna förvärfva fast egendom, gifvit ett synnerligt skarpt erkännande åt denna uppfattning, då kommittén sökt häfda, att lifskraftiga jordbruk i dessa landsändar för närvarande i allmänhet icke kunna bestå utan väsentligt stöd af skog ej blott till husbehof utan ock till afsalu. Men hvarken i fråga om de härpå grundade förslagens konsekvenser eller i öfrigt synes kommittén ansett frågan om skogarnas bevarande äga någon djupare betydelse för det arbete, kommittén haft att utföra. Ett för kommitténs uppfattning i denna punkt synnerligt belysande uttalande förekommer å sid. 54 i betänkandet. Efter att hafva redogjort för, hurusom bonden, enligt kommitténs åsikt, är i behof af såväl husbehofsskog, skogsbeta och odlingsmark som skog till afsalu, säger nämligen kommittén: »För närvarande kan jordbrukaren i Norrland icke existera på ett för honom tillfredsställande sätt utan afsevärda biinkomster. Detta är emellertid icke något för jordbrukets produktion nyttigt sakläge. Det ligger stor makt uppå, att söka bringa det därhän, att hvarje jordbrukare blir iståndsatt att i största möjliga mån lefva af hvad hans jordbruk afkastar. Skall detta kunna ske, fordras emellertid en öfvergångstid med hårdt arbete, som icke förrän efter en följd af år kan bära frukt. Och det är af vikt, att allmogen under dessa svåra år icke beröfvas det stöd, den äger i befintligheten af egna skogar.» Af detta uttalande framgår, hvad för öfrigt af såväl kommitténs förslag som flere andra dess uttalanden bestyrkes, att kommittén, i trots af att dess utredning oförtydligt ådagalagt, att jordbrukaren i Norrland i allmänhet icke kan existera utan afsevärda biinkomster, likväl anser lagstiftningen böra söka tillskapa ett bondestånd, som vill och kan lefva hufvudsakligen på den egna torfvans afkastning. Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning är emellertid detta så uppenbart en utopi, att det vore djupt att beklaga, om lagstiftaren skulle anse denna väg föra till den så kallade Norrlandsfrågans lyckliga lösning. Möjligen skulle man härvid kunna invända, att, om man ock anser kommittén i sin uppskattning af jordbrukets framtida betydelse för Norrland hafva skjutit öfver målet, lagstiftaren likväl i kommitténs förslag har en utväg att åt jordbruket bevara det stöd af skog, som ansetts nödvändigt. Men något förslag till stödskogens bevarande har icke framställts af kommittén, som, såsom af dess ofvan återgifna uttalande framgår, betraktar skogen hufvudsakligen såsom ett tillfälligt, i framtiden obehöfligt stöd för jordbruket och för öfrigt inskränker sig till att uttala den förmodan, att, om nu gällande skogslagstiftning, såsom kommitterade

själfve synas anse, skulle visa sig alltför svag för att förekomma skogarnas vanvårdande, »statsmakterna ej skola vara obenägna» att skärpa densamma — ett uttalande, som ytterligare bestyrker, att kommitténs flertal ej ägnat denna viktiga fråga all den uppmärksamhet, som densamma utan tvifvel förtjänar. För Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande synes det nämligen till en början uppenbart, att förbud för bolagen att förvärfva jord — och som förvärfvsförbud skulle utan tvifvel äfven det af kommitténs flertal framställda förslaget i allmänhet verka — komme att utöfva en synnerligt vådlig inverkan på skogshandteringen i Norrland, i det att därigenom skulle direkt framkallas en hänsynslös exploatering af böndernas skogar. Man må nämligen tvista om anledningarna till att bönderna i så stor omfattning afyttrat sina hemman till bolagen — och anledningarna hafva i själfva verket nog varit flere — man skall dock ej kunna bestrida, att en mycket verksam orsak utgjorts af svårigheten att under nutidens konjunkture med framgång idka jordbruk inom vidsträckta delar af Norrland, ett förhållande, som bestyrkes jämväl af den utaf kommittén anmärkta omständigheten, att det i främsta rummet är de i jordbrukshänseende svaga hemmanen, som öfvergått i bolagens händer. Förbjuder man nu bonden att afyttra jord just till de spekulanter, som för densamma kunnat bjuda afsevärda pris, skall han, där han är i ekonomiskt afseende svagt situerad utan tvifvel nödgas söka hjälp i skogen genom att antingen själf till det yttersta afverka den eller försälja den på rot till någon skogshandlande. Att verksamt förekomma detta förmår ej nu gällande skogslagstiftning. Den måste på grund af sakens natur i flertalet fall inskränka sig till att söka framtvinga skogskultur, sedan afverkning redan skett, eller med andra ord sedan jordbruket redan förlorat det stöd, detsamma bör äga i skogen. Och härvid är jämväl att märka, att kostnaderna härför oftast komma att i sista hand drabba jordägaren, och detta i en omfattning, som för en mindre jordägare kan blifva afsevärd nog. Kommittén affärdar visserligen denna betänklighet därmed, att kommittén förklarar, att genom de nyligen införda skogsvårdsafgifterna är »redan nu» en »utväg funnen att verksamt stödja och främja den enskilda skogsvården och i synnerhet de mindre skogsägarnes». Men kommittén förbiser här alldeles, så väl att då skogen blifvit kalhuggen, jordbruket för mansåldrar är beröfvadt det stöd, som kommittén ansett alldeles oundgängligt just under den närmaste framtiden, som ock att skogsvårdsafgifterna, hur rikligt de än må inflyta, dock ej lära förslå till annat än till framkallande af skogskulturer å de vidsträckta marker, som blifvit vanvårdade före år 1905, och å hvilka hvarken afverkare

eller jordägare stå i något ansvar för återväxten. Att använda dessa afgifter i främsta rummet till att kostnadsfritt återställa skogsväxten åt de jordägare, som vid afverkning öfverträdt gällande lag, lär väl i alla händelser näppeligen vara lämpligt. Länsstyrelsen har i sina underdåniga femårsberättelser upprepade gånger med bekymmer framhållit den öfverafverkning, för hvilken skogarna inom Gäfleborgs län varit utsatta. Enligt hvad skogsvårdsstyrelsens undersökningar gifva vid handen, synas förhållandena i detta hänseende vara till och med ännu betänkligare, än hvad länsstyrelsen haft anledning antaga. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kan därför icke tillstyrka en lagstiftning, som, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, ytterligare skulle bidraga till våra skogars sköfving.

Härmed har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande emellertid ingalunda velat bestrida, att icke bolagens fortsatta jordförvärf förtjäna uppmärksamhet och påkalla verksamma åtgärder från lagstiftarnes sida. Tvärtom anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande detta vara en fråga af synnerlig vikt, och kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i afseende härå i åtskilliga punkter ansluta sig till kommitténs motivering. Några afgörande principiella invändningar synas ej heller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunna anföras vare sig mot en inskränkning i bolagens rätt att förvärfva och besitta jord eller mot en sådan lagstiftning, som den af kommittén föreslagna s. k. expropriationslagen, hvarigenom enskilde jordbrukare skulle erhålla rätt att i visst fall från bolagen återvinna odlingslägenhet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes betänkligheter mot kommitténs lösning af frågan hafva, såsom redan framhållits, i främsta rummet sitt ursprung i öfvertygelsen om den menliga inverkan, som den af kommittén föreslagna lagstiftningen skulle utöfva på Norrlands modernäring, skogshandteringen. Men därjämte anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att kommittén fäst allt för liten vikt vid de erinringar, som från industriens synpunkt kunna framställas mot kommitténs förslag, och som fått uttryck i den af herrar Claëson, Kempe och Lindman vid kommitténs betänkande fogade reservationen. Icke minst för jordbrukets skull är det i öfrigt af vikt, att Norrlands industriella utveckling ej hämmas, ty endast genom industrien kan den norrländska jordbrukaren vinna sådana afsättningsmöjligheter, att hans näring lönar sig. Slutligen vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande mot kommitténs förslag jämväl anmärka, att det, åtminstone i hvad det berör Gäfleborgs län, måste anses fotadt på allt för godtyckligt valda grunder. Kommittén säger sig nämligen anse lagstiftningen icke böra tillämpas annat än på vissa,

uppräknade socknar inom länet, hvilka enligt kommitténs åsikt, »förete den typiska norrländska karaktären». Någon förklaring af hvad kommittén härmed åsyftar lämnas emellertid icke; och då man närmare undersöker förhållandet, finner man, att kommittén i valet af socknar låtit sig bestämmas hufvudsakligen af skogsanslagens storlek, hvilket dock svårligen i detta hänseende kan vara afgörande. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kan för öfrigt icke instämma i kommitténs åsikt, att endast i dessa uppräknade socknar af länet bolagens jordförvärf skulle behöfva motarbetas. Att detta kunde ske, vore, såsom den af kommittén framlagda utredningen nogsamt ådagalägger, för visso önskvärdt äfven inom andra delar af länet.

Med hänsyn till frågans vikt anser sig emellertid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke kunna inskränka sig endast till uttalande af sitt omdöme om kommitténs förslag, utan anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig pliktig att jämväl angifva, huru frågan enligt befallningshafvandens åsikt möjligen skulle kunna lösas. Att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock därvid icke kan framlägga något fullständigt förslag utan måste inskränka sig till att angifva den riktning, i hvilken befallningshafvanden anser lösningen böra sökas, torde ej påkalla någon särskild motivering. I motsats till hvad kommittén sökt häfda, vågar Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande till en början hålla före, att ett sammanförande af de norrländska skogarna i större skogskomplexer är ett synnerligen viktigt önskemål, som ingalunda bör af lagstiftaren motarbetas. Bäst vore därvid visserligen, om dessa komplexer ägdes af staten, eller blefve allmänningsskogar under offentlig förvaltning. Men äfven i bolagens händer erbjuda dylika komplexer väsentligen ökad trygghet för skogens bestånd, och detta icke minst därigenom, att lagstiftaren på ett helt annat sätt, än när det gäller en enskild jordägare med jämförelsevis liten skogstillgång, bör kunna tvinga bolagen att drifva endast fullt rationellt och uthålligt skogsbruk. Frågan är nu emellertid, om ett sådant fortsatt bildande af större skogskomplexer inom Norrland måste anses stridande mot det mål, kommittén sökt främja, eller jordbrukets förkofran och den själfägande jordbrukarklassens bevarande. Kommittén har besvarat denna fråga jakande, i det kommittén kommit till det resultat, att för närvarande själfständiga och lifskraftiga jordbruk i Norrland i allmänhet ej skulle kunna bestå utan afsalusskog till betydande utsträckning. Den utredning, på hvilken kommittén stöder detta påstående, synes emellertid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vara så knapphändig och svag, att denna fråga, som i själfva verket utgör grundvalen för

kommitténs hela förslag rörande bolagens jordförvärf, borde, innan frågan företages till slutligt afgörande, göras till föremål för förnyad grundlig utredning. Skulle därvid visa sig, hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande åtminstone i fråga om detta län vågar hålla före vara händelsen, att förefintligheten af skog till afsalu å ett hemman ingalunda kan anses såsom något oundgängligt eller betryggande villkor, för att själfständigt jordbruk å detta hemman skall med fördel kunna drifvas, vill det förefalla Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som om frågan, till fromma för såväl jordbruket som skogshandteringen och den däraf beroende industrien, skulle kunna lösas genom ett åläggande för bolagen att vid kommande jordköp åter afyttra hvad för deras rörelses bedrivande ej erfordras, hvarvid naturligtvis i hvarje fall skulle på lämpligt sätt kontrolleras, att det, som afyttras, jämväl blefve tjänligt för jordbrukets behof såväl i fråga om ägornas vidd och läge som i afseende å nödig husbehofsskog och behöflig odlingsmark. Till en sådan lagstiftning, som i öfrigt, jämfördt med kommitténs förslag, erbjöde den fördelen, att den ej kunde kringgås, skulle en expropriationslag i den af kommittén angifna riktningen kunna vora ett lämpligt komplement.

I likhet med kommittén anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att förändringar i nu gällande ägostyckningslag äro nödvändiga, särskildt i syfte att de fastigheter, som af bolagen afyttras, må blifva för jordbruk lämpade; och kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande härutinnan i hufvudsak ansluta sig till kommitténs motivering. Dock synes reservanten herr Lindmans förslag, i hvad det afviker från kommitténs, vara att föredraga såsom mer ändanålseligt. Att den för det norrländska jordbruket så viktiga husbehofsskogen bör effektivt skyddas, synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i allt fall oppenbart.

Att åstadkomma en för norrländska förhållanden lämpad arrendelag är utan tvifvel en synnerligen viktig angelägenhet, åt hvilken kommittén också ägnat uppmärksamhet. Kommittén intager emellertid i denna punkt en rätt egendomlig ståndpunkt, i det att kommittén, samtidigt med att kommittén önskat i möjligaste mån stärka arrendatorernas ställning, ansett arrendelagen böra så formuleras, att bolagen därigenom blefve villiga att, hellre än att utarrendera jorden, afhända sig densamma genom ägostyckning. För Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande åtminstone står det emellertid alldeles klart, att en arrendelag, vid hvars uppgörande man utgår från sådana principer, icke kan blifva för sitt verkliga ändamål lämplig, utan anser Eders Kungl.

Maj:ts befallningshafvande, att man tvärtom vid uppgörande af en dylik lag bör noga tillse, att man ej låter intresset för arrendatorerna drifva sig så långt, att man gör det motbjudande för bolagen att utarrendera jorden. I detta hänseende synas reservanterna herrar Claëson, Kempe och Lindman hafva funnit en lyckligare lösning än kommitténs flertal; och instämmer Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämväl i hvad desse reservanter anfört i fråga om den ifrågasatta lagstiftningens omfattning.

*Jord-
afsöndring.*

För att göra de föreslagna ägostycknings- och arrendelagarna effektiva har kommittén ifrågasatt jämväl vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande jordafsöndring, gående bland annat därpå ut att, med bibehållande af stadgandet om rätt till afsöndring för alltid från hemman, som får klyfvas, af till och med en femtedel af dess ägovidd i en eller flere delar, inom Gäfleborgs med flere län icke finge afsöndras mer än en femtedel af hemmanets hela åkerareal eller af dess sammanlagda ägovidd i tomt, åker och äng. En reservant, herr Lindman, åter har påyrkat, att sistberörda inskränkning måtte formuleras så, att, i hvad sålunda enligt den allmänna regeln får afsöndras, i nämnda län ej må ingå inägojord till den omfattning, att hemmanets jordbruk därigenom märkeligen försvagas. Vare sig man väljer det ena eller det andra af dessa förslag, torde visserligen ett rätt betydligt ökad arbete åläggas länsstyrelsen i Gäfleborgs län, som numera har att årligen granska mer än femhundra jordafsöndringar. Då emellertid kommitténs förslag, såsom kommitterade själfva synas medgifva, ofta skulle påkalla synnerligen vidlyftiga undersökningar och beräkningar, hvilka i öfrigt ingalunda alltid skulle leda till önskad resultat, anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra förorda herr Lindmans förslag, hvilket utan tvifvel bör vara för ändamålet tillräckligt och, med de upplysningar, som stå till buds äfven genom kronobetjäningen i orterna, bör utan större svårighet kunna tillämpas.

*Förekommande af
vanhäfd.*

Såsom af kommitténs underdåniga betänkande sid. 194 framgår, hafva kommitterade befarat, att, om de föreslagna särskilda bestämmelserna om ägostyckning och jordarrende i Norrland och Dalarne skulle blifva gällande lag, åtskilliga af trävaruindustriens idkare komme att helt och hållet nedlägga jordbruket åtminstone på de svagare af sina hemman, för att därigenom undvika ägostyckningens aller utarrenderingens olägenheter. Till förekommande här af har kommittén föreslagit en lag innehållande förbud mot uppenbar vanvård af dylikt jordbruk, hvarvid dock olika meningar inom kommittén yppats dels i fråga om lagens omfattning dels ock i fråga om sättet för dess öfvervakande.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som visserligen icke tillmåter detta lagförslag någon synnerlig praktisk betydelse, men dock ej vill bestrida, att en lagstiftning i den angifna riktningen kan vara erforderlig såsom ett komplement till de ifrågasatta lagarna rörande ägostyckning och arrende, anser för sin del ej något behof förefinnas för att gifva vanhäfdelagen större utsträckning, än kommitténs flertal föreslagit, men vill ifråga om sättet för dess öfvervakande instämna i hvad reservanten herr Kronlund härom anfört.

Kommittén har framlagt förslag till nya grunder för skogsbeskattningen, i hufvudsak öfverensstämmande med det förslag, som år 1891 framlades af den år 1890 tillsatta skattekommittén. I det utlåtande, som länsstyrelsen den 21 oktober 1891 till Kungl. kammarrätten afgaf öfver sistnämnda kommittéförslag, afstyrkte länsstyrelsen, under åberopande af hvad en reservant inom kommittén, framlidne landshöfding G. Ryding anfört, förslaget såsom mötande allt för stora svårigheter vid tillämpningen; och ansluter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fortfarande till samma åsikt. I öfrigt synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunna ifrågasättas, huruvida denna fråga lämpligen kan lösas annat än i samband med en mera genomgripande allmän reform af vårt beskattningsväsende.

Skogsbeskattningen.

Med afseende å kommitténs förslag till ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880 får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet anföra följande. Det torde vara ganska ovisst, huruvida något verkligt gagn kan vinnas genom det föreslagna tillägget i § 2 mom. 2, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande skall förordna lämplig person att i vissa angifna hänseenden iakttaga den jordbrukande befolkningens intressen. Att finna en för detta uppdrag fullt lämplig person blefve icke alltid så lätt, och kan det befaras, att ofta ombudet antingen åtog sig uppdraget såsom en ren formalitet eller ock onödigt väckte en mängd tvistefrågor, hvarigenom ett skadligt fördröjande af flottledens inrättande komme att äga rum. Vid handläggning af flottningsmål inom Gäfleborgs län har det för öfrigt mången gång visat sig, att den i saken intresserade jordbruksidkande befolkningen mycket väl förstått att själf bevaka sin verkliga eller förmenta rätt. För en fullständig och riktig utredning och behandling af sådana mål är det emellertid framför allt annat af synnerlig vikt, att den förrättningsman, som håller syn och afgifver utlåtande i målet, är icke allenast i sitt fack skicklig och erfaren utan äfven fullt opartisk, så att parterna kunna till honom hysa förtroende. Om detta är fallet, och tillika vid synen biträda i flottning förfarne och om ortens för-

Flottningsstadgan.

hållanden kunnige godemän, lär den föreslagna kontrollen genom särskildt förordnad ombud ingalunda vara behöflig. För vinnande af nyssnämnda ändamål skulle dock en ändring i annat hänseende i flottningsstadgan vara lämplig och nyttig. Enligt nu gällande stadgande äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande till förrättande af föreskrifven syn förordna officer vid väg- och vattenbyggnadskåren eller annan i vattenbyggnad kunnig och i sådant uppdrag lämplig man. Härvid torde vanligen tillgå så, att sökanden, efter att hafva vidtalat någon i orten boende kompetent person, hos länsstyrelsen föreslår denne till förrättningsman, och att länsstyrelsen, då giltig anledning till förkastande af förslaget icke synes vara för handen, meddelar det begärda förordnandet. Att en sålunda förordnad förrättningsman med hänsyn därjämte till de särskilda förmåner, han kan antagas tillgodonjuta från flottledsbyggarnes sida, med eller utan skäl misstänkes vilja särskildt gynna flottningsintresset, och i följd därpå mindre än tillbörligt beakta öfriga af flottningen berörda intressen kan helt naturligt lätt blifva förhållandet. Alla anledningar till en dylik misstro böra dock, så vidt möjligt är, undanrödjas; och hemställer Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, huruvida icke för sådant ändamål, och då härtill kommer, att för ifrågavarande uppdrag lämpliga personer inom de särskilda länen äro ganska få, så att det ofta kan för länsstyrelserna möta svårighet att utse förrättningsmän, föreskrifterna i flottningsstadgan ifråga om förordnande af syneförrättare i flottningsärenden kunde ändras på det sätt, att det i hvarje fall öfverlämnades åt Kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att på anmälan af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärda dylikt förordnande, såsom det numera äfven förfares med afseende å förordnanden till anställande af vägundersökningar. — Enligt föreslagna tillägget till § 8 mom. 2 skulle vid beviljande af tillstånd till s. k. interimslottning, då dylikt tillstånd gifves åt flere än en flottande, hvad i flottningsstadgan är föreskrifvet om flottningsförening och flottningsreglemente lända till efterrättelse. Uti de dylika ärenden, som handlagts hos länsstyrelsen i Gäfleborgs län, har tillståndet, som alltid afsett endast den förestående flottningen under samma år, vanligen lämnats åt en virkesägare, någon gång åt två eller tre; och är det uti dessa ärenden ofta nödvändigt, att frågan utan längre dröjsmål afgöres, såvida icke ändamålet med tillståndet skall alldeles förfelas. Med hänsyn härtill kan uti ofvan uppgifna fall en så vidlyftig omgång, hvartill bildandet af flottningsförening och fastställandet af flottningsreglemente skulle föranleda, och som för öfrigt ej är af tvingande skäl påkallad, icke tillstyrkas. — Föreslagna stadgandet i § 10, att, oberoende af flottningsförenings beslut, dess reglemente skall hvart femte år undergå

förnyad pröfning, och att länsstyrelsen har att för sådant ändamål utsätta dag för ärendets behandling, synes innebära, att det skall åligga länsstyrelsen att hvar femte år företaga förnyad pröfning af reglementet för hvarje inom länet befintlig flottningsförening, äfven om sådan pröfning icke af någon vederbörande påyrkas. Då i vissa län finnas en mängd flottningsföreningar, hvilkas reglementen blifvit för olika tider fastställda, skulle skyldigheten att iakttaga nu ifrågasatta föreskrifter blifva ganska betungande och i icke ringa mån påöka den mångskiftande kontrollerande verksamhet, som redan nu enligt lag och författningar åligger länsstyrelserna. Att tillräckliga skäl härtill föreligga, torde dock kunna betvivlas. Visserligen vore det icke onyttigt, utan tvärtom ganska gagnande, att den föreslagna förnyade granskningen af flottledsreglementena ägde rum för åstadkommande af jämkningar och rättelser däri efter ändrade förhållanden, men det synes vara bättre att för vinnande af detta ändamål i flottningsstadgan blefve intagen en bestämmelse, att reglementena icke finge fastställas för längre tid än fem år hvarje gång, och att det därför skulle åligga vederbörande flottningsförening att i god tid före utgången af hvarje femårsperiod utverka ny pröfning och fastställelse af reglementet; och kunde jämväl ett härefter lämpadt öfvergångsstadgande beträffande äldre reglementen i flottningsstadgan inrymmas. — Uti § 10 skulle vidare enligt förslaget ske den ändring, att den enligt paragrafens nuvarande lydelse *strandägare* tillkommande rätten till fri flottning af husbehofsvirke blefve i stället tillerkänd *jordägare*. Att nu omförmälda rätt utöfvas af strandägare, som vanligen äger del i vattendraget, där flottleden inrättas, är ju med billighet öfverensstämmande; men däremot lär det icke med fog kunna påstås, att dylik rätt bör tillkomma hvarje jordägare, vare sig hans mark gränsar intill vattendraget eller är belägen på kortare eller längre afstånd därifrån. — Hvad § 22 enligt föreslagna nya lydelsen innehåller därom, att, sedan sökanden af uppgifven anledning förverkat sin rätt till flottledens anläggande, länsstyrelsen skall vidtaga åtgärder i ändamål, att flottleden må genom annans föranstaltande komma till stånd, kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej tillstyrka. Är flottleden af verkligt behof påkallad, lär det nog annan intresserad icke underlåta att fullfölja saken, i hvilket fall denne då rätteligen äfven bör åt sig utverka ny koncession till anläggningen. Att, såsom tillika föreslagits, flottleden skall aflysas, därest frågan icke på föreskrifvet sätt fullföljes, torde väl få anses såsom en onödig och ingalunda af omständigheterna påkallad åtgärd, då ju flottleden i detta fall icke blifvit för allmän flottning öppnad, och hela frågan därom för öfrigt har förfallit.

*Skiftes-
väsendet.*

Hvad slutligen kommitténs hemställan i fråga om skiftesväsendet beträffar, har denna hemställan ej gifvit Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anledning till annan erinran, än att, såsom reservanterna herrar Claëson, Kempe och Lindman yrkat, ifråga om rätten till erhållande af låneunderstöd för bestridande af skifteskostnader, orden »bönder, som hafva del i skifteslaget» böra utbytas mot »delägare i skifteslaget». Att från denna rätt utesluta alla andra jordägare än bönder, skulle väl alltid innebära en orättvisa; och för öfrigt är begreppet bonde numera så obestämdt, att det nog i de särskilda fallen blefve ganska svårt att afgöra, huruvida lånesökanden vore eller skulle anses vara bonde.

Härmed har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i korthet angifvit de viktigaste anmärkningar, hvartill granskningen af kommitténs vidlyftiga betänkande och förslag gifvit anledning. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig emellertid jämväl böra framhålla, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med förordande af de modifikationer i kommitténs förslag, som här ofvan angifvits, ingalunda velat säga, att därmed förslagen enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning skulle innebära en i allo lycklig lösning af den s. k. norrlandsfrågan. Ämnet är utan tvifvel synnerligen svårt, men det har därjämte uppenbarligen af kommittén behandlats under synnerligen ogynnsamma förhållanden, i det att nödig samverkan mellan kommitténs medlemmar icke kunnat åstadkommas, hvadan ock, i trots af de i många hänseenden upplysande utredningar och de goda uppslag, som lämnats så väl i kommitténs som i åtskilliga reservanters framställningar, förslagen blifvit mer eller mindre ensidiga i den ena eller andra riktningen, hvilket ej kan afhjälpas endast genom att i en punkt adoptera kommitténs och i en annan någon reservants yrkande. Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning kan den föreliggande frågan ej heller på ett tillfredsställande sätt lösas, så länge man å ena sidan ej vill medgifva, att någon som helst inskränkning i bolagens jordförvärf i Norrland är af behovet påkallad, och å den andra påyrkar en sådan inskränkning alldeles utan afseende å dess inverkan på skogshandteringens och industriens fortsatta utveckling.

Gäfle slott å landskansliet den 28 augusti 1905.

Underdånigst:

HUGO E. G. HAMILTON.

C. M. Ström.

Oscar Lehman.

XXVIII.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län.

Till Konungen.

Medelst nådig remiss den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län fått sig i nåder anbefalldt att afgifva underdånigt utlåtande öfver de förslag och framställningar, som jämte underdånigt betänkande blifvit den 27 oktober 1904 framlagda af den af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 7 juni 1901 i nåder utsedda kommitté med uppdrag att i enlighet med riksdagens hemställan utreda, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande, jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas;

och får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som, jämlikt föreskrift den 12 nästlidne januari afgifvit särskildt underdånigt utlåtande öfver förenämnda kommittés förslag och framställningar under mom. 3), innefattande förslag till lag angående inskränkning i vissa fall af rätten att verkställa ägostyckning, härmed i underdånighet afgifva utlåtande öfver kommitténs betänkande och förslag i öfriga delar.

Ifrågavarande kommittéarbete har föranledts af farhågan att genom det sätt, hvarpå den i enskild ägo varande jorden inom de norrländska länen för närvarande tillgodogjordes, den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i nämnda län försvagades samt jordbruket hämmades i dess utveckling. Med stöd af den utredning, som kommittén till ledning för sitt arbete verkställt, har kommittén funnit, att väsentliga hinder och olägenheter i ofvan angifna hänseenden verkligen äro för handen och kräfva åtgärder till åstadkommande af ett bättre tillstånd; och anser kommittén, att hvad i dessa hänseenden anmärkts hufvudsakligen härrör däraf, att jorden i så väsentlig grad kommit i trävarubolagens ägo, samt att det kan förväntas att, därest icke hinder uppställas däremot, den norrländska jorden allt fortfarande kommer att öfvergå från den jordbrukande befolkningen till trävaruindustrien och

de norrländska trävarubolagen. Att döma af de framställningar och förslag, som kommittén nu framlagt såsom resultat af sitt arbete, har kommittén vändt sig företrädesvis emot nämnda bolag för att genom ifrågasatta restriktiva lagstiftningsåtgärder förebygga ifrågavarande olägenheter och underlätta jordbrukets utveckling. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill lika med kommittén vitsorda, att trävaruindustrien under dess utveckling förskaffat sig en viss förhärskande ställning framför jordbruket, och finner därför äfven nödigt, att åtgärder vidtagas i det syfte, som kommittén haft sig förelagdt, men anser dock, att åtgärder må vidtagas i angifven riktning allenast i den mån, sådant kan ske utan att uppenbarligen förnärma trävaruindustrien och omöjliggöra dess utveckling. En af de väsentligaste orsakerna till den ställning, hvori jordbruket och trävaruindustrien i Västernorrlands län kommit till hvarandra, torde vara att söka redan i det sätt, hvarpå afvittringen i dessa trakter ägde rum, hvarvid ofantliga skogsvidder utöfver husbehovet tilldelades den från kronan afvittrade jorden, hvartill kommer den riktning, i hvilken nybyggesväsendet efter hand utvecklade sig. Det öfverflöd i skogsmark, som på grund af afvittringen kom i enskild ägo, har gifvetvis varit för trävaruindustrien lockande, och följderna af de senare årtiondenas utveckling har blifvit, att en mycket betydande del af den norrländska skogbärande jorden öfvergått i trävaruindustriens ägo, och att härvid i många fall den för jordbruket upparbetade jorden kommit att medfölja. Att detta i socialt hänseende icke är tillfredsställande kan icke förnekas, men man må å andra sidan icke förbise det stora inflytande, som trävaruindustrien utöfvat på Norrlands utveckling i alla riktningar. Hvilket betydande rum trävaruindustrien intager bland rikets näringar framgår däraf, att exporten af trävaror, hvilka till sin väsentliga del skeppas från de norrländska hamnarna, öfverstiger fyrtio procent af Sveriges hela export. Oafsedt den norrländska malmindustrien, har Norrland helt säkert trävaruindustrien att tacka för den storartade utveckling, hvori Norrland befunnit sig under de senare årtiondena, hvarigenom befolkningen vida hastigare än i andra delar af riket ökats, välmågan stigit, samt kommunikationsväsendet, såväl hvad järnvägar som andra allmänna vägar vidkommer, i oerhörd grad utvecklats sig; och det torde få anses säkert att, om icke trävaruindustrien funnits inom de norrländska bygderna, Norrland icke för närvarande hunnit till den grad af utveckling, som det nu intager, men knappast troligt är, att jordbruket i Norrland, om trävaruindustrien icke samtidigt funnits därstädes, befunnit sig i en gynnsammare utveckling, än för närvarande är händelsen. Med den utveckling Norrland sålunda

vunnit får man därför icke vänta, att »tiden numera kan vridas i led igen», och att genom lagstiftningsåtgärder tvinga den norrländska kulturen in i dess gamla banor låter sig icke göra, men väl må man tillse, att de olika grenarna af den norrländska kulturen må hvar och en tilldelas hvad densamma med rätta tillkommer utan de öfrigas hämmande eller förnärmande.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande går nu att afgifva underdånigt utlåtande öfver hvart och ett af de förslag, som kommittén framlagt, i den ordning samma förslag finnas i det underdåniga kommittébetänkandet framställda:

1) *Förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom.*

Förbud för bolag m. fl. att förvärfa fastighet.

I underdånig skrifvelse den 28 november 1901 hemställde kommittén, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till 1902 års riksdag framlägga af kommittén afgifvet förslag till dylik lag, som här ofvan angifves, hvilken lag dock var afsedd att gälla allenast interimistiskt, i afbidan å kommitténs slutliga betänkande, intill den 1 september 1905. Öfver detta förslag anbefalldes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Väster-norrlands län att afgifva underdånigt utlåtande, och tillät Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig att därvid anföra, bland annat, att det ifrågasatta förbudet visserligen vore riktadt emot bolag och föreningar för ekonomisk verksamhet till inskränkande af deras rätt att *förvärfa* fast egendom, men att förbudet till sin innebörd äfven vore riktadt emot och i själfva verket träffade ägare af sådan jord, hvarom fråga vore, i form af förbud att *afyttra* jord till dem, hvilka vore att anse såsom de förmånligaste köparne; att det vid sådant förhållande kunde ifrågasättas, hvilkendera kontrahenten, upplåtaren eller köparen, förbudet komme att träffa hårdast, men att skäl icke sagnades för det antagandet, att förbudet skulle blifva kännbarare för jordägaren; samt att förslaget, därest det antoges, skulle komma att våldsamt ingripa i den fria äganderätten och för öfrigt lämna rum för lagens kringgående jämte det att det därmed afsedda syftet icke skulle vinnas i den omfattning, som kommittén tänkt sig; och hemställde på grund häraf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att detta kommitténs förslag måtte lämnas utan afseende.

Hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sålunda anført till-låter Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig åberopa jämväl be-träffande det nu föreliggande förslaget. Eders Kungl. Maj:ts befallnings-hafvande kan icke finna annat än att äfven detta förslag, ehuru modi-fieradt vid jämförelse med det förut af kommittén framlagda, är af

hufvudsakligen samma innebörd som detta. Det innefattar i sig en rättsprincip, som är för svenska lagstiftningen främmande, och skall genom sin tillämplighet inom allenast en viss del af riket och på allenast en viss klass af näringsidkare säkerligen icke anses öfverensstämma med principen af likhet inför lagen. Genom försäljningsförbudet kommer allmogens jord att falla i värde. Förslaget lämnar öppet rum för kringgående af de föreslagna lagbestämmelserna, då det icke är förvägradt enskilde trävaruintressenter att köpa jord af sådant slag, som förbudet afser.

Om förslaget icke desto mindre vinner afseende, tillåter Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig framhålla följande.

Enligt § 6 i förslaget skall bolag eller förening för ekonomisk verksamhet äga rätt att utan särskildt tillstånd å exekutiv auktion inropa fastigheten, där sådant erfordras för skyddande af någon bolagets eller föreningens fordran eller rättighet, hvarför egendomen på grund af in-teckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken häftar, men skall sålunda inropad fastighet åter afyttras inom två år efter det auktionen vunnit laga kraft vid äfventyr att, om denna tid försittes, fastigheten varder genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes försorg försåld å auktion, hvarvid i tillämpliga delar skall gälla till efterrättelse hvad om försäljning af utmätt fast egendom finnes stadgadt; och må vid sådan ny auktion bolaget eller föreningen icke åter inropa fastigheten.

Mot dessa föreslagna lagbestämmelser torde böra erinras, att den tid af två år, inom hvilken bolag eller förening vore pliktig att hafva ånyo afyttrat en till skyddande af dess rätt inropad fastighet, är alltför godtycklig och i öfrigt alltför kort, för att icke bolaget eller föreningen i många fall skall blifva nödsakad att till underpris och följaktligen med förlust afyttra densamma. Föreskriften i denna punkt måste anses innebära ett inkräktande på bolagets eller föreningens äganderätt till fastigheten och synes alltså icke böra godkännas. Vidare skulle Kungl. Maj:ts befallningshafvandes befattning med försäljning af sådant slag, som häröfvan ifrågasättes, blifva af högst egendomlig art och medföra en fiskalsverksamhet, som knappast vore möjlig att behörigen fullgöra. Och om Kungl. Maj:ts befallningshafvande äfven skulle vara i tillfälle att öfvervaka den föreslagna lagbestämmelsens iakttagande med afseende å sådana fastigheter, hvilka blifvit genom auktion å landskansliet genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes omedelbara åtgärd afyttrade till bolag eller förening, så återstår dock det vida öfvervägande antalet exekutiva auktioner, hvilka förrättats af vederbörande kronofogdar i egenskap af underexekutorer. Om dessa

auktioner och däraf föranledda förnyade försäljningar saknar lagen uttrycklig föreskrift, då den icke innehåller någon bestämmelse om, huru dessa auktioner skulle komma till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes kännedom.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig böra hemställa, att § 6 i förslaget icke måtte varda antagen.

2) *Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.* Ägostyckning.

Af såväl kommitténs utredning, som ock den erfarenhet, som hittills vunnits under nu gällande ägostyckningslags tillämpning inom länet, torde få anses framgå, att nämnda lag med dess nuvarande bestämmelser medfört vissa olägenheter till skada för jordbruket, och det synes därför vara skäl att vidtaga de ändringar i nämnda lag, som af den vunna erfarenheten föranledas.

Vid granskning emellertid af kommitténs föreliggande förslag och vid jämförelse mellan detta och de förslag, som innefattas i reservanternas yttranden, finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande det af reservanten Arvid Lindman framlagda förslaget äga sådana företräden, att detsamma bör förordas.

4) *Förslag till lag, innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord på landet inom Norrland och Dalarne.* Arrendelag.

Sedan föreliggande förslag af kommittén framlades den 27 oktober 1904, har lagberedningen den 4 februari 1905 framlagt *förslag till lag om nyttjanderätt till fast egendom* och i dess 2 kap. förslag till lag om arrende. Detta lagberedningens lagförslag har alltså icke varit tillgängligt för kommittén vid tiden för dess betänkandes afgifvande, ett förhållande, som kommittén jämväl åberopar och vitsordar, då kommittén, med erinran att dess förslag hänför sig till den nu gällande rätten såsom underbyggnad, uttalar den förhoppningen, att, därest de nya bestämmelser om lega af jord å landet, som lagberedningen kan komma att föreslå, varda gällande lag, dessa i de delar, de reglera områden inom arrendelagstiftningen, som icke beröras af kommitténs förslag till speciallag, skola befinnas lika användbara såsom en sådan underbyggnad, och att sålunda kommitténs förslag, om det antages, icke skall behöfva undergå alltför väsentliga förändringar därför, att den allmänna, nu gällande arrenderätten ersättes af en ny lagstiftning.

Då emellertid lagberedningens förslag afser en fullständigt ny lagstiftning om arrendeaftalet, men kommittén icke varit i tillfälle att lägga detta till grund för sitt nu föreliggande specialförslag, får Eders

Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som, för den händelse det skulle anses erforderligt att med afseende å sådant arrendeaftal som kommittén med sitt förslag afser, stadga särskilda speciella bestämmelser vid sidan af dem, som för riket i öfrigt kunna varda till efterrättelse gällande, anser nödigt, att båda förslagen byggas å samma rättsgrundsatsar, för sin del tillstyrka, att kommitténs förslag i dess nuvarande skick icke varder antaget, utan att detsamma må därförinnan granskas och omarbetas till öfverensstämmelse med hufvudgrunderna i lagberedningens förslag. Om likväl det skulle anses, att särskilda speciella bestämmelser för arrendeaftal i Norrland böra fastställas oberoende af och *före* utfärdandet af bestämmelser för sådana aftal inom landets öfriga delar, vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhålla, att reservanterna Claësons, Kempes och Lindmans förslag till arrendelag äger obetingadt företräde framför kommitténs förslag, hvars affattning kan leda till lagens kringgående och saknar den klarhet i bestämmelserna, som en lag bör hafva.

Jordafsöndring.

5) *Förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.*

Då kommitténs nu föreliggande förslag, i hvad det afser förändrad lydelse af § 20 i ofvan åberopade lag, synes väl snävt, men däremot reservanten Arvid Lindmans ändringsförslag i denna punkt torde innefatta en för lagtillämpningen mera ändamålsenlig bestämmelse, utan att kommitténs syftemål med den föreslagna lagändringen därigenom äfventyras, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrka kommitténs förslag med den ordalydelse af § 20, som innefattas i bemälda Lindmans reservation.

Förekommande af vanhäfd.

6) *Förslag till lag, innefattande bestämmelser till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne.*

Föreliggande lagförslag innefattar en lagstiftning, som hittills varit för vårt land främmande, och dess lämplighet kan högeligen ifrågasättas, icke minst af det skäl, att förslaget är riktadt allenast mot ett visst slag af jordägare och afsedt att tillämpas allenast inom en viss del af riket. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande är af sådan anledning tveksam, huruvida ett lagförslag af den innebörd som det föreliggande må tillstyrkas, men om Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande finner sig icke böra afstyrka lagstiftningsåtgärder i sådant syfte, som kommittén ifrågasatt, kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande likväl icke biträda förslaget. sådant kommittén affattat detsamma, utan får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrka att, därest lagstiftning i den riktning kommittén ifrågasatt, anses vara

af nöden, en blifvande lag i ämnet må vinna godkännande allenast i den modifierade form, som i hufvudsak öfverensstämmer med den af kommittéledamöterna H. Claëson, F. Kempe och Arvid Lindman afgifna reservation.

7) *Förslag till lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilde jordbrukare i Norrland och Dalarne af lämpliga odlingslägenheter.*

Beredande af odlingslägenheter.

Detta förslag afser åtgärder för att åt allmogen »återvinna» å trävaruindustriens skogar befintliga odlingslägenheter, och är såsom häraf synes riktadt emot de norrländska skogsbolagen.

Hvad kommittén till stöd för detta sitt förslag anfört finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke kunna öfvertyga om vare sig behöfligheten eller ändamålsenligheten af den lagstiftning, förslaget innebär. Behovvet af odlingsmarker inom de norrländska länen gör icke en sådan lagstiftning, som här är ifrågasatt, erforderlig, och hela den procedur, som förslaget upptager, är af så konstlad natur, att den icke bör förordas, och särskildt torde böra framhållas, att det föreslagna expropriationsförfarandet skulle tagas i anspråk för tillgodoseende af ett intresse, fullkomligt olikt de ändamål, för hvilka expropriationsrätten enligt nu gällande lag får användas.

Att, såsom kommitterade yttra, låta frågan om en expropriationsrätt, som skulle beröfva vissa jordägare till förmån för enskilda det skydd för äganderätten, som en hvar hittills ägt, icke vara en juridisk principfråga, utan en politisk och praktisk lämplighetsfråga, är en uppfattning, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke kan dela.

På dessa och i öfrigt af reservanternas anförda skäl finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig icke kunna tillstyrka, att detta förslag vinner afseende.

8) *Upplåtelse af odlingslägenheter å kronomark.*

Odlingslägenheter å kronomark.

För beredande af odlingslägenheter har kommittén under ofvanstående rubrik dels föreslagit, att dylika lägenheter måtte under vissa angifna villkor upplåtas från kronans under Kungl. domänstyrelsens vård och förvaltning stående *kronoparker*, och dels ifrågasatt, huruvida icke äfven å den kronan tillhöriga, ännu *oafvittrade marken* odlingslägenheter för nybyggens bildande skulle kunna beredas; och har kommittén, beträffande upplåtelser från kronopark, hemställt, att Kungl. domänstyrelsen måtte berättigas att, där hinder från skogsvårdens synpunkt ej möter, å kronoparkerna i de sex norra länen till enskilda personer, som därom göra framställning samt äga god frejd och gjort sig kända för arbetsamhet och hederlig vandel, upplåta de till odling och bebyggande tjänliga lägenheter, som där kunna vara att tillgå i

närheten af odlad bygd eller kommunikationsled, hvarförutom kommittén jämväl föreslagit de villkor, som borde bestämmas att gälla vid dylika upplåtelse.

Då hvad kommittén i denna punkt anfört och hemställt synes väl värdt att af statsmakterna uppmärksammas, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del på det lifligaste förorda bifall till kommitténs förslag härutinnan.

Hvad åter angår förslaget om odlingslägenheters upplåtande å kronans ännu *oafvittrade* mark, hvilken, enligt hvad kommittén upplyser, numera förekommer endast ofvanför den s. k. *odlingsgränsen*, har kommittén i denna punkt icke framlagt något bestämdt förslag, utan inskränkt sig till det uttalandet, att det syntes böra tagas i öfvervägande, om man icke borde äfven i vissa fall ofvanför nämnda odlingsgräns tillåta och befrämja odlingslägenheters upptagande.

Ehuru det knappast är att förvänta, åtminstone inom de närmaste årtiondena, att någon kolonisation ofvanom nämnda gräns skall ifrågakomma, så länge riklig tillgång på odlingslägenheter ännu finnes inom det nedre landet, i närmare grannskap af kommunikationslederna och de förut befolkade bygderna, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande likväl, då det å andra sidan icke är otroligt, att bergsbruket i dessa trakter kan framtvunga behovet af lämpliga lägenheter för nybygge och uppodling, för sin del biträda hvad kommittén jämväl i denna punkt hemställt.

9) *Lättnader i afseende å väghållningsbesväret.*

Väghållnings-
besväret.

Då kommittén framhållit, att väghållningsbesväret i de norrländska länen, framförallt i de nordligaste vägdistrikt, är för den jordbrukande befolkningen i dessa trakter synnerligen tryckande, är detta ett sakförhållande, som måste vitsordas. Den lättnad i väghållningsbesväret, som förväntades skola uppstå i följd af den med nya väglagen inträdda förändringen i sättet för vägbesvärets utgörande på landet, har visat sig endast i de vägdistrikt, där industrien är förhärskande, hvaremot, i den mån vägdistrikt äro belägna i skogsbygderna, längre ifrån kusttrakterna, vägbesväret ingalunda vunnit någon lättnad, utan tvärt om blifvit än mera tryckande. Härtill har bidragit, förutom den genom nya väglagen tillkomna betydliga administrationskostnaden, anläggningskostnaden för en mängd nytillkomna allmänna vägar, som ofta framtvings emot en del väghållningsskyldiges lifliga protester, och hvilken kostnad, trots statsbidraget, medfört utdebitering under längre eller kortare tid af en ofta nog synnerligen hög vägskatt. Det lider intet tvifvel, att den jordbrukande befolkningen i dessa trakter är i stort

behof af någon lättnad i vägtungan. Enligt den utredning i denna punkt, som föreligger i kommitténs betänkande, förväntades af kommittén vissa lättnader i vägbesväret skola blifva en följd af den revision af väglagen, som vid tiden för afgifvandet af kommitténs betänkande var under behandling; och då, såsom bekant är, innevarande års riksdag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, fattat beslut om väsentliga ändringar i väglagen och lättnader i vägbesväret, hvarom Kungl. Maj:ts beslut i promulgationsväg snart torde vara att förvänta, skall denna lagändring otvifvelaktigt i sin mån verka till lättnad i väghållningsbesväret, där detta trycker hårdast.

Hvad nu angår kommitténs förslag i ämnet har kommittén hemställt:

1:o att s. k. militärvägar måtte icke blott byggas utan äfven underhållas af statsverket;

2:o att s. k. mellanriksvägar samt vägar, som till afsevärd längd sträcka sig öfver öde fjäll och skogar, måtte i vidsträcktare mån än nu är fallet byggas af staten samt i de fall, att de utförts på statsverkets bekostnad, i mån af behof äfven underhållas af detsamma.

Dessa kommitténs förslag vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på det lifligaste förorda, såsom varande af ofantlig betydelse icke allenast för kommunikationsväsendets befordran inom de norrländska skogsbygderna, utan äfven för hela den norrländska kulturens utveckling öfverhufvud.

Vidare har kommittén hemställt,

3:o att i villkoren för statsbidrag till vägbyggnader måtte göras det tillägg, att, då den verkliga kostnaden öfverskjutit den beräknade, jämväl två tredjedelar af det öfverskjutande kostnadsbeloppet må kunna af statsmedel anvisas;

4:o att till väghållningsdistrikt, som äro synnerligen hårdt betungade i följd af vägarne stora längd och gles befolkning eller på grund af stor genomfartstrafik till andra orter, särskildt statsunderstöd måtte efter pröfning för hvarje fall hunna beviljas.

Då dessa kommitténs förslag otvifvelaktigt i många fall äro högeligen af behofvet påkallade och helt säkert skola, därest de varda bifallna, verksamt bidraga till lindrande af vägtungan, där denna trycker hårdast, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del förorda bifall till samma förslag.

Slutligen har kommittén föreslagit,

5:o den ändring i 59 § väglagen, att staten eller menighet till-

höriga allmänningsskogar måtte påföras en vägfyrc för hvarje två hundra kronor af taxeringsvärdet.

Uti den proposition om vissa ändringar i väglagen, som af Eders Kungl. Maj:t afläts till innevarande års riksdag, föreslog Eders Kungl. Maj:t den ändring af ofvan åberopade lagrum, att staten eller menighet tillhöriga allmänningsskogar skulle påföras en vägfyrc för hvarje tvåhundra kronor af taxeringsvärdet i stället för, såsom för närvarande är stadgadt, en vägfyrc för hvarje fyrahundra kronor af taxeringsvärdet, men stannade riksdagen för sin del vid den bestämmelse, att dessa skogar skulle draga en vägfyrc för hvarje etthundrafemtio kronor af nämnda värde.

Under förutsättning att denna af riksdagen för dess del antagna bestämmelse vinner Eders Kungl. Maj:ts fastställelse, torde kommitténs förslag i denna punkt icke böra till någon vidare åtgärd föranleda.

10) *Nya grunder för skogsbeskattningen.*

Skogsbeskattningen.

Under denna rubrik uttalar kommittén till en början såsom ett antagande, att skattetrycket i vissa trakter torde utgöra en bidragande orsak till hemmanens öfvergång från de i skatteafseende mindre bärkraftiga, och är detta antagande förvisso ovedersägligt, hvadan åtgärder för skattebördornas lättande äro af den största vikt just för den fråga, hvars utredning kommittén haft till sin uppgift.

Härefter framhåller kommittén med fullt fog de andra skattebördor, utom väghållningsbesväret, särskildt i hvad de afse af lands- ting och kommuner debiterade utskylder, hvilka i alltjämt stegrad grad trycka den jordbrukande befolkningen i de norrländska länen, synnerligast inom skogskommunerna. Dessa förhållanden hafva ovedersägligen en väsentlig grundorsak i det nu rådande kommunala beskattningssystemet i dess beroende ställning till den allmänna bevillningstaxeringen. Kommittén har då velat särskildt i den nu gällande skogsbeskattningen finna en högst väsentlig anledning till de ogynnsamma skatteförhållandena i de egentliga skogssocknarna, och har fördenskull uttalat sig för ett förändradt beskattningssystem ifråga om skogsbeskattningen samt hemställt, att denna beskattningsfråga måtte, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det förslag, som i berörda hänseende framlades af den år 1890 tillsatta skattekommittén, lösas på det sätt:

att vid taxering af jordbruksfastighet särskilda värden sättas å inrösnings- och afrösningsjorden;

att vid uppskattning af staten tillhörigt skogsområde växande skogens hela värde inbegripes, men att eljest vid bestämmande af fast

egendoms taxeringsvärde hänsyn tages till afkastningen af växande skog, allenast i den mån densamma användes till husbehof;

att i öfrigt inkomst genom afkastning af skog beskattas genom inkomstbevillning;

att fördenskull den nu i § 2 af bevillningsförordningen stadgade skyldighet för innehafvaren att erlægga fastighetsbevillning för »skogsområde, som blifvit upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag» må upphöra;

att inkomstbevillning bör för behållna inkomsten utgöras, såväl när försäljning af skog eller skogseffekter drifves såsom handelsrörelse, som äfven när dylik försäljning äger rum från område, för hvilket den, som verkställer försäljningen, är pliktig utgöra fastighetsbevillning;

att, äfven om försäljning af virket ej sker, dylik bevillning bör erläggas för virkesfångst utöfver husbehofvet å område, för hvilket den, som verkställer virkesfångsten, är pliktig utgöra fastighetsbevillning, eller å skogsområde, som blifvit af staten upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag; samt

att vid taxering af inkomst genom försäljning af skog eller skogseffekter eller genom virkesfångst från eget område, taxeringen skall ske i den ort, där skogen är belägen.

Ur det utlåtande, som af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län den 19 september 1891 i underdånighet afgafs öfver ofvannämnda kommittés betänkande, tillåter Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig i detta sammanhang åberopa följande utdrag:

— — — — —
 »Emot — — — och emot det förslag till ändringar i bevillningsförordningen, som kommitterade afgifvit, anser sig länsstyrelsen böra erinra, att för en samvetsgrann och jämn beskattning af afkastning af skog genom inkomstbevillning för beskattningsmyndigheterna erfordras kännedom om de försäljningar och afverkningar, som ägt rum, om det pris, som vid försäljning betingats, samt om det pris, hvartill den sålda eller afverkade skogen står för ägaren. Några dylika uppgifter äga icke beskattningsmyndigheterna, och skulle sålunda beskattningen komma att vara beroende på den tillfälliga omständigheten, att någon af beskattningsnämndens ledamöter ägde någon kännedom därom, oftast grundad på hörsagor. Det torde ligga i öppen dag, att flertalet skogsaffärer vid sådant förhållande komme att undgå beskattning samt att det skulle vara en ren tillfällighet, att beskattningsnämnden till någorlunda riktigt belopp angåfve vinsten, hvars belopp säljaren eller afverkaren själf ofta nog torde hafva svårt att bestämma.

Då dessutom vinsten ofta nog icke torde uppgå till beskattningsbart belopp, följer däraf, att inkomst genom afkastning af skog, äfven om för densamma erlägges inkomstbevillning, i många fall blir obeskattad.»

»Vidare torde det blifva en lika mödosam som vansklig uppgift att ej blott bestämma hvad som skall anses utgöra hvarje egendoms husbehof, utan äfven beräkna, huru stor del af befintlig skog därtill bör anslås. En särskild uppskattning af inrösnings- och en särskild af afrösningsjorden torde dessutom vara förenad med större svårigheter, än kommitterade tänkt sig, och nära nog komma att förvandla beskattningsnämndernas arbeten till landtmäterisammanträden. Ingen föreskrift finnes om hvilken skall tillhandahålla skifteshandlingarne och vidkännas därmed förenade kostnader, och om än sådana handlingar finnas tillgängliga, torde ofta icke kunna med säkerhet afgöras, huru mycket af den i dem upptagna afrösningsjorden vid det ifrågavarande tillfället blifvit uppodlad, utlagd till tomter eller dylikt. Skifteshandlingarne skulle, såsom för gamla, i vissa fall rent af kunna befinnas oanvändbara för det afsedda ändamålet, då all grund för verkställande af en, efter hvad rubrikerna angifva, riktig upptaxering af de olika jordslagen saknades. För öfrigt torde man i regel icke heller kunna förvänta den sakkännedom hos beskattningsnämndens ledamöter, att de ur skifteshandlingarne kunna hämta dylika uppgifter.»

»Då nu härtill kommer, att mot föregående förslag angående beskattning af inkomst genom afverkning af skog medelst inkomstbevillning, vid deras pröfning af vederbörande myndigheter, anförts jämväl andra tungt vägande skäl, hvilka, då de i betänkandet finnas angifne, det ej torde vara af nöden att här upprepa; finner länsstyrelsen sig icke kunna förorda bifall till det af kommitterade nu afgifna förslag till ändringar i gällande bevillningsförordning.»

Ehuru 1890 års skattekommittés, af norrlandskommittén accepterade förslag synes innefatta flera beaktansvärda synpunkter med afseende å en förbättrad skogsbeskattning, finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig likväl, på de i dess här ofvan åberopade utlåtande anförda skäl och då tillämpningen af kommitténs beskattningsprinciper icke för närvarande synas kunna praktiskt genomföras, icke kunna, förrän sådana åtgärder vidtagits, som möjliggöra förslagets tillämpning, tillstyrka detsamma.

11) *Flottningsförfattningarna.*

Kommittén har vidare funnit anledning erinra om vissa oegentligheter, som till men för den jordägande befolkningen förekommit

vid tillämpning af gällande flottningsförfattningar. De olägenheter, som af kommittén i detta afseende särskildt framhållas, hafva äfven inom detta län förekommit och kräfva alltså rättelse medelst erforderliga ändringar i och tillägg till nämnda författningar. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i detta län har emellertid redan sökt för sin del i två hänseenden råda bot för af kommittén anmärkta oegentligheter. Så har Eders Kungl. Maj:ts befallninghafvande, under de senare åren, då rätt till interimsfloftning beviljats, i allmänhet stadgat såsom villkor, att det skall åligga flottningssökanden att till blifvande flottningsförening i vederbörlig ordning redovisa de flottningsafgifter, som enligt den vid regleringen uppgjorda amorteringsplanen belöpa på det under tiden för interimsfloftningen framflottade virket. Vidare har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande till förhindrande af att den, som anlagt flottleden, genom att uppbära amorteringsafgifter äfven efter det slutlig amortering skett, må draga oskäligen vinst af företaget, bland öfriga villkor vid tillstånds meddelande till vattendrags reglering till flottled, ålagt oktroyinnehafvaren vid högt vite att före viss dag hvarje år till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med utdrag af flottningsföreningens räkenskaper för näst föregående räkenskapsår, angifvande såväl beloppet af influtna amorteringsafgifter, som ock den såsom ogulden ännu kvarstående amorteringssumman.

Hvad härefter angår de af kommittén föreslagna tillägg och ändringar i gällande flottningsstadga har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande emot desamma funnit anledning till följande erinringar.

Kommittén har i åtskilliga fall för underlåtenhet att ställa sig viss, angifven föreskrift till efterrättelse stadgat det äfventyr, att af Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddeladt förordnande eller lämnadt tillstånd skall anses vara förfallet, såsom den föreslagna lydelsen af §§ 3 och 22 angifver. Dessa bestämmelser kunna förordas allenast under förutsättning, att det icke skall åligga Kungl. Maj:ts befallningshafvande, proprio motu, att vaka öfver, huruvida förhållandena böra föranleda därtill, att det stadgade äfventyret skall gå i verkställighet. Ett sådant öfvervakande, utan afseende därå huruvida anmälan göres om underlåtenhet eller icke, blifver uppenbarligen, icke möjligt för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att iakttaga. Likaledes torde böra erinras dels emot den föreslagna ordalydelsen af § 14, att däri saknas bestämmelser, på hvilken framställning den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande valde revisorn må utses, och dels emot § 10 att enligt dess ordalydelse synes framgå, att meningen vore, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle, utan någon framställning därom från veder-

börande intressenter, vaka öfver, då den tid vore inne, då hvarje för flottled inom länet fastställdt reglemente borde undergå förnyad pröfning. Det torde vara nödigt att i § 10 intaga stadgande därom att, förutom andra bestämmelser, flottningsreglementet bör innehålla nödiga föreskrifter jämnväl i sistnämnda tvenne hänseenden.

I öfrigt får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande lämna kommitténs förslag till ändring af vissa delar i gällande flottningsstadga utan anmärkning.

12) *Förslag ifråga om skiftesväsendet.*

*Skiftesväsen-
det.*

Under denna rubrik har kommittén föreslagit:

1:o) att vid laga skiften inom Norrland och Dalarne tillfälle måtte beredas bönder, som hafva del i skifteslaget, att i angelägna fall erhålla låneunderstöd för bestridande af deras skifteskostnader;

2:o) att undersökning måtte ske, huruvida landtmäteritaxans arfvodestariffer kunna, hvad särskildt angår afrösningsjorden, anses taga tillbörlig hänsyn till de särskilda förhållanden, som föreligga i de nordligare delarne af landet;

3:o) att landtmäteristaten genom cirkulär erinras om angelägenheten att vid skiftesförrättingars verkställande söka undvika utläggande af oformliga skiften.

Mot hvad kommittén sålunda föreslagit och hemställt har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke något att erinra.

13) *Skogsallmänningar och skogsmedelsfonder.*

*Skogsallmän-
ningar m. m.*

Kommittén har föreslagit:

1:o) att en lagstiftning må åstadkommas, hvarigenom befrämjas utsikterna att till förmån för kommunen och andra samfälligheter på ett bestående sätt bilda gemensamhetsskogar och skogsmedelsfonder; samt

2:o) att, sedan en sådan lagstiftning kommit till stånd, måtte tagas i öfvervägande, i hvilka fall och under hvilka villkor låneunderstöd af allmänna medel må kunna beredas för bildande af gemensamhetsskogar genom inköp af därtill lämpad mark.

På de af kommittén anförda skäl får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förorda bifall till hvad kommittén härutinnan föreslagit.

14) *Anslag och låneunderstöd för dikning och nyodling.*

*Anslag och lån
till dikning och
nyodling.*

Kommittén har föreslagit att, utom redan varande *frostminskningsfonden* och *odlingslånefonden*, måtte inrättas dels en särskild *dikningsfond* för Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län för befrämjande af myrdikningar och vattentappningar, vare sig ändamålet med vattenafledningen är uppodling af till åker eller äng lämplig jord

eller minskning af frostländighet för närliggande bygd; ur hvilken fond anslag borde lämnas jordbrukare utan återbetalningsskyldighet och på i öfrigt af kommittén föreslagna villkor, och dels en *nyodlingsfond* för befrämjande af uppodling utaf jord i Norrland och Dalarne, från hvilken fond i mån af tillgång lån finge tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling af till åker lämplig mark.

Då dessa af kommittén föreslagna nya fonder till jordbrukets nytta och förkofran uppenbarligen skulle blifva det norrländska jordbruket till stort gagn, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förorda bifall jämväl till hvad kommittén härutinnan föreslagit, med annälan därjämte, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke funnit anledning till erinran emot de villkor, kommittén föreslagit för fondernas användande.

15) *Undervisning i jordbruk genom kringresande konsulenter.*

Sedan kommittén erinrat om de olika former, under hvilka offentligen anordnad jordbruksundervisning för närvarande förekommer, har kommittén, med erinran att på grund af Norrlands stora utsträckning och glest befolkade bygder man icke har att påräkna någon särdeles stor anslutning till de fasta bildningsanstalterna, dem allmogon måste ofta på långt afstånd uppsöka, samt att, om något afsevärdare resultat skall ernås, undervisningen åtminstone till en början, måste så att säga uppsöka den mindre jordbrukaren i hans hem och tillika gifvas så praktiskt och konkret som möjligt, såsom lämplig utväg i denna riktning föreslagit tillsättande af *kringresande jordbrukare* eller *jordbrukskonsulenter*.

Undervisning.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som delar denna kommitténs uppfattning, biträder jämväl kommitténs förslag ifråga om dylika konsulentes anställande till erforderligt antal; hvaremellertid och då dessas aflöning är afsedd att bestridas delvis äfven af landsting och hushållningssällskap, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig icke kunna i detta sammanhang närmare yttra sig om kommitténs förslag ifråga om dessa konsulentes antal för hvarje län eller deras aflöningsförmåner, allt beroende af den särskilda utredning, som för de särskilda orterna måste föregå ett bestämdt förslag i ämnet.

Slutligen har kommittén under rubriken:

16) *Vissa särskilda önskemål*

framhållit några ytterligare synpunkter, som borde tagas i betraktande för att än vidare tillgodose det norrländska jordbrukets framtida utveckling och förkofran.

Vissa önskemål.

Kommittén har därvid till en början erinrat om betydelsen af den ifrågasatta s. k. *inlandsbanan*; och anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande äfven för sin del, att denna bana skall blifva en kraftig häfstång för de ännu ouppodlade norrländska bygdernas utveckling i alla afseenden, hvarom i detta sammanhang hvarje vidare yttrande från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes sida må anses öfverflödigt, då på statsmakternas föranstaltande undersökning redan är under utförande för denna banas åvägbringande.

Vidare har kommittén framhållit vikten af att den norrländske jordbrukaren kommer i åtnjutande af *fraktlindring* på statsbanorna för konstgjorda gödselännen och kraftfodermedel samt åkerbruksredskap. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vill för sin del vitsorda, att en allmän klagan från de norrländske jordbrukarnes sida förspörjes ifråga om nu gällande fraktsatser och att behof af en lindring däri föreligger, hvadan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig böra lifligt förorda en sådan fraktlindring, särskildt med hänsyn till de högst afsevärda afstånden och den dryga forslingskostnaden, som i detta län förekomma.

Då kommittén slutligen uttalat sin anslutning till den *kooperativa* idéns genomförande i möjligaste omfattning, såsom särdeles lämpad att stödja landtbrukarne i deras gemensamma intressen, får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande gifva tillkänna, att knappast i något annat län sammanslutningen i *landtmannaföreningar* ägt rum i sådan omfattning, som inom Västernorrlands län, därvid dessa, genom den lifliga anslutningen till desamma, kraftigt bidragit till höjande af jordbruksintresset.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har härmed afslutat sitt utlåtande öfver det af den s. k. norrlandskommittén afgifna betänkande. Önskligt hade varit, om Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ägt tillfälle att mera i detalj än som skett utlåta sig i de viktiga spörsmål, som varit kommittén förelagda, men Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mångfaldiga öfriga ämbetsgöromål hafva icke lämnat nödigt rådrom härtill. Om det ock må sägas, att kommittén i sitt bedömande af de förhållanden, som ingå i den betydelsefulla frågan, icke helt och hållet stöder sig på fullkomligt objektiva grunder, har likväl kommittén genom sitt arbete åstadkommit en synnerligen värdefull utredning angående den materiella ståndpunkt, som Norrland för

närvarande intager; och det är att hoppas, hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del lifligt önskar, att detta kommittéförlag, när det föreligger i den form, som i hvarje särskildt fall befinnes lämpligast, skall kraftigt bidra till det norrländska jordbrukets främjande.

Härnösand i landskansliet den 28 augusti 1905.

Underdånigst:

G. RUDEBECK.

O. Hammar.

XXIX.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande genom remiss den 21 december 1904 å det underdåniga betänkande, som afgifvits af kommittén för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, undfått nådig befallning att afgifva underdånigt utlåtande öfver kommitténs förslag och framställningar, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, enligt tillika meddelad särskild nådig föreskrift, den 12 sistlidne januari afgifvit underdånigt utlåtande öfver kommitténs förslag till lag angående inskränkning i vissa fall af rätten att verkställa ägostyckning.

Då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande nu går att yttra sig öfver kommitténs förslag i öfriga delar, må till en början en blick kastas på den allmänna utredning, som föregår kommitténs förslag. Af denna framgår, att redan år 1900 sågverksbolag, andra sågverksägare och bruksägare ägde 34,3 procent af all under enskild äganderätt varande jord i Norrland och Dalarne och särskildt i Jämtlands län 42,6 procent. Sedan nämnda tid hafva bolagsbesittningarne ytterligare ökats sannolikt i samma eller måhända starkare progression än under åren 1885—1900, och det torde ej vara någon öfverdrift, om man antager dem i närvarande stund i Jämtlands län uppgå till omkring 50 procent af all enskilde tillhörig jord.

Hvad kommittén anfört om anledningarne till bondehemmanens öfvergång i trävarurörelsens besittning och de missförhållanden, som därpå uppstått och måste uppstå, öfverensstämmer med Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes erfarenhet på detta område och torde icke kunna jäfvas af någon, som är i tillfälle att på nära håll iakttaga förhållandena och vid deras bedömande ej vilseledas af ingrodda föreställningar eller särskilda intressen.

Den utveckling, de nordliga delarne af vårt land genomgått under de sista femtio åren, har med nödvändighet ledt till företeelser, för hvilkas samhällsvädlighet man mer och mer börjar få blicken öppnad. Den stora penningtillgång, skogarnes upplåtelse först till afverkning och sedermera till försäljning lämnade den jordbrukande befolkningen, och den stora inkomst, arbetet i skogarne skenbart gaf i jämförelse med jordbruksarbetet, framkallade hvad kommittén benämner en falsk lefnadsstandard bland landtbefolkningen och åstadkom ringaktning för och leda vid det mindre gifvande jordbruket. Fädernas förmåga att göra sig till godo de näringskällor, jordens brukande öppnar, glömmes sålunda af många för den mindre omtanke kräfvande uppgiften att lefva för dagen på aflöningarne i skogsarbetets och industriens tjänst. Landtbefolkningen drager i allt tätare skaror till städerna och industriorterna, och modernäringen, som skall rekrytera de nya arbetarskaror, industrien behöfver, tynar af brist på intresse och arbetskrafter.

De åtgärder, som vidtagas för jordbrukets befrämjande — anslag till utdikningar och odling, till premiering af jordbruk, hästar och boskap, undervisning m. m. — bidraga väl i någon mån att motverka bolagsförvärfvens hämmande inflytande på jordbrukets utveckling, men äro dock otillräckliga. Man måste uppyrcka roten till det onda: den jordbrukande befolkningens kringskärande genom jordens öfvergång ur dess besittning till kapitalstarka bolags, hvarur den, så vidt man nu kan döma, icke skall, om ej kraftigt verkande åtgärder vidtagas, inom en öferskådlig framtid kunna återvinnas till dem, som vilja och kunna själfva bruka den.

Reservanter inom kommittén hafva velat göra gällande, att värdet af industriens i Norrland och Dalarne produktion är mer än dubbelt så stort som jordbrukets och boskapsskötselns sammanlagda produktionsvärden; att åkerarealen, skörden och kreatursantalet i Norrland och Dalarne i allmänhet ökats från och med åren 1871—1875 till och med åren 1896—1900; att detta äfven varit fallet i de socknar i Kopparbergs och Gäfleborgs län, som till större del ägas af bolag; att folk-mängden i Norrland och Dalarne under samma tid ökats med 42,8 procent; att de själfägande jordbrukarnes numerär från år 1885 till och med år 1900 ökats från 83,262 till 99,003; och att den tillväxt i nämnda hänseenden, som sålunda ägt rum, skulle vara att tillskrifva just industrien.

Härvid bör ej lämnas oanmärkt, att hufvuddelen af produktionsvärdet af sågverks-, trä- och pappersmasse- samt träkolsindustrien, hvilket i medeltal åren 1896—1900 uppgifves till 121,101,457 kronor,

utgöres af råvarans värde, som naturligtvis tillkommer industrien, vare sig råvaran hämtas från bolags- eller från bondeskogar; att inom största delen af Norrland, särskildt i Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län knappt förekommer någon bergshandtering, liksom »öfrig fabriksindustri» endast i ringa mån utöfvas i dessa län; att inberäkningen af sistnämnda industriers produktionsvärden — i medeltal för 1896—1900 för bergshandteringen 34,528,400 kronor och för öfrig fabriksindustri 32,111,443 kronor — i den summa, som enligt reservanternas mening skall visa industriens dubbla öfvervikt i produktionsvärde jämfördt med jordbrukets och boskapsskötselns, sålunda blir i hög grad vilseledande i fråga om de nämnda tre länen; att den tillökning i själfägande jordbrukares numerär, som trots bolagens storartade förvärf af jordbruksfastigheter kan påvisas, säkerligen till största delen om ej helt och hållet utgöres af ägare till så små fastigheter, att de ej däraf kunna hämta fullständig bärgning; samt att tillökningen i åkerareal, skörd och folkmängd otvifvelaktigt har sin väsentliga orsak i de moderna kommunikationer, som från 1870-talet till närvarande tid kommit Norrland och Dalarne till godo genom järnvägars anläggning.

En granskning af de utaf reservanternas återopade tabeller beträffande Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utvisar ock, att en starkare ökning af åkerarealen inträffar just vid tiderna för järnvägsanläggningarna.

Att trävarurörelsen i de orter, där sågverken äro belägna, det vill säga hufvudsakligen vid hafskusten, skapat afsättning för jordbruksprodukter och sålunda bidragit till jordbrukets förkofran där, är naturligt, men inom den stora hufvudmassan af Norrlands inre, hvarifrån trävarurörelsen till största delen hämtar sitt råmaterial, saknar denna rörelse all betydelse såsom häfstång för jordbrukets befrämjande. Det bör nämligen ej gärna kunna förutsättas, att de arbetarskaror, som tid efter annan — ibland med ända till tio års mellanrum — uppträda i skogssocknarne för att afverka skog, och hvilka hufvudsakligen lefva på amerikanskt fläsk och kolonialvaror, skulle genom sin konsumtion nämnvärdt befrämja jordbrukets utveckling i dessa orter.

Som en brist i reservanternas bevisföring rörande trävarurörelsen såsom jordbrukets befrämjare måste beklagas, att reservanternas icke meddelat någon utredning om jordbrukets framsteg i de talrika »bolagssocknarne» i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, såsom de gjort i fråga om Kopparbergs, Gäfleborgs och Västernorrlands.

Kommittén har insett, att en gräns måste sättas för jordens öfvergång ur den jordbrukande befolkningens hand, och dess första förslag

har följdriktigt blifvit förbud för bolag eller föreningar för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom.

Men kommittén har samtidigt föreslagit inskränkningar i förbudet af beskaffenhet att i hög grad försvaga detsamma verkan. Om det nämligen, såsom kommittén föreslagit, tillåtes bolag och föreningar att fortfarande förvärfva all den afrösningsjord, som ej enligt förslaget bör betraktas såsom stödskog eller odlingsområde, kommer den jordbrukande befolkningens ställning att allt mer försvagas genom försäljning till trävarubolagen af all den del af dess jord, som enligt lag kan förvärfvas af dem. Detta följer redan däraf, att bolagen, hvilkas hushållning är inrättad med hänsyn till, att de skola kunna äga bestånd och lämna sina delägare inkomst för all framtid, kunna köpa jord, hvarå skogen först efter kanske flere decennier kan beräknas lämna afkastning, medan den enskilde i regel måste se till, att han kan påräkna inkomst redan under en nära framtid. Bolagen äro på grund häraf i stånd att för till skogsbörd duglig mark betala en köpeskillning öfverstigande markens värde vid köpets afslutande. Häri ligger ock orsaken till det för jordbruket synnerligen menliga förhållande, att jord i Norrland i allmänhet står i högre pris, än densamma efter sin afkastningsförmåga borde betinga.

Kommitténs förslag om skyldighet för bolag och föreningar att vid äfventyr af expropriation upplåta odlingsmark med, i vissa fall, stödskog skall icke blifva till någon nytta eller föranleda till inlösning från bolagens egendomar af odlingsmark i nämnvärdt omfång, så länge en större del af den jordbrukande befolkningen fortfarande är utsatt för frestelsen att genom afhändande af delar af sina hemman till de högre pris, spekulationen kan bjuda, skaffa sig penningar utan möda, och hågen för jordbruk och nyodling skall ej tillväxa, med mindre i första rummet den i jordbrukarnes ägo ännu kvarvarande marken kommer att bibehållas till jordbrukets stöd och tillväxt.

Reservanter i kommittén hafva ansett, att den för vårt lands ekonomiska bestånd så oumbärliga trävarurörelsen för sin framgång ovillkorligen behöver förvärfva ytterligare skogsmark, och kommittén synes hafva funnit sig öfvertygad af de skäl, som anförts till stöd för denna åsikt, hvilkens riktighet dock måste betviflas med hänsyn till de oerhörda vidder, öfverstigande sammanlagda arealen af de sju sydligaste länen i vårt land, trävarurörelsen i Norrland och Dalarne redan är i besittning af till sitt uteslutande förfogande, och till den omständighet, att den skogstillgång, som ännu finnes i jordbrukarnes ägo,

också kommer trävarurörelsen till godo, i den mån den ej måste vika för värdefullare kultur.

På grund häraf och då det för samhället måste vara af större intresse, att jorden såvidt möjligt stannar i deras ägo, som bruka den och där äga sina hem, än att trävaruexporten alltjämt ökas, finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som i sitt underdåniga utlåtande den 10 januari 1902 öfver kommitténs då framställda förslag om förbud för vissa år mot bolags och föreningars för ekonomisk verksamhet fastighetsförvärf ej tilltrorde sig att tillstyrka bifall till berörda förslag, den utredning, som nu föreligger, och den utvecklingsriktning, de sociala och ekonomiska förhållandena i Norrland allt fortfarande följa, ovillkorligen böra föranleda till fullständigt förbud för bolag och föreningar för ekonomisk verksamhet att i de delar af Norrland och Kopparbergs län, som afses i kommitténs förslag till lag i ämnet, utan Konungens santytcke förvärfva fastighet i andra än de i lagförslagets 2, 5, 6 och 7 §§ omförmälda fall.

Förutom den fördel, som af ett sådant förbud kan vara att förvänta med afseende å jordbrukets utveckling, skall förbudet äfven medföra den påföljd, att sågverksindustrien nödgas att, i motsats till hvad hittills i allmänhet varit fallet, ägna sina skogar sådan vård, att de lämna den högsta möjliga afkastning, en sak, som för det nationella välståndet är af stor betydelse och i ej ringa mån torde komma att uppväga den stängda möjligheten för denna industri att utsträcka sina förvärf öfver nya marker.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har härmed kommit till de särskilda förslag till lagar och föreskrifter, som kommittén framställt.

*Förbud för
bolag m. fl.
att förvärfva
fastighet.*

Af det redan sagda framgår, att enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening § 3 i förslaget till lag angående *förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom* bör utslutas och däraf påkallad ändring vidtagas i §§ 1 och 4 samt i §§:s numrering.

Skulle emellertid en blifvande lag komma att inrymma äfven § 3, synes ur definitionen i §:ns sista stycke på begreppet odlingsområde böra utslutas ordet »läge». Ett eljest lämpligt odlingsområdes läge, som i dag kan anses otjänligt, kan nämligen inom kort i följd af nya kommunikationers öppnande, odlings framskridande i trakten eller andra omständigheter blifva förträffligt. Till odlingsområde böra alltså hänföras alla odlingslägenheter, som i anseende till omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande af själfständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk.

I § 4 torde böra föreskrifvas, att klagan öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut, hvarigenom förvärf af fastighet förklaras kunna äga rum, må föras äfven af de i förslaget till lag, innefattande vissa bestämmelser till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne, omförmälda jordbrukskommissioner, och att dessa för ty böra delgifvas Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut.

Mot ifrågavarande lagförslag har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej vidare att erinra.

Äfven om, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sålunda föreslagit, den nu i jordbrukets besittning kvarvarande del af jorden i Norrland och Dalarne reserveras för jordbrukets behof och omgärdas med skydd mot öfvergång i trävarurörelsens besittning, erfordras dock ännu andra åtgärder för att åt detsamma trygga en naturlig utveckling, och åt dem, som idka jordbruk på af industrien förvärfvad mark, bereda en i möjligaste mån betryggad ställning. Detta är ändamålet med de af kommittén vidare fastställda förslag.

Först i raden af dessa kommer förslaget till lag, *innefattande vissa Ägostyckning. bestämmelser om ägostyckning i de norrländska länen*, hvars föreskrifter hufvudsakligen afse att tillförsäkra jordbruket förmånerna af husbehofsskog — så oumbärlig i Norrland med dess hårda klimat —, af odlingsmark för framtida utvidgning och af mulbete. Skulle, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, den i jordbrukets besittning nu kvarvarande marken fortfarande bli förvarad åt detsamma, torde hvad husbehofsskogen beträffar, någon jämkning kunna medgifvas i de af kommittén uti lagförslagets § 3 föreslagna arealer, helst därigenom utsikterna till uppkomsten af nya själfständiga jordbruk i någon mån ökas, då priset för sådana påtagligen minskas, ju mindre del af den i pris ständigt stigande skogsmarken behöfver därtill förvärfvas. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansluter sig därför i denna del till reservanten Lindmans förslag, hvilket jämväl i öfriga delar synes böra gifvas företräde framför kommitténs förslag. Det synes nämligen lämpligt, att vid ägostyckning hänsyn må kunna tagas till viss inägojords behöflighet för industriell anläggning. Med hänsyn till den allmänna erfarenheten, att vid köp af fastigheter med skog köparens första åtgärd ofta är att försälja eller själf afverka den växande skogen för att få medel till afbetalning å köpeskillingen och således mister den förmån, som med afsättningen af husbehofsskog afses, är också denna reservants förslag om förbud mot afverkning för annat än husbehof å skogsmarken till genom ägostyckning afskildt jordbrukshemman synnerligen förtjänt af beaktande. Äfven i fråga om betesrätten och dess

inskränkning med afseende å mark, som är föremål för skogsodling, samt om förbud mot utbrytning vid laga skifte af rätt till mulbete, uppkommen vid ägostyckning, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande Lindmans mening böra följas.

Slutligen torde kommitténs förslag om rätt för Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att förordna lämplig person att i afseende å ägostyckningsförrättning bevaka talan till betryggande af lagens rätta tillämpning saklöst kunna uteslutas. Då dylikt förordnande ej föreskrifves för alla ägostyckningsförrättningar, hvilket för statsverket skulle medföra allt för stora kostnader, skulle ett förordnande för enstaka fall te sig som en yttring af misstro mot landtmätarens förmåga eller vilja att rätt tillämpa lagen och sålunda få en förkastlig prägel, som torde föranleda till, att bestämmelsen aldrig komme att tillämpas. Den kontroll å förrättningens lagenliga verkställighet, som ligger i dess pröfning för fastställelse, torde få anses nöjaktig.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande får alltså i underdånighet förorda reservanten Lindmans förslag till lag i förevarande hänseende i alla delar.

*Jord-
afsöndring.* Samma reservants förslag till *lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896* synes ock äga företräde framför kommitténs förslag.

Arrendelag. Nödvändigheten af särskilda bestämmelser om *arrende af jordbruk*, som äges af trävarurörelsen, har af kommittén ådagalagts och är till och med erkänd af samtliga dess ledamöter. Kommitténs förslag i detta hänseende är onekligen mycket fördelaktigt för arrendatorerna, och anledning kan nog vara att befara, att i följd häraf bolagen skola föredraga att låta sköta sina hemman genom personer, hvilka under en eller annan form anställas såsom tjänare, och sålunda söka bibehålla den frihet i handhafvandet af jordbrukshemmanen och den makt öfver deras arbetare, som de nu äga. Under nuvarande förhållanden stå brukarne i otaliga fall i det fullständigaste beroende af bolagen, och bolag finnes, hvilka hafva för sed att aldrig upprätta kontrakt om arrende, utan antaga arrendatorerna endast på behaglig tid, och utan att dessa få någon som helst skriftlig försäkran om deras rättigheter. Däremot lämnas dem stundom en uppsats på deras skyldigheter, bland hvilka åtminstone ett bolag med stora besittningar inom länet upptagit, att arrendatorerna skola vara skyldiga att uti allt lyda bolagets tjänstemäns befallningar. Till hvilka för samhällsordningen betänkliga följer denna arrendatorernas ställning kan leda, visade sig förlidet år, då sistnämnda bolag i trots af i laga ordning meddeladt förbud företog

sig att afverka en skog, hvartill bolaget endast gemensamt med andra ägde afverkningsrätt, och dref sina arrendatorer att mot deras invändningar fortsätta afverkningen, äfven sedan genom polismyndigheten åtgärder vidtagits för dennas förhindrande.

Önskligt vore, att genom lag kunde stadgas, att alla trävarurörelsen tillhöriga hemman, som ej vore upplåtna till boställen åt deras tjänare, skulle utarrenderas. Men då ett sådant stadgande svårligen skulle kunna upprätthållas gent emot en tredskande jordägare, synes vara bättre, att arrendelagens bestämmelser i möjligaste mån lämpades äfven efter jordägarnes berättigade kraf på frihet att förfoga öfver sin ägendom och rätt att ej mot sin vilja ådragas kostnader, hvilkas belopp de ej på förhand kunna beräkna.

Med afseende härå synes lämpligt, att minsta arrendetiden, på sätt reservanterna Claëson, Kempe och Lindman föreslagit, sättes till femton år, att rätt till ersättning för nyodling ej må tillkomma arrendator, därest ej i arrendekontraktet sådan honom tillförsäkrats, och att kostnad för afträdessyn, då arrendatorn, i annat fall än vid försunlighet af jordägaren i hans byggnadsskyldighet, uppsagt arrendet före arrendetidens slut, skall gäldas till hälften af arrendatorn.

Lika med nämnda reservanter anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämväl, att i fråga om jäf mot syneman böra i tillämpliga delar gälla hvad om skiljemän är stadgadt, och att bestämmelse enligt deras förslag bör gifvas om meddelanden om val af synemän.

I öfriga delar förordar Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kommitténs förslag. Särskildt synas oeftergifliga stadgandena i 4 och 14 §§ om att, där de arrendatorn enligt lag åliggande utskylder och besvär ökas därigenom, att den arrenderade fastighetens taxeringsvärde under arrendetiden höjes, jordägaren gent emot arrendatorn skall vara ansvarig för den sålunda uppkomna höjningen, och att vid syn jordägaren och arrendatorn skola utse hvar sina synemän. Med hänsyn till de låga taxeringsvärdena på jordbruksfastigheter i skogsbygden åtminstone i detta län kunde eljest en höjning i taxeringsvärdet bli ruinerande för arrendatorn och ett medgifvande att, på sätt reservanterna föreslagit, parterna må förena sig om valet af synemän, skulle på grund af arrendatorernas alltid svaga ställning gent emot fastighetsägaren-bolaget, lätt kunna gifva anledning till, att jordägaren utöfvade obehörigt tryck på arrendatorn vid synemännens utseende.

Kommitterades förslag till lag, *innefattande bestämmelser till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne*, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på grund af föreliggande erfarenhet om den vanhäfd, som ofta vidlåder hemman, tillhöriga trävaru-

Förekommande af vanhäfd.

bolag och i synnerhet enskilde trävaruaffärsmän, vara af behovet påkallad, och dess bestämmelser synas väl afpassade för deras syftemål. En följd af denna lag kan måhända i särskilda fall också blifva, att dylika hemmansägare gärna skulle till jordbrukare försälja jordbruksdelar. Det af reservanter inom kommittén framställda förslag, att lagen skulle gälla alla jordbruk inom ifrågavarande område, förtjänar ej afseende. När enskilde jordbrukares fastigheter råka i sådan vanhäfd, som här är i fråga, är ägaren vanligen ur stånd att återställa fastigheten i behörigt skick, och påföljderna för underlåtenhet att ställa sig meddelade föreskrifter i berörda hänseende till efterrättelse skulle blott påskynda ägarens och hans familjs fullständiga ruin. Ett korrektiv mot en fortgående vanhäfd å enskildes jordbruksfastigheter ligger ock i de oftare förekommande ombytena af ägare till sådana fastigheter, då de nya ägarne naturligtvis låta sig angeläget vara att efter förmåga sätta fastigheten i godt skick.

Reservanternas förslag att uppsikten öfver, att egendom ej vanvårdas, skulle åligga Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, skulle i hög grad inskränka lagens effektivitet, då nämnda ämbetsmyndighet och dess underlydande i alltför hög grad äro belastade med åligganden af de mest skiftande slag för att kunna ägna det ifrågavarande tillräckliga omsorger.

Beredande af odlingslägenheter.

Beträffande *förslaget till lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilda jordbrukare i Norrland och Dalarne af lämpliga odlingslägenheter*, synes billigheten fordra, att, därest jordägare genom vidtagna åtgärder — t. ex. utdikning af sjö eller myr — åstadkommit odlingslägenhet å mark, som därförutan ej varit tjänlig till odling, han icke skall vara skyldig att afstå sådan mark.

En bestämmelse härom torde lämpligen kunna intagas i 3 §. Rätt till återlösning af exproprierad jord, som ej inom viss tid blifvit använd till odlingsändamål, torde ock böra i enlighet med 29 § i Kungl. förordningen den 14 april 1866 uttryckligen tillerkännas ägaren till det hemman, hvarifrån jorden exproprierats.

Odlingslägenheter å kronomark.

Mot kommitténs förslag i fråga om *upplåtelse af odlingslägenheter å kronomark* har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej annat att erinra, än att föreskriften om skyldighet för lägenhetsinnehafvare att aflytta, om han underlåter ställa sig till efterrättelse »gifna föreskrifter», torde böra förtydligas till förekommande af godtyckligt förfarande mot lägenhetsinnehafvaren.

Väghållningsbesväret.

Bland de af kommittén föreslagna *lättnader i vägtungan* hafva redan de uti punkterna 4 och 5 omförmälda, nämligen möjlighet till beviljande

af särskilda understöd åt synnerligen hårdt betungade väghållningsdistrikt samt större vägskatt från staten eller menighet tillhöriga allmännings-skogar medgifvits genom lagen den 20 juni 1905 om ändring i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, hvarjämte statsbidraget till vägunderhållet höjts, vägskatt ålagts inkomst, som förut varit fri från utgörande af sådan, samt vägfyrektalet för annan fastighet än jordbruksfastighet fördubblats och för staten tillhöriga skogar höjts till en vägfyrek för hvarje 150 kronor af taxeringsvärdet mot en för hvarje 400 kronor af taxeringsvärdet enligt förut gällande föreskrifter.

Förslagen att militärvägar, mellanriksvägar och vägar öfver öde fjäll och skogar, af hvilka sistnämnda slag flera finnas i detta län, skulle kunna underhållas på statsverkets bekostnad, skulle uppenbarligen för vederbörande vägdistrikt medföra betydande lättnader, i den mån de komme till tillämpning.

Förhöjning af statsbidrag till vägbyggnader, hvilkas utförande kraft större kostnader än de beräknade, vore ock i hög grad önskelig i sådana fall, där andra omständigheter än fel och försummelser vid arbetets utförande förorsakat kostnadsförslagets öferskridande.

Ändrade grunder för skogsbeskattningen i den riktning, kommittén nu föreslagit, hafva länge utgjort ett önskningsmål i Norrland och måste anses nära nog som ett lifsvillkor för de under kommunala skattebördor dignande skogssocknarna.

Skogsbeskattningen.

Förslaget *till ändringar i flottningsstadgan* får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet förorda, dock med följande ändringar och tillägg:

Flottningsstadgan.

Enligt § 4 af gällande flottningsstadga åligger det synemännen att utreda bland annat, »huruvida, där betydligare fiske i vattendraget finnes, må vara för fiskets bevarande behöfligt och lämpligt, att fiskodlingsanstalt bekostas af de flottande». Denna bestämmelse har i praktiken ytterst sällan ledt till någon åtgärd till fiskets förmån. Den synes i allmänhet hafva fattats icke så, att en rik tillgång på fisk i vattendraget borde kunna föranleda till den antydda åtgärden för fiskets bevarande, utan så, att föreskriften afsåge allenast det förhållande, att i vattendraget finnes platser, där fiske idkades i större omfattning med eller utan tillhjälp af fasta fiskebyggnader, och då af fiskeägare lämnade uppgifter om förekomsten af betydligare fiske vanligen bestridts af de flottande och ej kunnat styrkas med ovederläggliga bevis, har följden i allmänhet blifvit den, att ingen åtgärd för fiskets bevarande blifvit föreskrifven.

Ovedersägligt är emellertid, att fisket, som fordom varit rikt gifvande åtminstone i detta län, aftagit på ett betänkligt sätt under

de sista tre eller fyra tiotalen af år, och att trävarufloTTningen är en af de förnämsta orsakerna till detta förhållande, måste anses fullkomligt visst, ehuru det lifligt bestrides af trävarurörelsens män. Fiskens lekplatser förstöras genom vattendragens apprensning för floTTningen och genom sjö- och älfbottnarnes belamring med virkesaffall, den utlagda rommen fördärfvas eller bortföres af det framflytande virket, fiskens upp- och nedgång förhindras genom de talrika för floTTningens behof uppförda dammarne, och slutligen torde fisken genom floTTningsarbetet ofta skrämmas bort från sina uppehållsplatser, för att nu ej tala om det oloffliga fiske, som säkerligen utöfvas af floTTningsmanskapets skaror. FloTTningen förorsakar således genom sin fördärfliga verkan på fisket en stor och som det synes tilltagande förlust för ortsbefolkningen. Men det är gifvetvis omöjligt att i hvarje fall påvisa, att minskning i fisket äger rum, eller huru stor förlusten är för hvarje fiskeägare, eller att just den eller den floTTningsanstalten förorsakar förlusten. Det kan naturligtvis ej heller visas, hvilken förlust fiskevattensägarna i kommande tider lida därigenom, att deras näringskälla, fisket, försämrats eller alldeles utsinat. Det är också klart, att äfven andra och kanske verksammare åtgärder till fiskets bevarande kunna vidtagas än fiskeodlingsanstalters inrättande, men härom lämnar floTTningsstadgan ingen antydning, och synemännen äro naturligen ej heller så förfarna i fiskefrågor, att de kunna lämna föreskrifter i afseende härå.

Vid detta förhållande och då floTTningen sålunda måste anses utöfva en fördärfvig inverkan på fiskerinäringen i dess helhet, utan att det kan visas, i hvilken grad densamma skadar just ett visst fiskvatten, håller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande före, att föreskrift borde lämnas, dels att vid syneförrättning för vattendrags beredande till flottled alltid bör förordnas fiskeritjänsteman att på den sökandes bekostnad närvara för att yttra sig om de åtgärder, som böra vidtagas till förekommande af olägenheter för fisket af själfva flottledsanordningarne, och dels att på hvarje stycke flottgods, som nedlägges i allmän flottled, bör läggas en afgift till en under hushållningssällskapets förvaltning stående fond för fiskerinäringens understödjande och upphjälpande i länet.

Denna afgift, som torde kunna sättas till ett halft eller möjligen ett helt öre för hvarje stycke flottgods eller vid kubikfloTTning för hvarje kubikmeter flottvirke, borde erläggas blott, då virket första gången kommer in i allmän flottled och således ej då virke öfverflyttas från en flottled till annan, och skulle af floTTningsföreningen inlevereras till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för att öfverlämnas till vederbörande hushållningssällskap.

Skulle bestämmelser i enlighet härmed komma att inflyta i flottningsstadgan, bör föreskriften om skyldighet för de flottande att bekosta fiskodlingsanstalt i stället utgå ur stadgan.

Uti 9 § flottningsstadgan är i fråga om rätt till ersättning för nödig och nyttig kostnad, som nedlagts å flottleden, innan flottningen däri blifvit ordnad efter flottningsstadgan, stadgadt, att, om ersättningsstagande finnes redan förut *på grund af honom beviljad oktroj å flottningen eller annan i vederbörlig ordning tillkommen föreskrift* hafva af dem, som begagnat flottleden, uppburit afgift eller bidrag till kostnadernas betäckande, skall ersättningen jämkas så, att ersättningstaganden ej beredes oskäligen vinst på de flottandes bekostnad.

I de flesta af Jämtlands läns otaliga vattendrag, som därtill kunnat beredas, har flottning idkats, alltsedan skogarne i deras närhet började afverkas. Vid de stora afverkningsrättskontraktens upprättande förbehöllo sig oftast köparne rätt att för flottning använda alla till vederbörande byar och hemman hörande stränder och vattendrag och att till flottledsbyggnader från den upplåtne skogen hämta virke äfven af smärre dimensioner än de eljest i kontrakten aftalade, hvilken rätt förvarades genom inteckning. Afverkningsrättsinnehafvarne inrättade därefter flottlederna och ombesörjde flottningen af sitt eget och äfven andras virke, i senare fallet mot den godtgörelse, de själfva bestämde. På grund af detta sitt faktiska monopol på den enda transportled, hvarigenom virket kunde utföras från skogarna intill dessa flottleder, hade de i väsentlig mån i sin hand makten att bestämma priset på andra tillhöriga skogar, för hvilka ej annan flottled fanns, ett förhållande, som de stora bolagen i rikt mått förstätt att begagna till sin fördel. Först mot slutet af tiden för afverkningsrätten, om ej denna kunnat ytterligare förlängas, eller all skogsmark förvärfvats, vidtagas så anstalter för allmän flottleds inrättande. Flottledsanläggarna fordra då helt naturligt ersättning för alla i vattendraget nedlagda byggnads- och rensningskostnader, hvilken lagenligt måste tillerkännas dem, ehuru de oftast af flottleden skördat en vinst, mångdubbelt öfverstigande de nedlagda kostnaderna, och på flottgodset måste för en lång tid framåt läggas stora afgifter till amortering af flottledsanordningarna.

Många fall hafva ock förekommit, där på ansökning Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande efter verkställd syn och vederbörandes hörande förordnat om allmän flottleds inrättande, hvarefter föreskrifna byggnader verkställes, men sökanden sedan underlåtit att begära afsyning och flottledens upplåtande till allmänt begagnande. Han fortfar emellertid

att bedrifva flottning i vattendraget och för andras virke upptaga de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda afgifter, ehuru i själfva verket hans rätt att inrätta flottleden förfallit. När slutligen någon strandägare lägger hinder i vägen för flottningen eller annan anledning för flottledsbyggnadernas ägare yppas att vidtaga åtgärder för allmän flottleds inrättande, så finna strandägarne till sin förvåning, att vattendraget ej var allmän flottled och att byggnaderna därå ej tillhöra flottleden utan den, som kanske för många år sedan anordnat dem, och hvilken, oaktadt han uppburit dryga afgifter för flottadt virke, nu likväl fordrar ersättning för byggnadernas fulla värde.

Vanligt är ock, att den, som erhållit tillstånd till inrättande af allmän flottled, under byggnadstiden passar på att framflotta sitt eget virke, utan att därför erlägga någon afgift, eller flottar äfven andras virke mot afgift, som han dock ej redovisar till flottleden, och om fråga blir om sådan redovisning, åberopar han, att det ej varit »på grund af oktroj eller annan i vederbörlig ordning tillkommen föreskrift», han uppburit afgifterna, och att han således ej varit skyldig redovisa. Praxis har ock hittills varit, att sådan invändning godkänts.

För att nu förekomma dylika missförhållanden, hvilka åtminstone i Jämtlands län äro mycket vanliga, borde 9 § 2 mom. i flottningsstadgan ändras så, att i hvarje fall, där ersättningstagande funnes hafva uppburit afgift eller bidrag till kostnadernas betäckande, ersättningen skall jämkas så, att ersättningstaganden ej beredes oskäligen vinst på de flottandes bekostnad, det vill säga orden »på grund af honom beviljad oktroj eller annan i vederbörlig ordning tillkommen föreskrift» böra utgå ur momentet.

Kommitténs förslag i 10 §, att alla flottningsreglementen skola hvart femte år undergå förnyad pröfning och för sådant ändamål sammanträden af Eders Kungl. Maj:ts befallninghafvande hållas med dem, hvilkas rätt kan vara af frågan beroende, synes blifva föga effektivt, men skulle förorsaka Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de län, där ett större antal allmänna flottleder finnas, ett oerhördt arbete. I stället för denna anordning borde föreskrifvas, att den af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, enligt kommitténs förslag i 14 §, förordnade revisor skulle granska flottningsreglementet och hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande göra anmälan om behöfliga ändringar, och att endast i anledning af sådan anmälan eller af framställning af någon, hvilkens rätt kan vara af frågan beroende, sammanträde bör hållas för reglementets pröfning.

Där allmän flottled löper genom två eller flere län, böra räkningskaperna för hela flottleden ingifvas till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i hvarje län och för hvarje län förordnas en revisor, hvarom uttryckligt stadgande bör införas i § 14 af flottningsstadgan.

Kommitténs öfriga framställningar angående skiftesväsendet, skogsallmänningar och skogsmedelsfonder, anslag och låneunderstöd för dikning och nyodling, undervisning i jordbruk genom kringresande konsulenter, förbättrade kommunikationer, fraktlindringar på järnvägarne för vissa jordbruksförnödenheter samt befrämjande af den kooperativa rörelsen — skulle samtliga, om de genomfördes, bidraga till jordbrukets befrämjande och äro alltså förtjänta af de lagstiftande myndigheternas omsorgsfulla beaktande.

Öfriga framställningar.

I fråga särskildt om myrafdikningar har af statens landtbruksingenjör i länet framhållits behovet af systematisk och ordnad utdikning af myrar, mossar och kärrtrakter och af att staten, i synnerhet vid större utdikningsföretag, lämnade ej allenast bidrag utan återbetalningsskyldighet intill halfva kostnaden för företaget utan äfven lån till jordägarne för gäldande af den på dem belöpande del af kostnaderna på samma villkor, som gälla för bidrag från odlingslånefonden; och anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i hög grad önskvärdt, att anordningar i denna riktning kunde komma till stånd.

Beträffande den ifrågakämda så kallade inlandsbanan, för hvilkens åstadkommande förberedande undersökningar nu äro i gång, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förut i särskilda underdåniga skrivelser tillåtit sig fästa uppmärksamheten på den omätliga betydelsen för Norrland af en sådan kommunikationsled.

I sin allmänna utredning har kommittén behandlat jämväl frågan om bolagsväldets inflytande ej allenast på det kommunala lifvet utan äfven i politiskt hänseende, så till vida nämligen som bolagens fastighetsförvärf tillförsäkrar dem ett alltmera vidgadt inflytande på landstingsmannavalen och därigenom på Riksdagens Första Kammares sammansättning. Ehuru kommittén framhållit olägenheterna af bolagens makt i kommunalstämmorna och äfven funnit situationen snart kunna blifva betänkelig, om utvecklingen ostörd får fortgå i samma riktning som hittills, synes kommittén likväl hafva ansett den rätta tidpunkten för en lagstiftning mot detta missförhållande icke vara inne, då bolagen ännu icke hafva majoritet i ett så synnerligt stort antal socknar.

Om det än är riktigt, att bolagen ej i så synnerligt många socknar äga rösträtt för mer än hälften af kommunens sammanlagda fyrktal, så äro de dock i stånd att i alla socknar, där de äga fast

egendom af någon betydighet, diktera kommunalstämmobesluten. På grund af de stora afstånden emellan byarne i de vidsträckta skogssocknarne blifva kommunalstämmorna nämligen endast fåtaligt besökta, och äfven vid viktiga frågor kan vanligen blott ett ringa antal af kommunens medlemmar personligen komma tillstädes.

I det kommunala lika väl som i det politiska lifvet är det af vikt, att de verkliga samhällsmedlemmarne, de, hvilkas intressen äro nära förbundna med samhällets, utöfva det afgörande inflytandet. Men det är klart, att bolagen, som endast för ett speciellt ändamål förvärfvat sina fastigheter, och således ej gärna kunna dela andra kommunala intressen än de, som sammanfalla med deras speciella syftemål, icke kunna betraktas såsom verkliga medlemmar af kommunen. Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening är det därför högst angeläget, att bolagens inflytande på de kommunala frågorna inskränkes åtminstone så långt, att det ej blir större än andra samhällsmedlemmars. I detta afseende synes lämpligast, att den kommunala rösträtten begränsas så, att ingen medlem af kommunen må utöfva rösträtt för större antal fyrkar, än som motsvarar en tiondedel af sammanlagda antalet vid kommunalstämma representerade fyrkar.

Östersund. i landskansliet den 28 augusti 1905.

Underdånigst:

K. U. SPARRE.

L. Th. Jacobson.

XXX.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:ts behagat infordra Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Västerbottens län underdåniga utlåtande angående vissa här nedan omförmälda, af den s. k. norrlandskommittén väckta förslag och gjorda framställningar, hvilka alla afse lösning af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas.

Med anledning häraf får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet anföra följande.

Den grundliga utredning, kommittén lämnat frågan i dess helhet, lärer få anses till fullo ådagalägga, att statens ingripande genom snabba och kraftiga åtgärder i ofvan angifna syftsmål erfordras, enär trävaruindustriens fastighetsförvärf och de förvärfvade fastigheternas skötsel, såsom den i regel af trävaruintressenter bedrifvits, innebära ett försvagande af det själfägande bondeståndet och dess intresse för jordbruket samt ett underskattande af jordbrukets betydelse för utvecklingen i Norrland.

Också ställer kommittén främst af sina förslag en så kraftig åtgärd som den, att genom lag förbjuda i vissa fall bolag eller förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom på landet inom vissa delar af Kopparbergs- och Gäfleborgs län samt inom de öfriga norrländska länen.

Det med denna lag åsyftade mål skulle uppenbarligen kunnat med mera visshet ernås, om förbudet utsträckts till att omfatta icke blott bolag och angifna föreningar, utan äfven enskilda idkare af trävarurörelse. Ty fara föreligger onekligen, att lagen med den föreslagna inskränkningen kommer att på åtskilliga sätt ganska lätt kringgås, exempelvis på det sätt, att fastigheterna hädanefter köpas i bolags-

*Förbud för
bolag m. fl.
att förvärfva
fastighet.*

delägarnes namn i stället för i bolagets och sedermera arrenderas af bolaget. De norrländska trävarubolagens ofta förekommande egenskap af familjeegendom kommer ock att underlätta och gifva nödig trygghet åt ett sådant förfarande. En annan omständighet, som talar emot inskränkningen, är ock den, att enskilda skogsspekulanter, hvilkas verksamhet genom trävarubolagens håg för fastighetsköp hållits nere, komma att, sedan förvärfsförbud utfärdats för bolagen, tilltaga i antal och öka sina förvärf af skogshemman, hvilka därigenom utsättas för vida större vanvård och hastigare sköfling, än den, som nu mera kan läggas trävarubolagen till last.

Till den ovisshet om hvad som med lagen verkliga vinnes kommer det missnöje, som lagen vid tillämpningen väcker hos själfägande jordbrukare, när desse af en eller annan anledning finna sig böra sälja ägande hemman eller hemmansdelar. Visserligen är det sant hvad kommittén säger, att ett stort antal f. d. bönder i Norrland nu gå ångerköpta, därför att de sålt sina hemman, men denna ånger torde dock hufvudsakligen gälla sådana fall, där skogens värde, sedan försäljningen skedde, kommit att af åtskilliga anledningar stiga vida högre, än säljaren — och tilläfvänturs äfven köparen — vid försäljningen kunnat ana. I stället för det missnöje, som sådana försäljningar, hvilka sedermera visat sig hafva varit ofördelaktiga, framkallat hos säljaren, kan man befara, att det nya lagförslaget kommer att väcka ett annat missnöje, nämligen det, som grundas därpå, att den själfägande jordbrukaren till följd af förvärfsförbudet för bolagen icke kan erhålla den högre köpeskillning, som ett trävarubolag tilläfvänturs icke ogärna uppger sig skola hafva varit villigt erlagga, därest försäljning till bolaget kunnat få ske. I detta missnöje komma ock understundom jordbrukarens fordringsägare att instämma. Att bolagen äro obenägna för detta lagförslags antagande, faller helt naturligt, hvadan, därest förslaget upphöjes till lag, redan nu kan förutses, att från flera håll och ur olika synpunkter anlopp komma att göras för att få lagen upphäfd.

Men äfven om på grund af de beaktansvärda skäl, som anförts emot lagens utsträckning på nyss berördt sätt, förbudet icke kan komma att omfatta andra, än bolag och föreningar för ekonomisk verksamhet, hvarigenom lagens verkan blir något oviss, och äfven om det skulle visa sig, att lagförbudet icke kan under någon längre följd af år upprätthållas, synes det dock vara af synnerlig vikt, att åtminstone intill dess verklig erfarenhet vunnits, huru de öfriga af kommittén föreslagna åtgärderna komma att verka och i hvad mån de leda till

de med dem åsyftade mål, försöka stäffa trävaruintressenternas egenomsförvärf i Norrland; och föranledes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande däraf att i underdånighet tillstyrka antagande af kommitténs förslag till lag angående »förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom».

Angående behovet af en lag enligt kommitténs lagförslag till vissa bestämmelser om ägostyckning i de norrländska länen synes, med den erfarenhet, som redan vunnits om ägostyckningslagens tillämpning af trävaruintressenter, någon tvekan icke kunna förefinnas, och emot lagförslagets bestämmelser finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke något annat vara att erinra, än att bestämmelser torde erfordras, som hindra ägaren af ägostyckningen att till afverkning upplåta eller själf till afsalu afverka den enligt 3 § afsatta husbehovsskogen till den mängd, att den för ägostyckningens rätta bruk erforderliga skogstillgången äfventyras, enär utan en sådan inskränkning föreskriften om afsättning af husbehovsskog i syfte att därmed bereda en såsom stadigvarande behöflig ansedd hjälp sannolikt blefve gagnlös.

Kommitténs förslag till lag, innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord på landet inom Norrland och Dalarne tillstyrkes, hvarvid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock anser sig böra påpeka, att i förslaget 2 § å sjunde raden efter ordet »rättigheter» något ord, såsom »hvilka» eller dylikt, synes vara uteglömdt; att på de af reservanten C. Lindhagen anförda skäl den af honom sid. 416 gjorda formuleringen af 7 § synes vara att förorda framför den af kommitténs flertal föreslagna för att tillförsäkra arrendatorn den fiske rättighet, hvaraf han är i behof, och godtgörelse för flottningsskada, samt att, då det icke kan vara lämpligt, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föranledes att meddela tillstånd till undantag från arrendelagen, utan att sådant tillstånd sedermera får någon som helst betydelse, 21 § synes böra ändras till den lydelse, som å sid. 523 af åtskillige reservanter föreslagits.

Emot förslaget till ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande intet att anmärka.

Kommitténs förslag dels till lag innefattande bestämmelser till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne, dels ock till lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilde jordbrukare därstädes af lämpliga odlingslägenheter anhåller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande få behandla i ett sammanhang, dels emedan för båda dessa lagars tillämpning skulle nyinrättas en jord-

Ägostyckning.

Arrendelag.

*Jord-
afsöndring.*

*Förekommande af
vanhäfd.
Beredande af
odlingslägenheter.*

brukskommission för hvarje län och en jordbrukskommitté inom hvarje särskild kommun, dels ock enär det synes kunna ifrågasättas, om icke den sistnämnde af dessa båda lagar borde ändras till att åtminstone i vissa fall komplettera den förre.

Hvad då först angår de nya myndigheter, som skulle föranleda eller åtminstone medverka till att dessa lagar finge praktisk användning, synes, enligt lagförslaget mot vanhäfd, de oafönade jordbrukskommittéerna i sin verksamhet vara inskränkta till att hos kommissionen göra anmälan, som kommissionen kan finna innefatta skälig anledning till det antagande, att någon viss, bolag eller förening för ekonomisk verksamhet tillhörig inägojord vanhäfdas så, att dess afkastningsförmåga uppenbarligen äfventyras. Då emellertid hvilken enskild person som helst synes vara lika berättigad till sådan anmälan hos kommissionen, samt kommitté icke mer än enskild synes komma att stå i något ansvar för riktigheten af den gjorda anmälan, torde det kunna ifrågasättas, huruvida behof verkligen förefinnes att för frågan om vanhäfd tillsätta eller betjäna sig af några kommunvis tillsatta jordbrukskommittéer. Ser man vidare efter, hvad dessa kommittéer skulle enligt lagförslaget om förvärf åt enskilde af odlingslägenheter hafva att bestyra, så finner man, att kommittén skulle för kommissionen anmäla, om inom kommunen yppade sig efterfrågan på odlingslägenheter, och därvid tillika angifva de odlingslägenheter, hvilka ansåges lämpliga att för ändamålet tagas i anspråk. Men jämväl i dessa frågor synes lika rätt till initiativ tillkomma hvilken enskild person som helst. Vidare skulle kommitté, sedan kommissionen sökt, men icke lyckats, genom underhandlingar med vederbörande jordägare åvägabrunga frivilligt aftal om afstående af lämplig odlingsmark, och kommissionen beslutat sig för att väcka fråga om odlingslägenhets afstående emot ägarens medgifvande, yttra sig i ärendet, innan kommissionen öfverlämnar detsamma till Konungens afgörande. Kunde man antaga, att personer med de kvalifikationer och den öfverblick af förhållandena, som inom vidsträckta norrlandskommuner skulle erfordras hos jordbrukskommitténs ledamöter för att, utöfver hvad lagen föreskrifver, vara kommissionen och saken till nytta, i verkligheten lätt skola stå att finna inom hvarje kommun, borde man för att underlätta kommissionens mödosamma och grannlaga arbete gärna se sådana kommittéer komma till stånd. Men måste man befara, att ringa utsikt förefinnes inom flertalet kommuner att till kommittéledamöter förvärfva lämpliga personer, som hafva tid att under samarbete ägna saken sitt intresse, synes det vara att föredraga att söka ordna hvad som verkligen behöfves

på enklare sätt, utan tillhjälp af sådana kommittéer. Det kan i det afseendet ifrågasättas, huruvida icke anmälningarna från de olika kommunerna till jordbrukskommissionen kunde få så väl i fråga om jordens vanhäfd som angående efterfrågan och tillgång å odlingslägenheter åtminstone tills vidare bero på enskilde personer och redan befintliga institutioner, till dess jordbrukskommissionerna själfva hunnit förskaffa sig någon uppfattning, huru bevakningen af dessa intressen inom kommunerna borde vara organiserad. Skall kommissionen kunna rätt motsvara det lämnade förtroendet, måste den eller någon af dess ledamöter i alla händelser antagligen allt som oftast genom besök i orterna fullständiga den uppfattning, som af inkomna handlingar erhålles, och det torde vid sådana besök blifva jämförelsevis lätt att komma i förbindelse med någon pålitlig person på platsen, å hvilkens oväld och omdöme kommissionen anser sig kunna för upplysningars inhämtande lita. På grund häraf hemställer Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att de i de båda lagförslagen afsedda jordbrukskommittéerna tills vidare icke må komma till stånd.

Beträffande jordbrukskommissionerna anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande det för utsikten till ett rätt val af personer och rätt handhafvande af dem tillhörande ärenden vara nödigt, att de redan från början tilldelas fullt tillräckliga penninganslag för hållande af lokal och biträden samt rättegångsombud, äfvensom för bestridande af synekostnader, rättegångskostnader, inköp af fastigheter, förvaltning af dessa fastigheter, till dess de blifva försålda, samt betäckande af resekostnader m. m., samt att de vid fullgörande af sitt uppdrag äro tillförsäkrade att icke själfva behöfva vidkännas några kostnader eller stå någon penningrisk för vidtagna åtgärder.

Angående de båda lagförslagens innehåll i öfrigt har det synts Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra ifrågasättas;

huruvida icke den utredning, som af kommittén förebragts beträffande skötseln af jordbruket å bolagshemman i allmänhet, snarare bör, såsom reservanten C. Lindhagen hemställt, föranleda åtgärder till förekommande af vanhäfd, när sådan vanvård föreligger, att jordbruket och de för detsamma nödiga byggnader kommit i »sämre tillstånd än det, hvari de uti bondehand varande jordbrukslägenheterna i allmänhet befinna sig», än när, såsom kommittén tänkt sig, »jordbrukets afkastningsförmåga uppenbarligen äfventyras»;

huruvida, såsom kommittén anger i specialmotiven till 5 § i lagen mot vanhäfd, förre ägaren bör anses ansvarig för uppfyllandet af ett föreläggande, sedan egendomen ombytt ägare;

huruvida icke i 4 § af lagen om åtgärder för beredande åt enskilde jordbrukare af lämpliga odlingslägenheter bör till odlingsmarken upptagas icke allenast »för husbehofvet afsedt skogsområde», utan äfven erforderlig rätt till bete, samt

huruvida icke rätten till att medelst expropriation emot jordägarens bestridande afhända honom mark och tilldela densamma åt enskild jordbrukare för odling borde begränsas till att omfatta allenast sådana fall, då inägojord befunnits så vanvårdad, att jordägaren, enligt nyssberörda lag mot vanhäfd, blifvit förelagd vidtagande af åtgärder för vanhäfdens afhjälpande.

Med en sådan begränsning af rätten till expropriation, hvarvid densamma dock jämväl borde innefatta till inägornas rätta brukande erforderlig husbehofsskog och betesmark, blefve jordbrukskommissionen visserligen hänvisad till att i alla öfriga fall söka i godo träffa aftal med jordägaren om afstående af lämplig odlingsmark för att upptagas till nya jordbrukslägenheter, eller förbättra äldre redan befintliga, men då åtskilligt bör kunna på det sättet vinnas, och då dessutom i Norrland ännu för en lång tid framåt en afsevärd tillgång till odlingslägenheter å kronomark torde kunna till billigare kostnad beredas, synes den åtgärden, att genom expropriation tvinga andre jordägare — låt vara att desse egentligen äro trävaruintressenter — att afstå mark för uppodling, vara väl våldsamt, isynnerhet som all säkerhet saknas, att den exproprierade marken sedermera blir af ny enskild ägare tillfredsställande uppodlad, så att en ny, själfständig jordbrukslägenhet verkligen kommer till stånd. Däremot skulle expropriationsrättens användande mot en jordägare, som så vanvårdat sin inägojord, att vederbörande myndighet måst förelägga honom vissa åtgärder för vanhäfdens afhjälpande, kunna vara mera tilltalande och mera af beskaffenhet att påskynda bristernas afhjälpande, än den onekligen något långsamma procedur, som föreslås i lagen mot vanhäfd, nämligen olika föreskrifter om åtgärder, omväxlande med bötesstraff.

Odlingslägenheter å kronomark.

Kommitténs hemställan om upplåtelse af odlingslägenheter å kronoparker anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra på det lifligaste tillstyrka. Önskan om sådana lägenheters upplåtande är inom detta län mycket liflig, och till de många, som begära nya sådana upplåtelser, komma de många, som redan på vinst och förlust slagit sig ned utan medgifvande, och för hvilka man måste hoppas, att staten snart bereder någon laga form åt deras innehaf i stället för den nu rådande, dem i hög grad oroande ovissheten. Kommittén föreslår bland de villkor, som skulle gälla, att lägenheterna skola vara tjänliga till

odling och bebyggande, men förutsätter tillika, att de skola vara att tillgå i närheten af odlad bygd eller kommunikationsled. Denna sista förutsättning synes böra uteslutas för att icke onödigtvis begränsa tillgången, ty sådana kunna förhållandena vara och äro ostridigt ofta i detta vidsträckta län, att enskilda personer befinnas hågade att slå sig ned på till odling tjänliga lägenheter, äfven om dessa enligt vanliga begrepp ligga ganska aflägsse från odlad bygd eller vanlig kommunikationsled. Vidare, och då i förslaget till arrendelag förutsättes behof för arrendatorn till bete ej blott för å lägenheten vinterfödda kreatur, utan äfven för får, synes följdriktigheten betinga att äfven med upplåtelser å kronopark bör följa betesrätt i motsvarande omfång.

I frågan åter om upplåtelser på oafvittrad mark ofvan odlingsgränsen må här erinras, att visserligen åtskilliga inom detta län där befintliga nybyggen bära vittnesbörd om, att ofvan odlingsgränsen områden finnas, som icke böra från jordbrukssynpunkt kasseras, men i afvaktan på lösning af frågan hvad som bör göras för tillgodoseende af lapparnes behof, i hvilket afseende, bland annat, ifrågasatts inlösen genom statens försorg med afsevärda belopp af åtskilliga ofvan odlingsgränsen redan befintliga nybyggen eller till nybyggen hörande slätterlägenheter, synes det icke vara rådligt att för närvarande vid försök till den s. k. norrlandsfrågans lösning räkna med de möjligheter, som må förefinnas att ofvanför den nu varande odlingsgränsen ordna nya odlingslägenheter.

Genom antagande af kommitténs förslag angående lättnader i afseende å väghållningsbesväret och i fråga om nya grunder för skogsbeskattningen, skulle befolkningen inom länet blifva beträffande vägbördan mera likställd med befolkningen å sydligare orter samt kommunerna i de fattiga skogssocknarne få af skogsdriftens beskattning en välbehöflig hjälp till bestridande af kommunens utgifter.

Vid anläggning af s. k. militärvägar måste helt naturligt tagas mera hänsyn till de militära behofven, än till de lokala, i fråga om vägens sträckning. Äfven om det sedermera kan sägas, att en sådan väg, när den väl blifvit anlagd, användes af befolkningen och således är för befolkningen till nytta, torde dock däraf icke följa, att icke befolkningen kunnat draga mera nytta af vägen, om den fått en annan, uteslutande efter lokala behof afpassad riktning. Underhållet af militärvägen blir i sådant fall för ortbefolkningen drygare i förhållande till den nytta, vägen bereder dem, än hvad förhållandet är med de i väglagen afsedda allmänna vägar. Det kan under sådan omständighet icke anses obilligt, att skillnad i underhållsskyldighet göres mellan

*Väghållnings-
besväret.*

militärvägar och allmänna vägar till lättnad för ortbefolkningen på det sätt, att staten öfvertager underhållet af militärvägar. Billigheten af denna lindring för den norrländska ortbefolkningen framträder så mycket mera, när man betänker, hvilket drygt onus vägtungan ändock skulle fortfara att utgöra i anseende till vägarne längd och af varu-transporterna samt andra omständigheter förorsakade dyra underhåll. Hvilken tyngd vägskatten utgör särskildt inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, därom lämna de af kommittén sid. 243 och 244 angifna siffror tydliga bevis.

Dessa bevis synas tala för, att all den lättnad, som billigtvis kan begäras i fråga om vägtungan, må komma den norrländska befolkningen till godo, och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig för den skull böra i underdånighet tillstyrka, hvad kommittén därutinnan hemställt.

Önskemålet, att mellanriksvägar samt vägar, som till afsevärd längd sträcka sig öfver öde fjäll och skogar, måtte i vidsträcktare mån, än nu är fallet, byggas af staten och af staten underhållas, grundas inom detta län dels därpå, att befolkningen inom nordvästra delarne af de vidsträckta, glest befolkade socknar, som gränsa mot Norge, ännu och för en oviss framtid äro alldeles utan landsvägsförbindelser med de nedre socknarne samt för den skull hittills af omständigheterna hänvisade, att allenast vintertid, då frusna sjöar och snöbetäckt slätmark möjliggöra framkomsten med dragare, skaffa sig sina lifsförnödenheter, i den mån dessa måste köpas, från närmaste håll, nämligen Norge, dels ock däraf att, enligt hvad erfarenheten visat, underhållet af sådana vägar blir allt för betungande för att kunna af befolkningen bekostas.

Såsom stöd för kommitténs hemställan om särskildt statsunderstöd för synnerligen hårdt betungade väghållningsdistrikt vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande särskildt åberopa den omständigheten, att inom länet mycket ofta förekomma förslag till nya vägar, hvilkas allmänt erkända behof är uppenbart, men hvilka i allt fall icke kunna komma till utförande inom beräknelig tid, allenast af den anledning, att väghållningsdistriktets ekonomiska förmåga för en lång tid framåt tagits i anspråk af redan beslutade nya väganläggningar och det dryga underhållet, hvadan de höga utgifterna, som för vägar förekomma, icke äro tillfälliga eller grundade på ödslande med nya vägar, utan räcka allenast till det allra nödvändigaste och komma att med sina höga belopp länge fortfara, därest icke staten träder hjälpande emellan.

Då såsom ofvan antydts genom skogsbeskattningsfrågans lösning på af kommittén föreslaget sätt särskildt de fattiga skogssocknarna

skulle komma att beredas tillfälle att till mötande af de alltjämt växande utgifterna för olika ändamål erhålla icke obetydliga inkomster, som till följd af gällande beskattningsbestämmelser hittills kommit andra, i regel mer bärkraftiga kommuner till godo, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande de af kommittén föreslagna nya grunderna för skogsbeskattningen synnerligen beaktansvärda och förtjänta att tillstyrkas.

Flottningsstadgan.

I fråga om kommitténs förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880 anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att de bristfälligheter, som, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, vidlåda nämnda stadga i de afseenden, kommittén angifvit, blifvit på ett för det allmänna och den jordägande befolkningen lyckligt sätt undanröjda, särskildt med hänsyn till förslaget bestämmelser rörande ombud med uppdrag att öfvervaka, att flottleder så inrättas, att jordbruket icke däraf lider oskäligt intrång, samt att utgående ersättningar icke sättas till oskäligt höga belopp eller annan obehörig kostnad för anläggningen uppstår; om s. k. interimisflottning; om den sökandes skyldighet att inom viss bestämd tid vidtaga åtgärder för flottledens iordningsställande; om äfventyr för underlåtenhet att fullgöra föreskrifna arbeten, äfvensom angående skyldighet för de myndigheter, som hafva att handlägga frågor af hithörande beskaffenhet, att icke genom obehörigt dröjsmål i proceduren främja en hos sökanden möjligen befintlig önskan att fördröja flottledens färdigställande; i följd hvaraf, och då genom detta förslags antagande flottningsstadgans föreskrifter därjämte synas hafva vunnit erforderlig fullständighet och klarhet, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrker förslaget godkännande.

Emot kommitténs förslag i fråga om skiftesväsendet samt om skogsallmänningar och skogsmedelsfonder har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande intet att erinra.

Skiftesväsendet.

Genom ekonomiskt understöd åt kommuner för inköp af skog till bildande af allmänningar kunde man hoppas, att redan här och hvar inom Norrland uppkomna förslag till sådant förvärf lättare skulle kunna förverkligas.

Skogsallmänningar m. m.

Till kommitténs förslag angående anslag och låneunderstöd för dikning och nyodling får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på det lifligaste förorda bifall, enär sådan hjälp är synnerligt ägnad att kraftigt bidra till höjande af intresset för det norrländska jordbruket. Särskildt skulle möjligheten att erhålla lån ur den ifrågasatta nyodlingsfonden vara af stort värde för de enskilde smärre jordbrukarne, som därigenom skulle blifva mindre beroende af den synnerligt tids-

Anslag och lån till dikning och nyodling.

ödande och ofta ovissa skörden å aflägsna utängar samt bättre än för närvarande komma i tillfälle att ägna hemägor och därinvid belägna odlingsbara marker det intensivare arbete, som för jordbrukets höjande vore af behovet påkalladt.

Såsom det nu på många trakter åtminstone inom detta län tillgår, tages en högst betydlig tid i anspråk för skördandet af aflägsna utängsslätter och för hemforsling vintertiden därifrån af det till beskaffenheten föga värderika fodret. Inom fjällsocknarne, där utängarna äro än mera aflägsat belägna, skulle odlingslån, nedlagda å hemägorna, med öfvergifvande af utängsslättern, innebära ett uppsving af ofantlig betydelse för nybyggearne, och en af de väsentligaste tvistepunkterna mellan bofaste och nomader skulle kunna undanröjas genom att nybyggearne öfvergåfve utängarne, så att dessa kunde utan stridigheter afstås till renbetesmarker. Det kunde måhända vid en sådan successiv öfvergång från arbete å utängsslätter till arbete vid hemjorden medgifvas nybyggearne minskning i återbetalningsskyldighet å erhållet odlingslån, i den mån uppodlingen af hemägor fortskrede och afkastningen af utängar frånträddes, hvilket vore en säkerligen mindre dyrbar åtgärd för att till nomadbefolkningen återvinna erforderliga renbetesmarker, än den eljest ifrågasatta att med statsmedel till nomadbefolkningens fromma inlösa vidsträckta nybyggesmarker.

Då nybyggare skulle beredas erforderliga odlingslån, kunde dock till säkerhet för lån icke erhållas fastighetsinteckning, hvadan nödigt vore att på annat sätt, som kunde anses tillräckligt betryggande, ordna dylika lån.

Till möjligheten af att, såsom ofvan ifrågaställts, någon del af lämnadt lån under vissa omständigheter kunde efterskänkas mot frånträdande af rätt till mark i fjällbygden, kommer ock, synes det, den omständigheten, att förlust å lån uppenbarligen understundom måste uppstå, därest icke utlämningen af odlingslån skall begränsas till sådana mera sällsynta fall, där ingen som helst risk kan anses föreligga eller under lånetiden uppkomma. Skall emellertid, såsom förslaget afser, hushållningssällskap eller landsting vara låneförmedlare och stå hela risken, borde möjlighet för dessa institutioner att genom räntevinst eller på annat sätt bilda någon tillräcklig riskfond beräknas, enär det i motsatt fall måste befaras, att vid pröfning af låneansökningar mera afseende kommer att fästas vid risken, än vid den nytta beviljande af lånet skulle bereda. Likaså synes åtskilligt tala för att något särskildt anslag lämnas vederbörande institution för att betäcka de kostnader, som spridandet af kändedomen om fondens tillvaro, ändamål och an-

vändning i glesa och vidsträckta bygder förorsakar, enär, enligt hvad erfarenheten vid »egnahemslänen» redan visat, spridandet af tryckta skrifter om saken och utseende af ombud i bygderna icke räcka till för att göra allmogen förtrogen med frågan.

I likhet med kommittén anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att den norrländska allmogens behof af ökade kunskaper i jordbruk och boskapsskötsel får anses vara af erfarenheten vitsordad, och att allt, som kan bidra till utbredande af större insikter och lifligare intresse i dessa hänseenden, är i hög grad ägnadt att stödja jordbruket och den jordbrukande befolkningen. Väl har mycket redan åtgjorts för att bereda allmogen ökad undervisning i landthushållning och dithörande ämnen, men Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande delar dock kommitténs uppfattning därutinnan, att i de norrländska länen med deras stora utsträckning och öfriga där rådande förhållanden endast en mindre del af allmogen kan begagna sig af de tillfällen, som hittills erbjudas att förvärfva ökad jordbruksutbildning. Hvad som i det afseendet kan göras och gjorts af landsting och hushållningssällskap, med eller utan biträde af enskilde, är och blir för ringa i förhållande till verkliga behofvet.

De af kommittén föreslagna jordbrukskonsulenter, hvaraf detta län skulle tilldelas sex, komme att fylla ett länge känt behof och skulle uppenbarligen genom det afsedda praktiska undervisningssättet bereda uppsving åt jordbruket samt lyckas bortarbeta många fördomar mot förändringar i jordbrukets skötsel. Enligt hvad erfarenheten här i länet visat, bör en sådan konsulents verksamhetsområde icke vara stort, i det att han för framgång i sitt arbete bör hafva tillfälle att vistas en längre tid i hvarje by, då jordbruksarbetet där pågår, och beredas tid att periodvis förnya besöken i samma by. Det för länet föreslagna antal konsulenter tål för den skull ingen minskning, ty redan från början kommer att för dem finnas full sysselsättning och mycket att genomföra.

Slutligen har kommittén uttalat vissa särskilda önskemål angående norrländska förhållanden, till hvilka önskemål, såsom ägnade att befrämja den jordbrukande befolkningens bästa, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kan uttala sin anslutning.

Särskilt tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhålla vikten af förbättrade kommunikationer i Norrland, där fortfarande vidsträckta områden antingen helt och hållet eller också delvis sakna kommunikationer.

Undervisning.

Vissa önskemål.

I den reservation, som afgifvits af herr C. Lindhagen, förekomma, utöfver hvad kommitténs yttrande innefattar, några förslag, som synas Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande särskildt beaktansvärda, nämligen förslagen om inskränkning i bolagens kommunala rösträtt och om rättshjälp åt landtbefolkningen. Vidkommande det förra af dessa båda förslag, torde det vara uppenbart, att det stora inflytande, som trävarubolagen kunna utöfva på de kommunala ärendenas afgörande, icke i regeln länder jordbruket och den själfägande befolkningen till fördel, i det att de intressen, som representeras af trävarubolag och af bönder, ofta äro hvarandra motsatta, under det att däremot lättare vunnen öfverensstämmelse mellan de särskilda bolagen inbördes i kommunala angelägenheter ofta leder därhän, att afgörandet uteslutande ligger i händerna på bolagen. Vetskapen om den makt, som bolagen och deras underlydande sålunda kunna utöfva, måste naturligtvis ofta verka tryckande på befolkningen och hinderlig för höjande af det kommunala intresset.

Hvad slutligen angår det senare af de nyssnämnda båda förslagen eller beredande af rättshjälp åt landtbefolkningen, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande det vara synnerligen viktigt, att något i det afseendet göres för befolkningen. Utom de erfarenhetsrön, som kommittén sid. 69 i saken anført, kan det för framtiden befaras, att utan sådan rättshjälp många af de nu föreslagna lagbestämmelserna, därest de varda till lag upphöjda, länge komma att förblifva död bokstaf utan egentlig praktisk betydelse.

Umeå, i Landskansliet, den 31 augusti 1905.

Underdånigst:
H. BIÖRKLUND.

John Falk.

XXXI.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:ts anbefallt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att afgifva utlåtande öfver de förslag och framställningar, som gjorts af kommittén för utredande af frågan, huru den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas samt jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas.

De af kommittén afgifna förslagen och framställningarne, som afse att lösa den kommittén förelagda svåra och grannliga uppgiften, synas kunna i hufvudsak hänföras till tre olika grupper af åtgärder, *dels* de, som genom förbud för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fastigheter å landet samt medelst ändringar i ägo-styckningsförfarandet och lagen om jordafsöndring afse att förhindra, att det i förutnämnda landsdelar befintliga jordbruket förlorar stödet af därtill hörande skogsmarks afkastning, utan hvilket möjligheten för den själfägande jordbrukande befolkningen att kunna bibehållas i hög grad äfventyras, *dels* de, som genom kontrollerande i vissa fall af jordbrukets skötande och genom beredande af trygghet i vissa fall åt brukarna af annans jord afse att nu befintliga jordbruk skola vidmakthållas, *och dels* slutligen de, som genom lättnader i jordbrukets bördor, förhindrande af missbruk vid flottning, rättvisare fördelning af beskattningsbara inkomster, låneunderstöd, meddelande af undervisning m. m. afse att främja jordbrukets utveckling i olika riktningar.

De åtgärder, som af kommittén föreslagits, hörande till de två senare grupperna, hafva vunnit understöd från samtliga kommittémedlemmar, ehuru beträffande några åtgärder olika meningar gjort sig gällande angående desammas omfattning.

Beträffande förslagen, som kunna hänföras till första gruppen, råder däremot en stor och betydelsefull meningsskiljaktighet.

*Förbud för
bolag m. fl.
att förvärfva
fastighet.*

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har förut uti underdånigt utlåtande den 14 februari 1902 angående ifrågasatt förbud tills vidare intill bestämd dag för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom å landet inom Norrland och Dalarne uttalat sig angående vikten och betydelsen af att särskildt i Norrbottens skogsland jordbruket äger stöd af skogsmarkens afkastning, hvarjämte Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållit, dels hurusom den själfägande bondeklassen bör söka bibehållas och stärkas, då en arrendatorklass för närvarande icke finnes, dels ock särskildt från allmän social synpunkt, huru synnerligen viktigt det är, att befolkningen inom Norrbotten själf äger och besitter den mark, som är tjänlig till odling.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inser därför i likhet med kommittén tillfullo de sociala faror, som måhända uppstått och komma att uppstå, därigenom att den själfägande klassen af jordbrukare genom bolagens fastighetsförvärf minskats och minskas, så att denna klass kan i vissa delar af Norrland och Dalarne anses vara i fara att alldeles upphöra.

Dessa faror, som genom kommitténs belysande och ingående statistik, numera blifvit utredda och bestyrkta, torde också gifva ett berättigadt stöd, för att staten genom sin lagstiftande makt söker att reglera förhållandena samt äfven gör inskränkningar uti den allmänna grundsatsen, att hvem som helst får förvärfva fastigheter.

De stora vidder af skogsmark, som sågverksbolagen redan äga och hvilka fortfarande komma att stå till sågverksindustriens förfogande, synas vara tillräckliga för att sågverksindustrien i sin helhet skall äga det stöd och den styrka, som ligger däruti, att den besitter egna skogar, uti hvilka under ogynnsamma tider behöfligt timmer för sågverkets drifvande i minskad skala kan tagas. De minskade tillfällena till anläggning af nya sågverk torde icke kunna anses vara skadliga för sågverksindustrien i sin helhet, då utvecklingens gång synes häntyda på, att de mindre sågverken nedläggas och tillverkningen sammanföres till större anläggningar vid redan befintliga sågverk.

Genom att sågverksbolagen förhindras från att köpa fastighet å landet torde dock helt säkert, såsom också framhållits, värdet å hemman i skogslandet komma att minskas samt svårigheter uppstå för att hastigt realisera nämnda hemman. Denna värdenedsättning drabbar i viss mån den nuvarande generationen hårdast, men torde denna omständighet icke kunna anses utgöra ett tillräckligt hinder för en lagändring i föreslaget syfte, i synnerhet som statsmakterna synas hafva för afsikt att genom åtskilliga åtgärder söka bereda lättnader och lämna understöd åt jordbruket i nämnda trakter.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig därför icke kunna afstyrka bifall till den föreslagna lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom.

I likhet med en reservant synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som om undantag för lagens tillämpning skulle medgifvas för egnahemsföreningar och aktiebolag, som hafva sina bolagsordningar eller stadgar upprättade, på sätt Kungl. Maj:t föreskrifver för egnahems-låns beviljande.

Då emot den föreslagna lagen gjorts den anmärkning, att den-samma skulle ställa svåra hinder i vägen för tillkomsten af industriella anläggningar särskildt i kustlandet, synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som om ordet tomt i § 2 skulle böra utbytas mot tomt för byggnad eller industriell anläggning.

Den föreslagna bestämmelsen i § 6, att, om icke å exekutiv auktion inropad fastighet afyttrats inom viss tid, genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes försorg fastigheten skulle försäljas å exekutiv auk-tion, torde böra ändras därhän, att bolag eller ekonomisk förening bör vara skyldig att i stället för företeende af bevis om afyttrandet af fastig-heten inom viss tid, exempelvis tre år efter auktionen, hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande styrka, att annan person inköpt fastigheten och däreå sökt lagfart, enär annars icke trygghet vinnes, att det afsedda ändamålet uppnås. Genom företeende af ett köpebref torde ej säkerhet finnas, att ifrågavarande köpeaftal fullföljes.

Beträffande kommitténs förslag till lag, innefattande vissa bestäm-melser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, och lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning och jordafsöndring den 27 juni 1896 delar Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande de mot nu gällande lagstiftning anförda betänkligheter och erinringar. Särskildt skulle det varit lyckligt och gagnande, om vissa bestämmelser i den af kommittén föreslagna riktningen funnits vid de tillfällen af hemmansförsäljningar till sågverksbolagen, då inägojorden bibehållits af förre ägaren. Enär nu en stor del af den jordbrukande befolkningens hemman öfvergått till sågverksbolag, torde de nya föreslagna bestämmelserna verka i hög grad hämmande för uppnående af det af alla önskade målet, att inägo-jorden och odlingsmarken åter måtte förvärfvas af själfägande jord-brukare. Orsaken häri ligger icke minst däri, att den skogsareal, som skulle medfölja inägojorden, i hög grad fördyrar det hemman, som skulle förvärfvas. Köpeskillingen för den till husbehof afsedda skogsmarken

Ägostyckning.

torde icke lämna nöjaktig afkastning vid de tillfällen, då bränsle och gärdselvirke m. m. från annat håll billigt erhålles.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser ock, att det icke skulle innebära farliga vådor, om en del af husbehofsvirket skulle kunna erhållas såsom servitut från skogsegendomen, hvarigenom inägolotten skulle kunna förvärfvas billigare.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser sig böra i hufvudsak gilla de erinringar, som herr statsrådet A. Lindman anfört emot kommittéförlagen och tillstyrker bifall till samma förslag, dock med rätt att husbehofsvirket äfven må tilldelas inägolotten i form af servitut.

Arrendelag.

Hvad angår förslaget till lag, innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord på landet inom Norrland och Dalarne, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke något att erinra mot det framställda förslaget i hufvudsak. De flesta brukarna af sågverksbolagens hemman hafva ej skriftlig upplåtelse för besittning under någon längre tid.

Ehuru ej sågverksbolagen pläga afskeda de åbor, som någorlunda sköta sig, samt åboarna innehafva hemmanen på mycket lindriga villkor, åstadkommer osäkerheten i besittningsrätten en stor liknöjdhet hos åboarna att vidmakthålla och förbättra hemmanen. Det är att förvänta, att de tryggade besittningsförhållandena, som genom lagförslaget beredas åboarna såsom arrendatorer, skall gifva dem håg och lust att främja jordbruket å hemmanen samt därigenom sin egen utkomst.

I § 6 synes böra medgifvas rätt för skogsägaren att från bete undantaga mark, där särskilda åtgärder i skogsvårdens intresse af honom vidtagas och vidmakthållas.

Då i allmänhet tillfällena till nyodling torde vara rikliga, synes arrendator, som ej erhållit jordägarens tillstånd till nyodling, icke böra erhålla rätt till ersättning för densammas kostnader, om icke de föreslagna intygsgifvarne kunna intyga, att det till odling afsedda området lämpar sig därtill väl.

Enär icke tillräckliga skäl anförts för uteslutande i § 14 af en del jäf, som finnas stadgade i lagen om skiljemän, hemställes, att de i denna lag upptagna jäf äfven införas i nämnda §.

Hinder synes icke förefinnas för att parterna må förena sig om gemensamma synemän, hvarför stadgande härom bör införas.

På de af häradshöfding H. Claëson m. fl. anförda skäl synas de af dem föreslagna ändringarna i §§ 16, 17 och 21 vara att föredraga framför kommitténs förslag.

Ehuru arrendelagen skulle få inskränkta verkningsskrets än lagar i allmänhet, torde dock ej tillräckliga skäl anförts, för att lagstiftaren skulle bryta mot den betydelsefulla grundsatsen, att lagarna icke böra gifvas retroaktiv verkan.

Beträffande förslaget till lag, innefattande bestämmelser till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna, synas grundade skäl vara anförda till stöd för en dylik lag, som äfven skulle äga sitt berättigande beträffande enskildes hemman.

Förekommande af vanhäfd.

Särskildt beträffande hemman, som uppkommit af nybyggen, torde det vara en skyldighet för staten att efterse, att den odling, som staten velat framkalla och som en gång verkstälts, icke får förfalla, därest icke det blir utredt, att den tilltänkta odlingen icke kan bedrivas.

Då alla hemman här i Norrbotten torde vid afvittringen erhållit skogsanslag, synes det icke kunna anses obilligt, att staten i odlingens intresse tillser, att hemmanen ej vanvårdas.

På grund af det anförda anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att skäl finnas för att den föreslagna lagen kan utsträckas till alla hemman i Norrbotten.

Hvad angår den vanhäfd, som skulle föreligga för att lagen skulle äga tillämplighet, synes det, som om, i det fall att lagens verkningsskrets inskränktes till bolagshemman, vanhäfdsbegreppet uttryckes tydligare och klarare, om man väljer de uttryck, som användts af borgmästare C. Lindhagen i dennes reservation, än de af kommittén föreslagna.

Det af några reservanter föreslagna sättet, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle öfvervaka, att icke vanhäfd förekommer, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vara utförbart på grund af de många andra göromål, som lagts å nämnda myndighet.

Kommitténs förslag till lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilda jordbrukare i Norrland och Dalarna af lämpliga odlingslägenheter innebär, såvidt det afser expropriation, onekligen ett stort ingrepp i den enskilda äganderätten, men äger sitt berättigande i statens rätt att tillse, att möjlighet beredes för dess invånare att inom eget land erhålla verksamhet.

Beredande af odlingslägenheter.

Med skäl kan anmärkas, att staten själf i främsta rummet borde vara villig att till dem, som önska erhålla jord till uppodling, lämna dylik mark.

Det synes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därför, att nämnda lagförslag äfven borde omarbetas så, att det äfven skulle omfatta staten tillhörig mark, när likasåväl som å sågverksbolagens mark

många odlingslägenheter finnas, likaså äro dylika lägenheter i stor mängd till finnandes å statens kronoparker.

Det skogsintresse eller skogsvårdsintresse, som finnes såväl hos sågverksbolagen och dess tjänstemän, som hos dem, hvilka hafva uppsikten och vården om statens skogar, utgör och kommer helt visst att utgöra det svåraste hindret för upplåtande på frivillig väg eller utan ingripande från annat håll af de odlingslägenheter, som nu finnas inom sågverksbolagens och kronoparkernas skogsmark.

Den af kommittén föreslagna jordbrukskommission synes därför hafva en stor och betydelsefull uppgift att fylla äfven beträffande upplåtelse af odlingslägenheterna å kronoparkerna.

Emot förslaget detaljer har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke annat att anmärka, än hvad som påpekats af sekreteraren J. Berlin i hans reservation, eller att tillräckliga skäl icke finnas anförda, hvarför bolagen skulle i vissa fall betagas rätt till kostnadsersättning vid expropriation.

Odlingslägenheter å kronomark.

Med afseende å kommitténs hemställan om upplåtande af odlingslägenheter å kronomark får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet åberopa hvad som förut anförts angående omfattningen af jordbrukskommissionens verksamhet.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anser också på de af riksdagsmannen J. Bromée i hans reservation anförda grunder, att uppodlare bör sättas i tillfälle att med äganderätt bekomma odlingslägenheter.

Däremot håller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande före, att uppodlaren icke behöfver tilldelas skogsmark, utan allenast rättighet till husbehovsvirke samt mulbete.

Då med upplåtelsen icke afsetts, att upplåtaren skulle erhålla annat än husbehovsvirke, samt han måste anses hafva full trygghet för att erhålla nämnda förmån, finnes icke skäl, hvarför staten skall frånhända sig dispositionsrätten öfver någon del af kronoparken.

Väghållningsbesväret.

Angående kommitténs hemställan i fråga om lättnader i afseende å väghållningsbesväret är Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i tillfälle att vitsorda den tunga, som hvilar på de väghållningsskyldige i Norrbottens län i förhållande till väghållningsskyldige inom rikets sydligare delar. Den ständigt fortgående utvecklingen kräfver med nödvändighet nya vägar och vägar af afsevärd längd, på det att icke utvecklingen skall alldeles hämmas och stora byar nedtryckas af möjligheten att finna afsättning sommartiden för sina produkter. Många vägar hafva af hänsyn till försvarsändamål bestämts skola byggas

bredare och dyrbarare, än samfärdseln här uppe kräfver, hvilket naturligen vållat högre utgifter. Planer hafva ock framlagts att på grund af militära skäl ombygga och förbättra en del nu befintliga vägar. hvarför måste i öfvervägande tagas, att icke de väghållningsskyldige betungas med kostnader, som icke kunna anses lagligen åligga dem.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får därför på det lifligaste tillstyrka bifall till att den af kommittén behjärtade tungan i afseende å väghållningsbesväret för de väghållningsskyldige i Norrland lättas i de af kommittén föreslagna riktningarna.

Såsom komittén anmärkt, plägar den tyngsta kommunalbeskattningen finnas i de af Norrlands socknar, som icke äro belägna invid kusten, dit den större sågverksindustrien hufvudsakligen förflyttat sig.

Ehuru från dessa inuti landet belägna socknar kommer mycket af det timmer, som användes vid sågverken, erhålla nämnda socknar på grund af nu gällande beskattningslagar icke någon del af den vinst, som uppstår genom förädlingsindustrien vid sågverken, ehuru samma socknar delvis få vidkännas den fattigvårdstunga, som städse blir en följd af de vid industriella anläggningar anställda arbetarne.

Vid föregående tillfällen, då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande haft att afgifva utlåtanden angående väckta förslag om rätt för kommuner att beskatta den inkomst, som uppstår å trävarurörelsen, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållit det rättvisa uti, att andra beskattningsregler än de nuvarande tillämpas.

I enlighet med kommitténs förslag får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet hemställa, att skogsbeskattningsfrågan måtte så snart som möjligt, oberoende af andra förslag om ändrad beskattning, lösas i den af kommittén föreslagna riktningen.

Ehuru de af kommittén framställda missbruken på grund af otydliga bestämmelser i nu gällande flottningsstadga icke torde förekommit i Norrbottens län i den stora och mångfaldiga utsträckning, som af kommittén påpekats, torde allenast möjligheten af dylika missbruks förekomst kräfva, att de söka förhindras. De föreslagna ändringarna och tilläggen till flottningsstadgan synas också hafva affattats så, att de öfverklagade missbruken komma att undanrödjas. De nya föreskrifterna synas icke heller lägga några afsevärda hinder i vägen, för att de gamla flottlederna skola förbättras och nya dylika, där behof förefinnes, anläggas.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande lyser dock tvekan, huruvida kunnigt och skickligt ombud för skyddande af den jordägande ortsbefolkningens intressen kan erhållas för den ersättning, som kommittén tänkt sig skola utgå till denne.

Skogsbeskattningen.

Flottningsstadgan.

På grund af det anförda får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därför tillstyrka, att kommitténs förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880 måtte af Eders Kungl. Maj:t godkännas och gillas.

*Skiftes-
väsendet.*

Likasom bolagens förvärf af gamla bondehemman utgör ett stort hinder för utvecklingen af en själfägande jordbrukarklass i Norrland och Dalarna, likaså hafva de stora kostnaderna för laga skifte och andra skiftesförrättningar i hög grad, åtminstone i Norrbotten, åstadkommit, dels att hemmansägarna nödgats sälja sina hemman till bolagen, dels ock att icke hemmanen med de stora ägovidderna delats i flera besuttna hemman. I allmänhet torde de flesta hemman i Norrbotten, med undantag måhända för de smärre hemmansdelarne i kustsocknarne, kunna med stor fördel klyfvas så, att två, tre till fyra hemmansägare efter verkställd odling skulle kunna anses besuttna å de skillda delarna, men de stora kostnaderna för en hemmansklyfning hindra delningen. Hemmanet plägar därför behållas ostyckadt och erhålla de af barnen, som ej bekommit hemmansdelen, och hvilka ej lämna hemorten, rätt till uppförande af byggnader å hemmanet. Då ej äganderätt till marken medföljer upplåtelsen, blifva de, som bort blifva själfägande jordbrukare, allenast s. k. inhysingar, hvilka på mer eller mindre obestämd tid innehafva mark för sin stuga och den lilla jordbit, som de anse sig böra uppodla i stugans närhet.

Allmänt, icke minst i Norrbottens gränstrakter vid Torneå älf, anföres såsom orsak till den stora emigrationen, att hemmansägarna icke kunna på grund af de dryga kostnaderna för hemmanens klyfning under äganderätt upplåta mark till dem, som genom idkande af jordbruk vilja kvarblifva i hemtrakten.

Under åberopande af hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånig framställning den 28 december 1903 anført angående statsunderstöd till laga skiften inom Juckasjärvi och Enontekis socknar samt med gillande af kommitténs skäl får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet hemställa om nådigt bifall till kommitténs förslag i fråga om skiftesväsendet.

*Skogsallmän-
ningar m. m.*

Till bestående och framtida gagn finnas inom Norrbottens läns alla lappmarkssocknar och inom Pajala och Tarendö socknar skogsallmänningar, hvilkas nytta icke kan nog högt skattas. Ehuru det varit i högsta grad önskligt, att dylika allmänningar i sammanhang med afvittringen kunnat bildas inom de andra socknarna, och att dylika fortfarande skulle kunna komma till stånd, håller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande före, att de socknar, som nu sakna dessa allmän-

ningar, till följd af stor skuldsättning och högre kommunalutskylder icke mäktade inköpa dylika allmänningar. Det torde ock få anses otänkbart, att samtliga hemmansägare inom en socken skulle kunna förmås att af ägande skiftad skogsmark afstå den skogsmark, genom hvilken allmänning skulle kunna bildas.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande drager därför i tvifvelsmål, att en lagstiftning i den af kommittén föreslagna riktning skulle kunna, åtminstone i Norrbottens län, bidra till allmänningarnes eller gemensamhetsskogens uppkomst.

Anslag och låneunderstöd för dikning och nyodling har jämväl af kommittén föreslagits för vidmakthållande och stärkande af den själfägande jordbrukande befolkningens ställning. Helt visst skulle bifall till kommitténs framställningar i denna punkt säkert och kraftigt leda till det mål, som åsyftats med kommitténs verksamhet. Det synnerligen gynnsamma och lysande resultat, som uppnåtts genom de redan lämnade anslagen ur frostminskningsfonden, innebära den säkraste och tryggaste garantien för att anslag från den af kommittén föreslagna dikningsfonden skulle i högsta grad främja jordbrukets utveckling i Norrland.

Då vid smärre företag, som erhållit anslag ur frostminskningsfonden, det visat sig, att undersöknings- och förrättningskostnaden uppgått till en afsevärd del af det erhållna anslaget, skulle den af kommittén föreslagna bestämmelsen, att samma kostnader finge inräknas i vattenafledningskostnaden, i hög grad främja torrläggning af frostförande marker af mindre omfång.

Ständigt återkommande förfrågningar göras af länets mindre jordbrukare, huruvida icke lån kunna erhållas för uppodling af goda odlingslägenheter, hvilka uppodlingar icke kunna utföras af de mindre jordbrukarne på grund af deras behof att bereda sig arbetsförtjänster för det dagliga livets nödortf. De utgifter, som uppgörande af arbetsplaner för låns erhållande ur odlingsfonden medföra, vålla, att nämnda jordbrukare icke kunna hänvisas till nämnda fond. I allmänhet torde för utförande af ifrågavarande nyodlingar icke krävas upprättande af fullständig arbetsplan med ritningar, hvarför enklare former för erhållande af nyodningslån böra stadgas.

Det af kommittén föreslagna sättet, att landsting eller hushållningssällskap skulle förmedla lånerörelsen i dylika fall, synes vara synnerligen lämpligt och medgifver en större frihet vid dessa låns utlämnande.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får därför på det lifligaste tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t täcktes anskaffa såväl en diknings-

Anslag och lån till dikning och nyodling.

fond för Norrland som en nyodlingsfond för Norrland och Dalarne, från hvilka lån utlämnas på sätt och villkor, som af kommittén föreslagits.

Undervisning.

De få år, under hvilka de vid kemiskt-växtbiologiska anstalten i Luleå anställda assistenterna verkat såsom jordbrukskonsulenter, hafva dock till fullo ådagalagt, att knappast verksammare sätt för främjande af jordbruket i Norrbotten finnes än genom kringresande undervisare i jordbruk. Öfverallt å landsbygden hafva dessa jordbrukskonsulenter emottagits med liflig tacksamhet och största förtroende samt åstadkommit ett kraftigt intresse för förbättringar å jordbrukets alla områden. Det har befunnits, att de tre nu anställda icke på långt när kunna medhinna att lämna den hjälp och undervisning, som af dem begäres.

På grund af den inom Norrbotten vunna erfarenheten får Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande underdånigst hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte så snart som möjligt bereda anslag till löner åt jordbrukskonsulenter i Norrland och Dalarne.

*Vissa
önskemål.*

Kommittén har lifligt och kraftigt framhållit betydelsen af de stora verkningar, som den s. k. inlandsbanan skulle åstadkomma till jordbrukets fromma i Norrland. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får med erfarenhet, vunen från andra järnvägsanläggningar, vitsorda det gagn, som inlandsbanan skulle medföra.

Det är att hoppas, att beräkningarna för nämnda järnvägsanläggning skola visa sig så gynnsamma, att beslut kan fattas om banans byggande inom den allra närmaste framtiden.

Kommittén har slutligen erinrat om betydelsen af, att den jordbrukande befolkningen i Norrland erhåller fraktlindring å statsbanorna för konstgjorda gödningsämnen och kraftfodermedel samt åkerbruksredskap. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande är i tillfälle att vitsorda behovet af dylik fraktlindring, hvilken tillstyrkts vid flera tillfällen.

Om fraktlindringen skulle, såsom af kommittén föreslagits, allenast tillkomma de varor, som rekvirerades af landtmannaföreningarne eller därmed jämställda konsumtionsföreningar, torde trygghet vinnas, att fraktlindringen direkt och uteslutande komme jordbrukarne tillgodo, hvarjämte skulle vinnas, att anslutningen till landtmannaföreningarne blefve större, så att dessa kraftigare och bättre skulle kunna verka för jordbrukets höjande i olika afseenden.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, på sätt kommittén föreslagit, medgifva

afsevärda fraktlindringar å statsbanorna för landtmannaföreningar å förutnämnda varor.

Skulle samtliga de af kommittén framställda förslagen kunna vinna Eders Kungl. Maj:ts bifall samt äskade medel kunna beredas, är Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fullt förvissad om, att den själfägande jordbrukande befolkningens ställning kommer att i Norrbottens län vidmakthållas och kraftigt stärkas.

Luleå i landskansliet i september 1905.

Underdånigst:
KARL J. BERGSTRÖM.

Georg Hellgren.

XXXII.

Kammarkollegium.

Till Konungen.

Med anledning af Riksdagens i skrifvelse den 1 juni 1901 framställda anhållan, bland annat, om utredning, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, samt om framläggande, så snart ske kunde, för Riksdagen af de förslag, hvartill förhållandena ansåges föranleda, uppdrog Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 7 i samma månad åt en kommitté att verkställa utredning och afgifva förslag i förevarande hänseenden.

Sedan denna kommitté, som under åren 1901 och 1902 afgifvit en del särskilda framställningar, till Eders Kungl. Maj:t med underdånig skrifvelse den 27 oktober 1904 öfverlämnat slutligt betänkande, innefattande åtskilliga lagförslag och framställningar, har Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 därpå följde december anbefallt kammarkollegium att före den 1 september 1905 afgifva underdånigt utlåtande öfver kommitténs nedannämnda förslag och framställning, nämligen: det under 2) upptagna förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län; det under 5) upptagna förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896; samt den under 9) upptagna framställningen angående vissa lättnader i afseende å väghållningsbesväret.

Återställande remissen, får kollegium till åtlydnad af den däri meddelade befallningen i underdånighet anföra följande.

I en *historisk öfversikt* framhåller kommittén till en början, huru- som under 1840- och 1850-talen nya utsikter på världsmarknaden öppnades för den svenska trävaruindustrien. Då affärsmännen började komma

till insikt om, att de norrländska skogarne kunde med vinst tillgodogöras, uppstod en liflig efterfrågan på timmerskog, hvilken efterfrågan i förening med andra orsaker ledde därhän, att bolag och enskilda personer i syfte att idka trävarurörelse förvärfvade först långvariga afverkningsrättigheter till bondehemmanens skogsmark och sedermera, i den mån man vunnit öfvertygelse om trävarurörelsens stora utsikter för en längre framtid, själfva hemmanen. Därigenom förorsakades, att ett stort antal bondehemman undan för undan uppgick i de stora skogsdomänerna, och dröjde det ej länge efter trävaruindustriens hastiga uppsving, förrän bekymmer för framtiden visade sig. Redan under 1860-talet framträdde dessa, till en början hufvudsakligen såsom en fruktan för öfverdrifven skogsafverkning. Men man var, såsom åtskilliga officiella uttalanden visade, ej heller blind för det ofördelaktiga inflytande, trävarurörelsen mera direkt utöfvade på jordbruket och den jordbrukande allmogen. Den första åtgärd, som företogs för att i någon mån afvärja den förutsedda faran, var att inskränka dispositionsrätten öfver skogen på de ställen, där hemmanens rättigheter i afseende å skogsmarken ännu icke definitivt ordnats genom afvittringen. I de trakter af Norrbottens och Västerbottens län, som icke höra till lappmarkerna, sökte man tillgodose det allmänna och äfven från jordbrukssynpunkt viktiga intresset af skogens bevarande genom författningar, afseende att förekomma öfverdrifven afverkning af ungskog. Det skydd för skogen, som genom utsyningstvång och dimensionslagar sålunda åvägabragtes, hade väl otvifvelaktigt i rent skogsvårdsafseende verkat välgörande, men däremot icke i nämnvärd mån förmått bibehålla skogsanslagen i den enskilde jordbrukarens hand. Genom inskränkandet af tiden för skogsafverkningskontrakts giltighet — i hvilket afseende uti lagen af den 25 april 1889 stadgades, att aftal, som afsåge allenast eller hufvudsakligen upplåtelse af rätt till afverkning af skog annorledes än till husbehof, ej skulle gälla öfver tjugu år — ville man förhindra, att jordbrukaren skulle för en alltför lång framtid beröfva sitt hemman det stöd, det kunde äga uti tillgången till saluskog, men denna begränsning i aftalstiden visade sig endast ägnad att kraftigt befordra den hos trävaruindustriens idkare allt mera framträdande lusten att utbyta det gamla systemet med förvärfvande af afverkningsrättigheter mot det på framtiden mera byggande sammanköpet med full äganderätt af större skogspossessioner. Från denna tid framträdde för dem, som hyste forhågor för Norrlands framtid, sågverksindustriens förvärf af jorden med äganderätt som den betänkligaste företeelsen.

Härefter meddelar kommittén en allmän utredning af de förhållanden, som pläga sammanfattas under benämningen »norrlandsfrågan», och redogör därvid först för *den af kommittén använda undersökningsmetod.*

Den föreliggande frågan bestode, enligt kommitténs åsikt, egentligen af två särskilda spörsmål af väsentligen olika karaktär. Det ena af dessa spörsmål vore, huruvida det från allmänna synpunkter vore nyttigare, om norra Sveriges jord vore uppdelad i ett större antal bondgårdar, eller om densamma sammanfördes till ett fåtal stora bolagsbesittningar. Den andra frågan åter afsåge, om och i hvad mån jorden i Norrland och Dalarne borde göras till föremål för jordbruk eller skogsskötsel. Under det att den förra frågan vore en fråga om jordens fördelning, vore den senare en fråga om jordens kultur. Dessa båda frågor måste noggrant isärhållas, ty genom deras sammanblandande kunde undersökningen icke blifva annat än grumlig och ofruktbar. Emellertid vore det uppenbart, att norrlandsfrågan, sådan den historiskt föreläge, företrädesvis borde betraktas och behandlas såsom en jordfördelningsfråga. Hade nämligen den nordsvenska jorden fortfarande varit uppdelad i smärre bondgårdar, skulle frågan säkerligen icke blifvit brännande, äfven om på dessa gårdar jordbruket i någon mån fått stå tillbaka för skogsskötseln. Å andra sidan skulle man säkerligen icke finna allt väl beställt, om jordbruket sköttes mönstergillt, men jorden vore sammanhopad i stora bolagspossessioner. Gången af frågans utredande borde därför blifva den, att man undersökte följderna af det ena eller andra sättet för jordens fördelning i syfte att vinna en föreställning om hvilketdera kunde från det allmännas sida anses nyttigast och mest eftersträfvansvärdt. Ämnet borde därvid betraktas dels från ekonomisk synpunkt, dels från social och politisk. Från den förra af dessa synpunkter gällde det att undersöka, om å ena sidan jordbruksjorden och å andra sidan skogsmarken producerade mest i bolagshand eller i bondehand. Ville man åter betrakta frågans sociala eller politiska innebörd, måste man se till, hvilka följder i det ena eller andra af dessa hänseenden inträdde, då jorden öfverginge från den jordbrukande allmogens till de skogsbruksidkande bolagens besittning.

Innan den utredning, för hvilken hufvudsynpunkterna sålunda blifvit angifna, företages, anställer kommittén såsom inledning därtill en undersökning dels i fråga om de förhållanden, under hvilka jordbruket öfverhufvud arbetar i norra Sverige, dels ock beträffande sättet, hvarpå jorden därstädes är fördelad mellan verkliga jordbrukare och idkare af trävarurörelse. Af denna undersökning framgår, att största

delen af norra Sveriges jordbrukande befolkning för närvarande icke kan reda sig utan afsevärda biinkomster af skogsförsäljning, skogsarbete eller annat. Undersökningen gifver äfven vid handen, att trävaruindustriens jordinnehaf år 1900 i areal uppgick till minst 5,394,837 hektar eller 34,3 procent af den i enskild besittning varande jorden. Af denna areal hade något mer än en tredjedel förvärfvats under femtonårsperioden 1885—1900. Under de senaste fem åren af nämnda tid hade lika mycken jord öfvergått till trävaruindustrien, som under de tio närmast föregående, det vill säga hastigheten af bolagens jordförvärf hade fördubblats. Då emellertid bolagens fastighetsköp, enligt hvad kommittén hade sig bekant, äfven under senare åren fortgått med stor liflighet, måste trävaruindustriens fastighetsförvärf i närvarande ögonblick anses afsevärdt större, än hvad nyss uppgifvits. Härtill komme, att de siffror, som utmärkte omfattningen af den jord, bolagen och skogsspekulanterna med äganderätt förvärfvat, icke fullt belyste vidden af de områden, trävaruindustrien behärskade. Hänsyn måste äfven tagas till de skogsparker, som åt trävaruindustrien upplåtits med afverkningsrätt. En af kommittén uppgjord tabell, som grundats på uppgifter från sågverksbolagen och de enskilda idkarne af trävarurörelse, upptager afverkningsrättigheter hänförande sig till en areal af 1,129,368 hektar. Kommittén upplyser emellertid, att denna tabell är långt ifrån fullständig, enär åtskilliga af de största sågverksbolagen vägrat att lämna uppgifter i förevarande afseende. Den angifna totalsumman borde därför högst betydligt ökas för att något så när motsvara verkliga förhållandet.

Då kommittén enligt sin plan nu öfvergår till ett skärskådande af förevarande ämne från *ekonomisk* synpunkt, finner kommittén, att den mesta jord, som öfverginge från bonde- till bolagsbesittning, underkastades skötsel af arrendator. Följderna däraf med afseende på produktionen vore lätta att förutse, helst arrendatorn antingen genom kontrakt eller af omständigheternas makt tvingades att i alltför hög grad ägna sig åt så kalladt bolagsarbete. En arrendator blefve sällan välbärgad, snarare undan för undan allt fattigare. Han försummade allt mer och mer jordbruket och kvarsutte i arrendet endast för att hafva husrum och vedbrand åt familjen samt sommarbete för hästarne. I öfrigt försörjde han sig med körslor och dagsverken. Man torde sålunda kunna säga, att det knappast vore något tvifvel om, att den norrländska jordbruksjorden producerade afsevärdt mindre, när den befunde sig i en bolagsarrendators hand, än när den sköttes af en själfägande bonde. Kommittén tvekade icke att såsom resultatet af sina undersökningar

uttala, att jordbruket i så afsevärd mån försämrats å ett stort antal af bolag förvärfvade bondehemman, särskildt i öfre Norrland, att minskningen i jordbrukets afkastning måste betraktas såsom en betydande nationalförlust. Dock kräfdes rättvisan det erkännande, att bolag, som ådagalagt intresse för jordbruket å sina utarrenderade hemman, icke helt och hållet saknades, samt att den största vanskötsel ofta förekomme å hemman, som ägdes af enskilda skogspekulanter. Såsom en motsättning mot jordbruket å bolagens arrendehemman, visade sig det jordbruk, som bedrefs af bolagen själfva eller deras tjänstemän, minst jämngodt med och i många fall betydligt öfverlägset böndernas. Men det låge i sakens natur, att detta mönstergilla jordbruk bedrefves inom områden, som måste anses försvinnande i jämförelse med de stora vidder odlad jord, som genom bolagens förvärf fölle i vanskötsel, där icke jordbruket, särskildt sedan jorden öfvergått till enskilda skogspekulanter, helt och hållet nedlades och åkrarne, såsom ibland till och med hände, direkt besäddes med skogsfrö.

Vid en jämförelse mellan böndernas och sågverksbolagens skogs-skötsel sammanfattar kommittén resultatet af sin undersökning i den satsen, att, äfven om skillnaden mellan den skogsvård, som utöfvades af bönderna, och den, hvilken bolagen läte komma sina skogar till del, icke vore synnerligen stor, de större, solida bolagen dock vore i besittning af utvägar att kunna utföra mera omfattande åtgärder för skogsvården än bönderna, men att, utan visshet om huruvida bolagen begagnade sig af dessa utvägar att höja ett uthålligt skogsbruks afkastning, eller om de, såsom ej sällan inträffat, af någon anledning föredroge att realisera sitt skogskapital framför att af skogarne draga allenast den afkomst, som vore förenad med ett uthålligt skogsbruk, man, vid det förhållande att skogarnes produktivitet i det senare fallet för lång tid framåt nedsattes, icke kunde med visshet påstå, att det ekonomiska utbyte, som erhöles af en skog, blefve större, om skogen ägdes af bolag, än om den vore i en bondes besittning.

I sammanhang härmed söker kommittén utreda frågan, huruvida icke jordbruket för att kunna utveckla sin största produktionskraft behöfver stöd af skog, och om ej, för den händelse stödsbogen beröfvas jordbruket, dettas afkastning minskas jämförelsevis mera, än skogens afkastning skulle höjas därigenom, att skogen öfverginge i den skickligaste skogshushållarens besittning. Kommittén finner därvid knappast kunna på allvar bestridas, att i regel ett jordbruk uti norra Sverige näppeligen är tänkbart utan i förening med åtminstone husbehofsskog. Men därutöfver erfordras, såsom kommittén uppvisar, åtminstone på

jordbrukets nuvarande ståndpunkt, skogsmark till ganska afsevärd omfattning i ändamål att tillgodose behovet af mulbete och de i allmänhet otillräckliga inägornas utvidgande genom nyodling för att åt kommande generationer tillhandahålla besuttna jordbruk, hvarförutom — särskildt i det inre landet eller den så kallade skogsbygden, där jordkulturen är yngre och mindre försigkommen samt skörden ej sällan utfaller ogynnsamt eller alldeles slår fel — jordbrukaren har behof af saluskog, genom hvars tillgodogörande han kan förskaffa sig de penningar, som erfordras till skatter och utlagor samt inköp af en del förnödenheter. Med afseende å hvad som kunde invändas därom, att stödet af skogen blefve i hög grad reduceradt under en kommande generation för hvar och en, som icke direkt ärfde jorden utan måste betala för att förvärfva den, fäster kommittén uppmärksamheten på, att lösen vid arfskiften eller priset vid hemmansköp bönder emellan i allmänhet väsentligt understiger hemmansvärdet, sedt ur synpunkten af en skogsaffär. Äfven om undantagsvis så ej vore fallet, utan enligt ortens pris något så när fulla värdet betalades, hade dock bonden inom skogsbygderna vida lättare att reda sig, om han köpte hemman med saluskog än utan sådan. Ty utom det att skogsfastighet mer än annan fastighet efterhand torde stiga i värde, hvarigenom hemmanets saluvärde för framtiden hölles uppe, hade egen skog för bonden en alldeles särskild betydelse. Under den långa tid af året, då det egentliga jordbruksarbetet i Norrland icke påginge, kunde bonden med god valuta å skogen nedlägga arbete i form af rensningar och gallringar, och äfven vid alla de sysslor, som för ett ändamålsenligt tillvaratagande af den årliga skogsafkastningen kräfdes — såsom afverkning, trädens aptering, virkets framkörning till flottled eller afsättningsort — hade han tillfälle att tillgodogöra sig den arbets- och dragkraft, hvaröfver han förfogade, men som för jordbruket ej toges fullt i anspråk. Från allmän synpunkt vore fördenskull nyttigast, att skogen bibehölles i bondeståndets ägo i den omfattning, som för nu angifna ändamål kräfdes. Men om ock för nävarande jordbrukaren i Norrland icke kunde existera på ett för honom tillfredsställande sätt utan afsevärda biinkomster, vore detta likväl icke något för jordbrukets produktion nyttigt sakläge. Det låge stor makt uppå att söka bringa det därhän, att hvarje jordbrukare blefve iståndsatt att i största möjliga mån lefva af hvad hans jordbruk afkastade. Skulle detta kunna ske, fordrades emellertid en öfvergångstid med hårdt arbete, som icke förrän efter en följd af år kunde bära frukt. Det vore af största betydelse, att allmogen under dessa svåra år icke beröfvades det stöd, egna skogar kunde bereda.

Långt viktigare än den ekonomiska sidan af föreliggande fråga vore, enligt kommitténs mening, den *sociala*. Såsom den betänkligaste följdén i sistnämnda hänseende af bolagens fastighetsförvärf framstode bondeståndets fortgående försvinnande. Att detta stånd vore ett befolkningselement af den allra största betydelse, hade sedan äldsta tider varit erkänt och af historien ofta fått en för de särskilda folken ödesdiger bekräftelse. Många vore ock de lagstiftningsåtgärder, som ända in i senaste tidehvarf vidtagits för att bevara bondeståndet, där dess tillvaro varit hotad.

Beträffande antalet själfägande inom Norrland och Dalarne, som hittills af sågverksrörelsen undanträngts från sina jordbesittningar, anser kommittén, att åtminstone 12,000 bönder genom sågverksrörelsen upphört att vara själfägande. Vid bedömandet af det förfång för den jordbrukande befolkningen och hela landet, som därigenom uppkommit, hade man äfven att taga i betraktande den förökning i brukningsdelar med själfständiga ägare, som, i händelse fastigheterna ej öfvergått till bolagen, skulle genom hemmansklyfningar och andra utflyttningar med tiden alltmer ägt rum. På dessa fastigheter komme i stället att icke blott uppstå ett osjälfständigt arrendatorsstånd utan äfven brukningsdelarnes antal minskas genom den sammanslagning af dylika, som bolagen af olika anledningar ofta företoge. Trots den stora minskningen i de själfägandes jordinnehaf syntes deras eget antal hafva under senaste åren växt eller åtminstone bibehållits vid sin numerär. Då detta förhållande hufvudsakligen vore att tillskrifva brukningsdelarnes ökning på de hemman, som ännu funnes kvar i den jordbrukande befolkningens besittning, framstode de skadliga följderna af bolagens fastighetsförvärf i ännu klarare belysning.

Till dessa betraktelser ansluter sig i betänkanDET en skildring af de forna böndernas öde, utvisande att af dessa ofta bildas missnöjda eller mindre värdefulla sociala element.

Vidare anmärkes, bland annat, att bolagen, hvilka på många platser vore villiga att åt enskilda jordbrukare öfverlåta den redan upptagna inägojorden, dock högst ogärna eller icke alls ville tillika lämna den husbehofsskog, det bete och den odlingsmark, som erfordrades, för att lägenheten skulle erhålla för jordbruket nödiga förutsättningar. På många ställen ådagalade bolagen till och med en viss ifver att i marknaden utsläppa dylika, nästan på förhand till undergång dömda jordbrukslägenheter. Gällde det att upplåta odlingslägenheter eller tomtplatser, vore bolagen i regel därtill så ovilliga, att det på de flesta håll betraktades såsom hart när omöjligt för en enskild att af

bolag förvärfva dylik mark, äfven om den bjudna köpeskillingen mångdubbelt öfverstege markens värde. Bolagens jord måste därför under nuvarande förhållanden till största delen anses vara ett för den ökade folkmängden afstängdt område. Men det vore icke nog därmed. Äfven den folkstock, hvilken såsom arrendatorer å bolagens hemman nu hämtade åtminstone delvis sitt uppehälle af jordbruk, torde småningom förminsкас, emedan det ofta förekomme, att flera bolagshemman sammansloges till en brukningsdel. Därigenom sluppe nämligen bolagen att hålla byggnader på mer än en af de sammanlagda gårdarne och gjorde sålunda en afsevärd virkesbesparing. I samma mån bolagens fastighetsförvärf ökades och bolagen alltmer arronderade sig i byarne, vore det att vänta, att allt flera sammanslagningar skulle äga rum, helst inägorna på ett norrländskt hemman i regel vore så små, att en förstärkning af de särskilda brukningsdelarne genom sammanslagning kunde, från de tillämnade arrendatorernas synpunkt, i vissa fall vara önskelig.

Jämväl bolagsväldets inflytande på det *kommunala lifvet, politiken* och *rättsväsendet* påpekas, hvaruppå kommittén gör det uttalande, att den tror sig hafva uppvisat, såväl att *bolagens fortgående fastighetsförvärf öfverhufvud måste anses vara i hög grad betänkligt*, som ock i hvilka särskilda afseenden detsamma kunde väntas verka skadligt.

Efter en detaljerad undersökning rörande orsakerna till böndernas fastighetsförsäljningar afslutar kommittén nu omhandlade afdelning af betänkandet — som innefattar den *allmänna utredningen* — på följande sätt:

»Till hvad kommittén i det föregående anført till den föreliggande frågans allmänna utredande har kommittén nu endast att foga några slutord. Kommittén finner det nämligen angeläget att framhålla, att om än den verkställda undersökningen gifvit vid handen, att trävaruindustriens stora jordförvärf innebära en allvarlig samhällelig olägenhet, denna slutsats icke i ringaste mån innebär ett underkännande af den stora nytta, denna industri såsom industri betraktad medför för landet. Kommittén håller emellertid före, att det gagn sågverksindustrien otvifvelaktigt gör, detta gagn förmår den åstadkomma lika väl, utan att lägga under sig den för bondebefolkningens existens och utveckling behöfliga jorden och förorsaka den svårbotliga skada för samhället, som däråf härflyter.

Håller sig trävaruindustrien inom sina rätta gränser, inskränker den sig till förädling af skogarnes produkter och de förädlade skogalsternas afsättning på världsmarknaden, då kan den icke vara annat än af den största nytta äfven för den jordbrukande befolkningen, som

därför utan svårigen skulle kunna med tillräcklig fördel vända sina skogars afkastning i penningar, och som genom industrisamhällets tillkomst beredes gynnsammare afsättningsvillkor äfven för jordbrukets produkter.

Kommittén anser sig knappast behöfva framhålla, att man genom de förslag, kommittén nu går att framlägga, enligt kommitténs öfvertygelse ej på något sätt kommer trävaruindustrien till lifs i dess hufvudsakliga och nyttiga verksamhet. Att undvika detta är så mycket angelägnare, som man eljest säkerligen indirekt komme att skada just de intressen, man satt såsom sin uppgift att söka skydda.»

Mot den af kommittén verkställda utredning och mot det resultat, hvartill kommittén på grund af samma utredning kommit, rikta tre ledamöter af kommittén i ett gemensamt yttrande *åtskilliga anmärkningar* (band 1 sid. 455—497). *

Så erinras, bland annat, att kommittén i de afseenden, hvori den verkligen förebringat utredning, icke stödt sig på ett material, som kunde anses äga erforderlig objektivitet och tillförlitlighet. Kommittén hade nämligen för frågans lösning icke företrädesvis begagnat statistiska källor, utan litat sig till en mängd svar, som på frågor af den mest skilda art afgifvits af kyrkoherdarne eller deras ställföreträdare samt några inom hvarje socken af hushållningssällskapens förvaltningsutskott utsedda personer, med få undantag valda bland allmogeklassen. De tre kommittéledamöterna hålla före, att en allsidigare och grundligare utredning varit af nöden. Man hade bort taga i betraktande Norrlands och Dalarnes naturliga tillgångar, dessa tillgångars relativa värden och förhållande till hvarandra och till den jordbrukande befolkningen samt deras utvecklingsmöjligheter. Med stöd däraf hade sedermera kunnat utrönas, huruvida icke jordbruksnäringen i Norrland och Dalarne kunde utvecklas utan förfång för dessa landsdelars öfriga hufvudnäringar, eller om icke fasthellre just genom utvecklingen af dessa sistnämnda såväl jordbrukets utveckling skulle befrämjas, som ock den jordbrukande befolkningens intressen bäst tillgodoses.

Af undersökningar, grundade på den officiella statistiken, framginge sålunda, på sätt dessa reservanter vidare omförmåla, att jordbruket i Norrland och Dalarne under perioden 1871—1900 gått väsentligt framåt i trots af de mindre goda naturliga förutsättningar, under

---

* Vid hänvisningar i det följande till viss sida afses alltid band 1 af kommitténs betänkande, hvilket utgifvits i sex särskilda band.

hvilka detsamma arbetat. Visserligen vore denna utveckling ej i alla afseenden jämförlig med utvecklingen af jordbruket i det öfriga riket, men i andra afseenden vore den åter större. Det syntes otänkbart, att jordbruksutvecklingen hämmats af den i omförmälda landsdelar hastigt framåtskridande industrien. Tvärtom torde industrien i hög grad bidragit till jordbrukets utveckling genom de möjligheter till afsättning på nära håll af dess alster, som den beredt nämnda näring. Allteftersom industrien utvecklades och de möjligheter, som i industriellt afseende förefunnes inom Norrland och Dalarne, blefve tillgodogjorda, skulle ock jordbruket i samma mån förkofras, ty industriens arbetare behöfde föda. Utvecklingen borde likväl icke påskyndas genom onaturliga åtgärder; den finge komma i mån af behof, ej därigenom att jordbruk framkallades på trakter, där ännu inga afsättningsmöjligheter eller ens kömmunikationer förefunnes. Norrlands och Dalarnes skogar afkastade årligen 16,293,000 kubikmeter, däraf trävaruindustrien för sin export använde 4,918,000. Förädlingen af exportvirket lämnade befolkningen rika tillfällen till förtjänst, hvarjämte skogsprodukterna mera än någon annan exportartikel tillförde riket utlandets kapital. Gjorda beräkningar framvisade ett stort produktionsvärde för åtskilliga industrier inom Norrland och Dalarne. Industrierna hade emellertid betydelse icke blott i nationalekonomiskt hänseende utan äfven för befolkningen, vare sig man afsåge arbetarbefolkningen eller allmogen. Denna senare beredde sig nämligen stora inkomster genom virkesförsäljningar till sågverks- och bruksägare, genom körslor af timmer och kol samt genom afsättning af jordbruksalster till industriernas arbetare. Att dessa förtjänster vore allmogens hufvudsakliga inkomstkälla kunde ingen bestrida, och i själfva verket torde man ej gå sanningen för nära, om man påstode, att hela Norrlands befolkning i större eller mindre grad vore beroende af dessa industriers väl eller ve. Af gammalt hade man varit van att betrakta jordbruket såsom modernäringen. Industriens framträdande hade emellertid omskapat förhållandena, och på goda grunder torde industrien numera i många länder böra kallas modernäringen; så äfven i Norrland och Dalarne, där naturen redan genom jordmån och klimat anvisat jordbruket en mindre framskjuten plats, under det att de bästa förutsättningar funnes för en mäktig industri. Vid en jämförelse mellan å ena sidan jordbrukets produktionsvärde och å andra sidan industriernas visade den officiella statistiken, att i medeltal åren 1896—1900 produktionsvärdet af industrien i Norrland och Dalarne var dubbelt så stort som jordbrukets och boskapsskötselns sammanlagda produktionsvärden. Man hade befarat, att jordbrukets utveckling skulle hämmas af in-

dustriens öfvermakt, samt att en tillbakagång i de själfägande jordbrukarnes numerär skulle orsakas genom industriernas jordförvärf. Dessa farhågor finna reservanternas dock icke bekräftade af statistiken, hvilken snarare gäfvade vid handen, att det funnes af bolag i hufvudsak ägda trakter, där jordbruket, ehuru till största delen utarrenderadt, skötts bättre än det, som ägdes af allmogen, äfvensom att numerären af själfägande alltjämt vore i stigande.

Reservanternas förklara sig emellertid icke vilja på något vis förbise jordbrukets värde och nytta. Tvärtom vore jordbruket en alldeles nödvändig faktor för Norrlands och Dalarnes ekonomiska bestånd och utveckling; och skulle industrien utan jordbruket ej kunna existera därstädes, än mindre utvecklas. Det följde af sig själf, att det allra mesta af den odlade jorden borde ägas af jordbruksbefolkningen, ej af industriens män. Då industrien hade fördel af jordbruket, likasom detta senare af industrien, funnes ej minsta tvifvel om, att den naturliga utvecklingen skulle göra sig gällande, om det än toge någon tid, innan så blefve förhållandet öfvarallt i Norrland och Dalarne.

Till sist framhålla reservanternas, att den slutsats, hvartill kommittén i sin allmänna utredning kommit, visade, att denna utredning ej varit tillräckligt omfattande. Utredningen hade ock i följd af den undersökningsmetod, kommittén funnit skäl att tillämpa, blifvit i flera afseenden vilseledande. Endast därigenom kunde förklaras, att kommittén, ehuru den insåge, att industriens tillbakagång i Norrland och Dalarne skulle komma att skada de intressen, kommittén fått till uppgift att söka skydda, ändock framlade förslag, som vore till så stort förfång för denna industri.

En motkritik af den utaf de tre reservanternas rekommenderade — och af dem äfven i vissa afseenden tillämpade — undersökningsmetod är redan på förhand gifven i kommittépluralitetens yttrande. Genom en användning af åsyftade metod skulle, förmenar pluraliteten, någon riktig belysning af frågan icke erhållas (sid. 11). Ty äfven om det kunde bevisas, att t. ex. nettoafkastningen af skogsskötseln vore större än nettoafkastningen af jordbruket, vunne man därigenom ingen utgångspunkt för bestämmandet af hvilken ställning man borde intaga gentemot frågan om bolagens fastighetsförvärf. Vare sig jorden befunne sig i bonde- eller bolagshand, bidroge den nämligen till den sammanlagda produktionen af såväl jordbruksalster som virke, och man komme frågan icke närmare in på lifvet, förrän man undersökte, i hvilken ägares hand produktionen blefve störst, men då vore man

också inne på den af kommittén angifna metoden. Af samma anledning vore det utan allt värde att söka uppskatta beloppet af t. ex. den arbetsförtjänst som bereddtes allmogem å bolagens skogar, och anse denna såsom ett bevis för nyttan af att bolagen ägde skogsmarken. Ty denna arbetsförtjänst vore icke en följd af att bolagen ägde marken utan däraf, att skogseffekter hade marknad, och arbetsförtjänsten skulle blifva i hufvudsak densamma, om all skogsmark vore i böndernas ägo, blott skogarne afverkades.

Äfven en enskild kommittéledamot har, i ett särskildt yttrande, granskat de principer för utredningen af föreliggande fråga, hvilka de tre reservanterna velat uppställa (sid. 383—388). Ingen hade påstått — utlåter sig denne kommittéledamot — att jordbruket i Norrland och Dalarne på något obehörigt sätt inkräktat på industriens område. De missförhållanden på hvilka uppmärksamheten blifvit riktad, hade uppkommit uteslutande genom industriens jordförvärf; det vore då tydligt, att undersökningen hufvudsakligen måste rikta sig mot dessa företeelser. Att häremot framföra talet om industriens stora nytta och söka närmare utlägga denna blefve då endast ett sätt att leda bort uppmärksamheten från det, hvarmed man skulle sysselsätta sig. Ingen hade nämligen bestridt industriens nytta eller tänkt hindra den i dess nyttiga verksamhet. Ett missbruk af statistik och bortledning af uppmärksamheten från det föreliggande ämnet vore försöken att underskatta jordbrukets ekonomiska betydelse genom att framhålla produktionsvärdena inom trävaruindustrien och särskildt värdet af exporten af trävaror såsom ensamt industriens skapelse, alldeles som om äfven de naturens krafter, hvilka gjorde, att det växte skog på kronoparkerna och å enskildas skogsmarker, vore en fabrikation af industrien. En annan missledande framställning bestode i försöken att framvisa, hurusom större delen af befolkningen i Norrland lefde på industrien, för hvilket ändamål allt arbete i skogarne med afverkning och dylikt utan fog hänfördes till industriarbete. En tredje missvisande bevisföring vore att söka ådagalägga, hurusom jordbrukets afkastning och möjligen äfven den jordbrukande befolkningens antal under senare tider ökats uti Norrland och Dalarne i sin helhet. Ett dylikt förhållande, för hvilket man, i den mån det ägde rum, hade de kvarvarande bondehemmanen att tacka, kunde icke rättfärdiga, att på hemman, som komme i bolagens ägo, vanligen ingen ökning utan tvärtom minskning ägde rum, och i hvarje fall framstegen blefve mindre och långsammare, än om fastigheterna fortfarande ägts af bönder. Hvar och en borde förstå, att försågning eller annan förädling af skogsprodukter både

kunde och måste verkställas utan en sådan utveckling af förhållandena, som nu försigginge. Utan att öfverdrifva jordbrukets framtidsmöjligheter i Norrland och Dalarne, finge väl — för den händelse människor fortfarande skulle bo därstädes — jordbruket anses vara den af alla näringar, som företrädesvis vore af natur att kunna äga bestånd och varaktighet.

* * *

Synnerligen vansklighet är den uppgift, som blifvit kommittén förelagd genom det meddelade uppdraget att föreslå åtgärder till vidmakthållande och stärkande af den jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne samt till jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar. Mer än vanligt osäker är nämligen den mark, lagstiftaren beträder, då han har att söka rätt uppfatta och på ett ändamålsenligt sätt reglera sådana företeelser inom samhället, som, om de ock till det yttre bära en hufvudsakligen ekonomisk prägel, likväl gripa djupt in i det sociala lifvet, hotande att — såsom det kan synas — förrycka detsamma. Sällan, om ens någonsin, torde väl ett intresse vara så fristående, att icke en åtgärd, som riktar sig däremot, samtidigt kan leda till minskning af ett eller flera andra intressen, som man just velat taga i sitt hägn. Fara är således alltid för handen, att en lagstiftning, hvilken i den allmänna välfärdens namn söker hämma en osund ekonomisk och social utveckling, varder till förfång för den del af befolkningen, hvars stödjande och upphjälpande dock varit lagstiftningens hufvudsyfte.

På sätt i det föregående blifvit nämnt, betonas äfven denna fara af de tre kommittéledamöter, som afgifvit ett gemensamt särskildt yttrande, och synes dessa kommittéledamöters uppfattning af själfva hufvudfrågan vara den, att för närvarande allt är i det stora hela väl beställt, eller åtminstone att »den naturliga utvecklingen skall göra sig gällande, om det än tager någon tid, innan så blir förhållandet öfver allt i Norrland och Dalarne». Stödet för denna uppfattning har af samma ledamöter hämtats förnämligast från den officiella statistiken, hvars siffror förmenats innehålla upplysning om lyckliga förhållanden för befolkning och näringar i omförmälda landsdelar.

Dessa siffror ingifva emellertid icke kollegium samma tilltro. Man kan helt visst med afseende å en mångfald förhållanden tillgodogöra sig de statistiska talen såsom ett ganska värdefullt upplysningsmaterial. Ingen lär dock finnas benägen att godkänna statistiken såsom ofel-

bar kunskapskälla ens i de fall, där den kan med fördel åberopas, än mindre att taga den för vittnesgill i mera säregna mål, hvilkas innebörd svårligen kan rätt angifvas endast med siffror. Hvilken betydelse för ett folks framtid, för dess ekonomiska och sociala utveckling en sådan företeelse innebär, som låter flera tusental af större och mindre jordbruksfastigheter gå ur händerna på en befolkning, hvilken hitintills i växande antal från dessa fastigheter hämtat sin bärning, och lägger fastigheterna tillika med deras forna ägare under en för jordbruksnäringen så godt som främmande industris välde — därom torde de statistiska tabellerna ej kunna lämna tillfredsställande upplysning. I själfva verket synes icke heller någon omfattande statistik vara af nöden för att bedöma verkningarna af en dylik företeelse, och om blott förloppet blifvit vederbörligen konstateradt, torde tillräcklig anledning till ingripande från lagstiftarens sida föreligga, i ändamål att stäfja den vidare utvecklingen i samma riktning och, där så befinnes möjligt, afhjälpa skadorna af hvad som passerat.

Kollegium kan icke finna annat, än att kommittén med sin utredning införskaffat ett rikt och värdefullt material till belysning af den så kallade norrlandsfrågan. Af denna utredning framgår, att de såväl inom som utom riksdagen vid upprepade tillfällen uttalade farhågorna för den jordägande befolkningens framtid i våra nordliga skogsbygder varit långt ifrån ogrundade.

Det har uppvisats, att sågverksindustriens fastighetsförvärf inom Norrland och Dalarne tagit en sådan omfattning, att de själfägande jordbrukarne, såsom klass betraktade, sjunkit högst betydligt hvad ekonomisk bärkraft och socialt inflytande beträffar, äfvensom att å stora vidder af de förra hemmansägarnes gårdar jordbruket i hög grad försummats, där det ej blifvit helt och hållet nedlagdt.

Uppenbarligen föreligga härutinnan synnerligen betänkliga missförhållanden. För collegium synes det då vara af vikt, att kraftiga åtgärder snarligen vidtagas till afhjälpan af samma missförhållanden, skulle ock botemedlen tillfoga dem, hvilka man vill bringa hjälpen, något öfvergående lidande.

Af kommittén har, såsom förut blifvit meddeladt, gifvits anvisning på åtskilliga utvägar, afseende att leda till det åsyftade målet: upprätthållandet af en själfständig jordbrukande befolkning i de norra delarne af landet samt jordbrukets utveckling därstädes. De af kommittén i sådant hänseende framställda förslag kunna — med anslutning till den af en kommittéledamot (sid. 389—391) verkställda systemati-

sering — hänföras till två grupper, omfattande, den ena gruppen, förslag till ingripande i jordbesittningsförhållandena samt, den andra gruppen, förslag till åtgärder mot sågverksbolagens maktinflytande äfvensom till ekonomiskt understöd och upplysning.

Enligt denna indelning skulle de till kammarkollegium för afgifvande af utlåtande remitterade förslag tillhöra: de två förslag, som åsyfta ändring i bestämmelserna om ägostyckning och jordafsöndring, den förra gruppen samt framställningen om lättnader i väghållningsbesväret den senare gruppen.

Ägostyckning.

Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Uti den allmänna motiveringen till detta lagförslag erinrar kommittén, huruledes man någon tid trodde, att den jordbruksjord, som under trävaruhandteringens utveckling kommit att frångå allmogen, skulle kunna till densamma återbördas genom ägostyckningsinstitutet, hvilket infördes genom lagen angående hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896. Detta institut möjliggjorde nämligen, att på ett bekvämt sätt kunde från skogshemmanen afskiljas jordbruksjorden, hvilken förmenades för trävaruindustrien vara snarare en börda än en nyttig besittning. Erfarenheten hade emellertid visat, att på detta sätt nog en del jord återgått till bondeståndet, men också att däraf skett föga gagn på grund af det från jordbrukets synpunkt mindre tillfredsställande sätt, hvarpå ägostyckningarna ägt rum. För den jordbrukande befolkningens framtid vore det tydligen en angelägenhet af största vikt, att de särskilda besittningarna och brukningsdelarne vore så sammansatta, att ett framgångsrikt jordbruk därå verkligen kunde drivas, samt att sålunda hvarje brukare hade tillgång till alla de slag och den myckenhet af ägor, hvilka erfordrades för en ordnad landthushållning.

En omfattande ägostyckning efter dylika grundsatser vore, enligt kommitténs mening, näppeligen att förvänta. Visserligen syntes trävarubolagen på många platser vara villiga att genom ägostyckning afhända sig den för bolagen ofta mera besvärliga än inkomstbringande inägojorden, men däremot framträdde hos dem en afgjord och lätt förklarlig obenägenhet mot att låta ens för husbehovet erforderlig skogsmark medfölja. Verkställda undersökningar visade ock, att vid ägo-

styckningar i norra Sverige ett mycket stort antal hemmanslotter icke på långt när erhållit det utrymme i skogsmark, som erfordrades för ett nödtorftigt husbehof.

Af den erfarenhet, man sålunda vunnit beträffande ägostyckningens följder för norra Sverige, finner kommittén med tydlighet framgå den riktning, i hvilken gällande stadganden behöfde omarbetas. När ägostyckningen skedde under sådana förhållanden, att det gällde att skilja mellan ett hemmans hufvudsakliga skogsmark, å ena sidan, och dess för jordbruk afsedda del, å den andra, måste man tillse, att själfva den egentliga jordbruksjorden icke splittrades på ett menligt sätt, därigenom att från densamma undantoges vissa för jordbruket nödiga eller nyttiga inägor. Men vidare fordrades, att jordbruksjorden tilldelades jämväl erforderlig husbehofsskog samt betes- och odlingsmark, utan hvilka tillhörigheter ett jordbruk i Norrland knappast kunde tänkas bestå, ännu mindre gå framåt. Likasom hemmansklyfningsinstitutet af hänsyn till jordbruket ännu icke släppt af fordringen, att de särskilda hemmansdelarne skulle bestå af olika ägoslag, så borde för Norrland samma fordran såtillvida fasthållas äfven vid ägostyckning, att man väl tilläte, att hemmanets icke direkt behöfliga skogsmark afstyckades för sig, men däremot tillsåge, att hemmanets inägor icke utsläpptes i rörelsen utan att vara försedda med ett komplement af de öfriga slag af ägor, som för jordbruket vore så godt som oundgängligen nödvändiga. Man måste således till de inskränkningar, som 1896 års lag i allmänt intresse uti 7—13 §§ uppställde gent emot den absoluta ägostyckningsfriheten, föga åtskilliga nya. Därigenom förändrades emellertid icke ägostyckningens nuvarande karaktär.

* * *

Några uttalanden, som föregingo ägostyckningsinstitutets införande i vår rätt, gifva vid handen, att man å vissa håll icke alldeles saknade blick för faran af en nästan obegränsad frihet vid jordens delning, utan redan då insåg nödvändigheten af att åt berörda institut, hvad dess tillämpning inom Norrland vidkomme, gäfves i hufvudsak den af kommittén nu förordade anordning.

Då ifrågavarande form för jorddelning föreslogs af den så kallade jordbrukslägenhetskommittén i ett den 5 mars 1892 afgifvet betänkande, framhöll nämligen omförmälda kommitté, att ägostyckningen skulle erhålla en särskild betydelse för de norrländska skogsbygderna genom det tillfälle, som densamma erbjöde, att kunna dela skatten å ett hem-

man mellan den för jordbruk lämpliga arealen jämte ett mindre skogsområde, å ena sidan, och den hufvudsakliga skogsmarken, å den andra; därigenom skulle hemmansägaren efter skogens försäljning kunna kvarsitta med äganderätt å gården, medan han däremot nu alltför ofta förvandlades till arrendator eller torpare under skogsägaren, och den själfägande jordbrukande befolkningen i många skogssocknar sålunda allt mer och mer förminskades. Med orden »ett mindre skogsområde» torde nämnda kommitté velat gifva uttryck åt sin uppfattning om behovet af tillgång å husbehofsskog för ett själfständigt jordbruk i de norra provinserna. Kommittén fullföljde likväl icke denna tankegång genom att föreslå särskilda bestämmelser ifråga om ägostyckning inom Norrland. Icke heller har, så vidt kollegium kunnat utröna, under samma ärendes vidare behandling någon af de myndigheter, hvilkas yttranden infordrades, framställt ett sådant yrkande.

Men före utfärdandet af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 gjordes icke desto mindre från olika håll betydelsefulla uttalanden i frågan. Särskildt framhöllo några länsstyrelser sina betänkligheter med afseende å jordbrukslägenhetskommitténs nyssnämnda förslag, när de afgåfvo underdåniga utlåtanden öfver, bland annat, Riksdagens skrifvelse den 11 maj 1894 angående bolags förvärf af jordbruksfastighet i vissa delar af landet. Sålunda anmärkte Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län i sitt den 7 oktober 1895 dagtecknade utlåtande såsom en olägenhet hos det föreslagna jorddelningsförfarandet, att genom afstyckning af den hufvudsakligaste skogsegendomen jordbrukaren, särskildt den i lappmarken, förlorade ett väsentligt stöd för jordbrukets utveckling, hvarför skogsegendomens afsöndring från hemmanen i öfrigt borde genom lagstiftning underlättas endast under förutsättning, att bestämmelserna för en dylik afsöndring blefve sådana, att trygghet förefunnes att till stamhemmanet lades så mycket skog, att husbehovet blefve till fullo tillgodosedt, samt att vid ägostyckningen odlingsbar mark till största möjliga utsträckning bibehölles vid hemmanet för jordbrukets ytterligare utveckling. I utlåtande den 24 december 1895 påvisade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län behovet af en lagstiftning, genom hvilken kunde åvägabringas en sådan särskiljning mellan jordbruksnäringen och skogsskötseln, som bevarade åt den förra den odlade och odlingsbara marken samt det utrymme i öfrigt, som den för sin trefnad och utveckling behöfde, men som lämnade skogsrörelsen full rätt till de delar af skogsmarken, hvilka icke för berörda ändamål behöfde undantagas. Gränsen för skogs-

rörelsens ägovälde blefve en skiljelinje, utöfver hvilken odlingen icke komme att gå, huru gynnsamma förutsättningar för dess framgång än kunde inom skogsområdena förefinnas. Huruvida något kunde göras i lagstiftningsväg för att motverka denna olägenhet, vore vanskligt att säga. Att binda själfva köpeaftalet, hvarigenom skogsrörelsen förvärfvade och åt sig afskilde skogsmarken, vid några särskilda villkor och inskränkningar, i den syftning att förvärfvet finge omfatta allenast sådan del af skogsmarken, som enligt utredning och undersökning kunde, utan hinder för stamhemmanets bestånd och odlingens framtida utveckling, till skogsrörelsen afstås, torde icke vara lätt. Att — med själfva köpeaftalet lämnadt fritt — söka träffa sådana bestämmelser, i följd af hvilka ägare till skogsmark, som användes för trävarurörelsen, men inom hvilken obegagnade odlingslägenheter förefunnes, skulle blifva pliktig att under vissa förutsättningar afstå sådana lägenheter med lämpligt utrymme därutöfver, för att upplåtas åt hugade odlare eller eljest för jordbrukets behof, skulle ock möta stora svårigheter af både legislativ och praktisk art.

Helt visst har det varit till stor skada för jordbruksnäringen i de norra delarna af landet, att icke vid tillkomsten af 1896 års lag sådana garantier i lagen uppställdes, att de af förevarande kommitté påpekade missförhållanden kunnat undvikas. Då så icke skedde, lära åtgärder nu böra vidtagas till förebyggande af att det onda griper vidare omkring sig, och synes det kollegium, som om en reformering af gällande lagstiftning angående ägostyckning i hufvudsakligen det syfte, kommittén angifvit, vore ett steg i rätta riktningen.

Två ledamöter af kommittén hafva förklarat sig icke kunna biträda nu ifrågavarande förslag och i ett särskildt yttrande utvecklat grunderna härför (sid. 538—557). Kollegium vill ingalunda fränkänna de anmärkningar, som af dessa kommittéledamöter framställts mot den af kommittémajoriteten föreslagna undantagslagstiftning, all betydelse. Men då, enligt kollegii mening, olägenheterna af nu rådande förhållanden äro alltför stora, för att icke försök till införande af en mera tillfredsställande ordning bör göras, och då reservanternas viktigare anmärkningar, såsom de af majoriteten förutsågos, blifvit af denna själf (sid. 122) — så vidt kollegium kunnat finna på ett lyckligt sätt — belysta och tillbakavisade, tvekar kollegium icke att understödja omhandlade förslag i anseende till dess hufvudsyfte.

Mot förslaget detaljer har kollegium — som i allmänhet icke aktat nödigt framställa anmärkningar af uteslutande redaktionell beskaffenhet — trots sig böra göra följande erinringar.

1 §.

Vid formuleringen af det här uppstå da förbud mot att vid ägostyckning lägga hemmanets inägojord till olika lotter på sådant sätt, att hemmanets jordbruk därigenom lider väsentlig skada, har ordet hemman uppenbarligen användts i två olika bemärkelser, nämligen dels såsom angifvande det ostyckade hemmanet i uttrycket »hemmanets inägojord» och dels såsom liktydigt med hemmanslott i uttrycket »hemmanets jordbruk». Då det måste anses mindre lämpligt, att åt ett ord sålunda gifves olika betydelse, särskildt uti en och samma paragraf,³ föreslår kollegium, att uttrycket »hemmanets jordbruk» utbytes mot exempelvis uttrycket »jordbruket å hemmanslott, som erhåller inägojord».

3 §.

Med anslutning till hvad en ledamot af kommittén (sid. 567) erinrat i afseende å kommitténs sätt att bestämma arealen och beskaffenheten af den skogsmark, som skall afsättas till en hemmanslott, hvilken erhåller inägojord, hemställer kollegium, att första stycket af förevarande paragraf må ändras till hufvudsaklig öfverensstämmelse med samma styckes lydelse i ett af omförmälde kommittéledamot framlagdt förslag till redaktion af här omhandlade lag.

Paragrafens andra stycke innehåller det stadgande, att, om virkesförrådet å afsatt skogsområde är så anlåtadt, att ur skogen ej genast kan årligen uttagas ett virkesbelopp, motsvarande hvad den skogsareal, som bort minst tilldelas såsom husbehofsskog, beräknas kunna under uthålligt bruk afkasta, hemmanslotten skall tilläggas rättighet att under erforderlig tid fylla bristen efter utsyning å hemmanets öfriga skog, i den mån densamma, med iakttagande af hvad förut i paragrafen stadgats, därtill lämnar tillgång.

I strid mot syftet med detta stadgande skulle åt detsamma kunna gifvas den tolkning, att, om brist å växande skog på ett till husbehof afsatt område uppstår, *sedan* ägostyckningen blifvit verkställd, jämväl i detta fall bristen skulle fyllas genom bildande af ett skogsfångstservitut å det odelade hemmanets öfriga skog. Till förebyggande af en sådan tolkning torde början af detta stycke böra omredigeras ungefär på följande sätt: »Är, då ägostyckning verkställs, virkesförrådet å mark, som skall afsättas till husbehofsskog, så anlåtadt, att ej genast kan årligen o. s. v.»

Omfattningen af den servitutsrätt, som i visst fall bör tillkomma afstyckad inägolott, synes ej heller genom de i nyssnämnda stycke

använda ordalag vara tillräckligt tydligt angifven. Ty om vid ägostyckningsförrättningen — enligt föreskriften i paragrafen — upplåtes »rättighet att under erforderlig tid fylla bristen» å skogsalster från annan hemmanslott, skall, då fråga uppstår om bestämmande af den kvantitet skogsalster, som må för ändamålet uttagas, det helt säkert visa sig, att skogsmarkens ägare har en annan uppfattning än servituts-hafvaren af hvad som motsvarar det rätta måttet till bristens fyllande. I motiven till paragrafen betonas också, att servitutsrättens omfattning naturligen måste vid själfva ägostyckningen bestämmas, så att full visshet råder angående såväl huru många år densamma skall räcka som det belopp af olika slags skogsalster, inägolotten årligen äger utbekomma. Enligt kollegii mening är det af vikt, att paragrafen i denna del omarbetas till närmare öfverensstämmelse med motiveringen.

4 §.

Såsom naturligt är och kommittén i motiven jämväl framhåller, kunna lägenheter för odling helt och hållet saknas å vissa hemman. Åt förevarande paragraf synes därför böra gifvas den villkorliga affattning, att, om å hemman finnes för odling tjänlig mark, skall vid ägostyckning hemmanslott, som erhåller inägojord, tilläggas så mycket af odlingsmarken, som lämpligen kan med hemmanslotten förenas.

Huru odlingsmark skall fördelas mellan två eller flera från samma hemman utstyckade lotter, hvilka alla erhålla inägojord, därom nämnes intet i själfva lagtexten, men väl i motiven till paragrafen. Det synes dock icke vara alldeles öfverflödigt, att denna fråga erhåller sin lösning genom en föreskrift uti själfva lagen i enlighet med den i motiven gifna anvisning, att odlingslägenheterna böra fördelas mellan jordbrukslotterna i väsentligen samma proportion som inägorna, för den händelse icke afvikelse från denna regel betingas däraf, att odlingsmarkens läge gör det lämpligast, att densamma förlägges till någon viss lott.

5 §.

Vid denna paragraf har en kommittéledamot anfört (sid. 568), att då det vore af yttersta vikt, att den, som verkligen ville göra något för att kultivera sin skogsmark, icke hindrades därutinnan, och då han i vissa fall kunde på grund af lagen angående vård af enskildas skogar få sig ålagdt att verkställa skogsodling, det syntes nödigt, att i förevarande lag inrycktes ett stadgande, som berättigade honom att genom hägnad skydda skogsodling för bete.

Kollegium, som delar denna uppfattning, tillstyrker, att till förenämnda paragraf fogas ett tillägg af ungefär samma lydelse som andra stycket i 5 § af åsyftade kommittéledamots förslag till lag om ägostyckning i de norrländska länen.

6 §.

Till skydd för skogsfångst- och mulbetesrätt, som vid ägostyckning förbehållits en hemmanslott, innehåller förevarande paragraf vissa bestämmelser.

Hvad särskildt betesservitutet beträffar, förklaras i andra stycket af paragrafen, att *aftal*, hvarigenom fastställd rätt till bete upphäves, ej må med laga verkan ingås, förrän minst feutio år förflutit, efter det ägostyckningen ägt rum och fastigheterna erhållit olika ägare. Ännu större svårigheter möta innehafvaren af den servitutsförpliktade fastigheten, om han vill *ensidigt påfordra* betesservitutets undanröjande. Väl är det enligt sista stycket af paragrafen medgifvet ägare af hemmanslott, hvarå annan hemmanslott förbehållits betesrätt, att efter förloppet af nämnda tidsperiod påyrka betesrättens aflösning, men sådan aflösning må dock ej beviljas, där ej den skada, som genom betet åstadkommes, pröfvas väsentligen öfverstiga betets nytta för den därtill berättigade hemmanslotten; och skall aflösningen ske i penningar med tjugu gånger det belopp, hvartill betesrättens årliga värde vid tiden för aflösningen kan skäligen uppskattas.

Mot dessa stadganden vänder sig en kommittéledamot i ett särskildt yttrande (sid. 568), däri framhålles, att, om något skulle verka hindrande för upplåtande till själfägande jordbrukare af sådan jord, som nu befunde sig i trävarubolagens händer, så vore det de afkommittén föreslagna bestämmelser om betesrätten och dess aflösning. Redan skyldigheten att afhända sig en viss areal mark, såsom i 3 § föreslagits, verkade i denna riktning, men ännu mera motbjudande måste det blifva för en skogsägare, som något tänkte på framtiden och den skogsvård, han kunde vilja ägna sin mark, att nödgas å densamma tåla intrång af betande kreatur, utan att veta, om han någonsin kunde blifva därifrån befriad, eller, ifall betets aflösning medgäfvos, därför betala ett belopp, hvars storlek han nu ej kunde på något sätt bedöma. Det sannolikaste torde blifva, att han under sådana förhållanden icke försålde någon mark, eller att han, om detta dock skedde, för betesrätten fordrade ett pris, som ställde honom säker att kunna därför en gång i framtiden återlösa densamma. Köparen af det ägostyckade området kunde därigenom tvingas att betala ett alltför högt pris för

en förmån, som i många fall måste anses, minst sagdt, af tvifvelaktigt värde. Inom vissa trakter af Gäfleborgs län såge man, att allmogen mer och mer upphörde att sända sina kreatur till fäbodvallarne, och då det gällde att drifva upp Norrlands jordbruk och taga största afkastning däraf, kunde en sådan företeelse icke vara annat än glädjande. Det torde få antagas, att denna vana skulle alltmer utbreda sig i Norrland, helst om utvecklingen i berörda riktning på något sätt främjades. Aftal om betesrättens upphörande efter femtio år borde därför kunna när som helst ingås.

En annan ledamot af kommittén har uttalat den åsikt (sid. 341), att ägaren till mark, hvarå betesrätt funnes medgifven ägostyckadt område, borde, så snart betesrätten icke funnes vara för detta område oundgänglig, få påyrka dess aflägsnande, och att således icke en tid af minst femtio år borde vara fastslagen. Förhållandena inom olika delar af det vidsträckta område, hvarå lagen skulle verka, vore nämligen så olika och utvecklingen därstädes så olikartad, att anmärkta tidsbestämmelse kunde inom vissa delar af Norrland inverka i högsta grad menligt på skogens rationella vård och skötsel, hvarförutom en högre jordbrukskultur oafslätligt sträfvade att ersätta betet på utmarkerna med betet å den mera centralt belägna inägojorden.

Om det ock synes kollegium vara af största vikt att — sådana förhållandena för närvarande gestalta sig — en jordbruksfastighet inom de norrländska länen får sig tillförsäkrad under en viss längre tid orubblig rätt till bete, torde det dock, i betraktande af den snabbhet, hvarmed i våra dagar utvecklingen på alla områden försiggår, icke vara lämpligt att alltför mycket försvåra upphäfvandet i framtiden af en rättighet — betesservitutet —, hvilken för den förpliktade merendels är till större eller mindre olägenhet. Kollegium tillstyrker därför, att sista stycket af paragrafen — där frågan om betesrättens aflösning *på yrkande af den servitutsförpliktade* behandlas — må utgå.

Däremot torde rätten till *fritt aftal* angående upphörande af omförmälda servitut böra bestämmas på sätt kommittén föreslagit i paragrafens andra stycke.

7 §.

Ordet »lämpligen» torde — i enlighet med den af två reservanter i ett gemensamt yttrande uttalade mening (sid. 559) — böra inskjutas mellan orden »såvidt» och »ske».

8 §.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande bemyndigas i denna paragraf förordna lämplig person att i afseende å ägostyckningsförrättningen

bevaka talan till betryggande af lagens rätta tillämpning. Enligt motiven till detta stadgande skulle dylikt ombuds befogenhet inskränka sig till att vid förrättningen och, i den mån förordnandet därtill gifve rättighet, hos ägodelningsrätten eller högre instans yrka, att den ifrågasatta ägostyckningen, såsom icke öfverensstämmande med lagens af allmänt intresse uppställda grundsatser, ej måtte få äga rum.

Då emellertid, på sätt en ledamot af kommittén (sid. 331) påpekat — därutinnan understödd af en annan ledamot (sid. 569) —, ifrågavarande paragraf innehåller bestämmelse, att vid ägostyckning landtmätaren alltid skall biträdas af gode män, och i afseende å pröfning af ägostyckningsförrättning enligt den föreslagna lagen gäller hvad i 19 § af lagen om hemmansklyfning m. m. den 27 juni 1896 finnes stadgadt, samt i följd häraf ägostyckning jämväl enligt den föreslagna lagen skall vara underkastad pröfning af ägodelningsrättens ordförande eller ägodelningsrätten, torde full trygghet vara uppnådd samt paragrafens andra stycke, som innefattar nu omhandlade stadgande, böra utgå.

9 §.

Ägostyckning skulle, enligt förslaget, i vissa uti förenämnda paragraf uppräknade fall — nämligen då dylik förrättning påkallas för bildande af egnahemssamhällen, för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål — kunna med Kungl. Maj:ts befallningshafvandes tillstånd avvägbringas »i annan ordning än denna lag föreskrifver».

Till förebyggande af den missuppfattning, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämväl skulle äga föreskrifva ett sätt för styckningens verkställande, som icke öfverensstämde med den ordning, hvilken regleras af föreskrifterna i 1896 års lag, torde måhända i paragrafen böra göras en hänvisning till nämnda lag, därest icke stadgandet i efterföljande 10 §, att i de hänseenden, hvarom i den föreslagna lagen ej meddelas särskilda föreskrifter, 1896 års lag skall äga tillämpning, anses göra en dylik hänvisning öfverflödig.

Med afseende å undantaget från förslagets bestämmelser, då fråga är om bildande af egnahemssamhällen, tillåter sig kollegium erinra därom, att jämlikt mom. 1 i nådiga kungörelsen den 17 juni 1904 såsom eget hem anses icke blott lägenhet, där bostaden är det väsentliga (bostadslägenhet), utan äfven lägenhet, afsedd för idkande af jordbruk (jordbrukslägenhet). Tvärtemot förslagets syfte skulle alltså, under förklädningen af egna hem, kunna tillskapas jordbrukslägenheter, saknande erforderlig skogs-, odlings- eller betesmark. Lika med kom-

mittén antager dock kollegium, att det i hvarje särskildt fall icke torde för Kungl. Maj:ts befallningshafvande möta någon svårighet att afgöra, om den afsedda fria ägostyckningen verkligen begäres för ett företag, som åsyftar bildandet af ett egnahemssamhälle, eller om meningens endast är att söka kringgå lagens besvärande bestämmelser, i hvilket senare fall ansökningen naturligtvis bör afslås.

Åt en i förslaget inrymd *öfvergångsbestämmelse* har gifvits följande innehåll: »dock skola ägostyckningsförrättningar, med afseende på hvilka förordnanden för landtmätare redan utfärdats, i enlighet med hitintills gällande lag fullföljas».

Beträffande till en början formuleringen af detta stadgande synes kunna framhållas olämpligheten af att meddela en ovillkorlig föreskrift om ägostyckningsärendets fullföljd, då ju vederbörande är oförhindrad att när som helst vidtaga åtgärd till förrättningens inställande. Snarare lär öfvergångsbestämmelsen böra affattas i negativ form med angifvande af det eller de fall, då lagen ej skall tillämpas.

Men vidare är förslaget i denna del, enligt kollegii åsikt, icke uttömmande. Principiellt riktigast torde nämligen vara, att undantag från lagens tillämpning göres till förmån för ägostyckning, som blifvit sökt före lagens ikraftträdande, äfvensom för sådan afhandling om ägostyckning, som upprättats, innan lagen träder i kraft. För den händelse emellertid kommitténs under 3) upptagna förslag till lag angående inskränkning i vissa fall af rätten att verkställa ägostyckning leder till lagstiftning i ämnet, lär redaktionen af angifna öfvergångsbestämmelse böra jämkas efter de förhållanden, som föreligga vid här omhandlade lags utfärdande.

Förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

I afseende å förut behandlade förslag till lag om ägostyckning i de norrländska länen yttrar kommittén (sid. 122), att om det än genom denna lag omöjliggjordes för ägaren till ett skogshemman att genom ägostyckning afskilja hemmanets för honom besvärliga inägor utan någon skogstilldelning, det dock stode honom öppet att på jordafsöndringsväg utföra samma operation. Detta vore dock så tillvida förenadt med större svårighet, som afsöndring icke såsom ägostyckning kunde ske annorledes än i sammanhang med försäljning. Ägaren måste därför uppleta en spekulant på inägorna, innan dessa kunde

*Jord-
afsöndring.*

afsöndras. Emellertid borde naturligen icke i något fall en dylik afsöndring tillåtas.

Till förekommande häraf och i syfte att göra de af kommittén föreslagna särskilda bestämmelser om ägostyckning samt om arrende af viss jord på landet inom Norrland och Dalarne effektiva har kommittén ansett nödvändigt, att gällande bestämmelser om *jordafsöndring* i någon mån ändrades.

Sålunda hemställer kommittén i här ofvan antecknade lagförslag, bland annat, att till 1 mom. af 20 § i 1896 års ofvannämnda lag skall fogas ett tillägg, af innehåll, att inom Kopparbergs, Gäfleborgs, Väster-norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län i hvad som får afsöndras ej må ingå mera än en femtedel af hemmanets hela åkerareal eller af dess sammanlagda ägovidd i tomt, åker och äng.

Ur motiven torde böra återgifvas hvad kommittén anför till utredning af hvad som skall förstås med hemmanets »hela åkerareal» eller med dess »sammanlagda ägovidd i tomt, åker och äng».

Åkerarealen o. s. v. vore, säger kommittén, icke, såsom hemmanets totalareal, en gång för alla gifven utan växlade, allteftersom odlingen ginge framåt eller tillbaka. Om man t. ex. skulle pröfva lagligheten af en afsöndring och därvid funne, att för någon tid sedan en föregående afsöndring ägt rum, samt att därefter åkerarealen tillvuxit på såväl stamhemmanet som den förut afsöndrade lägenheten, kunde man känna sig något tveksam, om med hemmanets hela åkerareal skulle menas den nuvarande åkern på stamhemmanet och den nuvarande åkern på den förut afsöndrade lägenheten tillsammansantagna, eller åkerarealen på hemmanet, innan den första afsöndringen ägt rum, eller slutligen den nuvarande åkern på hemmanet hoplagd med den åker, som fanns på den förut afsöndrade lägenheten vid tiden för afsöndrandet. Ett skärskådande af den tankegång, som låge till grund för ifrågavarande paragrafs stadganden öfverhufvud, ledde emellertid tydligen till det resultat, att endast det sistnämnda betraktelsesättet kunde vara det riktiga. Den nya åkerareal, som tillkommit på den förut afsöndrade lägenheten, borde naturligen icke alls inverka på förevarande fråga, där det gällde att utröna endast, huru mycket det ursprungliga hemmanet försvagats. Å andra sidan vore det klart, att om stamhemmanet upparbetades och erhöle mera åker, äfven en femtedel af denna förbättring borde kunna få afsöndras. De beräkningar, som sålunda blefve nödvändiga, kunde synas något invecklade, men komme i praktiken säkerligen att i de flesta fall kunna utan afsevärd svårighet verkställas. I särskildt tvistiga fall kunde Kungl.

Maj:ts befallningshafvande alltid begagna sig af den dispensrätt, som enligt 22 § tillkomme denna myndighet, för att afklippa uppkomna betänkligheter.

* * *

Utom det att tillämpningen af omförmälda särskilda stadgande angående jordafsöndring inom Dalarne och de norrländska länen helt säkert mången gång skulle, såsom kommittén själf framhåller, föranleda invecklade beräkningar, kan det, enligt kollegii mening, jämväl befaras, att, om stadgandet bibehölles oförändradt, tolkningen af detsamma skulle blifva mindre enhetlig, af skäl som nyss här ofvan antydts. För den händelse därför tillståndet till afsöndring af tomt, åker och äng skall göras beroende däraf, att den afsöndrade lägenhetens areal ej öfverskrider en viss del af stamhemmanets hela areal af dylik mark, lär det vara nödvändigt, att i lagen gifves så tydlig anvisning angående sättet för bestämmandet af sistberörda areal, att icke någon tvekan därom kan uppstå.

Emellertid synes det kollegium, som om förbehållet borde på annat sätt affattas.

Den lokala — d. v. s. vissa delar af vårt land afseende — inskränkningen i rätten att *afsöndra* jord från ett hemman påkallas af samma anledning som den lokala inskränkningen i rätten att *stycka* samma hemman.

Såsom skäl för ägostyckningsfrihetens begränsning har kommittén, bland annat, hänvisat på det fördärfliga i att inägojorden splittrades på ett för jordbruket alltför menligt sätt, hvarför åtgärd borde vidtagas i syfte, att vid ägostyckningar hemmanens jordbrukskärna i hvarje särskildt fall blefve åtminstone i hufvudsak oförkränkt sammanhållen (sid. 127). I enlighet härmed har kommittén i 1 § af förslaget till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs m. fl. län, uttalat förbud mot att vid ägostyckning inägojorden lades till olika lotter på sådant sätt, att jordbruket därigenom lede väsentlig skada.

Då det nu gäller förhindra, att genom en annan form för jorddelning — afsöndring — skada tillfogas jordbruket, synes vid lagstiftningen rörande dessa närsläktade ämnen — ägostyckning och jordafsöndring — samma terminologi böra användas, i den mån förhållandena sådant medgifva.

Med anslutning till ordalagen i nyss omförmälda paragraf uti ägostyckningsförslaget skulle då tilläggsbestämmelsen till nu ifråga-

varande 20 §, hvilken har afseende å jordafsöndring, måhända kunna formuleras på följande sätt: dock vare inom Kopparbergs, Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län afsöndring ej tillåten, om antagas kan, att hemmanets jordbruk därigenom lider väsentlig skada.

Enär för bedömande af sistberörda fråga upplysningar kunna erfordras utöfver dem, som innehållas i de af sökanden ingifna handlingar i afsöndringsärendet, bör jämlikt nådiga cirkuläret den 27 juni 1896 Kungl. Maj:ts befallningshafvande å ämbetets vägnar från annan myndighet infordra den vidare utredning, denna myndighet är i tillfälle att meddela.

I öfrigt har kollegium ej något att erinra mot föreliggande förslag.

Framställning angående vissa lättnader i afseende å väghållningsbesväret.

Väghållningsbesväret.

Kommittén meddelar, att såsom en af de orsaker, hvilka bidraga till jordbrukets och den jordbrukande befolkningens tryckta ställning i våra nordligaste landsdelar, från ett stort antal håll uppgifvits, att väghållningsbesväret därstädes skulle vara mer än skäligen tyngande. Af verkställda undersökningar, som kommittén med anledning häraf företagit, finner kommittén med tydlighet framgå, att vägbördan i norra Sverige drabbade befolkningen ojämförligt mycket hårdare än i de södra delarne af riket, hvarför det icke kunde synas annat än rättvist, att man, såvidt möjligt, sökte finna utvägar för att inom den förra delen af landet något underlätta denna hårda tunga. I sådant afseende hemställer kommittén med hänsyn till förhållandena särskildt i de norra delarne af riket:

1:o) att s. k. militärvägar måtte icke blott byggas utan äfven underhållas af statsverket;

2:o) att s. k. mellanriksvägar samt vägar, som till afsevärd längd sträcka sig öfver öde fjäll och skogar, måtte i vidsträcktare mån, än nu är fallet, byggas af staten samt i de fall, att de utförts på statsverkets bekostnad, i mån af behof äfven underhållas af detsamma;

3:o) att i villkoren för statsbidrag till vägbyggnader måtte göras det tillägg, att, då den verkliga kostnaden öfverskjutit den beräknade,

jämväl två tredjedelar af det öfverskjutande kostnadsbeloppet må kunna af statsmedel anvisas;

4:o) att till väghållningsdistrikt, som äro synnerligen hårdt betungade i följd af vägarnes stora längd och gles befolkning eller på grund af stor genomfartstrafik till andra orter, särskildt statsunderstöd måtte efter pröfning för hvarje fall kunna beviljas; samt

5:o) att staten eller menighet tillhöriga allmänningsskogar måtte påföras en vägfyrk för hvarje två hundra kronor af taxeringsvärdet.

* * *

Beträffande kommitténs i *punkt 1* här ofvan gjorda hemställen finner kollegium densamma befogad allenast under den förutsättning, att en s. k. militärväg har betydelse blott för fosterlandets försvar. Är nämligen detta förhållandet, lärer väl annat icke kunna ifrågasättas, än att vägen skall helt och hållet byggas och underhållas på statens bekostnad. Ytterst sällan torde dock en väg med någon större utsträckning — huru starkt försvarsintresset vid vägens anläggande än framträder — »kunna hänföras under denna klass af vägar med högre allmännyttighet». Det vanliga är väl att, om än vägen har sin största betydelse ur militärisk synpunkt, den likväl medför gagn äfven för de orter, vägen genomgår och förbinder. I sådan händelse synes ock anspråk på ortsbefolkningens deltagande i vägens byggande och underhåll kunna med allt skäl framställas.

Ett allmänt uttalande af det innehåll, att s. k. militärvägar skulle icke blott byggas utan äfven underhållas af statsverket, kan kollegium därför icke biträda. Hädanefter såsom hittills lärer uti hvarje särskildt fall böra pröfvas, i hvilken mån det kan vara skäligt ålägga enskilda bidragsskyldighet beträffande väganläggningar, som påfordras hufvudsakligen ur försvarssynpunkt.

Liknande speciell pröfning måste naturligtvis föregå anläggningen jämväl af de i *punkt 2* omförmälda s. k. mellanriksvägar äfvensom fjäll- och skogsvägar.

Kollegium är icke i tillfälle att bedöma, om vid sådana väganläggningar af de i punkterna 1 och 2 nämnda slag, som hitintills förekommit, ortsbefolkningens bidrag påfordrats i större mått, än skäligt kunnat anses. Det lärer emellertid icke kunna bestridas, att, såvida en väg är af särskild vikt för det allmänna, staten har skyldighet att på ett kraftigare sätt än eljest främja dess anläggning och äfven

sörja för underhållet. Helt visst öfverensstämmer detta också med statens egen fördel, emedan vägen måhända endast under denna förut-sättning kan komma till stånd utan alltför stort dröjsmål. En rask utveckling af rikets kommunikationsväsen torde nämligen utgöra ett af de verksamaste medlen att befordra hela landets framåtskridande.

Den af kommittén i *punkt 3* påyrkade ändring i ett bland villkoren för erhållande af understöd från de af Riksdagen anvisade anslag till väganläggningar — det villkor nämligen, att statsbidraget icke må utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnad — motiverar kommittén med påvisande af det sakförhållandet, att den verkliga anläggningskostnaden ofta vida öfverstigit den beräknade, och att de väghållningsskyldiga sålunda faktiskt kommit att få vidkännas betydligt mera än en tredjedel af kostnaden för nya vägars anläggning. Då afsikten tydligen varit, att staten skulle med två tredjedelar af kostnaden bidraga till nya vägars anläggande, samt bestämmelsen, att statsbidraget skulle uppskattas efter den i arbetsplanen beräknade kostnad, väl endast tillkommit i syfte att underlätta kontrollen och motverka slöseri vid utförandet, syntes det icke kunna anses annat än lämpligt och konsekvent att, om verkliga kostnaden öfverstege den beräknade, låta staten bidraga med två tredjedelar af öfverskottet, allenast man kunde på annat sätt sörja för, att ingen vid arbetets utförande uppkommen onödig eller oskäligen kostnad därvid toges med i beräkningen.

Ehuru kollegium ingalunda vill underkänna giltigheten af de skäl, hvarpå kommittén sålunda stödt sitt nyssberörda yrkande, kan kollegium likväl icke uttala sig till förmån för detsamma. För kollegium är det nämligen uppenbart, att, därest statens bidrag till vägföretagen skola utgå med en bestämd del af deras verkliga kostnad, staten måste för ifrågavarande ändamål göra afsevärdt större uppoffringar än hitintills, utan att likväl därigenom skulle framkallas en större produkt af ett nödigt och nyttigt arbete. Icke ens om staten öfvertog ledningen och kontrollen af vägbyggnadsföretagen, skulle dessa ökade kostnader uteblifva, då ju ett dylikt ingripande från statens sida helt naturligt förde med sig ej oväsentliga utgifter. För öfrigt vill det synas, som om kommittén icke trodde på möjligheten att anordna en verksam kontroll; i allt fall har den icke afgifvit något förslag i ämnet.

När kommittén i *punkt 4* framhåller behovet af särskildt statsunderstöd till de af vägtungan mest besvärade orter, kan kollegium

desto hellre tillstyrka bifall till kommitténs härutinnan gjorda hemställan, som kollegium i sitt den 27 december 1902, med anledning af Riksdagens skrifvelse den 12 maj 1900, afgifna underdåniga utlåtande i fråga om revision af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 förklarar sig biträda riksdagens i samma skrifvelse uttalade mening om lämpligheten af ett särskildt statsunderstöd till väghållningen inom de distrikt, där väghållningsbördan är mest tryckande.

Äfven Eders Kungl. Maj:t har gillat det inom Riksdagen väckta förslaget om extra statsunderstöd till dylika väghållningsdistrikt och i en till innevarande års Riksdag aflåten nådig proposition, n:o 21, med förslag till lag om ändring i vissa delar af nyss omnämnda lag gjort framställning om följande tillägg till 60 § af samma lag: »Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning af staten erhålla särskildt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.»

I sitt nyssnämnda underdåniga utlåtande den 27 december 1902 har kollegium jämväl yttrat sig i frågan om utsträckning af deltagandet i väghållningsskyldigheten för staten eller menighet tillhöriga allmänningsskogar, hvilken fråga kommittén i *punkt 5* framlägger till pröfning.

Sedan nämligen kollegium i berörda utlåtande tillkännagifvit sin anslutning till ett under förarbetena till väglagens stiftande framställt förslag, att annan fastighet skulle till väghållet bidra till hälften mot jordbruksfastighet — i stället för, såsom nu, till endast fjärdedelen — och sålunda få sig påförd en vägfyrk för hvarje 200 kronor — i stället för en dylik fyrk för hvarje 400 kronor — af taxeringsvärdet, anförde kollegium vidare, att det syntes kunna ifrågasättas, huruvida ej i fall af dylik ökning följdriktigheten bjöde, att densamma drabbade äfven staten och menigheter tillhöriga allmänningsskogar, hvilka nu vore i förevarande hänseende likställda med annan fastighet och jämväl uti de förslag, som föregått lagens stiftande, ansetts böra följa samma villkor som dylik fastighet. Det ville ock synas, som om i sådant fall en verksam lindring i väghållningsbesväret skulle komma att beredas flera distrikt i de norra orterna, där väghållningsbördan vore mera tryckande. Hvad kronoparkerna beträffade, skulle därigenom äfven bringas bättre öfverensstämmelse i förhållandet mellan å ena sidan de dylika parker, hvilka vore bildade af hemman och nu finge deltaga i väghållningen såsom jordbruksfastigheter, och å andra sidan

öfriga kronoparker, hvilka nu droge fyra gånger lindrigare vägbörda, oaktadt deras behof af landsvägskommunikationer kunde vara lika stort som de förras.

Denna mening vidhåller kollegium fortfarande. Den har äfven godkänts af Eders Kungl. Maj:t, då uti omförmälda nådiga proposition föreslagits den ändring i väglagens 59 § mom. b), att staten eller menighet tillhöriga allmänningsskogar, frälseränta samt annan fastighet skulle påföras en vägfyrk för hvarje 200 — stället för 400 — kronor af taxeringsvärdet.

Eders Kungl. Maj:t har tillika i samma proposition föreslagit upphäfvande af de bestämmelser i väglagen, som från deltagande i väghållningsskyldigheten frikalla inkomst af kanal, järnväg och annan farväg äfvensom inkomst af skeppsrederi och sjöfart samt inkomst genom aflöning, arfvode och traktamente eller annan med allmän eller enskild tjänstebefattning förenad förmån, pension, årligt understöd, gratifikation, lifränta och undantagsförmån, i följd hvaraf ur 6 § mom. d) af det framlagda lagförslaget uteslutits punkterna 1:o), 2:o) och 3:o). Kommittén har i sitt betänkande (sid. 254) förklarat sig icke våga uttala någon bestämd mening i afseende å dessa, jämte andra, ifrågasatta nya bestämmelsers lämplighet, men dock velat erinra därom, att genom ett antagande af dessa förslag, såvida de befunnas välgrundade, naturligen åtskillig lättnad skulle beredas äfven de norrländska jordbrukarne i deras väghållningsbesvär.

Protokollsutdrag, innefattande under ärendets föredragning uttalade särskilda meningar, bifogas.

Stockholm den 14 april 1905.

Underdånigst

GUSTAF MUNTHE.

KARL RYDIN,
föredragande.

EDV. ÅBERGH.

A. BJÖRKMAN.

VILHELM DYBERG.

AXEL KÖRNER.

A. BÄCKSTRÖM.

Gustaf Nyborg.

*Utdrag af Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegii protokoll,
hållet i Stockholm den 14 april 1905.*

Närvarande i plenum:

Herr presidenten m. m. MUNTIE,
Herr kammarrådet m. m. RYDIN,
Herr kammarrådet m. m. ÅBERGH,
Herr kammarrådet m. m. BJÖRKMAN,
Herr kammarrådet m. m. DYBERG;

Adjungerade ledamöterna:

Notarien, vice häradshöfdingen KÖRNER,
Notarien BÄCKSTRÖM.

S. D. Herr kammarrådet Rydin föredrog Kungl. Maj:ts den 21 december 1904 aflåtna nådiga remiss å följande förslag och framställning, innefattade uti ett af särskilda kommitterade för utredande af frågan, »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas», den 27 oktober samma år afgifvet underdånigt betänkande, nämligen: det under 2) upptagna förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län; det under 5) upptagna förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896; samt den under 9) upptagna framställning angående vissa lättnader i afseende å väghållningsbesväret.

Kungl. kollegium beslöt underdånigt utlåtande till Kungl. Maj:t af innehåll, registratoret närmare utvisar.

Följande särskilda meningar uttalades.

Herrar kammarråden Björkman och Dyberg förenade sig med vice häradshöfdingen Körner uti följande af den sistnämnde afgifna yttrande:

»I likhet med hvad en af kommitténs ledamöter (sid. 405) uttalat rörande det område, inom hvilket den föreslagna lagen angående ägostyckning skulle äga tillämpning, anser äfven jag, att då med hänsyn till förhållandena å bolagshemman Kopparbergs län i allmänhet torde vara likställt med de fem norrländska länen, samt kommittén dessutom ansett, att de af densamma utarbetade förslag till lagar angående arrende, vanhäfd och expropriation borde gälla äfven för Kopparbergs län, följdriktigheten torde fordra, att tillämplighetsområdet för förstberörda lag utsträckes jämväl till sistnämnda län.

Om än icke i allmänhet jorden därstädes undergått sådant skifte, att ägostyckning lagligen där får äga rum, lärer väl denna omständighet ej böra föranleda därtill, att de delar af länet, som undergått skifte, betagas det gagn, den föreslagna lagen om ägostyckning kan komma att medföra.

I fråga om det i 6 § sagda lag omhandlade betesservitut har kollegium, med anslutning i viss mån till hvad i särskildt yttrande därom anförts af en kommittéledamot, tillika framhållit, att det icke torde vara lämpligt att allt för mycket försvåra upphörandet af berörda servitut, hvilket för den förpliktade merendels vore till större eller mindre olägenhet. Har man denna uppfattning, hvilken jag för min del vill biträda, synes det mig emellertid, som om man bort komma till en helt annan slutsats än den, hvori kollegii uttalande i denna del utmynnat. Då nämligen, enligt kommitténs af kollegium därutinnan biträdda förslag, aftal, hvarigenom fastställd rätt till bete upphäfves, icke skulle få med laga verkan ingås förr än minst 50 år förflutit, efter det ägostyckningen ägt rum och fastigheterna erhållit olika ägare, lärer man väl icke kunna förvänta, att i hvarje fall, då den berättigade hemmanslotten ej vidare har något egentligt behof af betesrätten, men ett upphörande af berörda servitut är för den förpliktade af stort intresse, frågan om upphäfvande af detsamma skall kunna ordnas allenast genom det fria aftalet. För att komma ur denna svårighet lärer man ej kunna undgå att, i likhet med kommittén, genom uttryckliga bestämmelser fastslå, under hvilka villkor ägaren till den förpliktade hemmanslotten är berättigad att påfordra upphörandet af förevarande servitut.»

Vice häradshöfdingen Körner yttrade särskildt:

»Uti punkt 3:o af sin framställning angående vissa lättnader i afseende å väghållningsbesväret har kommittén föreslagit, att i villkoren för statsbidrag till vägbyggnader måtte göras det tillägg, att, då den verkliga kostnaden öferskjutit den beräknade, jämväl två tredjedelar af det öferskjutande kostnadsbeloppet må kunna af statsmedel anvisas. Ehuru kollegium icke underkänt giltigheten af de skäl, på hvilka kommittén stödt nyssberörda förslag, har kollegium hufvudsakligen med hänsyn dels till de ökade utgifter, som staten för ifrågasvarande ändamål skulle komma att få vidkännas, dels ock till svårigheten att anordna en tillfredsställande kontroll å den verkliga kostnad, hvartill ett vägbyggnadsarbete uppgått, ansett sig icke kunna biträda samma förslag.

Det synes mig som om det första af de anförda skälen skulle förlora sin giltighet, då man besinnar, att med den af kommittén åberopade nådiga kungörelsen den 29 mars 1899 just åsyftats, att staten skulle med två tredjedelar bidraga till kostnaden för nya vägföretag. Hvad den antydda svårigheten i afseende å kontrollen vidkommer, förbiser jag visserligen icke, att i många fall det kan blifva vanskligt att säkert afgöra, huruvida ett visst arbete blifvit å ett vägföretag utfördt och betingat det pris, som i kostnadsräkning upptagits. Emellertid torde det icke för staten saknas möjlighet att utan vidtagande af några vidlyftiga och dyrbara anordningar genom de organ, som redan stå staten till buds, utöfva en ingående granskning af dylika kostnadsräkningar, inuan statsbidraget blefve slutligen utbetaladt. Då fråga är om gäldande af statsbidrag till kostnaden för nya vägdelningar, verkställes granskning af de därvid företedda räkningar såväl hos vederbörande länsstyrelse som hos landtmäteristyrelsen. I öfverensstämmelse därmed skulle möjligen i afseende å statsbidrag till vägföretag kunna föreskrifvas, att innan viss del af statsbidraget finge slutligen utbetalas, räkningarna å kostnaden för det utförda arbetet skulle granskas af därtill lämplig tjänsteman hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvilken därvid naturligtvis skulle äga att i de fall, då någon post kunde anses oskäligt hög, däremot göra anmärkning. Vidare kunde stadgas, att vederbörande arbetsdirektion skulle äga skyldighet att på heder och samvete vitsorda räkningarnas riktighet. Mot det anordningsbeslut, som blefve i ärendet meddeladt af vederbörande länsstyrelse, borde talan få fullföljas hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och sedermera hos Eders Kungl. Maj:t.»

Som ofvan.

In fidem
Gustaf Nyborg.

XXXIII.

Landtmäteristyrelsen.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt landtmäteristyrelsen att afgifva underdånigt utlåtande öfver i den så kallade norrlandskommitténs betänkande under 3) innefattade förslag till lag angående inskränkning i vissa fall af rätten att verkställa ägostyckning, under 2) upptagna förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, under 5) upptagna förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896, under 7) upptagna förslag till lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilde jordbrukare i Norrland och Dalarne af lämpliga odlingslägenheter, under 12) upptagna förslag i fråga om skiftesväsendet samt under 13) gjorda framställning angående skogsallmänningar och skogsmedelsfonder.

Sedan landtmäteristyrelsen öfver det under 3) upptagna lagförslag den 13 januari 1905 afgifvit underdånigt utlåtande, får landtmäteristyrelsen, till åtlydnad af Eders Kungl. Maj:ts befallning, rörande öfriga till styrelsen remitterade delar af kommitténs betänkande i underdånighet anföra följande.

I sin allmänna utredning söker kommittén klargöra innebörden af den omfattande ekonomiska och sociala fråga, hvars utredning den fått sig förelagd, och kommer därvid till den uppfattning (band I sidan 10), »att norrlandsfrågan, sådan den historiskt föreligger, företrädesvis bör betraktas och behandlas såsom en jorddelningsfråga».

Kommittén har vidare lämnat redogörelse för dels jordbrukets beskaffenhet och allmänna ståndpunkt i Norrland och Dalarne dels omfattningen af trävaruindustriens jordförvärf, hvarefter kommittén verkställt undersökning af den föreliggande frågan efter den metod, att densamma betraktats från såväl ekonomisk som socialpolitisk syn-

punkt. Kommittén har sålunda dels undersökt, huruvida å ena sidan jordbruksjorden och å andra sidan skogsmarken producerar mest i bolagshand eller i bondehand, och dels sökt utreda hvilka följer i det ena eller andra af dessa hänseenden inträda, då jorden öfvergår från den jordbrukande allmogens till de skogsbruksidkande bolagens besittning.

Genom undersökningen, hvilken kommittén stödt icke på officiell statistik utan på en mängd från olika personer inom kommunerna inkomna svar på af kommittén efter vissa formulär framställda frågor, har kommittén ansett följande förhållanden vara ådagalagda, nämligen:

att den norrländska jordbruksjorden producerar afsevärdt mindre, när den befinner sig i en bolagsarrendators hand, än när den skötes af en själfägande bonde, under det att motsatsen i viss mån gäller om det jordbruk, som bedrifves af bolagen själfva eller deras tjänstemän;

att äfven om skillnaden mellan den skogsvård, som utöfvas af bönderna, och den, hvilken bolagen låta komma sina skogar till del, icke är synnerligen stor, de större, solida bolagen dock äro i besittning af utvägar att kunna utföra mera omfattande åtgärder för skogsvården än bönderna, ehuru dock för närvarande ej kan med vissnet påstås, att det ekonomiska utbyte, som erhålles af en skog, blir större, om skogen äges af bolag än om den är i en bondes besittning;

att jordbruk i norra Sverige näppeligen är tänkbart utan att det är förenadt med åtminstone husbehofsskog till sådan omfattning, att jordbruket kan förses åtminstone med skogsförnödenheter till husbehof samt nödigt bete och odlingslägenheter;

att det från allmän synpunkt vore riktigast, om skogen bibehölles i bondeståndets ägo ej allenast till nyssnämnda omfattning för husbehof utan äfven därutöfver till afsalu för att tjäna till stöd för jordbruket;

att bolagens förvärf har till följd bondeståndets fortgående försvinnande och bolagens alltmera öfverhandtagande inflytande; samt

att sålunda trävaruindustriens fortgående fastighetsförvärf måste anses vara i hög grad skadligt för våra nordliga landsändar, åtminstone så långt desamma beröfva bondeståndet den jord, detta för sitt bestånd och sin utveckling oundgängligen behöver.

Såsom botemedel mot de olägenheter, kommittén framhållit, har kommittén framställt åtskilliga lagförslag, bland hvilka förslagen om förvärfsförbud och om inskränkningar i 1896 års lag om ägostyckning och jordafsöndring torde få anses vara de viktigaste, såsom mera direkt berörande den stora allmänheten. Med det förra af dessa förslag har

kommittén hufvudsakligen afsett att förbjuda trävaruindustriens idkare att förvärfva den jord, som för närvarande är i bondebesittning och som anses böra där *kvarstanna* såsom nödvändigt stöd för jordbruket, medan kommittén med sitt förslag om ägostyckning och jordafsöndring velat tillse, »huruledes den jordbruksjord, som under trävaruhandteringsens utveckling kommit att frångå nämnda folkklass, skall kunna till densamma återbördas».

Tre af kommitténs ledamöter äro i afseende på hufvudgrunderna för ämnets behandling af annan mening än kommitténs flertal och hafva i särskildt yttrande (sid. 455—535) verkställt utredning, grundande sig väsentligen på officiell statistik, hvarigenom de i de viktigaste frågorna ansett sig hafva uttrönt:

att såväl de naturliga som de genom utvecklingen framkallade förutsättningarna för jordbruket äro bättre inom Norrlands och Dalarnes jordbruksregion än inom dessa landsdelars skogsregion;

att alltså jordbruket bör uppmuntras och den odlingsbara jorden tagas i anspråk i första rummet inom jordbruksregionen, medan åter inom skogsregionen jordbruk bör frammanas endast i den mån, förbättrade samfärdsmedel och afsättningsmöjligheter tillåta det;

att då Norrlands och Dalarnes jord till allra största delen lämpar sig endast för skogsbruk, det för dessa landsdelars framtida trygghet är nödvändigt, att en intensiv skogsvård införes;

att den af industrien skapade folkökningen är grundvalen för jordbrukets förkofran;

att den naturliga gången är en samtidig utveckling af jordbruk och industri, ity att den ena icke kan undvara den andra; samt

att äfven jordbruket följaktligen måste taga skada af lagar, hvilka äro till förfång för industrien.

Tvenne af reservanterna hafva därför ej allenast fullständigt motsatt sig kommitténs förslag till lagar om ägostyckning och jordafsöndring utan tillika föreslagit, att rätten att verkställa ägostyckning skall utsträckas till sådana hemman, som icke utbrutits ur samfällighet genom fastställt laga skifte.

Vid granskning af den af kommittén föreslagna undantagslagstiftning har landtmästeristyrelsen funnit densamma åtminstone beträffande grunderna för jordfördelningen i afseende på frihet gå i motsatt riktning mot den, i hvilken hithörande lagstiftning i riket hittills gått, i det att kommitténs förslag synes dels fordra besuttenhet för hvarje vid ägostyckning uppkommen ägolott dels tillskapa nya svårupplösliga

servitut och dels förbjuda afsöndring af mer än viss del ej allenast af hemmans hela ägovidd utan äfven af vissa af dess olika ägoslag.

Reservanternas anmärkningar mot kommitténs förslag i jorddelningsfrågorna synas landtmästeristyrelsen ingalunda oväsentliga och håller styrelsen före, att det varit önskvärdt att vid utredningen af förevarande, för den ekonomiska utvecklingen i vårt land så viktiga frågor mera sakkunskap i de till landtmäteri- och skiftesväsendet hörande ämnen stätt kommittén till buds, än hvad fallet synes hafva varit.

Efter dessa allmänna erinringar går styrelsen att yttra sig om de särskilda lagförslagen.

Förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Att en friare jorddelningsform än laga skifte och hemmansklyfning under senare årtionden blifvit ett behof i vårt land, synes framgå såväl af den jämförelsevis korta tid, på hvilken 1896 års lag om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring tillkom, som ock af den stora användning, samma lag sedermera funnit.

Ägostyckning.

I allmänhet torde verkningarna af denna lag få anses hafva varit nyttiga, och något annat skadligt inflytande torde näppeligen denna lag hafva haft, än att trävarubolag i Norrland lätit verkställa ägostyckningar, vid hvilka i vissa fall bildats jordbrukslotter utan nämnevärld skogsmark, hvilka till följd däraf sannolikt endast med svårighet kunna i framtiden äga bestånd såsom själfständiga jordbruk. I sådant afseende torde 1896 års lag hafva varit till ej oväsentlig skada för jordbruksnäringen i norra Sverige.

Det torde därför få anses önskvärdt, att ägostyckningslagen ändras så, att nämnda olägenhet så vidt möjligt förebygges utan att lagens öfvervägande goda verkningar hämmas.

Genom kommitténs förslag till ägostyckningslag synas emellertid dessa önskemål endast delvis kunna vinnas.

Sålunda innebär visserligen kommitténs förslag den fördel, att vid ägostyckningar å sågverksbolags hemman dessas jordbrukskärna i hvarje särskildt fall blifver åtminstone i hufvudsak sammanhållen och försedd med skogsmark, tillräcklig till såväl husbehof som afsalu, men å andra sidan kan mot förslaget enligt styrelsens åsikt göras åtskilliga befogade anmärkningar. I sådant afseende tillåter sig styrelsen framhålla följande.

Lagens hufvudsakliga mål eller bildandet af besuttna jordbruk torde ej kunna anses vara tillräckligt för den ekonomiska utvecklingen i Norrland, i det att såväl industrien, utan hvilken jordbruk på många orter i Norrland ej kan med framgång drifvas, som ock behovet af egna hem på landet för andra samhällsklasser än den jordbrukande kräfva möjlighet att förvärfva lämplig jord på landet. Att vid lagstiftning angående delning af jord i riket tillgodose endast jordbruket, synes hvarken rättvist eller klokt.

Hemmanslotter, försedda med en så afsevärd skogstilldelning, som kommitténs flertal synes afse, komma att betinga ett allt för högt pris för att kunna af fattiga mindre jordbrukare inköpas, såvidt ej statsanslag i någon form kunde erhållas till större delen af köpeskillingens belopp, hvilket dock åtminstone för närvarande ej torde kunna ifrågasättas.

Trävarubolagen, från hvilka man genom lagförslaget afsett att återvinna besuttna hemmansdelar, komma uppenbarligen icke att i nämnvärd omfattning låta verkställa ägostyckningar, vid hvilka fordras utläggande af ägotlotter, som skola vara utrustade ej allenast med skogsområden, som i storlek ej stå mycket efter vanliga hemman i orten, utan äfven i vissa fall med svårupplösliga servitutsrättigheter af mulbete och skogsfång inom bolagens lotter.

Ägostyckningar, som möjligen kunde komma till utförande enligt kommitténs förslag, skulle tarfva vidlyftiga undersökningar, förhandlingar och måhända rättegångar för bestämmande af skogsanslagets storlek för hvarje lott samt, vid behof af servitut för husbehofsskog, omfattande beräkningar ur forstlig synpunkt, så att kostnaderna för dylika förrättningar sannolikt ofta komma att ställa sig lika höga och äfven högre än för hemmansklyfningar.

Då trävarubolagen redan låtit utföra ägostyckningar å ett stort antal af sina hemman, och bolagen efter tillkomsten af lagen den 16 juni 1905 rörande inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning torde komma att flitigt begagna sig af gällande afsöndringslag för att blifva befriade från inägor, som de anse med sin fördel oförenligt att äga och bruka, lærer det få anses tvifvelaktigt, huruvida vid tidpunkten för den föreslagna ägostyckningslagens trädande i kraft afsevärdt antal ostyckade bolagshemman finnas kvar, hvilka kunna blifva föremål för lagens verkningar.

Af lagförslagets tvenne viktigaste stadganden, nämligen angående beloppet af skogsanslag till inägorna och bestämmande i vissa fall af servitut för mulbete och husbehofsskog, gifver det förra genom sin

obestämdhet och oklarhet rum för så vidt skilda tolkningar, att det måste anses praktiskt oanvändbart, under det att det senare torde få anses tämligen öfverflödigt, då ägolotterna, med det rikliga skogsanslag kommittén föreslagit, endast i högst få fall komme att sakna bete och nödig husbehofsskog.

Om alltså med afseende å nu antydda förhållanden landtmäteristyrelsen icke kan anse kommitténs förslag innefatta en tillfredsställande och lycklig lösning af frågan om en förbättrad ägostyckningslag, vill styrelsen ingalunda underkänna betydelsen af det behjärtansvärda mål, kommittén haft till hufvudsakligt ögonmärke, men landtmäteristyrelsen anser detta mål kunna i hufvudsak nås utan det tillbakasettande af egnahemsrörelsens och industriens kraf, som blefve en följd af kommittéförslagets upphöjande till lag.

Vid granskning af de särskilda stadgandena i förslaget har landtmäteristyrelsen funnit anledning till följande erinringar:

1 §.

Redan uti ingressen till kommitténs förslag angifves, att det samma afser hemman, därå finnes »inägogjord»; och i 1 § förklaras, att med »inägogjord» förstås tomt, åker och äng, dock att till äng ej skall räknas slåttermyr eller kärräng, som i anseende till läge eller beskaffenhet är af mindre värde.

Begreppet »inägojord» enligt kommitténs förslag sammanfaller sålunda icke med det uti skiftesförfattningarna förekommande ordet inrösningsjord, hvaruti inbegripes tomt, åker, äng och odlingsmark. Orsaken hvarför kommittén aktat nödigt införa en ny terminologi framgår ej vare sig af lagförslaget eller motiven därtill samt är därför synnerligen svår att utgrunda.

Beträffande ängsmark heter det i kommitténs specialmotiv till 1 § (sid. 128): »Till inägojord räknas enligt förslaget tomt, åker och äng. Med afseende på ängen är dock det undantag föreskrifvet, att till äng ej skall räknas slåttermyr eller kärräng, som i afseende till läge eller beskaffenhet är af mindre värde. Detta undantag har föranledts af den allmänt gängse åsikten, att den norrländska jordbrukaren, följande ett från det primitiva jordbrukets tider härstammande förfaringssätt,

ofta nedlägger mycket arbete på att tillgodogöra sig foderafkastningen på myrtrakter, hvilka äro så aflägsset belägna eller så litet gifvande, att det skördade fodrets värde icke närmelsevis motsvarar skördekostnaden. Dylika myrar äro tydligen för jordbruket af minst sagdt tvifvelaktigt värde och böra, änskönt de af befolkningen allmänt benämnas ängar, i ägostyckningsafseende lämnas fullständigt utom räkningen.»

Landtmäteristyrelsen anser sig härvid böra erinra, att i Norrland finnes äfven andra ängar än slåttermysrar och kärrängar, och det ofta med större areal än dessa, hvilka i anseende till läge och beskaffenhet äro till och med af mindre värde än sämre slåttermysrar och kärrängar. Så finnas bland annat vid älfvarna i Norrland mångenstädes ängar af afsevärd areal, som förr måhända varit godartade hårdvallsängar, men som under tidernas lopp genom vattenflöden, flotningar och dylikt blifvit så förändrade, att de åtminstone i sitt nu befintliga skick kunna anses nästan värdelösa. Styrelsen anser därför, att det föreslagna undantaget bör gälla ej allenast slåttermysrar och kärrängar utan äng i allmänhet, som till läge och beskaffenhet är af mindre värde.

Då allmogens höga värdesättning af aflägsen myrslätter med förbättrade kommunikationer och därmed följande modernare jordbruksförfarande måste anses vara i aftagande och landtmätarne lika litet vid ägostyckningar som vid skiftesförrättningar numera låta sämre ängslägenheter verka hindrande för en redig skiftesläggning, synes införandet af nya bestämmelser för dylika ängars skull tämligen öfverflödigt.

Vidkommande odlingsmarken yttrar kommittén i specialmotiven till 4 § bland annat följande (sid. 131): »Då lägenheter för odling naturligen kunna helt och hållet saknas och, där de finnas, ofta förekomma vidt spridda öfver skogsmarken, är det tydligt, att man icke genom några arealbestämmelser, liknande dem, som föreslagits ifråga om skogsmarken, kan stadga, hvad i detta afseende bör tilldelas den eller de lotter, som erhållit hemmanets inägor. Odlingslägenheternas fördelning vid ägostyckning måste blifva beroende på de i hvarje särskildt fall föreliggande förhållandena. Man torde icke kunna komma längre än till det föreslagna stadgandet, att till hemmanslott, som erhåller inägojord, skall läggas den för odling tjänliga mark, som lämpligen kan med hemmanslotten förenas.»

Det är att märka att, om ordet inägojord utbytes mot inrösningsjord, så kommer stadgandet i 1 § att verka än kraftigare i det syfte, kommittén hufvudsakligen afsett.

Ett hemman kan nämligen vid förut verkställt laga skifte hafva bekommit hela eller väsentlig del af sitt belopp af inrösningsjord i jord, hvilken blifvit såsom odlingsmark vid laga skiftet upptagen och är belägen på olika ställen bland hemmanets skogsmark. Enligt kommitténs förslag skulle sådan odlingsmark, huru lämplig den än vore till odling, ej höra till inägojorden utan räknas till skogsmarken eller afrösningsjorden. Någon skyldighet föreläge således ej att vid ägostyckning af hemmanet förse dylika odlingslägenheter med stödskog, hvilket däremot vore fallet, om odlingsmarken bibehölles såsom inrösningsjord enligt skifteshandlingarna.

Denna omständighet anser landtmäteristyrelsen så mycket mera beaktansvärd, då det gäller att söka åt den jordbrukande befolkningen från bolagen återförvärfva den odlade eller till odling tjänliga jorden, som det är känt, att trävarubolagen vid laga skiften i Norrland i allmänhet gärna låtit tilldela sig ägototter, hvilkas inrösningsjord till större eller mindre del bestått af odlingsmark.

Såsom framgår af de uti landtmäteristyrelsens underdåniga berättelser för åren 1897—1904 införda statistiska tabeller rörande i riket utförda ägostyckningar har för ägostyckningar i Norrland och Dalarne ny ägomätning kommit till stånd endast för omkring två procent af den ägostyckade arealen; och samma statistik utvisar, att nymätningarnas antal årligen aftager. Man kan därför säga, att ägostyckningar i Norrland i allmänhet utföras på grund af kartor och handlingar, som upprättats vid förut verkställda laga skiften. Vid dessa har oftast gränsen emellan inrösningsjord och afrösningsjord blifvit bestämd efter särskild besiktning å marken enligt 8 kapitlet skiftesstadgan. Häri genom har såsom odlingsmark jämlikt 60 § af nyssnämnda stadga upptagits »all den skogs- och betesmark samt de kärr, mossar eller myrar, som till åker eller äng med fördel eller nytta kunna odlas och i öfrigt hafva sådant läge, att de, utan någon delägares verkliga lidande, kunna med den öfriga inrösningsjorden i skiftet ingå».

Visserligen kan meningen om hvad som enligt nyss angifna regel bör hänföras till odlingsmark förändras med tiden och med förändrade kommunikationsförhållanden med mera, så att vid ägostyckning kan förefinnas å ena sidan mer eller mindre afsevärda arealer, hvilka, i skifteshandlingarna upptagna såsom odlingsmark, kunna anses föga lämpliga såsom sådan och å andra sidan till odling tjänlig ehuru ej i skifteshandlingarna såsom odlingsmark upptagen jord. Men då laga skiftena uti ifrågavarande landsdelar blifvit utförda under jämförelsevis senare tider än inom riket i öfrigt, lärer med sannolikhet kunna an-

tagas, att den till odling tjänliga mark, som finnes inom ett hemmans område, i norra delarne af riket jämväl är i skifteshandlingarna upptagen såsom sådan mark.

Huruvida kommittén tänkt sig, att införande af begreppet inägojord uti lagen skulle vid ägostyckning föranleda någon rubbning uti det vid förut verkställt laga skifte gjorda urskiljande af inrösningsjord från afrösningsjord, kan icke af förslaget utrönas.

I verkligheten innebär kommitténs definition på inägojord, att den vid föregånget laga skifte bestämda gränsen emellan inrösningsjord och afrösningsjord skall rubbas vid ägostyckningar, som verkställas med ledning af förut upprättade skifteshandlingar och alltså vid nästan alla ägostyckningar i Norrland, så att ängar af mindre värde samt odlingsmark måste öfverföras eller förvandlas från inrösningsjord till afrösningsjord. Härför skulle emellertid i de flesta fall erfordras särskild besiktning å marken och i alla fall upprättande af en ny förrättningshandling, motsvarande ägobeskrifning vid skifte. Då en sådan ny förrättningsåtgärd ej allenast vore förenad med afsevärda kostnader utan äfven kunde förorsaka tvistigheter, ledande till uppskof i förrättingarna, synes föga antagligt, att kommittén velat med användandet af ordet inägojord nödvändiggöra någon ny förrättningsåtgärd.

Om således får antagas, att kommittén afsett, att gränsen emellan inrösningsjord och afrösningsjord skall vid ägostyckning bibehållas oförändrad enligt förut upprättade skifteshandlingar, och användt ordet inägojord endast för att enligt sin uppfattning tydligare framhålla, hvilka hemmanslotter vid ägostyckning skola tilldelas husbehofsskog, eller huru med odlingsmark skall förfaras eller dylikt, torde emellertid, enligt hvad af det föregående läser få anses framgå, införandet af begreppet inägojord vare sig i stället för eller med bibehållande af det häfdvunna begreppet inrösningsjord vara dels öfverflödigt och dels olämpligt såsom ledande till missförstånd och oreda vid lagens tillämpning.

3 §.

Då det skogsanslag, som skall tilldelas inrösningsjorden, är afsedt att brukas ej allenast till husbehof utan äfven till afsalu af skogsförnödenheter, synes den i kommitténs förslag till lag om förvärfsförbud förekommande benämningen *stödskog* äfven böra användas i ägostyckningslagen i stället för *husbehofsskog*.

Ordalydelsen af denna paragraf är för öfrigt synnerligen oklar och kan därför gifva anledning till olika tolkning. Redan själfva ordet skogsmark är obestämdt, då därmed kan afses skogbärande mark, till skogsbruk tjänlig mark eller all den mark, som ej räknas till inägor.

Äfven uttrycket »medelgod skogsmark» kan tydas på olika sätt. Från ren landtmäterisynpunkt torde därmed afses skogsmark af medelgrad, beräknad efter den hela skifteslaget vid laga skifte öfvergångna gradering utan afseende på skogstillgången, under det att uttrycket ur forstlig synpunkt torde innebära, att mera hänsyn bör tagas till den tillfälliga skogstillgången än till markens naturliga beskaffenhet. I den senare bemärkelsen varder gifvetvis begreppet »medelgod skogsmark» väsentligen olika, allt efter som större eller mindre område, till exempel helt landskap, socken, skifteslag eller hemman, tages i betraktande. Det synes antagligt, att kommittén tänkt sig »medelgod skogsmark» i denna bemärkelse, men huruvida urskiljandet af den skogsmark, som vid ägostyckning bör anses såsom medelgod, skall ske mera generellt inom de af kommittén föreslagna olika »zoner» eller genom särskild besiktning å marken af all hemmanets afrösningsjord, därom lämnar förslaget ingen upplysning.

Desslikes kommer bestämmandet af den mark, som skall anses såsom »för skogsbörd oduglig mark», säkerligen att föranleda skilda meningar och förorsaka besiktning å marken, då allmogen ännu på vissa ställen fortlefver i den genom afvittringarna uppkomna uppfattningen, att vissa mossar och myrar äro odugliga, ehuru de numera befunnits kunna genom en jämförelsevis obetydlig afdikning göras skogbärande.

Då kommittén föreslår, att skogsanslaget skall ökas, där skogsmarken är af sämre beskaffenhet, men icke att det skall minskas, om skogsmarken är bättre än medelgod, innebär detta tydligen en oegentlighet, som bör undanröjas.

Varder enligt kommitténs förslag i lag stadgadt, att skogsanslaget skall jämkas och förändras till storleken efter skogsmarkens beskaffenhet, kunna till följd däraf gränserna för ägovidderna åtminstone i skogsmarken sällan bestämmas före styckningen. Härigenom skulle emellertid det i 3 § i 1896 års lag omförmälda slag af ägostyckning eller sådan, som grundar sig på aftal, hvarigenom hemmansägare till annan upplåtelse viss till gränserna bestämd ägovidd att såsom hemmansdel ägas, i det närmaste omöjliggöras i de norrländska länen. Då detta säkerligen ej varit kommitténs mening, synes dess förslag om rörligt skogsanslag hafva bort föranleda förslag till sådan ändring af 3 § i 1896

års lag, att ägostyckning uti ifrågavarande landsdelar må blifva tillåten äfven där dylik upplåtelse afser jord, som allenast i fråga om inrösningsjorden är till gränserna bestämd.

Såvidt landtmästeristyrelsen rätt uppfattat kommitténs förslag, skulle ägostyckningar enligt detsamma komma att utföras på det sätt, att hemman, som skulle styckas, i allmänhet uppdelades i en eller flere besuttna jordbrukslotter, hvilka, om skogstillgång funnes, hvar och en förseddes med lika stort skogsanslag, oafsedt om hemmanet vore till mantalet större eller mindre eller de blifvande nya jordbrukslotterna komme att innehålla mer eller mindre inägor. Gifvetvis komme det under sådana förhållanden att vara mest förenligt med trävarubolagens intressen att vid ägostyckning, hvarigenom de ville från ett hemman afsöndra dess inägor, lägga dessa i endast en lott, eftersom i sådant fall endast ett skogsanslag af den i förslaget angifna storlek tarfvades. Om åter hemmanets inägor lades i två eller flere lotter, fordrades ju motsvarande antal lika stora skogsanslag. Med afseende härå kan det antagas, att flertalet af de ägostyckningar, för hvilka den nya lagstiftningen främst är afsedd, komme att utföras på sådant sätt, att hemmanet styckades i blott två lotter, bestående den ena af hemmanets inägor med tillhörande skogsanslag och den andra af hemmanets öfriga skogsmark. Men äfven om trävarubolagen befundes benägna att stycka sina hemman i det antal ägolotter, som påkallades af önskemålet att bilda så många besuttna jordbrukslotter, som förhållandena medgäfvé, är dock ej därmed gifvet, att erforderlig tillgång skulle finnas å köpare med tillräckligt kapital för inköpande af dylika, säkerligen ej synnerligen billiga hemmansdelar.

För den framtida utvecklingen af ifrågavarande landsdelar vore det emellertid enligt landtmästeristyrelsens åsikt fördelaktigare, om hemmanen styckades i så många jordbrukslotter med husbehofsskog som med ett förmånligt bruk af hemmanets inägor vore förenligt och på samma gång äfven utlades lotter utan skogsanslag till tomter för egna hem, industriella anläggningar eller dylika ändamål, med villkor dock att sistnämnda slags ägolotter ej utlades på sådant sätt eller till sådant antal, att hemmanets jordbruk däraf lede väsentlig skada.

Utan att inlåta sig på frågan, huruvida det af kommittén afsedda syftemål kan vinnas genom den i förslaget antagna grundsats, att hvarje jordbrukslott skall tilldelas stödskog, så att den med inägor och skogsmark komme att utgöra en besuttenhet, håller emellertid landtmästeristyrelsen före, att i fall denna grundsats varder genom lagstiftning fastslagen, de olägenheter, som enligt hvad här ofvan framhållits

skulle blifva en följd af kommitténs förslag, torde kunna i hufvudsak afhjälpas genom föreskrift, att skogsanslaget skall bestämmas till viss bråkdel af det vid förut verkställd skiftes- eller ägostyckningsförrättning bestämda uppskattningssinnehall af hemmanets afrösningsjord samt fördelas emellan jordbrukslotterna ungefärligen efter storleken af deras inägor. Skogsanslaget blefve härigenom till storleken bestämdt, och rörande dess beskaffenhet torde andra bestämmelser ej kunna meddelas, än att stödskogsområdet för hvarje lott så vidt möjligt skulle innehålla blandning af hemmanets bättre och sämre skogsmark.

Genom en sådan föreskrift vunnas äfven andra fördelar, bland hvilka må framhållas, att zonindelning för skogsanslagets bestämmande kunde uteslutas såsom öfverflödig, enär skogstilldelningen för olika socknar inom de olika länen redan vid afvittringarna lämpats efter skogsmarkens bördighet, åtminstone i den mån, som för föreliggande ändamål kan anses behöfligt; äfven blefve skogsanslaget jämnare fördeladt emellan de olika hemmanen och alla hemmanen träffades lika af lagens verkningar.

För utredning rörande storleken af det skogsanslag, som vid ägostyckning borde såsom stödskog tilldelas inägolotterna, har landtmästerstyrelsen med ledning af dess underdåniga berättelser för åren 1897—1904 rörande ägostyckningar utarbetat tvenne statistiska tabeller, som härjämte i underdånighet bifogas. (Tab. I och II.)

Häraf inhämtas bland annat:

att skattetalet eller mantalet å hvar och ett af de hemman, som under nämnda år undergått ägostyckning, i Norrland och Dalarne i medeltal utgjort 0,153 eller omkring $\frac{1}{7}$ mantal;

att arealen å hvarje styckadt hemman i medeltal uppgått till cirka 324 hektar;

att antalet lotter vid hvarje ägostyckning i medeltal varit 2,8 eller närmare 3; samt

att skattetalet och i synnerhet arealen varierat betydligt, under det att antalet lotter varierat obetydligt, om man bortser från Kopparbergs län.

Om från nyssnämnda ungefärliga medelareal för hvarje till 1904 års slut styckadt hemman uti Norrland och Dalarne afräknas förslagsvis 12 hektar för inrösningsjord och 2 hektar för impediment, skulle alltså hvarje sådant hemman hafva innehållit ungefärligen 310 hektar afrösningsjord.

För hvarje inägolott har kommittén föreslagit, efter medeltal för

alla zoner, 34 hektar såsom stödskog, och om lotternas antal vid hvarje ägostyckning antages till tre, däraf två komme att tilldelas inägor, skulle i medeltal 68 hektar eller närmare en fjärdedel af hemmanets afrösningsjord enligt förslaget följa inägorna.

Det synes dock ej behöfligt, åtminstone vidkommande hemman med stor areal afrösningsjord, att en så väsentlig del däraf med nödvändighet skall betraktas såsom stödskog. Då hemmanen, såväl i de norrländska länen som i Kopparbergs län, ofta hafva sin i regeln vidsträckta skogsmark förlagd uti så kallad hemskog och utskog, af hvilka den senare ej sällan utgör mer än hälften af ett hemmans afrösningsjord, medgifves tämligen allmänt, att ett dylikt hemman skulle kunna försälja utskogen och mer än hälften af hemskogen och ändå hafva skogsmark kvar, lämnande skogsförnödenheter ej allenast till nödigt husbehof utan äfven med sparsamhet och god skötsel till afsalu. Med stöd af denna uppfattning kan antagas, att en femtedel af ett hemmans afrösningsjord vore tillräcklig såsom stödskog.

För att åstadkomma jämförelse emellan ett förslag i sådan riktning och kommitténs förslag har landtmäteristyrelsen utarbetat en tabell, som i underdånighet bifogas. (Tab. III)

Denna tabell utvisar, att skogsanslaget, om det bestämdes till en femtedel af hemmanets afrösningsjord, blefve väsentligt större än enligt kommitténs förslag, hvilket såsom landtmäteristyrelsen ofvan antydt, skulle hafva till följd, att vid ägostyckning endast två lotter i allmänhet skulle uppkomma. Under antagande däremot att lottantalet fortfarande såsom hittills blefve ungefär tre, skulle skogsanslag af en femtedel af hemmanets afrösningsjord blifva större än enligt kommitténs förslag i Jämtlands och Västerbottens län, men något mindre i de öfriga länen. Tabellens siffror innebära äfven, att vid ägostyckning enligt kommitténs förslag å sådana hemman, hvilkas skattetal ej öfverstiger $\frac{1}{10}$ à $\frac{1}{12}$ mantal och vid hvilkas styckning det vore nödigt utlägga inägojorden i tre eller flere lotter, all eller största delen af hemmanets afrösningsjord måste tilldelas inrösningsjorden såsom husbehofsskog. Följden häraf blefve naturligen den, att sågverksbolagen ej hade någon anledning att föranstalta om styckning af sådana hemman.

Då numera jorddelningen i norra Sverige så fortgått, att där torde finnas flere hemman eller hemmansdelar med mindre än med större mantal än nyss nämnts, synes kommitténs förslag föga ägnadt att befordra vare sig det mål, som hufvudsakligen med förslaget afsetts, nämligen inägojordens återförvärfvande från bolagen genom ägostyck-

ning, eller den ekonomiska utvecklingen i allmänhet uti ifrågavarande landsdelar.

Landtmätestyrelsen anser på grund af det anförda, att om skogsanslaget till inägorna bestämmes till en femtedel af hemmanets afrösningsjord efter uppskattningsinnehåll räknadt enligt förut befintliga eller vid själfva ägostyckningen upprättade landtmäterihandlingar, det samma ej allenast kommer i en riktig proportion till hela hemmanets tillgång på afrösningsjord utan äfven i afseende å storleken blifver i allmänhet tillräckligt och mera lämpligt än efter kommitténs förslag.

Styrelsen tillåter sig att erinra, hurusom inom kommittén föga enighet kunnat åstadkommas beträffande skogsanslagets storlek, då två af reservanterna anse det af kommittén föreslagna anslag för högt, två andra reservanter hålla före att skogsanslag bör tilldelas inägolott antingen med full äganderätt eller blott under nyttjanderätt, en reservant anser lämpligast, att skogsanslaget följer inägolott endast med servitutsrätt för all framtid till bränsle och husbehovsvirke, samt en reservant slutligen finner kommitténs förslag till fastställande af arealen å husbehovsskogsmarken icke lämpligt och de af kommittén föreslagna arealer för höga.

För hemman med jämförelsevis mindre tillgång på afrösningsjord torde anslaget böra bestämmas något högre, exempelvis till $\frac{1}{3}$, och för hemman med ringa skogstillgång torde särskilda föreskrifter ej tarivas, då deras styckning för skogsbruksändamål sällan torde förekomma och förhållandena vid styckning af småhemman i hvarje fall lära nöjaktigt kunna ordnas med tillämpning af för styckning af större hemman gifna regler.

Vidkommande storleken af skogsanslaget för hvarje inägolott är gifvet, att detsamma måste minskas efter som antalet af inägolotterna ökas, men detta är en naturlig följd af hvad styrelsen förut anfört därom, att hemmans inägor böra styckas i så många lotter, som med ett förmånligt jordbruk är förenligt.

Till följd af att skogstilldelningen vid afvittringarna skett efter mantal har i folkmedvetandet uppkommit den uppfattning, att arealen å skogsmarken till ett hemman skall stå i visst förhållande till inägornas storlek, och det torde af allmogen ej ifrågasättas, att skogsanslaget skall vara lika stort till små inägor som till stora, på sätt kommittén föreslagit.

I afseende på fördelningen af skogsanslaget emellan inägolotterna anser landtmätestyrelsen därför, att i lagen bör stadgas, att stödsbogen i allmänhet skall fördelas i ungefärligt förhållande till inrösningsjordens

uppskattade storlek, men att undantag härifrån må göras beträffande dels lotter till tomter för egna hem, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, hvilka antingen icke skola erhålla något skogsanslag alls eller ock bekomma något mindre sådant, allt efter som vid förrettningen pröfvas lämpligast, dels ock ängs- eller odlingslägenheter, hvilka i afseende å läge eller beskaffenhet anses vara af mindre värde och hvilka därför böra läggas till den ägolott, inom hvars gränser de vid styckningen falla, och således icke erhålla något skogsanslag.

Beträffande skogsanslag åt ägolotter, som uppkomma vid sådan ägostyckning, som åsyftas i 3 § af gällande ägostyckningslag, håller landtmäneristyrelsen före, att någon afsevärd olägenhet ej skulle blifva följd, om det medgäfves delägarne att, där de därom vore ense, själfva bestämma, huru stödskogsanslaget skulle emellan lotterna fördelas.

För att förebygga att trävarubolag skulle kunna genom ägostyckning å hemmansdel, som utbrutits vid förut verkställd ägostyckning, söka åtkomma större delen af den skogsmark, som vid den äldre ägostyckningen tilldelats inägolott såsom stödskog, torde böra stadgas, att sådan stödskog skall vid senare ägostyckning i sin helhet betraktas såsom stödskog.

4 §.

— — — — —
 Då enligt kommitténs förslag jordägares rätt att efter godtfinnande stycka sina ägor blifver i väsentlig grad inskränkt samt ägostyckningar i de norrländska länen därför komme att till sin natur närma sig hemmansklyfningar, torde det blifva nödigt att vissa föreskrifter i fråga om skiftesläggningen varda i lagen meddelade.

I detta afseende synes det styrelsen böra stadgas, att gränserna för särskilda inägolotters stödskog skola så bestämmas, att stödskogsområdet så vidt möjligt kommer att innehålla blandning af hemmans bättre och sämre skogsmark, nödigt bete och husbehofsskog äfvensom den för odling tjänliga mark, som kan med hemmanslotten lämpligen förenas, oberoende af om sådan odlingsmark vid förut verkställd delning upptagits såsom inrösningsjord eller afrösningsjord.

Om dylika bestämmelser varda i lagen meddelade, synas såväl föreskriften i förslaget 4 § som dess särskilda stadganden angående servitutsförpliktelser, som skola läggas å vid ägostyckning uppkommande skogslotter, blifva öfverflödiga.

3, 5 och 6 §§.

I dessa paragrafer meddelas bestämmelser angående bildandet i vissa fall af servitut för rätt till bete eller skogsfång samt sättet för sådana servituts aflösning.

Häremot anser sig landtmäteristyrelsen böra göra följande erinringar.

Den allmänna meningen i riket har under senare tider gått i riktning mot upphäfvande af skogsservitut och ingalunda mot tillskapandet af nya sådana.

Samma tendens har gjort sig gällande hos befolkningen i Norrland och Dalarne, där vid laga skiften en mängd lägenhetsägare med servitutsrätt till mulbete och skogsfång med ägare till de servitutsbelastade hemmanen, bolag såväl som bönder, öfverenskommit om utbyte af dylika servitutsrättigheter mot skogsmark med full äganderätt, och detta oaktadt omfånget af skogsmarken oftast tilltagits jämförelsevis ringa.

Föreskrifterna såväl i 3 § om bestämmande af servitut för rätt till skogsfång samt tiden för upphörande af dylik servitutsrätt som i 6 § rörande betesservituts aflösning genom särskild landtmäteriförrättning äro så vidlyftiga och komma uppenbarligen vid deras tillämpning att föranleda så stora kostnader, att lagens användning därigenom varder afsevärdt förhindrad.

Stadgandena, att aftal om upphörande af rätt till skogsfång före den bestämda tiden skall vara utan verkan och aftal, hvarigenom fastställd rätt till bete upphäfves, ej må med laga verkan ingås, förrän 50 år förflutit, efter det ägostyckningen ägt rum och fastigheterna erhållit olika ägare, innebära allt för stort ingrepp i medborgares frihet att ingå aftal och synas dessutom opraktiska. Detsamma torde kunna sägas om bestämmelsen i 6 § angående betesservituts värdering till tjugu gånger det belopp, hvartill det efter 50 år kan uppskattas.

Med det afsevärda anslag af stödskog, kommittén föreslagit, och i synnerhet om stödskogsområde utlägges på sätt landtmäteristyrelsen ofvan antydt, blifver gifvetvis behovet af de af kommittén tilltänkta servitut betydligt mindre än förut, så att det endast i högst få fall skulle kunna anses verkliga föreligga. Då i dylika undantagsfall den i 10 § af gällande ägostyckningslag medgifna rätt att lägga besvär eller last till förmån för viss hemmanslott å annan torde kunna komma till användning, anser landtmäteristyrelsen obehöfligt, att uti ifrågasvarande lagstiftning införes rätt till bildande af servitut.

7 §.

Äfven föreskriften att inägojorden, husbehofsskogen och odlingsmarken böra läggas i ett sammanhang synes öfverflödig, då i 8 § af gällande ägostyckningslag stadgas, att skiftena skola göras reguljära samt både sakägare och landtmätare i allmänhet söka, när så ske kan, tilldela hvarje ägolott endast ett skifte eller så få skiften som möjligt.

Rörande skiftesantalet anser landtmäteristyrelsen, att bestämmelserna i gällande skiftesförfattningar om utläggandet af så få skiften som möjligt hufvudsakligen torde hafva förestafvats af hänsyn till inrösningsjordens bruk och att med hänsyn särskildt till skogsbrukets nutida utveckling utläggandet af ett eller annat skogsskifte mer än förr varit vanligt ej bör förhindras, där det pröfvas lämpligt.

Styrelsen har därför intet vidare att erinra mot kommitténs förslag härom, än att någon begränsning rörande skiftesantalet dock synes böra göras. Rätt till utläggande af större antal skiften vid ägostyckning än vid hemmansklyfning i Norrland anser styrelsen ej behöfvas.

8 §.

Mot stadgandet, att landtmätaren vid ägostyckning skall biträdas af gode män, har landtmäteristyrelsen intet att erinra. Dock synes styrelsen ej behöfligt, att genom sådant biträde betydligt fördyra ägostyckning, som erfordras uteslutande för bildande af egna hem, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, där ej särskilda omständigheter påkalla gode mäns närvaro.

Förslaget, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande må förordna lämplig person att i afseende å förrättningen bevaka talan till betryggande af lagens rätta tillämpning, kan landtmäteristyrelsen ej finna af behofvet påkalladt. Det egentliga motivet till detta förslag angifver kommittén (sid. 121) sålunda:

»En följd af det ökade beaktande, som vid ägostyckning måste ägnas åt det allmännas intresse, blir tydligen, att man måste sörja för att detta intresse i högre grad än nu i allmänhet äger rum, representeras vid förrättningen. Då ett sågverksbolag, som vill verkställa ägostyckning, i allmänhet är berättigadt att få till förrättningen förordnad den landtmätare, som af bolaget föreslås, samt dylikt förordnande i regel innebär en ekonomisk fördel för landtmätaren, är det knappast lämpligt att låta landtmätaren vara den ende, som i första hand har

att gent emot bolaget bevaka det lagens, säkerligen för bolaget ofta ganska besvärande fordringar varda behörigen iakttagna.»

Något fall, då landtmätare till trävarubolags fördel olagligen utfört förrättning, torde icke allvarligen hafva påståtts än mindre visats, och om någon gång antydan därom framkommit vare sig från bonde- eller bolagshåll, har sådant säkerligen berott mera på inbillning än på verkliga fakta.

Väl har kommittén ej uttalat något klander emot landtmätarne i denna riktning, utan motiverar det ifrågasatta ombudets tillsättande såsom ett välbehöfligt stöd för landtmätarne i deras osäkra ställning. I själfva verket innebär dock förslaget i denna del ett oförtjänt mistroende emot både landtmätar- och domarkåren.

För öfrigt synes kommittén hafva förbisett, att landtmätaren ej står ensam i första hand såsom väktare af lagens fordringar i socialt hänseende, då han enligt kommitténs eget förslag skall biträdas af gode män.

Den befogenhet, som skulle tillkomma af kommittén föreslaget allmänt ombud vid förrättningen, skulle enligt kommitténs motiv (sid. 135) bestå uti »att vid förrättningen och i den mån förordnandet därtill gifver rättighet, hos ägodelningsrätt eller högre instans, yrka, att den ifrågasatta ägostyckningen såsom icke öfverensstämmande med lagens af allmänt intresse uppställda grundsatser icke måtte få äga rum».

Kommittén har ej uppgifvit, hvem den tänkt sig såsom lämplig till allmänt ombud, men en reservant föreslår (sid. 407) jägmästare, kronofogde och länsman samt kommunalnämndens och kommunalstämman ordförande. Samma reservant synes (sid. 406) hafva hyst farhågor, att allmänt ombuds närvaro vid ägostyckningar i många fall skulle föröka förrättningskostnaderna, då ombudets ersättning ej komme att af allmänna medel ersättas. Denna farhåga, som landtmäteristyrelsen till fullo delar, torde hafva föranlett reservantens förslag, att såsom allmänna ombud kunde fungera vissa personer med tjänstebefattning eller förtroendeuppdrag i orten, hvilka antagligen förmodats komma att utan ersättning föra det allmännas talan vid ägostyckning. Att förslagsställaren själf ej väntat sig stor effektivitet af detta förslag synes framgå af hans yttrande i sammanhang därmed (sid. 406): »Blotta tillvaron af en sådan rätt skulle nog hafva sin betydelse för författningens rätta tillämpning.»

Då det emellertid ej kan förutsättas, att nämnda personer skola besitta vare sig förmåga att formellt eller tekniskt bedöma förrättningarna eller intresse att utan ersättning för egna kostnader ägna

uppmärksamhet åt ägostyckningar i orten, måste betydelsen af dylika ombuds närvaro i de flesta fall varda illusorisk.

Hittills har kontroll öfver att ägostyckning blifvit lagligt verkställd utöfvats endast af ägodelningsrättens ordförande vid ägostycknings fastställande. Enligt landtmäteristyrelsens mening lärer väl endast i undantagsfall förrättningar, som pröfvats vara lagliga och därför fastställt, befunnits stridande mot den sociala andemeningen i den lag, enligt hvilken de blifvit utförda, och gode människens obligatoriska närvaro synes styrelsen innebära ett ytterligare steg i syfte att tillse, det lagens af allmänt intresse uppställda grundsatser ej varda under förrättningen tillbakasatta. Varder dessutom stadgadt, att fastställelse af ägostyckningar uti ifrågavarande landsdelar skall meddelas af ägodelningsrätt, torde därmed blifva tillräckligen sörjdt för att lagen icke varder tillämpad i strid mot dess sociala andemening.

Ett dylikt stadgande påkallas dock än mera af behovet, att ägostyckningar enligt föreliggande förslag, hvilka blifva mera invecklade än enligt nu gällande lag, blifva underkastade granskning i tekniskt afseende. Detta behof kan tillgodoses, om föreskrift meddelas, att ägostyckning skall prövas och fastställas af ägodelningsrätt, enär ägodelningsrätt jämlikt 130 § skiftesstadgan har befogenhet tillkalla sakkunnig till rättens biträde, där ordföranden så nödigt finner.

Landtmäteristyrelsen håller dock före, att ägostyckningar, utslutande tillkomna för bildande af egna hem, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, hvilka fortfarande komme att utföras enligt 1896 års ägostyckningslag, borde för besparing af tid och kostnader undergå pröfning och fastställelse på sätt i 19 § af nämnda lag är stadgadt.

Föreskrift angående innehållet af förrättningsprotokollet med tillhörande beskrifning och karta, anser landtmäteristyrelsen ej tarvas, då stadgande härom inbegripes i 4 § af 1896 års ägostyckningslag.

9 §.

Den pröfningsrätt i fråga om tillstånd till ägostyckning, som genom lagen om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning af den 16 juni 1905 öfverlämnats åt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, bör enligt landtmäteristyrelsens mening upphöra med en ny ägostyckningslags trädande i kraft. Därefter bör det stå hvar och en fritt att utan omgång på ansökan få förordnande utfärdadt till ägostycknings verkställande såsom före den nu gällande provisoriska lagens tillkomst. Att för de i denna paragraf åsyftade ägostyckningar uppställa strängare

fordringar än för ägostyckningar i allmänhet i mellersta och södra delarne af riket, hvarigenom tidsutdräkt och kostnader skulle ökas, synes så mycket mindre lämpligt, som just för ägostyckningar af ifrågasvarande art skyndsamhet och ringa kostnader ofta äro mer af nöden än vid ägostyckningar för jordbruksändamål. Kommitténs farhåga, (sid. 136), att en fullständigt fri ägostyckningsrätt i sådana fall lätteligen skulle kunna missbrukas, kan landtmäteristyrelsen ingalunda dela, då ägostyckningar, utförda i strid med lagens stadganden och andemening, ej kunna vinna fastställelse och sålunda ej komma att lända till efterrättelse.

Gifvetvis komma ägostyckningar, som skola verkställas i enlighet med kommitténs förslag eller en lagstiftning i samma riktning som detta, att kräfvat mera arbete af landtmätaren än som erfordras för verkställande af ägostyckningar enligt nu gällande lag. Och då landtmätarne icke åtnjuta lön af staten, böra dessa ökade arbeten naturligen godtgöras landtmätarne genom förhöjdt landtmäteriarfvode. Då de ökade göromålen komma att bestå i besiktning å marken för stödskogens beräkning och fördelning emellan lotterna samt för utrönande af betes- och husbehofstillgången inom hemmanet, samt dylika besiktningar äro jämförliga med de besiktningar, som vid laga skifte erfordras för upprättande af likvider i fråga om ersättning för odling, häfd och ståndskog med mera, för hvilka besiktningar arfvode utgår till landtmätaren efter dagberäkning, synas landtmätarne för besiktningar af berörda slag vid ägostyckningar böra äga rätt till arfvode efter enahanda beräkningsgrund. Med hänsyn till lydelsen af 17 § 1 momentet i Eders Kungl. Maj:ts förnyade nådiga taxa på arfvode för landtmäteriförrättningar den 10 juni 1881 torde någon ny bestämmelse angående arfvode efter dagberäkning för ifrågasvarande besiktningar vid ägostyckningar icke behöfva i samma taxa meddelas.

I öfverensstämmelse med den uppfattning, landtmäteristyrelsen häröfvan uttryckt, anser styrelsen att, i fall en lag om ägostyckning i Norrland af den hufvudsakliga innebörd, norrlandskommittén föreslagit, af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen pröfvas vara för den ekonomiska utvecklingen i Norrland nyttig, densamma bör gifvas ungefärligen följande ordalydelse:

*Förslag till***Lag,**

*innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Väster-
norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.*

1 §.

Ägostyckning enligt denna lag må verkställas äfven, där ägare af sådant hemman, som i 2 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 omförmäles, till annan upplåtit jord att såsom hemmansdel ägas, hvilken allenast beträffande inrösningsjorden är till gränserna bestämd.

2 §.

Vid förrättningen skall landtmätaren biträdas af gode män; dock att vid ägostyckning, som påkallas uteslutande för bildande af egna-hemssamhällen, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, gode mäns biträde erfordras endast, därest sakägare sådant påyrkar eller landtmätaren finner det nödigt.

3 §.

Vid ägostyckning å hemman, hvartill hör inrösningsjord af sådan beskaffenhet och omfattning, att jordbruk anses kunna därå med framgång bedrifvas, må hemmanets inrösningsjord ej läggas till särskilda lotter på sådant sätt, att hemmanets jordbruk därigenom lider väsentlig skada, och skall förty inrösningsjorden så fördelas, att vid ägostyckningen uppkomma så många hemmanslotter som möjligt, hvilka lämpa sig för själfständigt jordbruk; hemmanets ägare dock obetaget att få lotter utlagda äfven till tomter för egna hem, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, där sådant kan ske utan väsentlig skada för hemmanets jordbruk.

4 §.

Mom. 1. Vid ägostyckning, som ej påkallas uteslutande för bildande af egnahemssamhällen, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, skall, där till hemmanet hörer jämte inrösningsjord af den i 3 § omförmälda beskaffenhet och omfattning äfven afrösningsjord, en femtedel däraf, beräknad efter uppskattningssinnehall enligt vid förrättningen eller äldre ägoskifte upprättad beskrifning, såsom stödskog tilldelas de hemmanslotter, hvilka vid förrättningen utläggas till själfständiga jordbruk.

Mom. 2. Öfverstiger afrösningsjordens areal till hemman, som skall styckas, icke 50 hektar, skall en tredjedel, och om samma areal ej öfverstiger 20 hektar, hälften, likaledes efter uppskattningsinnehåll, beräknas såsom stödskog.

Mom. 3. Vid ägostyckning å hemmansdel, som vid förut verkställd ägostyckning tilldelats stödskog, skall all till hemmansdelen hörande afrösningsjord betraktas såsom stödskog.

5 §.

Mom. 1. Stödskog skall emellan de hemmanslotter, hvilka vid ägostyckning utläggas till själfständiga jordbruk, fördelas i ungefärligt förhållande till uppskattningsinnehållet af dessa lotters inrösningsjord.

Mom. 2. Där särskilda förhållanden därtill föranleda eller vederbörande sakägare därom åsämjas, må den till stödskog afsedda mark fördelas på annat sätt än i mom. 1 stadgas, och må förty äfven lotter, utlagda till tomter för egna hem, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, kunna erhålla del i sagda mark efter den grund, som vid förrättningen pröfvas lämplig.

Mom. 3. Ängs- eller odlingslägenheter af mindre värde, belägna inom den del af hemmanets afrösningsjord, som ej afsättes såsom stödskog, må ej tilldelas stödskog.

6 §.

Mom. 1. Stödskogsområdet för hvarje lott skall utläggas så, att detsamma såvidt möjligt kommer att innehålla blandning af hemmanets bättre och sämre skogsmark, nödigt bete och husbehofsskog äfvensom den för odling tjänliga, i ägobeskrifning såsom inrösningsjord eller afrösningsjord upptagna mark, som kan med hemmanslotten lämpligen förenas.

Mom. 2. Ängs- och odlingslägenheter, som i anseende till läge eller beskaffenhet anses vara af mindre värde, skola till beredande af reguljära skiften tilldelas den hemmanslott, inom hvilkens gränser de äro belägna.

7 §.

Ej må till någon hemmanslott läggas flere än tre skiften i annan händelse, än där sådant finnes erforderligt för iakttagande af bestämmelserna i 6 § 1 mom.; dock må skiftenas antal ej öfverstiga det, som enligt 87 § skiftesstadgan högst tillåtes, utan så är, att till hemmanet hör större antal skiften, i hvilket fall till hvarje hemmanslott må läggas lika många skiften, som tillhöra hemmanet.

8 §.

Därest klande emot ägostyckning ej inom föreskrifven tid anmälts, skall landtmätaren ofördröjligen för pröfning och fastställelse insända karta och handlingar till ägodelningsrättens ordförande, som har att, därest förrättningen verkställts uteslutande för bildande af egnahems-samhällen, industriell anläggning eller annat dylikt ändamål, samt anledning ej föregår till annat, än att förrättningen är lagligen beskaffad, fastställas densamma och därom teckna bevis på kartan, men eljest hänskjuta frågan till ägodelningsrätten.

9 §.

I de hänseenden, hvarom i denna lag ej meddelas särskilda föreskrifter, skall lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 äga tillämpning.

Denna lag träder genast i kraft, dock skola ägostyckningsförrättningar, med afseende på hvilka förordnanden för landtmätare redan utfärdats, i enlighet med hitintills gällande lag verkställas.

Förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

*Jord-
afsöndring.*

I motiven till detta lagförslag (sid. 190) yttrar kommittén bland annat:

»De af kommittén föreslagna ägostyckningsbestämmelserna utesluta, såsom förut framhållits, icke fullständigt möjligheten att från ett hemman afskilja de fast inägorna. I Norrland utgör nämligen i regel inägojorden på ett hemman långt ifrån femtedelen af dess sammanlagda ägovidd, och det finnes sålunda intet hinder för att under jordafsöndringens form från skogsmarken afskilja allenast den odlade marken. Det har på flera håll visat sig, att detta förfarande tillämpats af sågverksbolag, som velat befria sig från den för dem ofta förlustbringande förvaltningen af jordbruksjorden, och denna metod kommer helt visst, då försäljning af inägojord skall äga rum, att i betydligt större omfattning användas i samma mån, som man förhindrar att genom ägostyckning utföra i ägavarande uppdelning af ett hemmans område.»

Det i dessa motiv antydda förfarande vid inägors afskiljande från skogsmark torde före tillkomsten af lagen om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning den 16 juni 1905 hafva hört till undantagen, men numera torde dylikt förfarande kunna antagas ej blifva sällsynt.

Öfverlämnande till Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning, huruvida det må anses vara för det norrländska jordbruket nödigt eller nyttigt och icke förorsaka olägenhet för industrien eller egnahemsrörelsen att genom lag inskränka afsöndringsrätten i Norrland utöfver hvad för öfriga delar af riket gäller, får landtmästeristyrelsen emot förslaget göra följande erinringar.

Kommittén har (sid. 192), emedan ett hemmans åkerareal är växlande allt efter odlingens fram- eller tillbakagång, sökt utreda hvad som skall förstås med hemmanets »hela åkerareal».

Denna utredning är emellertid icke fullständig, då upplysning icke lämnas, huru arealen å de särskilda i förslaget omnämnda ägoslagen skall beräknas. Landtmästeristyrelsen anser dock klarhet härutinnan vara alldeles nödvändig, äfven om, såsom kommittén (sid. 192 och 193) antyder, ifrågasatta inskränkningar i afsöndringsrätten kunna anses endast tillfälliga och möjligen i en icke alltför aflägsen framtid komma att åter borttagas såsom öfverflödiga. Eljest kommer nämligen den olika tolkning, som måste blifva en följd af antydda otydlighet säkerligen att medföra olika förfarande i särskilda delar af ifrågavarande län.

Då laga skifte nyss öfvergått ett skifteslag, angifva skifteshandlingarna tillförlitligt de olika ägoslagens areal, men sedermera förändras denna, vanligen genom nyodlingar, undantagsvis genom öfvergiftande af förut upptagna åkrar. Därför är det i vårt land endast i få fall som utan uppmätning af marken till exempel den åkerareal, som verkligen finnes å ett hemman, exakt kan uppgifvas.

De flesta kulturländer hafva ej kunnat nöja sig med den tillfälliga kartläggning, som utförts för jordens skiftande, utan infört fullständiga kartverk med hufvudsaklig uppgift att på statens bekostnad för ekonomiska behof i stor skala vetenskapligt uppmäta landet och sedermera allt framgent hålla de upprättade kartorna å jour med de ständigt inträffande förändringarna å marken. I Sverige torde något liknande hafva kunnat komma till utförande genom det förut så kallade ekonomiska kartverket, men genom vidriga förhållanden har detsamma uppgift uteslutande blifvit att genom transporter och tillfällig komplettering af landtmäterikartor författa kartor i liten skala, lämpade uteslutande för militära ändamål. Den fortgående utvecklingen på en mängd områden kommer dock säkerligen att, kanske fortare än nu kan förutses, framtvinga inrättandet af ett verkligt ekonomiskt kartverk äfven

i vårt land. Tillsvidare är man emellertid, såsom ofvan blifvit antydt, vid beräkning af hemmans areal eller af dess olika ägoslag hänvisad till befintliga skiftshandlingar, därest direkt uppmätning af marken ej sker.

Tydes kommitténs föreslagna stadgande efter ordalydelsen, skulle uppmätning för hvarje afsöndring af hemmanets tomt, åker och äng nödvändiggöras. Men då sådan mätning blefve så kostsam, att afsöndring för egna hem och dylika ändamål därigenom så godt som omöjliggjordes, torde få noteras, att kommittén icke afsett att nymätning i och för jordafsöndring skall äga rum. Det kan därför ej förutsättas annat, än att kommittén tänkt sig att hemmanets arealer af olika ägoslag i allmänhet skola angifvas enligt förut befintliga handlingar.

Landtmästerisen anser äfven, att detta är det enda praktiskt lämpliga sättet för samma arealers angifvande.

Visserligen är det gifvet, såsom styrelsen ofvan framhållit, att hemmanets arealer af olika ägoslag efter befintliga skifteshandlingars upprättande kan afva undergått förändring, men det härvid ömtåligaste ägoslaget, åker, har i de allra flesta fall undergått ökning. Beräknas hemmanets åkerareal enligt förut upprättade skifteshandlingar, blifver alltså denna i allmänhet beräknad till lägre belopp än den i verkligheten utgör på marken, men detta förhållande kan ingalunda anses vara till skada för den idé, som legat till grund för kommitténs förslag utan tvärto, då afsöndring af åker därigenom komme att äga rum i något mindre omfattning än en femtedel af hemmanets verkliga åkerareal. Om vederbörande jordägare ej nöjde sig med att hemmanets åkerareal beräknas enligt skifteshandlingar, utan med instrument öfver ny uppmätning visade hemmanets verkliga åkerareal, vore naturligen afsöndring af en femtedel af sistnämnda areal tillåten.

Enligt de af kommittén föreslagna ordalag i 20 § 1 mom. torde vid pröfning af ändringsärende tarvas, utom karta öfver den till afsöndring afsedda lägenheten jämte bevis om dess såväl som stamhemmanets hela areal, tillika bevis om arealen dels af hemmanets åker dels af dess tomt och äng.

Åkers areal kan lämpligast bestämmas, på sätt styrelsen ofvan angifvit.

Att bestämma arealen af tomt och äng genom nymätning på marken kan ej ens ifrågasättas, då detta uppenbarligen blefve allt för kostsamt för ändamålet, och att bestämma samma areal enligt skifteshandlingarna komme äfven i en ångad fall att medföra kostnader, ägnade att förhindra afsöndringar tillkomst.

Enligt af landtmästeristyrelsen meddelade cirkulär och formulär för skiftesbeskrifningar äro ägoslagen upptagna i tre hufvudkolumner: för inrösningsjord, afrösningsjord och impediment. Inrösningsjorden upptages i tre underkolumner, en för tomter, åker och dylikt, en för äng och en för odlingsmark. Vid en mängd förrättningar, isynnerhet skiften af äldre datum samt efter laga skiftena verkställda hemmansklyfningar har dock nämnda formulär ej kommit till användning, i det att ägora uppdelats endast uti berörda tre hufvudslag. I kolumnen för inrösningsjord äro uti dylika beskrifningar, som ofta äro af betydande omfattning, de olika ägoslagen af tomt, åker och äng blandade om hvarandra. Att med ledning af dylika beskrifningar urskilja tomt och äng komme att kräfva ett jämförelsevis drygt arbete. Äfven i de fall, då ofvannämnda formulär blifvit noga följdt, förekomma åtminstone tomt och åker blandade om hvarandra i samma kolumn, och endast dessa ägoslags urskiljande från hvarandra tarfvade ett ej oan-senligt arbete.

Inrösningsjordens areal finnes i de flesta fall angifven i skifteshandlingar och är äfven i de flesta fall lika konstant som hela hemmanets areal, emedan nyodlingar efter laga skiften i regeln skett å den såsom odlingsmark i skifteshandlingarna upptagna inrösningsjord. Ett hemmans inrösningsjord kan därför någon tid, efter det hemmanet undergått laga skifte, sägas bestå af endast tomt, åker och äng. Hemmanets »tomt, åker och äng» innehåller sålunda i många fall samma areal som hemmanets »inrösningsjord».

Landtmästeristyrelsen måste af dessa skäl äfven vidkommande nu nu ifrågavarande lagförslag hemställa om användning af den i skiftesförfattningarna förekommande benämningen inrösningsjord, innefattande tomt, åker, äng och odlingsmark.

Vid afsöndring från genom ägostyckning uppkomna hemmansdelar måste, enär de olika ägoslagen i beskrifning öfver ägostyckning icke särskiljas, hemmanets arealer af åker eller inrösningsjord utrönas genom en af sakkunnig person verkställd jämförelse mellan skiftes- och ägostyckningskartor med handlingar, hvarvid äfven i vissa fall uppmätning af hemmanets åker nödvändiggöres.

Sedan lång tid tillbaka har den regel gällt, att ägomätningar och delningar skola utföras af landtmätare eller personer, för hvilka staten stadgat viss kompetens äfvensom ansvar och kontroll samt redovisningsskyldighet.

Ju mer jord arcelleringen fortskrider, desto strängare fordringar i nyssnämnda hänsyn enden synas böra uppställas.

Hvad angår den jorddelning, som sker genom afsöndring, innehöll redan Eders ungl. Maj:ts nådiga förordning angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning samt afsöndring med mera af den 19 december 1827 de bestämmande, att »lägenhet, som från hemman afsöndrades, skulle till sina gränser nog bestämmas». Uti Eders Kungl. Maj:ts fönyade nådiga förordning angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881 föreskrefs, att afhandling rörande jordafsöndring skulle »innehålla noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser»; och i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och ordafsöndring den 27 juni 1896 skärptes denna bestämmande i så måtto, att sådan afhandling skall »innehålla så noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser, att någon osäkerhet därom ej kan uppstå».

Fordringarna på noggrannhet vid bestämmande af gränserna för jordafsöndring hafva således visserligen i författningarna alltjämt ökats, men i verkligheten har däremot allt större och större slapphet i berörda hänseende blivit rådande.

Enligt 1896 års lag åligger det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, »där st. afhandlingen såväl med hänsyn till afsöndringens storlek som också i öfriga afseenden är med denna lag öfverensstämmande, meddela fastställelse å afsöndringen». Vid pröfning af afsöndringsärenden har således Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande särskildt att tillse, att upplåtelsehandlingen innehåller »så noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser, att någon osäkerhet därom ej kan uppstå». Det ligger i sakens natur, att en köpeafhandling endast i unda tagsfall kan innehålla så fullständig beskrifning på lägenhetens gränser, som i lagen stadgats, och ej heller kan påräknas, att öfriga handlingar, som vid ansökan om fastställelse å jordafsöndring möjligen ingifvas till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, i allmänhet skola innehålla alla för ärendets pröfning erforderliga upplysningar. Detta insågs af mågen vid tillkomsten af 1896 års lag och därför ifrågasattes, att föreskrift i lagen borde meddelas, att afhandling rörande jordafsöndring skulle, då ansökan om fastställelse gjordes, åtföljas af utaf landtmätare utprättad karta med beskrifning eller arealbevis. Af kostnadshänsyn blif emellertid sådan föreskrift icke i lagen intagen, utan man sökte på omvägar vinna den sakkunniga utredning, som för pröfning af jordafsöndring är nödig. Sålunda stadgades i 1896 års lag likasom i 1864 och 1881 års förordningar, att yttrande af landtmätare

kunde, där så nödigt funnes, inhäntas, hvarjämte Eders Kungl. Maj:ts samtidigt i nädigt cirkulär förordnade, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen skulle, där vid pröfning af ärende rörande fastställelse af jordafsöndring så erfordrades, å ämbetets vägnar infordra upplysningar från annan ämbetsmyndighet, som det i följd däraf åläge att sådan utan lösen tillhandahålla.

Såsom var att förutse, har saknaden i 1896 års lag af föreskrift därom, att af kompetent person upprättad karta med beskrifning öfver afsöndrad lägenhet skulle fogas vid ansökan om fastställelse af jordafsöndring, föranledt en vacklande praxis i fråga om lagens tillämpning, hvarigenom osäkerheten i jordafsöndringsförfarandet ökats. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva sålunda vid införskaffande af de upplysningar, som utöfver ansökningshandlingarnas innehåll funnits erforderliga för pröfning af jordafsöndringsärenden, begagnat väsentligt olika tillvägagångssätt.

I några län hafva Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i regel låtit infordra vederbörande förste landtmätares yttrande rörande jordafsöndringsärenden, enär förste landtmätarne ansetts kunna hänföras till sådan »annan ämbetsmyndighet», som det åläge att yttrande till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utan lösen afgifva. Härigenom hafva vissa förste landtmätare blifvit så öfverhopade med utredningar rörande jordafsöndringar, att då de ej kunnat allt för mycket åsidosätta öfriga tjänstegöromål, dylika utredningar ej kunnat afgifvas med erforderlig skyndsamhet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva därför i många fall, som varit brådskande, måst genom annan än förste landtmätaren skaffa sig behöfliga upplysningar.

I andra län hafva Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fordrat, att sökandena själfva skolat vid ansökningsfoga af landtmätare i afsöndringsorten upprättad karta med arealbevis öfver afsöndringen.

Men i vissa län hafva Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke fordrat vare sig yttrande af förste landtmätaren eller karta af landtmätare, utan meddelat fastställelse å afsöndringar, ehuru ansökningsdärom antingen ej åtföljts af karta eller ock åtföljts af karta, som blifvit upprättad exempelvis af landtbruksingenjör, kronofogde, länsman, häradsskrifvare, officer, underofficer, landtmäteriauskultant, landtmäterielev, skogvaktare, hemmansägare eller annan icke sakkunnig person.

Då, såsom ofvan nämnts, gränserna för en afsöndrad lägenhet endast i undantagsfall kunna så noggrant i upplåtelsehandlingen angifvas, »att någon osäkerhet därom ej kan uppstå», och ett så nog-

grant bestämman af gränserna, som lagen fordrar, ingalunda kan ernås genom karto eller intyg af personer, som sakna kompetens att upprätta en landt återikarta, torde en afsevärd del af de tusentals efter år 1896 gjorda afsöndringar hafva blifvit fastställda, utan att gränserna omkring lägenheterna varit erforderligen bestämda.

Kartor öfver afsöndrade lägenheter, vid hvilkas upprättande sakkunnigt biträde ej anlitats, äro därför ofta felaktiga i flere afseenden. De vanligaste fele äro mättnings- och arealuträkningsfel till följd af bristande sakkunskap och dåliga instrument. I de flesta fall nöja sig icke-sakkunniga med att med ojusterad kedja, måttband af tyg, famnstake eller dylikt uppmäta lägenhetens gränslinjer utan att inse nödvändigheten af en noggrann uppmätning äfven af vinklarna emellan nämnda linjer. Oftast äro dylika personer äfven i saknad af tillförlitliga arealuträkningsinstrument. Men äfven andra fel förekomma, såsom att afsöndring angifves såsom gjord från annat hemman än som verkligen afses, att hemmans rågång å marken ej öfverensstämmer med kartors visning, att från hemman af misstag afsöndrats långt mer än femtedelen af ägodden och så vidare.

En väsentlig brist i nuvarande lagstiftning ligger äfven däruti, att kartor, där sådana upprättats öfver afsöndrade lägenheter, icke blifva på tillfredsställande sätt värdade och förvarade. Dylika kartor upprättas nämligen endast sällan i mer än ett exemplar. Detta insändes till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som därå antecknar till hvilket ärende kartan hör. Efter ärendets slutbehandling återlämnas vanligen kartan till sökanden. Stundom stannar dock kartan kvar hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, men i båda fallen kan kartan lätt förlorad eller blifva svårtillgänglig.

Då jordens produktivitet i vårt land under de senaste årtiondena betydligt ökat och framtiden säkerligen kommer att än mer tilltaga, innebär det godtycklighetstillstånd i afseende på jordafsöndringsväsendet, som styrelsen här ofvan påvisat, en allvarsam fara för trygghet och reda i jordbesittning, hvilken, enligt styrelsens åsikt, bör så snart som möjligt afvärjas.

För sådant ändamål torde erfordras allenast föreskrift i lag, att afhandling rörande jordafsöndring, då den angifves för fastställelse, skall åtföljas af två exemplar af karta jämte beskrifning eller arealbevis, upprättad af på egen ansvar arbetande landtmätare, samt att konceptexemplaret af karta och beskrifningen efter ärendets pröfning skall af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande öfverlämnas till länslandtmäterikontoret för att där förvaras.

Karta öfver afsöndrad lägenhet anser styrelsen böra så upprättas, att fastighetens läge inom stamhemmanet äfven framgår däraf. Men rörande såväl kartan som beskrifningen, hvilken senare bör innehålla arealbevis äfven för stamhemmanet, lärer det tillkomma landtmäteristyrelsen att, i fall förslaget varder af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen godkändt, meddela närmare föreskrifter.

Vidkommande kostnaderna för landtmätares biträde vid jordafsöndring, håller landtmäteristyrelsen före, att desamma i allmänhet ej skulle blifva större än för biträde af icke-sakkunnige. Och äfven om landtmätares ersättning för vissa afsöndringar komme att uppgå till högre belopp än om icke-sakkunnig därvid anlitas, måste den högre ersättningen till landtmätaren anses mer än väl motsvaras af det väsentligt högre värde för framtiden, hans arbete onekligen äger.

Landtmätarens arbete för upprättande af karta med beskrifning öfver afsöndrad lägenhet blifver visserligen olika stort vid särskilda förrättningar. Men styrelsen håller dock före, att i de flesta fall, där ägomätning icke behöfver verkställas, göromålens mängd ej kommer att variera synnerligen mycket. Styrelsen anser därför, att landtmätarens arfvode lämpligen bör kunna utgå med bestämdt belopp för hvarje afsöndring. I sådant afseende har styrelsen funnit följande belopp skäliga:

för afsöndring, vid hvilken ägomätning ej erfordras, 20 kronor och för afsöndring, vid hvilken mätning erfordras, 30 kronor.

Gifvetvis bör någon nedsättning i arfvodet kunna ske, då flere afsöndringar från samma stamhemman samtidigt handläggas, ty dels varder mätningen något underlättad, om flera intill hvarandra liggande lägenheter få på en gång afmätas, dels kan den utredning, som göres rörande stamhemmanets areal, lända till upplysning om alla därifrån afsöndrade lägenheter.

Styrelsen anser således, att, där karta och beskrifning öfver flere än en afsöndring från samma hemman samtidigt upprättas, arfvodesbeloppen kunna minskas till respektive 15 och 25 kronor för hvarje lägenhet. Vid beräkningen af nyssnämnda belopp har styrelsen utgått från en ersättning af 5 kronor för hvarje karta, 10 kronor för upprättande af beskrifning öfver kartan, uträkning af lägenhetens areal, bevis däröfver samt utredning rörande stamhemmanets hela areal och dess areal af åker och inrösningsjord samt 10 kronor för ägomätning.

För afsöndringar, som af särskilda anledningar, såsom att hemmanets åkerareal måste uppmätas eller genom särskild jämförelse mellan skiftes- och ägostyckningshandlingar utrönas, erfordra vidlyftigare mät-

nings- eller utredningsgöromål än som under *en* förrättningsdag hinna utföras, bör förökad ersättning utgå efter den i gällande landtmäteritaxa stadgade dagbeäkning.

För resa till och från förrättningsställe torde landtmätaren böra tillerkännas rätt till ersättning enligt 2 § i nämnda landtmäteritaxan.

På grund af hvad landtmäteristyrelsen sålunda anført, får styrelsen i underdånighet emställa,

att de i 20 § mom. af kommitténs förslag förekommande orden »sammanlagda ägovi d i tomt, åker och äng» utbytas mot orden: »sammanlagda ägovi d i inrösningsjord»;

att till samma moment göres ett så lydande tillägg:

»skolande, där afsöndring sker från hemman, hvars ägor blifvit ur samfällighet utbrutna genom fastställt skifte och därefter ej blifvit ånyo uppmätta, areaen å de särskilda ägoslagen beräknas med ledning af den vid skiftet utprättade beskrifning»;

att till 21 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring göres tillägg af följande innehåll:

»Ansökning om fastställelse å jordafsöndring skall åtföljas af två utaf behörig landtmätare upprättade exemplar af karta med beskrifning öfver den genom afsöndringen tillkomna lägenhet. Det ena exemplaret skall af Konungens befallningshafvande efter ärendets pröfning öfverlämnas till länets landtmäterikontor för att där förvaras»;

samt att till 11 § i Eders Kungl. Maj:ts förnyade nämnda taxa på arvode för landtäteriförrättningar den 10 juni 1881 göres följande tillägg:

»6 mom. För upprättande i två exemplar af karta med beskrifning öfver afsöndrad lägenhet njute landtmätaren, utom reseersättning enligt 2 §, betalning i ett för allt med 20 kronor för hvarje afsöndring, vid hvilken mätning å marken ej erfordras, samt med 30 kronor för hvarje afsöndring, vid hvilken ägomätning verkställes; dock att där karta med beskrifning öfver två eller flere från samma hemman afsöndrade lägenheter samtidigt upprättas, nämnda arfvodesbelopp skola minskas till respektive 15 och 25 kronor för hvarje afsöndring. Erfordras vidlyftigare mätningar eller utredningsgöromål, än som under en förrättningsdag hinna utföras, njute landtmätaren härför ersättning med det i 17 § stadgade dagarvode.»

Beträffande kommitténs förslag, att afsöndring på viss tid uti ifrågavarande landsdelar ej vidare skulle få äga rum, håller landtmäteristyrelsen före, att äfven om afsöndring på viss tid kan sägas vara i aftagande och behovet af ifrågavarande rättsinstitut sålunda kan anses förminskadt, det dock synes hårdt att beröfva dessa landsdelar gagnet af denna gamla rättighet, isynnerhet som det torde få anses tvifvelaktigt, huruvida sådant är af nöden för kommitténs syfte med denna lagändring.

Förslag till lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilde jordbrukare i Norrland och Dalarne af lämpliga odlingslägenheter.

Utan att inlåta sig på de många vidtomfattande spörsmål af rättslig natur, som förevarande lagförslag gifver anledning till, anser sig landtmäteristyrelsen rörande detta lagförslag böra erinra, att de landtmäteriatgärder, hvilka erfordras för förvärf af odlingslägenheter, på sätt kommittén föreslagit, ingalunda kunna blifva så enkla, som kommittén synes hafva tänkt sig enligt motiven (sid. 217).

*Beredande
af odlings-
lägenheter.*

Sällan är till odling tjänlig mark å befintliga kartor upptagen under ägofigurer med för ägors arrondering lämplig begränsning, och i hvad fall som helst lär väl tillskapandet af en själfständig jordbrukslägenhet inom annan fastighets område icke kunna försiggå, utan att lägenheten till båda parternas framtida säkerhet af sakkunnig person å marken uppmätes, utstakas och rörläggas. Lika nödvändigt är det, att karta öfver lägenheten behörigen upprättas, renoveras och redovisas.

Förslag i fråga om skiftesväsendet.

Rörande hvad kommittén i denna afdelning af det underdåniga betänkandet yttrat och hemställt har landtmäteristyrelsen utförligt uttalat sin mening uti de underdåniga framställningar, styrelsen gjort dels den 7 juni 1902 med förslag till förnyad taxa på arfvode för

*Skiftes-
väsendet.*

landtmäteriförrättningar, dels den 3 augusti 1903 rörande omorganisation af landtmäterikåren.

Redan vid arbetandet af ofvannämnda förslag till ny landtmäteritaxa har landtmäteristyrelsen verkställt sådan undersökning, hvarom kommitté i punkt 2:o i denna afdelning af betänkandet hemställt, samt då det funnit, att bestämmelserna uti nu gällande landtmäteritaxa äro såserligen väl afvägda med fallande tariffer för större arealer, såsom blott en blick på nämnda tariffer tydligt utvisar. Härigenom är i taxan tillbörlig hänsyn tagen därtill, att landmätarens arfvode för skifte af stora arealer bör utgå med skäligen minskadt belopp i förhållande till arfvodet för jämförelsevis mindre arealer.

Det af kommittén i nyssnämnda hemställan antydda syfte synes däremot i viss mån kunna befordras genom sådan ändring i nädiga landtmäteriinstruktionen, att samfällda skogsmarker i Norrland och Dalarne af större areal blifva afmätta i mindre skala, än nu i allmänhet sker.

Enligt 32 § af nämnda instruktion äro de tillåtna landtmäteriskalorna i allmänhet tre, nämligen tomtskalan, åkerskalan och skogsskalan, innehållande respektive 2000 , 4000 , 8000 af naturliga storleken. Af dessa skalor bör enligt samma lagrum tomtskalan nyttjas vid mätning af stadstomt samt åker och äng, hvilka innehålla så tät omväxling af skiljaktigheter eller äro fördelade i så små tegar, att kartans upprättande efter en mindre skala skulle medföra oredighet eller osäkerhet; åkerskalan vid mätning af åker och äng med färre skiljaktigheter eller större tegar samt skogsmark med många skiljaktigheter; och skogsskalan vid mätning af skogsmark med mindre antal skiljaktigheter; dock ätt landmätaren äger bestämma hvilken af förenämnda skalor, som bör begagnas, och jämväl, då särskilda omständigheter därtill föranlåtta, nyttja större eller mindre skalor, med villkor att de innehålla jämta hundratal å en decimeter.

Äfven om skogsmark innehåller många skiljaktigheter, synas dessa enligt landtmäteristyrelsens förmenande med nöjaktig noggrannhet kunna utmärkas i skogsskalan, isynnerhet då det gäller större skogsarealer.

En ändring i ofvannämnda paragraf af innehåll, att skogsmark innefattande en areal af mer än 5,000 hektar ej finge afmätas i större skala än 8000 kunde gälla hela riket, men komme att nästan uteslutande blifva af betydelse i Norrland och Dalarne, där landmätarens arbeten å laga skiften af stora arealer härigenom väsentligt minskades och äfven skifteskotnaderna alltså blefve nedsatta för skifteslag med stora skogsarealer. Föreskrift att mindre arealer än 5,000 hektar af frösningsjord ej finge mätas i större skala än skogsskalan anser landt-

mäteristyrelsen ej böra meddelas, emedan dels å mindre arealer oftast förekomma spridda ägor af inrösningsjords natur blandade med skogsmarken, dels en areal af intill 5,000 hektar i åkerskalan lämpligen kan inrymmas å en rektangulär kartdel.

Att helt och hållet förbjuda användandet af större skala än skogsskalan för uppmätning af skogsmark, vore måhända ej välbetänkt, då ett flertal delägare möjligen i något fall af särskild anledning, såsom förestående kommunikations- eller industriella anläggningar eller dylikt kunde vilja bekosta uppmätning af visst område i större skala. I slika fall borde framställning härom ske hos landtmäteristyrelsen, vid hvars yttrande i ärendet borde förblifva.

Landtmäteristyrelsen får därför i underdånighet föreslå, att Eders Kungl. Maj:t täcktes genom nådig kungörelse förordna om sådan ändring i 32 § af Eders Kungl. Maj:ts förnyade nådiga landtmäteriinstruktion den 6 augusti 1864, att mom. 2 af samma paragraf erhåller följande tillägg:

»Innehåller skifteslags afrösningsjord 5,000 hektar eller därutöfver, må densamma ej afmätas i större skala än 1:8000, dock med undantag beträffande ett område närmast skifteslagets hufvudinägor, hvilket bör afmätas i samma skala som dessa. Sagda område må ej tilltagas större än nödigt och såvidt möjligt göras regelbundet samt för den skull omslutas af raka staklinjer, där det ej begränsas af sjö, vattendrag eller annan lämplig naturlig gräns.

Anses af särskilda anledningar, att sådant skifteslags afrösningsjord bör i sin helhet eller till någon del afmätas i större skala än nyss sagts, skall landtmätaren i ärendet afgifva utlåtande, som ofördröjligen underställes landtmäteristyrelsen, vid hvars beslut i frågan bör förblifva.»

Sådant stadgande bör genast vid kungörelsens utfärdande träda i kraft, men icke gälla förrättningar, för hvilka ägomätning då blifvit påbörjad.

Emot förslaget att landtmäteristaten genom cirkulär erinras om angelägenheten att vid skiftesförrättningars verkställande söka undvika utläggande af oformliga skiften har landtmäteristyrelsen naturligen intet att anmärka. Styrelsen kan dock ej inse hvarken behöfligheten af ett dylikt cirkulär eller att någon verkan däraf vore att förvänta.

Enligt den e farenhet, styrelsen under sin ämbetsutöfning vunnit, ställa sig rikets andtmätare i allmänhet synnerligen väl till efterrättelse de i Ede s Kungl. Maj:ts nådiga stadga om skiftesverket i riket gifna bestä melser om formliga skiftens utläggande. Endast i få undantagsfall h fva nämnda bestämmelser blifvit öfverträdde, utan att sådant berott af förhållanden, hvaröfver landtmätarne ej kunnat råda.

Skiftesläggni gen inom skogsmarkerna i norra delarne af riket är nämligen i hu udsak för länge sedan afgjord, och är det naturen själf, som därvid o tast varit bestämmande. Flertalet byar ligga med sina hufvudinägor id älfvar och sjöar, och genom afvittring har oftast den hvarje by till ommande skogsmark utlagts i ett milslångt, smalt ägostycke. Vid s ifte inom byn hafva åbornas skogsskiften enligt deras egen begäran förlagts längsefter hela byområdet.

Någon missbe åtenhet med dylik skiftesläggning torde icke i allmänhet från allmog n hafva försports, då jordägarne i dessa trakter oftast envist fasthålla vid önskvärdheten af sådan skiftesläggning. Bland de fördelar, som långa smala skogsskiften anses medföra, må nämnas, att emedan de vanlige löpa tvärs öfver berg och dal, de bereda bättre blandning af bättr och sämre mark, än som genom formlig skiftesläggning kan åstad ommas, samt att sådana skiften ej gärna till hela deras längd kunna å en gång sköflas af skogsseld.

Slutligen får landtmäteristyrelsen påpeka, att de kartor, kommittén åberopat sås m belysande denna del af dess betänkande, utvalts bland de mest ex eptionella fall af skiftesläggning med långa, smala skogsskiften.

Sko sallmänningar och skogsmedelsfonder.

Skogsallmänningar m. m.

Rörande den l gstiftning, hvarom kommittén i denna del af det underdåniga betänk ndet hemställt, hafva af Eders Kungl. Maj:t den 5 februari 1904 i åder förordnade kommitterade den 8 juni samma år afgifvit motiver dt förslag, hvilket landtmäteristyrelsen tillåter sig i underdånighet åb ropa. I samma ämne lär ytterligare utredning blifva förebragt till öljd af Eders Kungl. Maj:ts nådiga remiss till särskilda myndigheter af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 19 maj

1904 i anledning af väckta motioner om skrivelser till Eders Kungl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till lag angående gemensamhetsskogar för kommuner, korporationer och enskilde med mera.

Utdrag af det hos landtmäteristyrelsen i ärendet förda protokoll bifogas.

Stockholm den 24 augusti 1905.

Underdånigst

H. RHODIN.

Alfred Eriksson.

Tab. I.

Sammandrag rörande afslutade ägostyckningar under åren 1897—1904.

År.	Kopparbergs län					Gäflleborgs län					Västernorrlands län					Jämtlands län					Västerbottens län					Norrbottens län					Summa för förestående sex län					Summa för öfriga delar af riket					Summa för hela riket													
	Ägostyckningars antal	Summa mantal	Antal lotter	Delade hektar	Medeltal af areal för hvarje lott	Medeltal af delad areal för hvarje förtäring	Ägostyckningars antal	Summa mantal	Antal lotter	Delade hektar	Medeltal af areal för hvarje lott	Medeltal af delad areal för hvarje förtäring	Ägostyckningars antal	Summa mantal	Antal lotter	Delade hektar	Medeltal af areal för hvarje lott	Medeltal af delad areal för hvarje förtäring	Ägostyckningars antal	Summa mantal	Antal lotter	Delade hektar	Medeltal af areal för hvarje lott	Medeltal af delad areal för hvarje förtäring	Ägostyckningars antal	Summa mantal	Antal lotter	Delade hektar	Medeltal af areal för hvarje lott	Medeltal af delad areal för hvarje förtäring	Ägostyckningars antal	Summa mantal	Antal lotter	Delade hektar	Medeltal af areal för hvarje lott	Medeltal af delad areal för hvarje förtäring	Ägostyckningars antal	Summa mantal	Antal lotter	Delade hektar	Medeltal af areal för hvarje lott	Medeltal af delad areal för hvarje förtäring												
1897	3	1.300	7	1,347	449	192	22	4.749	53	3,276	149	62	8	1.405	26	2,013	252	77	27	4.210	70	10,766	399	154	10	0.692	20	2,541	254	127	8	0.675	21	1,232	154	59	78	13.031	197	21,175	271	107	158	64.671	1,455	17,251	109	12	236	77.702	1,652	38,426	163	23
1898	11	3.499	48	2,438	222	51	59	12.150	167	8,572	145	51	24	3.804	78	7,449	310	96	43	7.636	124	17,786	414	143	74	8.878	178	16,458	222	92	11	1.851	31	743	68	24	222	37.838	626	53,446	241	85	434	130.902	3,123	33,981	78	11	656	168.740	3,749	87,427	133	23
1899	10	1.770	189	563	56	3	92	19.347	204	11,214	122	55	47	8.625	118	15,265	325	129	48	6.524	136	19,760	412	145	121	13.052	262	33,546	277	128	25	4.477	65	6,882	275	106	343	53.795	974	87,230	254	90	504	154.297	3,788	40,095	80	11	847	208.092	4,762	127,325	150	27
1900	17	4.499	523	4,426	260	8	145	26.094	329	19,630	135	60	109	20.178	277	24,980	229	90	81	11.665	171	37,227	460	218	225	27.953	484	28,281	126	58	45	16.440	181	26,494	589	146	622	106.829	1,965	141,088	227	72	544	147.615	3,447	36,073	66	10	1,166	254.444	5,412	177,111	152	33
1901	9	1.479	73	1,649	183	23	186	32.479	448	20,782	112	46	88	12.387	248	20,166	229	81	141	16.822	338	103,338	733	306	247	23.694	610	58,815	238	96	75	28.689	202	46,379	618	230	746	115.550	1,919	251,129	337	131	689	168.015	3,965	44,106	64	11	1,435	283.565	5,884	295,235	206	50
1902	14	0.492	83	1,503	107	18	153	24.331	405	23,984	157	59	225	50.479	658	117,559	522	179	134	17.200	322	66,214	494	206	415	45.017	1,032	166,850	402	162	59	10.340	256	23,360	396	91	1,000	147.859	2,756	399,470	399	145	691	174.398	3,812	50,195	73	13	1,691	322.257	6,568	449,665	266	68
1903	29	3.664	144	5,220	180	36	215	36.252	576	30,210	140	52	120	23.114	364	39,493	329	108	155	16.762	370	66,392	428	179	447	47.921	1,202	177,689	397	148	91	12.179	276	24,064	264	87	1,057	139.892	2,932	343,068	325	117	808	198.303	5,630	52,094	64	9	1,865	338.195	8,562	395,162	212	46
1904	19	0.659	108	1,167	61	11	286	57.992	954	45,728	160	48	255	58.915	761	125,243	491	165	168	24.183	536	68,441	407	128	446	43.751	1,152	139,628	313	121	187	31.923	533	85,757	459	161	1,361	217.425	4,044	465,964	342	115	851	221.800	5,023	56,353	66	11	2,212	439.225	9,067	522,317	236	58
Summa	112	17.362	1,175	18,313	—	—	1,158	213.394	3,136	163,396	—	—	876	178.907	2,530	352,168	—	—	797	105.022	2,067	389,924	—	—	1,985	210.958	4,940	623,808	—	—	501	106.576	1,565	214,911	—	—	5,429	832.219	15,413	1,762,520	—	—	4,679	1,260.001	30,243	330,148	—	—	10,108	2,092.220	45,656	2,092,668	—	—
Medeltal för år	14	2.170	147	2,289	163	16	145	26.674	392	20,424	141	52	109	22.363	316	44,021	403	139	99	13.128	258	48,741	492	189	248	26.370	618	77,976	314	126	63	13.322	196	26,864	426	137	678	104.027	1,927	220,315	325	114	585	157.500	3,780	41,269	71	11	1,263	261.527	5,707	261,584	207	46

Tab. II.

Sammandrag från Tab. I, utvisande beräknade medeltal för de under åren
1897—1904 afslutade ägostyckningar.

Län.	Medeltal per år för perioden 1897—1904.						Medeltal för perioden 1897—1904.					
	Antal ägostyck- ningar	Summa delade mantal	Summa antal lotter	Summa delade hektar	Delad areal för hvarje förrättning	Areal för hvarje lott	Areal per mantal	Skattetal vid hvarje förrättning	Lotter vid hvarje förrättning	Skattetal för hvarje lott	Delad areal för hvarje förrättning	Areal för hvarje lott
	st.	mantal	st.	hektar	hektar	hektar	hektar	mantal	st.	mantal	hektar	hektar
Kopparbergs	14	2.170	147	2,289	163	16	1,055	0.155	10.5	0.015	163	16
Gäflleborgs	145	26.674	392	20,424	141	52	766	0.184	2.7	0.068	141	52
Västernorrlands	109	22.363	316	44,021	403	139	1,968	0.205	2.9	0.071	403	139
Jämtlands	99	13.128	258	48,741	492	189	3,713	0.133	2.6	0.051	492	189
Västerbottens	248	26.370	618	77,976	314	126	2,957	0.106	2.5	0.043	314	126
Norrbottnens	63	13.322	196	26,864	426	137	2,017	0.211	3.1	0.068	426	137
Förenämnda sex län till- sammansagna	678	104.027	1,927	220,315	325	114	2,118	0.153	2.8	0.054	325	114
Öfriga delar af riket till- sammansagna	585	157.500	3,780	41,269	71	11	262	0.269	6.5	0.042	71	11
Hela riket	1,263	261.527	5,707	261,584	207	46	1,000	0.207	4.5	0.046	207	46

Tabell, utvisande m deltal å den areal afrösningsjord, ett hemman om 1⁷/₇ mantal inom de n rrländska länen skulle komma att vid ägostyckning afstå såsom s ödskog för inägorna dels enligt norrlandskommitténs förslag dels enligt landtmäteristyrelsens förslag.

L ä n	Af landtmäteristyrelsen <i>lämsvis beräknadt medeltal</i> af det landskommitténs förslag skulle tilldelas hvarje ägoloft.	Hektar	Hektar	Antal	Stöds k o g		
					Hektar	Hektar	Hektar
Kopparbergs		137	10.5	—	—	27	
Gäflleborgs	2	95	2.7	37	22	19	
Västernorrlands	3	267	2.9	57	30	53	
Jämtlands	4	516	2.6	64	40	103	
Västerbottens	4	408	2.5	68	45	82	
Norrbottens	4	274	3.1	95	45	55	

Protokoll, hållet inför Kungl. Landtmäteristyrelsen i Rikets Generallandtmäterikontor nedannämnda dagar år 1905.

Måndagen den 2 januari.

Närvarande: Herr Landtmäteridirektören och Kommendören H. D. G. RHODIN samt undertecknad landtmäterisekreterare.

Torsdagen den 24 augusti.

Närvarande: Som ofvan.

35 §.

Föredrogs Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 21 december 1904, hvarigenom Kungl. landtmäteristyrelsen anbefallts att afgifva underdånigt yttrande angående vissa punkter af den så kallade norrlands-kommitténs betänkande.

Rörande tillämplighetsområdet för af kommittén föreslagen ny ägostyckningslag anförde undertecknad:

»Då af kommittén föreslagna lagar i allmänhet skola äga tillämpning inom Norrland och Dalarne, är det ägnadt att väcka uppmärksamhet, att kommittén vidkommande de två viktigaste lagförslagen, om förvärfsförbud och ägostyckning, enligt mitt förmenande utan verkliga skäl föreslagit inskränkning i tillämplighetsområdet och detta till och med på olika sätt för hvar och en af nämnda lagar, i det att större delen af såväl Kopparbergs som Gäfleborgs län skulle vara undantagna från den förra lagens tillämplighet samt hela Kopparbergs län från den senares.

Då Gäfleborgs län till följd af sin i allmänhet godartade skogs-
mark torde utgöra måhända det begärligaste fältet i Norrland för trä-
varubolagens hemmansköp, innebär det uppenbarligen en orimlighet,
att den föreslagna lagen om förvarfsförbud i detta län skall gälla nästan
uteslutande de få socknar, där bolagen enligt hvad kommittén själf
genom statistik visat äga mer än 70 % eller allra största delen af
socknens hemman.

Lika litet gifvas fullgiltiga skäl för att utesluta Kopparbergs län
från den föreslagna ägostyckningslagens tillämplighet. Visserligen hafva
ägostyckningar därstädes hittills icke kommit till utförande till lika
stor omfattning som i de norrländska länen, emedan laga skiftens verk-
ställande förhindrats genom i vissa delar af länet gällande undantags-
stadganden i afseende å skiftesvitsord; men dessa stadganden kunna
när som helst, såsom ock redan blifvit ifrågasatt, upphävas, då detta
län i afseende på ägostyckningars antal och omfattning säkerligen ej
kommer att stå nordligare län efter. I alla händelser synas mig icke
de ingalunda obetydande delar af Kopparbergs län, som redan under-
gått laga skifte, och där ägostyckning sålunda redan nu får äga rum,
böra utan anledning undandragas det gagn, som den blifvande ägo-
styckningslagen är afsedd att medföra.

Då sådan lag föreslagits att gälla Norrlands hela kustland, som
är likartadt till hela sin utsträckning samt beträffande jordbruksför-
hållanden jämförligt med mellersta Sverige, torde en utsträckning af
en ny ägostyckningslags tillämplighetsområde åtminstone till Värmlands,
Västmanlands och Uppsala län få anses mera af förhållandena påkallad
än en inskränkning inom det område, hvares missförhållanden uti ifråga-
varande hänseende kommittén satts att råda bot för.

För öfrigt bör en ägostyckningslag med föreskrift om lämpligt
skogsanslag till inägotterna utan olägenhet kunna gälla öfver hela
riket och undantagslag för vissa landsdelar härigenom varda öfverflödig.

Jag föreslår på grund af det anförda, att Kungl. landtmäteris-
styrelsen hos Kungl. Maj:t tillstyrker, att den ifrågasatta nya ägostyck-
ningslagen må varda gällande för såväl de norrländska länen som för
Dalarne.»

Herr landtmäteridirektören beslöt underdånigt yttrande, på sätt
Kungl. styrelsens expedition n:o 910 utvisar.

Dag som ofvan.
Alfred Eriksson.

Vidimeras ex officio:
K. W. Ahlberg,
t. f. landtmäterisekreterare.

XXXIV.

Landtbruksstyrelsen.

Till Konungen.

Sedan Riksdagen uti skrifvelse den 1 juni 1901 hemställt, bland annat, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, samt, så snart ske kunde, för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill förhållandena kunde anses föranleda,

samt i anledning af denna skrifvelse Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 7 juni 1901 funnit godt tillsätta en kommitté med uppdrag att verkställa utredning uti förevarande hänseende och där-
efter, i den mån utredningen därtill gäfvé anledning, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underdåniga förslag,

så och efter det bemälda kommitté med underdånig skrifvelse den 27 oktober 1904 till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat underdånigt betänkande i ämnet jämte åtskilliga lagförslag och underdåniga framställningar,

har Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 december 1904 anbefallt landtbruksstyrelsen att afgifva underdånigt utlåtande öfver nedannämnda i betänkandet innefattade förslag och framställningar, nämligen:

a) det under 4:o upptagna förslag till lag, innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord på landet inom Norrland och Dalarne,

b) det under 6:o upptagna förslag till lag, innefattande bestämmelser till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne,

samt c) den under 15:o upptagna framställning angående undervisning i jordbruk genom kringresande konsulenter.;

*Före-
kommande af
vanhäfva.
Undervisning.*

Till åtlydnad af sagda nådiga remiss får landtbruksstyrelsen, som icke har något att erinra mot förberörda under 6:o upptagna förslag eller den under 15:o upptagna framställning, beträffande det under 4:o upptagna förslag till lag, innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord på landet inom Norrland och Dalarne, framställa följande erinringar.

Arrendelag.

Uti 1:sta stycket af 2 § stadgas, att aftal om arrende skall skriftligen affattas samt afhandlingen upptaga samtliga villkor, som betingas. Det oaktadt förutsättes i 2:dra stycket af samma §, att jord kan på arrende brukas, utan att skriftlig afhandling därom upprättats. Af skäl, som landtbruksstyrelsen uti sitt utlåtande af den 12 juli innevarande år, angående lagberedningens förslag till lag om nyttjanderätt till fast egendom, anfört, torde förevarande § böra så ändras, att afhandling rörande arrende städse måste upprättas skriftligen, men att ändringar och tillägg därtill kunna ske genom muntlig öfverenskommelse, hvilken dock ej må äga giltighet utöfver ett år.

1:sta stycket uti lagförslagets 3 § har följande lydelse: »Upplåtelse af jord på arrende skall ske på arrendators lifstid eller för viss tid, ej understigande 20 år; dock att vid arrende på viss tid aftalet må efter hvarje upplåtelse om minst 20 år förlängas för en gång jämväl på kortare tid. Är icke i aftalet arrendetiden så bestämd, som nu sagts, skall aftalet anses ingånget för en tid af 20 år.» Denna bestämmelse upphäfves emellertid i 3:dje stycket af samma § ensidigt till arrendatorns fördel, i det att i samma stycke bestämmes, att arrendatorn i hvarje fall äger att, sedan 5 år tilländagått, afträda arrendet å tid, hvartill detsamma blifvit af honom i laga ordning uppsagdt. Ifrågasättas kan, om icke, för den händelse sådan uppsägningsrätt skall tillkomma endast arrendator och icke äfven jordägare, tiden, efter hvars förlopp dylik uppsägningsrätt får begagnas, bör bestämmas längre än till 5 år, såsom till exempel 10 eller ännu hellre 15 år.

Uti 1:sta punkten af 3:dje stycket utaf 4 §, hvilken punkt innehåller, att arrendatorn ej må förpliktas att ansvara för andra af fastigheten utgående utskylder och besvär än vägunderhållet in natura äfvensom de utskylder och besvär, som enligt lag åligga arrendatorn, torde efter orden »vägunderhållet in natura» böra inskjutas orden »samt körslor och dagsverken vid kyrko- och prästgårdsbyggnad».

Likaså torde uti sista punkten af 5 §, hvilken punkt bestämmer att, om genom jordägarens åtgörande skogstillgången under arrendetiden så medtagits, att arrendatorn däraf ej kan erhålla sitt fulla virkesbehof, jordägaren skall vara pliktig att på annat för arrendatorn

lägligt sätt tillhandahålla denne det felande, efter ordet »åtgörande» böra inskjutas orden »eller genom skogseld eller annan orsak, hvartill arrendatorn ej är vållande».

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får landtbruksstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i de med ifrågavarande förslag och framställning afsedda syften, dock med beaktande af hvad landtbruksstyrelsen beträffande ett af förslagen i det föregående anfördt.

Remissakten återställes härmed.

Stockholm den 31 augusti 1905.

Underdånigst
Under Öfverdirektörens frånvaro

Aug. Lyttkens.

Fredrik Egerström.

XXXV.

Kammarkollegium och Domänstyrelsen.

Till Konungen.

Den af Eders Kungl. Maj:t den 7 juni 1901 tillsatta kommitté för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, har med underdånig skrifvelse den 27 oktober 1904 till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat ett betänkande, innefattande åtskilliga lagförslag och framställningar, hvarefter Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 därpå följde december anbefallt kammarkollegium och domänstyrelsen att före den 1 september 1905 gemensamt afgifva underdånigt utlåtande öfver kommitténs nedannämnda förslag och framställningar, nämligen: den under 8) upptagna framställning om upplåtelse af odlingslägenheter å kronomark; den under 10) upptagna framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen; det under 11) upptagna förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880; samt den under 13) innefattade framställning angående skogsallmänningar och skogsmedelsfonder.

Återställande remissen, få ämbetsverken till åttlydnad af den däri meddelade befallning i underdånighet anföra följande.

Framställning om upplåtelse af odlingslägenheter å kronomark.

*Odlingslägen-
heter å krono-
mark.*

Då det vore af stor vikt, att den jord, som lämpade sig för odling, jämväl gjordes åtkomlig för hugade odlare, har kommittén tillsett, huruvida icke på statens jord odlingslägenheter kunde upplåtas i vidsträcktare omfattning, än nu vore förhållandet. Efter en redogörelse för gällande författningar härutinnan äfvensom för ett, af den s. k. jordbrukslägenhetskommittén den 23 november 1892 fram-

lagdt förslag i ämnet gör kommittén det uttalande, att det egentligen endast vore två olika slag af kronomark, å hvilka man skulle kunna ifrågasätta ytterligare nybyggesupplåtelser nämligen kronoparker och afvittrad mark.

Hvad särskildt *kronoparkerna* i norra delen af riket beträffar, framhåller kommittén, att det icke utan en omfattande undersökning om marken kunde med någon större grad af tillförlitlighet utrönas, i hvad mån inom dessa, särskildt i de två nordligaste distrikten synnerligen afsevärda, vidder finnes lämpliga odlingslägenheter. Myrmarkerna vore redan med anledning af jordbrukslägenhetskommitténs förslag föremål för statsmakternas omsorg och torde ej i detta sammanhang böra tagas med i räkningen. Beträffande åter odlingslägenheter af annan beskaffenhet borde ihågkommas, att de grundsatser, efter hvilka afvittringarna bedrefves, medförde, att största delen af den tillgängliga odlingsmarken tilldelades de enskilda hemmanen eller upplåts till nybyggen. De vid afvittringarna uppkomna kronoparkerna bildades, kunde man säga, af den mark, som blef öfver, sedan man på allt sätt sökt tillvarataga landets jordbruksmöjligheter genom att förlägga den odlingsdugliga jorden under enskildas ägoområden, hvilka helt naturligt utlades i de förmånligaste odlingslägen. Helt visst finnes emellertid äfven å kronans öfverblifna mark odlingslägenheter, i synnerhet inom större kronoparker, som understundom innefattade äfven låglända trakter, såsom sjöbäcken och ådalar, hvilka kunde erbjuda goda odlingstillfällen. Vare sig emellertid odlingslägenheterna inom kronoparkerna vore flera eller färre, borde det tagas under öfvervägande, om och på hvilka villkor dessa kunde upplåtas åt enskilda odlare.

Såsom en af förutsättningarna för dylika upplåtelser anser kommittén, att man borde uppställa den fordran, att hinder icke mötte från skogsvårdens synpunkt. Att genom nybyggesupplåtelser af ifrågasvarande art alltför mycket inkräkta på kronoskogarne borde naturligen icke komma ifråga. Grundsatsen om kronoskogarnes integritet borde förvisso väsentligen fasthållas. Men äfven med iakttagande af detta torde i ett flertal fall, t. ex. i kronoparkernas utkanter eller utefter vattendragen, bosättningar kunna tillåtas, utan att någon nämnvärd skada för skogsskötseln därigenom förorsakades. Med det ökade behof af arbetskrafter, som åtföljde framstegen på skogshushållningens område, kunde man till och med vänta, att dylika upplåtelser understundom skulle kunna äga någon framtidsnytta äfven från skogsvårdens synpunkt.

Nämnda förutsättning för upplåtelser af förevarande beskaffenhet blefve i kommitténs tanke så mycket lättare att fasthålla, som man

från en annan synpunkt måste fordra att odlingslägenheten i regel icke upplåtes annat än i närheten af odlad bygd eller kommunikationsleder. Det vore nämligen af största vikt för den blifvande åbon att under de många år, som åtginge, innan lägenheten kunde blifva i afsedd omfattning uppodlad, hafva arbets- eller andra biförtjänster af ett eller annat slag att tillgå, och af detta samt flera andra lätt insedda skäl borde nybygget tydligen icke ligga alltför isolerad.

Kommittén betonar vidare, hurusom statens verksamhet i förevarande afseende borde förestafvas mindre af en önskan att få se odlingar uppstå på kronoparkerna än af en benägenhet att i möjligaste mån tillmötesgå den icke bosatta befolkningens behof af jord. Staten syntes därför icke böra taga något initiativ i saken, allrahelst ett sådant medförde ett visst ansvar för de blifvande nybyggenas framtid, utan öfverlåta frågans väckande åt den enskilde, eller med andra ord nybyggen borde icke utstakas så att säga på förslag och därefter utbjudas till försäljning, utan staten borde afvakta, att efterfrågan ägde rum. Den enskilde finge själf åt sig utse den plats, där han ville slå sig ned, och sedan ankomme på staten att pröfva, om upplåtelse af den afsedda jorden kunde tillåtas eller ej. Det vore tydligt, att nybyggaren på detta sätt finge mycket större intresse för sin jord och erhöle ett jordstycke, som mera fullständigt svarade mot hans behof och önskningsar, än om han skulle vara hänvisad att välja bland lägenheter, som utstakats efter en officiell plan. Man torde därför kunna vänta att på den sålunda föreslagna vägen erhålla lifskraftiga mindre jordbruk.

Att bereda nybyggesanläggningen något direkt understöd — utöfver husbehovsvirke och mulbete — finner kommittén ej tillrädligt. Om det i allmänhet beträffande områden med enahanda naturförhållanden som i Norra Sverige gällde, att man icke med konstlade medel borde söka framdrifva odlingen, utan inskränka sig till att undanröja alla hinder, som ställde sig i vägen för den naturliga odlingslusten, borde detta gifvetvis i särskildt hög grad gälla beträffande kronoparkerna, såvida man icke, såsom vid skogstorpsanläggningarna, ansåge sig för skogsvården behöfva en åbo på viss plats, då naturligen något understöd till åbon vore lämpligt. Kommittén hade därför endast velat föreslå de indirekta fördelarne, att lägenhetsinnehafvaren skulle under en viss försökstid vara befriad såväl från all afgift för själfva lägenheten som från alla af fastighet utgående utskylder.

Till sist uttalar sig kommittén rörande frågan, med hvad slags rätt lägenheten efter försökstidens utgång skulle vid den slutliga upp-

latelsen öfverlämnas till åbon. I sådant afseende föreslår kommittén, att jorden icke skulle tillfalla innehafvaren med äganderätt, utan allenast med ett slags stadgad besittningsrätt, hufvudsakligen liknande den, som gällde beträffande allmänna kronohemman, utan att dock besittningsrätten skulle kunna förvandlas till äganderätt. En dylik inskränkning anser nämligen kommittén vara särskildt af omständigheterna påkallad i förevarande fall, då man kunde befara, att den enskilde mindre jordbrukaren icke gentemot en kapitalistisk jordspesulation skulle kunna hålla sig kvar på sin jord, eller att han gentemot en konkurrerande näring komme att försumma sitt jordbruk, hvarförutom, då det vore fråga om att afhända kronan mark i kolonisationsändamål, särskilda garantier med hänsyn till framtiden borde desto hellre uppställas, som kronan redan i kolonisationsändamål tillsläppt alltför mycket jord, utan att jorden sedermera verkligen blifvit föremål för ordentligt jordbruk eller kommit allnogen till godo.

* * *

Med anledning af kommitténs yttrande, att grundsatsen om kronoskogarnas integritet borde väsentligen fasthållas, tillåta sig ämbetsverken erinra om hvad gällande lagstiftning därom i hufvudsak innehåller.

Nådiga förordningen om kronoparkers bildande den 21 december 1865 stadgar i §§ 3 och 5, att mark, hvilken är lämplig till kronopark, skall såsom sådan inom tjänliga gränser afskiljas från enskildas ägor, samt att, då skog tilldelas hemman och nybyggen, samtidigt med det att mark afsättes till kronopark, hemmanens skogsskiften skola så förläggas, att kronoparken, såvida möjligt är, bildar ett sammanhängande helt inom naturliga begränsningar af vattendrag eller impediment och utan sammanblandning med enskildas ägor, dock att, om annorlunda ej kan ske, hemmanen må inom kronoparken bibehålla sina inägor och slätterlägenheter samt nödig skog till husbehof, men den öfriga skogen, såvidt sådant utan allt för stora olägenheter kan ske, i särskilda skiften såsom utskog förläggas utom kronoparkens gränser. Anledningen till uppställande af denna princip om »oblandad äganderätt» till kronoparkerna är helt naturligt den, att man af en »sammanblandning med enskildas ägor» befarat olägenhet för statens skogsvård i följd af försvärad bevakning, skogsåverkan, skogseldar, tillskapande af olämpliga ägofigurer m. m.

Det lärer kna past kunna bestridas, att kommitténs kolonisationsplan ganska skarpt ryter med grundsatsen om kronoparkernas integritet. Men sedan saluafve kningen i lappmarkerna blifvit ställd under offentlig kontroll, med tillä det hot om beslag å olofligen afverkad virke, kan väl den viktigaste etänkligheten mot en anordning, som afser att åt enskilda upplåta ark å kronoparkerna, anses hafva försvunnit. Hårtill kommer, att berö da grundsats redan i ej oväsentlig mån rubbats genom lagstiftning n om skogstorp.

Bestämmelser om denna form för jordupplåtelser å kronoparkerna meddelades först en nådig skrifvelse till domänstyrelsen af den 29 maj 1891. Då me gafs, att å kronoparker i Norrbottens län befintliga, till skogstorp tjänl ga lägenheter finge, där det för kronoparkens vård och bevakning fu nes vara gagneligt, af domänstyrelsen på viss tid, ej öfverstigande tjugu år, upplåtas till odling och bebyggande åt personer, som ägde god frejd och vore fullt arbetsföra samt i öfrigt funnes vara fullt lämpliga, under villkor, bland andra, att torparen under första upplåtelsetiden skulle inom det område af kronoparken, som blefve honom anvisadt, utöfva tillsyn och bevakning samt på tillsägelse af vederbörande skogstjänsteman och mot skälig ersättning utgöra å kronoparken erforderliga arbeten, och skulle efter frihetsårens slut torpet genom domänstyrelsens försorg, i förhållande till detsammas storlek och beskaffenhet, åsättas viss årlig afgäld, att utgöras medelst dagsverken å kronoparken.

Häri hafva sedermera genom nådiga kungörelsen angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län den 27 maj 1904 vidtagits några ändringar. Så skall numera afgälden utgöras i penningar, dock med rätt för torparen att, om han så önskar, i afräkning på afgälden utgöra dagsverken å kronoparken. Icke heller finnes något stadgande i kungörelsen infördt om skyldighet för torparen att utöfva tillsyn och verkställa arbete inom kronoparken, utan får frågan härom ordnas genom fritt aftal. Dessa förändringar hafva till syfte att bereda torparen dels större frihet att ordna för sig, på sätt han finner fördelaktigast, dels en friare och mera tilltalande ställning inför den allmänna uppfattningen.

Systemet med skogstorp, sådant det blifvit genom den senast utfärdade författningen ordnad, har uppenbarligen beröfvats sitt mest säregna kännemärke, nämligen den med torpinnehafvet förbundna arbetsskyldighete i förhållande till kronan. En vidare utveckling af samma system i nnu friare och därigenom helt visst också mera tilltalande former särskildt genom upphäfvande af tidsbegränsningen

i afseende å innehafvet — leder, såvidt ämbetsverken kunna finna, omedelbart öfver till det af kommittén nu framlagda kolonisationsförslag.

Mot hufvudgrunderna för detta förslag hafva ämbetsverken ej något att erinra. Visserligen torde en kolonisation å kronoparkerna, utförd med den varsamhet, som förhållandena onekligen kräfva, och som kommittén, genom uppställande af ofvan antydda, såsom nödiga ansedda garantier, äfven visat sig beakta, icke kunna få någon synnerligen stor omfattning. Men så länge hugade odlares önskan att å egen grund nedlägga sin arbetsflit ännu icke blifvit tillfredställd, och så länge kronoparkerna erbjuda till odling tjänlig mark, lärer det knappast kunna försvaras, att sådana hinder af lagstiftningen uppställas, att dessa områden fortfarande skulle till stor del hållas stängda för kulturen. Enär det nya kolonisationssystemet synes vara byggdt på sådana grunder, att utsikt finnes för att de bosättningar, som må tillåtas, skola kunna fortbestå, torde vinsten af den föreslagna anordningen vara påtaglig, förnämligast ur synpunkten af den bofasta befolkningens tillväxt och samfärdselns underlättande.

Vid en granskning af detaljerna i förslaget, hvilket sammanfattats i fem punkter, hafva ämbetsverken ansett sig böra påpeka följande.

Odlingslägenhet, som upplåtes, skall, enligt *punkt 2*, affattas å karta, noga beskrivas och å marken utstakas. Hvem som skall bära de härmed förbundna kostnader, låter förslaget vara obestämdt. Knapptast kan det vara lämpligt, att de påläggas sökanden, enär hans ekonomiska resurser väl i de flesta fall torde vara ganska små. De föreslagna åtgärderna synas i samband med andra göromål å kronoparken kunna utan något menligt intrång vidtagas med anlitan af de arbetskrafter, som stå till skogsstatens förfogande. Då kostnadsfrågan ej torde böra lämnas oafgjord, föreslå ämbetsverken, att mellan orden »skall» och »affattas» må inryckas orden »utan kostnad för sökanden».

I afseende å jordupplåtelsen under den femtonåriga försökstiden stadgas i *punkt 4*, bland annat, att, därest lägenhetshafvare, som finnes hafva väl skött och bebyggt lägenheten, dör, hans stärbhusdelägare må äga att med domänstyrelsens begifvande öfverlåta lägenheten åt af domänstyrelsen godkänd person.

Kommittén, som, hvad beträffar lägenhetshafvares rättigheter under försökstiden, uti sitt förslag i hufvudsak anslutit sig till hvad ofvan åberopade 1904 års kungörelse bestämmer för skogstorpere i sådant hänseende, har dock, utan uppgifvet skäl, förbigått det i nämnda kungörelse jämväl förutsedda fall, att torpare under angifna tid varder

oförmögen att fullgöra sina förpliktelser. Denna oförmåga behöfver ingalunda alltid vara föranledd af bristande nit och ordning från lägenhetshafvarens sida, utan kan vara oförvållad, såsom t. ex. beroende af sjukdom. Ej heller i ett sådant fall böra billigtvis frukterna af arbete och kostnader, som nedlagts å lägenheten, gå förlorade för den förste odlaren och hans närmaste. Väl kan det antagas, att den, åt hvilken lägenhetshafvaren under sådana omständigheter mot någon godtgörelse afstår, hvad han redan mäktat utföra, skall, om de personliga förutsättningarna eljest uppfyllas, blifva godkänd såsom åbo. Dock lärér rätt att, med domänstyrelsens begifvande, under försökstiden öfverlåta lägenhet böra i författningen uttryckligen tillerkännas sådan innehafvare, som visserligen blifvit oförmögen att under den stadgade tiden fullgöra sina förpliktelser, men intill dess förfallet inträffade väl skött och bebyggt sin lägenhet.

Enligt stadgande i *punkt 5* skall, efter utgången af försökstiden, lägenhet, som finnes hafva blifvit behörigen uppodlad, bebyggd och häfdad, tillika med ett område i skogsmark af den omfattning, som stadgas i 3 § af kommitténs förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om ägostyckning inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, afskiljas från kronoparken och till innehafvaren upplåtas med sådan besittningsrätt, som tillkommer åbo å allmänt kronohemman, hvarvid dock vissa särskilda villkor och bestämmelser skola iakttagas.

Alldenstund nu förevarande framställning — såsom densamma i punkt 1 gifver vid handen — har afseende å upplåtande af odlingslägenheter på »kronoparkerna i de *sex* norra länen» — således äfven Kopparbergs län, — men undantagsbestämmelserna angående ägostyckning, enligt hvad det åberopade lagförslagets rubrik jämväl utmärker, *icke* skola äga tillämpning å denna form för jorddelning inom *Kopparbergs* län, företer alltså nu omhandlade framställning en lucka såtillvida, som ingen norm blifvit gifven för utmätande af skogsmarksområden åt odlingslägenheter inom nämnda län.

För öfrigt torde — på sätt tre kommittéledamöter i ett gemensamt afgifvet yttrande (sid. 543) påpekat — kunna anmärkas, att de i kommitténs ägostyckningslag föreslagna områden i skogsmark, som skola afsättas till husbehof, äro så stora, att de, isynnerhet vid god hushållning, komma att lämna tillgång till skog äfven till afsalu, hvilket ej kan vara afsikten med markens afhändande från kronan på nu föreslaget sätt.

En af omförmälda kommittéledamöter har — med anledning af hvad kommittén i berörda ägostyckningslag föreslagit därom, att för en hvar af de fyra zoner, i hvilka de norrländska länen, allt efter skogsmarkens större eller mindre alstringsförmåga, borde indelas, skogsarealen skulle utgöras af ett visst område medelgod skogsmark samt, där skogsmarken vore af sämre beskaffenhet, ett i förhållande därtill ökad område — dessutom särskildt erinrat (sid. 567), huruledes kommittén icke förutsatte, att bättre skogsmark än medelgod kunde i vissa fall förekomma, då ju området följdriktigt borde minskas. För öfrigt syntes, enligt hvad denne ledamot äfven framhållit, förslaget att utgå från endast medelgod mark, utan att någon gräns sattes för minsta arealen af sämre mark, mycket sväfvande och säkerligen föranledande till synnerligen olika tillämpning, med anledning hvaraf för hvarje zon borde i lagen finnas bestämmelse om dels minimiareal af god skogsmark, dels ock minimiareal af dålig skogsmark.

Nyssberörda anmärkningar synas ämbetsverken vara af beskaffenhet att böra i det hela beaktas. Om det emellertid vid styckning af enskilda tillhörig mark helt naturligt icke bör uppställas något hinder för tilldelande åt hemmanslott — hvilken erhåller inägojord — af ett skogsanslag, som överskrider det fastställda minimimåttet, ställer sig dock saken uppenbarligen helt annorlunda, då det ifrågasättes, att kronan skall upplåta områden af sina skogar nästan utan hv je ersättning. Ett visst, noga angifvet mått af skogsmark lärer då ovllkorligen böra fastställas, och synes detta mått lämpligen böra sammnfalla med det minimum, man anser böra upplåtas af efter onstängheterna god eller dålig skogsmark. Däremot torde arealen af så an skogsmark, som är att hänföra till någon kategori mellan god ch dålig, böra lämpas efter markens olika beskaffenhet, dock alltid in m gränserna för måttet af god och af dålig mark.

På grund af det anförda och då ämbetsverken finna de af åftade kommittéledamot i 3 § af hans förslag till redaktion af äostyckningslag för de norrländska länen beräknade minimividder af od eller dålig skogsmark vara för de fyra olika zonerna väl afväg a, hemställa ämbetsverken, att det område i skogsmark, som efter försötidens utgång må tilldelas odlingslägenhet, skall utgöra: inom förta zonen 30 hektar god eller 60 hektar dålig skogsmark, inom an a zonen 20 hektar god eller 45 hektar dålig skogsmark, inom tre je zonen 15 hektar god eller 30 hektar dålig skogsmark, och inom fjäde zonen 12 hektar god eller 25 hektar dålig skogsmark, samt att Kopp rbergs län skall i nu berörda hänseende inordnas under fjärde zon n;

och torde arealen af sådan skogsmark, som i anseende till sin beskaffenhet faller mellan god och dålig, böra jämkas efter de angifna måtten.

Såsom ofvan blifvit nämnt, skall enligt förslaget odlingslägenheten vid den slutliga upplåtelsen öfverlämnas till innehafvaren med sådan besittningsrätt, som tillkommer åbo å allmänt kronohemman, dock med vissa modifikationer. I fråga om sålunda förvärfvad besittningsrätts öfvergång eller öfverlåtande till annan har emellertid ej gjorts något särskildt förbehåll. Därutinnan skall alltså gälla hvad bestämmelserna om allmänna kronohemman i sådant afseende innehålla, och säges detta äfven uttryckligen i motiven.

Hufvudstadgandena i berörda ämne innefattas i nådiga brevet den 5 februari 1808 och kammarkollegii därpå grundade kungörelse den 29 i samma månad. Rörande *åborätts öfverlåtande* hafva emellertid sedermera genom nådiga kungörelsen den 8 maj 1863 meddelats bestämmelser om en utvidgad frihet. Med begränsning af förut gällande bördsrätt, berättigades nämligen genom sist omnämnda författning åbo att i allmänhet öfverlåta sin besittningsrätt till oskyld person, och skulle för framtiden bördsrätt inskränkas till förre åbons syskonbarn eller dem, som i lika led med dem äro. Därjämte stadgades skyldighet att erlægga lösen, då bördeman ville begagna sig af sin företrädesrätt till besittning af kronohemman, som blifvit till annan öfverlåtet. Enligt nådiga brevet den 2 juni 1876, af kammarkollegium kungjort den 7 juli samma år, afser 1863 års kungörelse icke *krononybyggen*. För dessa gäller följaktligen fortfarande fjärde punkten i nådiga brevet den 5 februari 1808, på grund hvaraf bördeman äger att, *utan lösen*, öfvertaga åborätt, som öfverlåtes till annan.

Det torde kunna ifrågasättas, om icke friheten att öfverlåta besittningsrätt till odlingslägenheter å kronoparker bör något mera begränsas, än kommittén föreslagit.

I de allra flesta fall torde väl kolonistens barn komma att på ett mer eller mindre verksamt sätt deltaga i lägenhetens bebyggande, uppodling och skötsel. Billigheten synes då fordra, att de må kunna utan lösen åt sig återvinna en lägenhet, som fadern af en eller annan orsak öfverlåtit till oskyld person. Därigenom skulle ock lägenheten helt visst med något större säkerhet kunna räddas åt en fortgående odling likasom åt ett själfständigt jordbruk. Stadgas nämligen icke en dylik återvinningsrätt, kan med skäl befaras, att särskildt de mest välbelägna kolonierna ganska snart skola underläggas något industriellt företag i orten, för att förvandlas endast till boplatser för där anställda arbetare.

Ämbetsverken hemställa därför, att den med afseende å krononybyggen nu gällande bördsrätt må beträffande här föreslagna odlingsupplåtelse vinna tillämpning i ofvan antydda, något begränsade omfattning, sålunda nämligen, att rättighet tillerkännes bröstarfvinge att, utan lösen, öfvertaga en — med eller utan godtgörelse — till annan öfverlåten lägenhet; och skulle företrädet till äborätt naturligtvis fortfarande grundas på förstfödsrätt.

I ersättning för skogsmark, som vid den slutliga upplåtelsen tilldelas lägenhet, skall, enligt förslaget, lägenheten äsättas en ränta, motsvarande två för hundra af skogsmarkens värde, hvilken ränta skall af åbon årligen utgifvas.

Att använda den gamla, numera afskaffade, kamerala beteckningen »ränta» såsom benämning å den årliga afgift, kronan sålunda skulle förbehålla sig, synes mindre lämpligt, hvarför ämbetsverken föreslå, att detta ord i en blifvande författning utbytes mot ordet »afgäld». Äfven lär uttryckligen böra angifvas, hvilken myndighet skall taga befattning med fastställandet af ifrågavarande afgäld; och synes någon annan än domänstyrelsen härvid icke kunna ifrågakomma.

*
*
*

Beträffande frågan om upplåtande af odlingslägenheter på *oafvittade, kronan tillhöriga marker ofvan odlingsgränsen* säger sig kommittén icke hafva varit i tillfälle att djupare intränga i denna fråga. Två omständigheter talade visserligen emot dylika upplåtelse: dels hade nämligen dessa marker blifvit, efter en af offentlig myndighet företagen undersökning på platsen, i stort sedt från jordbrukssynpunkt kasserade, dels syntes de vara erforderliga till utrymme åt lapparne, därest man öfverhufvud ville, att denna befolkning skulle fortfara att i nomadlivet finna sin existens. Men å andra sidan kunde det sägas, att frågan, hvar odlingsgränsen borde gå, kommit i ett något förändradt läge, där t. ex. järnvägs kommunikation uppstått, eller mera betydande gruvsamhällen eller industriella anläggningar kommit till stånd. Äfven syntes det vara ett visst behof för ortsbefolkningen, att nybyggen komme till stånd längs vissa mindre trafikleder ofvan odlingsgränsen, där landets ödslighet nu försvarade framkomsten. Kommittén inskränkte sig emellertid till det uttalande, att det syntes böra tagas i öfvervägande, om man icke borde i vissa fall tillåta och befrämja odlingslägenheter upptagande äfven ofvanför den nuvarande odlingsgränsen.

Något förslag i ämnet från kommitténs sida föreligger alltså icke. Ett sådant kan uppenbarligen icke heller afgifvas utan en mycket omfattande undersökning, därvid bland annat torde böra till skärskådande upptagas en grupp synnerligen svårlösta frågor, hvilka stå i samband med lappväsendet i våra dagar. Denna undersökning måste väl dock anses falla utom området för ämbetsverkens nu föreliggande uppgift.

Påkallas anläggandet ofvan odlingsgränsen af ett eller annat nybygge i ändamål att tillgodose några viktigare intressen, lärar Eders Kungl. Maj:t — i afbidan på en allsidig utredning af det framställda spørsmålet — hädanefter såsom hittills bereda utväg därför.

Framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen.

Skogsbeskattningen.

Vid granskning af de officiella uppgifterna rörande kommunernas finanser finner kommittén, att landskommunerna i Norrland intaga ett synnerligen ogynnsamt läge i kommunalt beskattningsafseende. Till dessa för Norrland ogynnsamma skatteförhållanden, som naturligen berörde ej blott den i mantal satta jorden utan äfven annan fastighet och öfriga beskattningsföremål, bidroge, efter kommitténs åsikt, utan tvifvel afsevärdt nu rådande anordning för skogsbeskattningen. På grund af gällande skattebestämmelser och den praxis, som i allmänhet följdes af taxeringsmyndigheterna, erhöles nämligen skogskommunerna i verkligheten icke på långt när det bidrag för täckande af sina skattebehof, som rätteligen syntes böra dem tillkomma från den för kommunerna naturligaste skattekällan eller skogen.

Kommittén erinrar, huruledes vid fastställandet af fastighets taxeringsvärde hänsyn visserligen borde enligt bevillningsförordningens stadganden tagas till växande skog, och inkomst af skogen genom fastighetsbeskattningen således komma kommunerna i skatteafseende till godo. Erfarenheten hade dock visat, att detta långt ifrån alltid vore förhållandet. Utom i svårigheten att taxera växande skog hade hinder för full tillämpning af nyssnämnda stadgande — i de talrika fall, då afverkningsrätt till skogen varit upplåten — jämväl mött i den lätt förklarliga obenägenheten att belasta hemmanets ägare, hvilken kanske icke haft någon som helst inkomst af upplåtelsen, med utskylder för skogen. Därtill komme att, på grund af bevillningsförordningens stadganden om beskattningsorten, all förädlingsvinst vid trävarurörelse, däri äfven inbegripen den vinst, som uppstode genom själfva afverk-

ningen i skogssocknen, upptoges till beskattning i förädlingsorten eller ort, hvarifrån trävarurörelsen administrerades. Vidare påpekar kommittén, att, om ock vid beräkning af vinst från egna, med äganderätt innehafda hemman afdrag för trädens värde å rot finge ske, sådan afdragsrätt icke ovillkorligen borde få förekomma vid förädling af virke från skogar, som med afverkningsrätt blifvit på viss tid upplåtna. I sistnämnda fall syntes det kommittén med bevillningsförordningens stadganden om inkomsttaxering bäst öfverensstämmande, att den vinst, som, efter amortering af köpeskillingen, uppstode för afverkningsrätt, beskattades genom inkomstbevillning. Enligt hvad kommittén hade sig bekant, följde man emellertid i Norrland och Dalarne, med eller utan stöd af bevillningsförordningens stadganden, i sådana fall den praxis, att afdrag under alla förhållanden ägde rum för trädens värde å rot. Kommittén anser, att på grund af nu omförmälda stadganden och praxis i taxeringsärenden inkomst från skogen i icke ringa omfattning undginge beskattning eller åtminstone undandroges skattskyldighet i skogssocknarne. Att detta förhållande skulle medföra afsevärda svårigheter för skattskyldige och kommuner fölle så mycket mer i ögonen, som kommunerna i ifrågavarande trakter i afsevärd grad vore hänvisade att täcka sina skattebehof från fast egendom och alltså medelbart från fastigheternas i dessa trakter största inkomstkälla, skogen.

Såsom ett led i de af kommittén föreslagna medel för vidmakthållande och stärkande af den jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne har kommittén ansett sig böra till behandling upptaga frågan om skogsbeskattningen, därvid kommittén närmast haft i sikte den ogynnsamma ställning, de egentliga skogssocknarne i beskattningsafseende intoge på grund af gällande beskattningsbestämmelser. En rättelse i nu anmärkta förhållanden måste, enligt kommitténs mening, gifvetvis i viss mån mynna ut i sådana ändrade bestämmelser rörande beskattningsorten, att den inkomst för trävarurörelse, som nu i regel taxerades, där förädlingsrörelse ägde rum, komme att till viss del i beskattningsafseende öfverföras till skogskommunerna.

Beträffande sättet för lösning af förevarande fråga uttalar kommittén sin anslutning i hufvudsak till det förslag, som den 1 maj 1891 framlades af den år 1890 tillsatta skattekommitté, hvilken därvid utgått från den förutsättning, att grunderna för gällande bevillningsförordning borde i hufvudsak lämnas orubbade.

I enlighet med berörda förslag tillstyrker kommittén, att skogsbeskattningsfrågan löses på det sätt:

att vid taxering af jordbruksfastighet särskilda värden sättas å inrösnings- och afrensingsjorden;

att vid uppsättning af staten tillhörigt skogsområde växande skogens hela värde inbegripes, men att eljest vid bestämmande af fast egendoms taxeringsvärde hänsyn tages till afkastningen af växande skog, allenast i den mån densamma användes till husbehof;

att i öfrigt inkomst genom afkastning af skog beskattas genom inkomstbevallning;

att fördenskull den nu i § 2 af bevillningsförordningen stadgade skyldighet för innehafvaren att erlagga fastighetsbevallning för »skogsområde, som blifvit upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag» må upphöra;

att inkomstbevallning bör för behållna inkomsten utgöras, såväl när försäljning af skog eller skogseffekter drifves såsom handelsrörelse, som äfven när dylik försäljning äger rum från område, för hvilket den, som verkställer försäljningen, är pliktig utgöra fastighetsbevallning;

att, äfven om försäljning af virket ej sker, dylik bevallning bör erläggas för virkesfångst utöfver husbehofvet å område, för hvilket den, som verkställer virkesfångsten, är pliktig utgöra fastighetsbevallning, eller å skogsområde, som blifvit af staten upplåtet till bergshandteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag; samt

att vid taxering af inkomst genom försäljning af skog eller skogseffekter eller genom virkesfångst från eget område, taxeringen skall ske i den ort, där skogen är belägen.

* * *

Förslag till beskattning af skogsafkastning i annan ordning, än som hitintills tillämpats, framlades redan af skatteregleringskommittén i dess den 17 augusti 1881 afgifna betänkande med förslag till förordning angående bevallning af fast egendom samt af inkomst. Enligt detta förslag skulle vid taxering af fast egendom växande skog tagas i betraktande, endast i den mån den ansåges erforderlig till husbehof, hvaremot inkomst genom försäljning af skog likasom genom bedrifvande af jordbruksrörelse skulle till så stor del, som öfverstege ett belopp af fem för hundra af fastighetens taxeringsvärde — hvilket belopp ansåges vara beskattadt genom fastighetsbevallning — åsättas inkomstbevallning; och borde denna påföras, där fastigheten vore belägen. Kommittén fann de sålunda föreslagna stadgandena rörande uppskattning af växande skog betingade af det kända förhållande, att en fullt tillfredsställande

uppskattning af skogens kapitalvärde vore lika svår, som uppskattningen af dess afkastning vore lätt. Det blefve en obillighet att vilja i fastighetens taxeringsvärde inbegripa hvad som kanske först efter årtionden kunde hafva utbildat sig till ett afkastning gifvande kapital.

Vid skärskådandet af skatteregleringskommitténs förslag att medelst inkomstbevillning beskatta den inkomst, ägare af jordbruksfastighet kunde erhålla genom försäljning från skog, anförde kammarrätten i underdånigt utlåtande den 22 september 1882, bland annat, att, då afkastning af skog naturligen ej borde särskildt beskattas i annan händelse, än att försäljning verkligen skett och lämnat behållen inkomst, men försäljning från skog icke kunde hänföras till sådan stadigvarande, år efter år fortgående verksamhet, som vore betecknande för jordbruksnäringsen, utan vore att anse såsom en mera tillfällig förvärfskälla, torde vid denna inkomsts uppskattande ledning ganska ofta icke kunna, såsom kommittén i fråga om beskattning af inkomst af rörelse i allmänhet förutsatt, tagas af förhållandena under det år, som närmast föregått taxeringsåret. Under sådana omständigheter torde, jämväl i betraktande däraf att kommittén icke ifrågasatt någon skyldighet för fastighetsägaren att anmäla, att han under taxeringsåret ämnade verkställa omförmälda slags försäljning, än mindre uppgifva densammans omfattning, de fall, då beskattning af inkomsten genom berörda försäljning skulle komma i fråga, blifva ganska sällsynta. Ej heller syntes själfva beräkningen af den beskattningsbara inkomsten utaf dylik försäljning kunna, såsom kommittén antagit, verkställas utan ganska stora svårigheter. Kammarrätten, som ansåg gällande bestämmelser därom, att de med jordbruksfastighet möjligen förenade förmåner af skog skulle inbegripas i taxeringsvärdet, äga företräde framför det af kommittén framställda förslag, afstyrkte detsamma.

Berörda förslag upptogs emellertid i Kungl. Maj:ts vid 1883 års riksdag framlagda proposition, n:o 6, med förslag till ny bevillningsförordning. Uti §§ 3, 8 och 12 inrymdes nämligen bestämmelser, i enlighet med hvilka skogsafkastning till husbehof skulle beskattas genom fastighetsbevillning, men inkomst genom skogsafverkning å egen eller annans mark för annat ändamål än husbehof eller genom försäljning af växande eller afverkad skog skulle — såsom inkomst af arbete — underkastas inkomstbevillning, därvid idkare af skogsrörelse — med hvilken likställdes innehafvare af genom köp förvärfvad rätt till afverkning af skog å annans mark — skulle för inkomst af denna rörelse taxeras, där skogen vore belägen.

Bevillningsutskottet vid omförmälda riksdag fann Kungl. Maj:ts förslag väl grundadt, i hvad det afsåg beskattning af skogsrörelse å annans mark, men ansåg stora betänkligheter möta mot tillämpandet af samma princip vid beskattning af skogsrörelse å egen mark. Enligt utskottets mening skulle det för taxeringsmyndigheterna blifva en lika mödosam som vanskelig uppgift att ej blott bestämma, hvad som skulle anses utgöra hvarje egendoms husbehof, utan äfven beräkna, huru stor del af befintlig skog borde därtill anslås. Redan det obestämda i begreppet husbehof skulle därvid föranleda godtycklighet, hvarjämte det blefve svårt att få kännedom, om och i hvad mån å en egendom ringare afverkning utöfver husbehofvet eller försäljning af skog i mindre skala under året ägt rum. En jordägare, som genom att inskränka sitt virkesbehof blefve i tillfälle att sälja någon del af det för husbehofvet beräknade virke, komme äfven att beskattas hårdare än den, som ej iakttog dylik sparsamhet, enär ju för allt, som försålles, skulle erläggas inkomstbevillning, utöfver fastighetsbevillningen för den till husbehofvet anslagna skog. Därigenom komme ock hushållning med skog, långt ifrån att främjas, snarare att motverkas.

Hvad sålunda föreslagits om skogsrörelsers beskattning genom inkomstbevillning vann ej Riksdagens godkännande. Den bevillningsförordning, som den 14 september 1883 utfärdades, bibehöll därför den äldre grundsatsen, att afkastning af skog skulle beskattas genom fastighetsbevillning.

Af enskilda motionärer väcktes härefter vid en del följande riksdagar förslag till ändrade bestämmelser angående beskattning af skogs afkastning, dock utan någon påföljd. I syfte att åvägabrunga en mera tillfredsställande ordning i fråga om beskattning af den inkomst, som vunnes genom afverkning af skog, med eller utan sammanhang med sågverks- eller annan förädlingsrörelse, tillsattes då den 24 oktober 1890 den kommitté, till hvars förslag norrlandskommittén, såsom förut blifvit nämndt, anslutit sig. Det förslag, denna 1890 års bevillningskommitté utarbetade, har naturligtvis redan tillförne varit föremål för myndigheternas granskning. Inom kammarrätten uttalades därvid i fråga om den del af kommitténs betänkande, som afsåg »beskattning af inkomst från afkastning af skog», skiljaktiga meningar, i afseende å hvilka åberopades innehållet af kammarrättens den 12 maj 1892 i ärendet förda protokoll. Dock synas de flesta ledamöterna ansett, att, så länge grunderna för då gällande bevillningsförordning lämnades orubbade, man icke borde afvika från grundsatsen om fastighetsbevillning för beskattning af skogs afkastning.

Enär uti det yttrande referenten i kammarrätten vid omförmälda tillfälle afgaf, de punkter i förslaget, som synas minst hållbara, finna en ganska skarp belysning, torde det vara lämpligt att här återgifva det väsentligaste af berörda yttrande, i hvad det innefattar en kritik af förslaget.

Så anser referenten, att vid kommitténs förslag angående införande af inkomstbevillning för beskattning af skogs afkastning kunde erinras, att förslaget icke tydligen och uttryckligen angåfve, om eller på hvad sätt inkomst genom virkesfångst å annans mark skulle blifva föremål för inkomstbevillning. Huru inkomsten af virkesfångst närmare skulle vid beskattningen beräknas, vare sig denna virkesfångst skedde för egen förädlingsrörelse eller för omedelbar försäljning verkställdes å egen eller annans mark, vore icke heller i förslaget tydligen angifvet. Om också beskattningsnämnderna utan större svårighet skulle kunna erhålla kännedom om det pris, försäld skog eller såldt virke betingat, eller värdet i orten å skogseffekterna samt angående omkostnaderna för skogens tillgodogörande, återstode alltid för beräkning af den behållna vinsten att afgöra, huruvida afdrag finge äga rum för hvad själfva skogen kostat den, som tillgodogjorde sig densamma, och i så fall huru detta afdrag skulle beräknas. Därvid uppstode då frågan, om vid afverkning af skog afverkaren skulle äga att först afräkna hela köpeskillingen af skogen, eller om denna skulle uppdelas å skogsbeståndet och, i den mån den redan afverkade delen däraf betingat högre försäljningssumma eller eljest kunde anses hafva högre värde, än som motsvarade den del af köpeskillingen, som därå belöpte, inkomstbevillning, efter det äfven andra behöriga afdrag skett, inträda. Skulle köpeskillingen för skogen först afräknas å inkomsten eller värdet af virket, innan beskattningsbar inkomst finge antagas hafva uppstått, blefve sådant synnerligen svårt, om ej omöjligt att rättvisligen genomföra. Taxeringsmyndigheterna kunde nämligen icke vara i tillfälle att steg för steg följa amorteringen af ett skogsområde eller att med säkerhet afgöra, när skogen skulle anses betalad samt behållning af afverkningen uppstå. Såväl vid uppskattning af inkomst genom skogsafverkning som vid beräkning af annan afkastning af skog kunde för öfrigt i talrika fall saknas hvarje säker utgångspunkt för bedömande af hvad skogen kostat sin ägare, nämligen då skogen under äldre tider förvärfvats, gått i arf o. s. v. Följden däraf skulle säkerligen mången gång blifva, att taxering komme att ske, innan ännu behållen vinst uppstått.

Referenten påpekar vidare, huruledes — såsom äfven bevillningskommittén framhållit — det vore föga egentligt att, på sätt enligt

kommitténs förslag dock skulle blifva fallet, där virkesfångst å egen mark skedde för egen förädlingsrörelse, anse beskattningsbar inkomst hafva uppstått särskildt af virkesfångsten och sålunda vid förädlingsrörelsens beskattning låta afdrag äga rum för det redan beskattade virket. Det naturligaste och det enda, som kunde lända till full rättvisa, vore att betrakta rörelse, där virke inginge såsom råmaterial, som gemensam med den skogsafverkning, hvilken för förädlingsrörelsen och af dess idkare skedde. Först i den mån och till det belopp, som hela rörelsen utvisade behållen vinst, borde därför beskattning äga rum. Den redan vid föregående förslag till inkomstbevillning för inkomst af skogsafverkning anmärkta svårighet för taxeringsmyndigheterna att erhålla kännedom om hvarje enstaka afverkning och försäljning af virke skulle säkerligen komma att hafva omfattande följder vid en så stor industri, som skogsafverkningen i vårt land vore. Då kommittén tillika föreslagit, att icke blott vid afverkning af skog utan vid hvarje försäljning eller upplåtelse af skog, vare sig enbart eller i förening med jord, inkomstbevillning skulle påföras för den behållna vinsten af skogens försäljning eller upplåtelse, ökades därigenom i betydlig mån svårigheten för taxeringsmyndigheterna att verkställa taxering af hithörande slag af inkomst i alla de fall, där sådant enligt förslaget borde ske. Hade sådan taxering icke kunnat äga rum det år, då upplåtelsen eller försäljningen försiggått, därför att densamma icke för det årets beskattningsnämnder varit eller ens kunnat vara känd, skulle utan tvifvel vederbörande i många fall undgå all taxering och en i ögonen fallande brist på jämlikhet vid beskattningen alltså uppkomma.

Till sist gör referenten det uttalande, att ofvan anmärkta svårigheter delvis sammanhängde med vanskligheten att vid förevarande slag af inkomst tillämpa bevillningsförordningens allmänna bestämmelser samt med bristerna i dessa. Om man därför äfven medgäfvit, att, såsom bevillningskommittén andragit, det vore en principiellt riktig grundsats, att afkastningen af skog skulle beskattas, endast i den mån den lämnat behållen inkomst, och om därför inkomstbevillning, teoretiskt sedt, vore att uti ifrågavarande hänseende föredraga framför den nuvarande fastighetsbevillningen, torde dock hänsynen till de nuvarande faktiska förhållandenas kraf böra falla utslaget till förmån för fastighetsbevillningen. Denna hänsyn syntes endast under den förutsättning böra gifva vika, att lagstiftaren vore besluten att ombilda bevillningsförordningen till en fullt konsekvent genomförd inkomstskattelag, hvarvid då äfven inkomstskatt borde utgå för inkomsten af jordbruksrörelse lika väl som

för inkomsten af skogsafverkning eller virkesfångst, och den nuvarande fastighetsbevollningen borttagas eller inskränkas. I så fall kunde det vara ändamålsenligt, att den princip, som låge till grund för bevillningskommitténs förslag, komme till tillämpning såsom ett första steg i denna riktning. Kunde däremot något sådant icke förutsättas, utan borde man tvärtom antaga, att fastighetsbevollning fortfarande komme att bestå såsom skatt för afkastning af fastighet, syntes öfvervägande skäl tala för att denna skatteform tillämpades i fråga om all omedelbar afkastning af fastighet, således jämväl å skogsafkastning. Äfven om fastighetsbevollning, likasom hvarje afkastningsskatt, kunde anses vara en mindre fullkomlig skatteform, vore den dock, praktiskt sedt, mindre svår att genomföra. Genom densammas användning å skog, liksom å en fastighet i öfrigt, undveke man äfven att, såsom i kommitténs förslag vore fallet, behöfva uppdraga en skillnad mellan den del af skogs afkastning, som användes till husbehof, samt annan afkastning af skog. Genom fastighetsbevollningen och därmed följande kommunala utskylder löstes dessutom utan större svårighet frågan om hvarje kommuns rätt till skattebidrag af skogstillgången inom kommunen. Detta senare bestyrktes i viss mån däraf, att kommittén, för att tillgodose kommunernas intressen, funnit sig nödsakad att, hvad beträffade statens skogar, frångå principen af inkomstbevillning och föreslå, att i fråga om dem växande skogens hela värde skulle ingå i fastighetens taxeringsvärde.

Sedan 1890 års bevillningskommitté afgifvit sitt betänkande, hafva därmed försöken att lösa frågan om beskattning af skogs afkastning icke afstannat.

Af chefen för finansdepartementet den 24 maj 1893 utsedde kommitterade upptogo sålunda uti ett den 2 november 1894 afgifvet förslag till förordning angående inkomstbevillning i allt väsentligt nyssnämnda kommittés förslag i förevarande ämne. Kammarrätten afstyrkte emellertid i underdånigt utlåtande den 25 april 1895 kommitterades förslag, under erinran, att kammarrätten redan i utlåtandet den 12 maj 1892 haft tillfälle att yttra sig öfver hufvudprincipen i förslaget — nämligen att inkomstbevillning skulle utgöras för afkastning af skog utöfver husbehofvet — samt med framhållande bland annat däraf, att, då man icke i fråga om beskattning af inkomst af fast egendom öfverhufvud kunnat öfvergå till en fullständig och ren inkomstkatt, man icke heller torde kunna ansluta sig till en sådan i fråga om skogsafkastning. Så länge taxeringsvärde åsattes jordbruksfastighet, ansåge kammarrätten, att i detta värde jämväl borde inbegripas fastighetens skogstillgång, och att genom en på taxeringsvärdet hvilande beskattning bäst tillgodo-

såges såväl det allmännas rätt att erhålla skattebidrag af skogstillgången å smärre och medelstora fastigheter som äfven intresset hos de kommuner, där sågverks skogsområden låge, att af dessa erhålla behöriga, jämnt påräkneliga skattebidrag.

Som 1894 års omförmälda förslag blifvit i viktiga hänseenden byggdt på andra grunder än då gällande bevillningsförordning, i det att bland annat, såsom ofvan anmärkts, ren inkomstbevillning för afkastning af skog utöfver husbehovet föreslagits, uppdrog Eders Kungl. Maj:t den 11 september 1895 åt en kommitté att till Eders Kungl. Maj:t inkomma med yttrande i fråga ej mindre om lämpligheten af de nya beskattningsgrundsatsernas upptagande i bevillningslagstiftningen än äfven om det sätt, hvarpå sagda grundsatser blifvit i författningsförslaget tillämpade. Denna kommitté, som den 9 påföljande december afgaf underdånigt utlåtande angående de till densamma hänskjutna frågor, förklarade sig icke kunna biträda, hvad förslaget innehölle om beskattning af skogsafkastning. Kommittén framhöll därvid åtskilliga omständigheter, som enligt kommitténs förmenande borde föranleda, att planen på införandet af en ren inkomstbeskattning af skogens afkastning frånträddes. Dit hörde först och främst ovissheten om verkan i statsfinansiellt hänseende af en sådan åtgärd. Man finge nämligen icke underskatta den nedsättning i taxeringsvärdet å jordegendomar, försedda med skog, som däraf skulle blifva en följd. Skogsafkastningen å en mängd små egendomar skulle otvifvelaktigt blifva så obetydlig, att efter tillämpning af bestämmelserna om bevillningsfritt afdrag ingen eller ringa beskattningsbar inkomst af denna afkastning återstode, och svårigheterna i afseende å inkomstens taxering blefve här måhända ändå mera betydande än i fråga om de större egendomarne. Men vidare borde ock, då det förevarande förslaget afsåge icke blott att tillföra staten ökade skattebidrag från skogen utan äfven att i beskattningsafseende tillgodose de kommuner, där skogen vore belägen, framhållas faran af den rubbning i kommunernas hushållning, som förslaget, därest det godkändes, kunde föranleda genom den ojämnhet, hvarmed ifrågasvarande skattebidrag komme att inflyta, då en kommun ena året kunde erhålla sådana bidrag till högt belopp men andra år endast till ringa belopp eller alldeles icke. För att rätt fatta innebörden af denna olägenhet borde man besinna, att, enligt bestämmelserna om den kommunala beskattningen, kommunen icke kunde under de år, då skogsafverkning i större utsträckning bedrefves inom dess område, uttaxera mera, än som erfordrades för kommunens utgifter under budgetåret, och att sålunda något afsättande af medel för följande år icke kunde ifrågakomma.

Efter de sålunda verkställda utredningarna afäts till 1897 års riksdag en kungl. proposition, n:o 29, med förslag till ny bevillningsförordning. I det yttrande till statsrådsprotokollet den 26 februari nämnda år, hvarmed föredragande departementschefen beledsagade sin hemställan om det af honom anmälda ändringsförslagets framläggande till Riksdagens pröfning, erinrades, huruledes det problem, skogsbeskattningsfrågan innefattade, blifvit på det mest fullständiga och uttömmande sätt i alla detaljer behandladt och genomarbetadt. Ett stort antal förslag hade blifvit framlagdt och de med hvart och ett af dem förenade fördelar och olägenheter grundligt debatterade. Sådant oakadt kunde frågan knappast anses hafva blifvit förd närmare sin lösning. Meningarna stode lika oförmedlade emot hvarandra som vid kommitté-behandlingens början. Departementschefen, som ansåg, att tungt vägande skäl blifvit anförda mot förslaget om införande af inkomstbevillning för afkastning af skog, redogjorde för de viktigare bland dessa skäl samt förklarade, att, då någon utväg att på tillfredsställande sätt lösa de sålunda framhållna svårigheterna dittills icke kunnat angifvas, detta förslag syntes icke böra framläggas för Riksdagen. Enligt nu gällande bevillningsförordning af den 3 december 1897 skall också skogs rörelse fortfarande beskattas genom fastighetsbevillning.

En ingripande förändring härutinnan föreslogs emellertid uti kommunalskattkommitténs den 18 maj 1900 afgifna betänkande med förslag till ändrade grunder för den kommunala beskattningen. Kommittén sökte nämligen i sitt förslag till förordning angående bevillning af inkomst genomföra principen af en allmän och ren inkomstskatt, hvarmed fastighetsbevillningen blef förvisad ur skattesystemet.

I stället för denna bevillning skulle, enligt nämnda förslag, träda en skatt, afsedd att träffa den verkliga inkomsten af fast egendom och af jordbruksnäring. Under dylik näring inbegreps jämväl skogsafverkning å mark, som af afverkaren äges eller annorledes än på grund af upplåten rätt till afverkning innehafves. Till »inkomst af fast egendom» räknades jämväl värdet af de jordbruks- och skogsalster från egendomen, som jordbrukare tillgodogör sig för eget behof, så ock hvad som förvärfvas genom upplåtelse af afverkningsrätt till skog. Såsom »inkomst af näring eller annan förvärfvsverksamhet» skulle taxeras, bland annat, hvad som förvärfvades genom sågverks- eller annan träförädlingsrörelse samt skogsafverkning på grund af upplåten afverkningsrätt. Om någon drefve, jämte jordbruksnäring, tillika annan näring för förädling af de i jordbruksnäringen vunna produkter, skulle värdet af själfva råvaran taxeras såsom inkomst af fast egendom, hvaremot

förädlingsvinsten borde taxeras såsom inkomst af näring eller annan förvärfvsverksamhet. Vid taxering af inkomst af näring eller annan förvärfvsverksamhet medgafs afdrag för använd råmaterieell, hvilken vunnits i egen jordbruksnäring.

Enligt samma kommittés förslag till lag angående kommunal taxering och skattskyldighet skulle beskattningsorten utgöra: för inkomst af fast egendom den kommun, hvarest egendomen är belägen, samt för inkomst af näring eller annan förvärfvsverksamhet, för hvilken finnes fast driftsort af viss, i förslaget närmare angifven beskaffenhet, den kommun, där driftsorten är belägen. Där af två utaf samma näringsidkare inom skilda kommuner drifna näringar den ena afsåge tillverkning af råmaterieell för den andra, skulle en hvar af dessa näringar särskildt taxeras. Inkomst genom skogsafverkning på grund af upplåten afverkningsrätt skulle beskattas i kommun, där afverkningen drefves.

Öfver kommunalskattekommitténs förslag afgaf kammarrätten den 30 december 1902 underdånigt utlåtande. Kammarrätten anförde, bland annat, att det syntes, som skulle kommittén af sin sträfvan att skipa rättvisa mellan flera i ett och samma beskattningsföremål intresserade kommuner föranledts att i vissa fall gå längre, än som varit lämpligt eller af behof påkalladt. Tydligast torde detta framgå, om man beaktade förslagets bestämmelser om beskattning af förädlingsrörelse. Ett särskiljande i beskattningsafseende skulle nämligen enligt förslaget ske på det sätt, att såsom inkomst af fast egendom taxerades hvad som kunde anses utgöra vinst å råvarans frambringande, medan förädlingsvinsten taxerades såsom inkomst af näring eller annan förvärfvsverksamhet. Detta innebure, bland annat, att hänsyn icke finge tagas till huru företaget i sin helhet utfölle, utan att, äfven om detta lämnade förlust, en vinst kunde komma att framkonstrueras ur den ena af de operationer, i hvilka produktionen sönderfölle, och blifva särskildt för sig beskattad. Icke heller vore det lätt att inse, huru en dylik på förhand uttagen vinst skulle låta sig i hvarje särskildt fall med någon grad af visshet beräkna. Tänkte man sig t. ex. ett större sågverksbolag, som inom ett flertal kommuner afverkade skog dels å egen, dels å annans mark, kunde man icke undgå att finna, huru svårt det skulle ställa sig ej mindre för bolaget att fullgöra sin uppgiftsskyldighet och angifva vinsten inom hvarje särskild kommun än äfven för vederbörande taxeringsmyndighet att bestämma bolagets taxering. Enligt förslaget skulle nämligen skogsafverkning å egen mark, bedrifven om än aldrig så enhetligt inom flera kommuner, för hvarje särskild kommun beskattas

såsom ett afslutadt helt, hvaremot, i den mån afverkningen skedde å annans mark, någon särskild uppskattning af vinst å själfva afverkningen icke behöfde ske. Kammarrätten ansåg sig böra påpeka vikten däraf att, i olikhet med hvad kommitténs förslag förutsatte, vinsten å en rörelse, som utöfvades och af sådan anledning också ansåges böra beskattas i flera kommuner, dock i sin helhet uppskattades af allenast en taxeringsmyndighet, nämligen taxeringsmyndigheten för den kommun, hvarifrån rörelsen leddes, samt att äfven utskiftningen på öfriga skatteberättigade kommuner där verkställdes.

Slutligen hafva de särskildt tillkallade sakkunnige, som år 1904 inom finansdepartementet utarbetat förslag till förordning om skatt af inkomst och förmögenhet m. m. samt till vissa ändringar i bevillningsförordningen med flera författningar, jämväl föreslagit i vissa afseenden ändrade grunder för beskattning af skogs afkastning. Så skulle, enligt de föreslagna ändringarna i bevillningsförordningen och i den till samma förordning hörande instruktion för taxeringsmyndigheterna, när skogsafverkning å annans mark på grund af särskild upplåtelse drefves i samband med förädlingsrörelse, dylik afverkning betraktas såsom en själfständigt för sig drifven rörelse; och skulle inkomsten af skogsafverkning å annans mark beskattas å den ort, där skogen är belägen.

Med afseende å antydda del af förslaget yttrade kammarrätten i underdånigt utlåtande den 31 december 1904, bland annat, att, om skogsafverkning för egen trävarurörelse, som skedde på egen mark, fortfarande kunde beskattas genom fastighetsbevillning, borde detta kunna ske äfven för dylik skogsafverkning å annans mark. För öfrigt saknade den i förslaget upptagna anordning praktisk betydelse i kommunalbeskattningshänseende för det fall, att förädling och afverkning skedde i *samma* kommun; och ansåge sig kammarrätten hafva desto större anledning att afstyrka förslaget i nu förevarande del, som frågan om kommunalbeskattningen i öfrigt icke förelåge till behandling samt det icke, såsom här skedde, torde vara ändamålsenligt att upptaga till lösning allenast en del af detta problem.

Den lämnade redogörelsen för de viktigare förslag, som under olika tider framstälts till lösning af frågan om beskattning af skogs afkastning, innehåller tillika en ingående kritik af det till ämbetsverkens yttrande hänskjutna, af 1890 års bevillningskommitté utarbetade och nu af norrlandskommittén ånyo framlagda förslag i ämnet. Hvad emot detta förslag anförts finna ämbetsverken vara af sådan vikt och betydelse, att ämbetsverken föranledas afstyrka, att förslaget, åtminstone

i oförändradt skick, lägges till grund för ny lagstiftning angående skogsrörelsens beskattning.

Uppenbarligen är emellertid en reform erforderlig, i syfte att icke blott ökade skattebidrag från skogen må tillföras staten, utan äfven skälig inkomst beredas kommunerna inom de trakter af landet, där afverkningen sker, men hvarifrån råvaran forslas för att å annan plats förädlas. Det synes, som skulle den föreliggande frågan ej kunna på ett tillfredsställande sätt lösas annat än i samband med en omgestaltning af hela beskattningsväsendet. Men ämbetsverken — som ju sakna på egen tjänsteverksamhet grundad erfarenhet uti hithörande ting — äro icke i tillfälle att närmare angifva de mått och steg, som skulle kunna leda till målet.

Några modifikationer i nuvarande bestämmelser angående fastighetsbevilning för skog skulle dock, såsom ämbetsverken förmena, kunna, utan större omgång, men med god verkan vidtagas.

En af de väsentligaste oegentligheterna vid det rådande sättet för beskattning af inkomst från afverkning af skog uppgifves vara, att vid taxering af fastighet alltför ringa hänsyn tagits till skogens värde; och skulle anledningen härtill ofta hafva varit den, att, då jordägare upplåtit afverkningsrätt till skogen åt annan, det syntes obilligt, att jordägaren skulle erlægga bevilning för skogen, något som ju blefve följd, om dess värde inräknades i fastighetsvärdet. Vidare har anmärkts, att sågverksägare förklarats berättigade att vid taxering af inkomst från sågverksrörelse göra afdrag för värdet af de från egna och arrenderade skogar använda sågtimmerträd, samt att med anledning däraf inkomstbevilningen för sågverksrörelsen kommit att utgå med ringare belopp än vederbort.

För undanröjande af dessa oegentligheter torde följande — af kammarrätten i dess sist omförmälda underdåniga utlåtande den 31 december 1904 föreslagna — modifikationer i nu gällande regler för fastighetsbevilning lämpligen kunna vidtagas, nämligen dels att, där fastighetsägare styrkte, att afverkningsrätt till skog vore på viss, kortare eller längre tid, upplåten till annan, eller att skogstillgången eljest ej finge af fastighetsägaren disponeras, särskildt taxeringsvärde skulle åsättas sådan skogstillgång samt fastighetsbevilning därför påföras den, som hade att förfoga öfver skogen, dels ock att afdrag för s. k. stubböre eller värdet af virke på rot beständes få äga rum allenast för virke från skogsområden, för hvilka sågverksägaren utgjorde fastighetsbevilningen, men att i andra fall finge afdragas, icke virkets värde på

rot, utan allenast, såsom för virke som direkt inköptes eller s. k. köptimmer, den verkliga kostnaden för virket.

I fråga om det sätt, hvarpå skilda grunders tillämpning vid skogsbeskattningen påverkar skogshushållningen, torde domänstyrelsen få inkomma med särskildt yttrande.

*Förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan
den 30 december 1880.*

På grund af klagomål, som inlupit därom, att sågverksbolagen skulle i åtskilliga afseenden begagnat sig af det stora inflytande, de ägde öfver flottningsväsendet, för att obehörigen gynna sig själfva på de skogsägande böndernas bekostnad, har kommittén ansett sig böra undersöka, huruvida detta förhållande berodde å brister i flottningsförfattningarna, för att kunna föreslå åtgärder till förebyggande af de öfverklagade missförhållandena. Flottlederna utgjorde nämligen en af de hufvudsakligaste förutsättningarna för de norrländska skogsprodukternas utförande i världsmarknaden. Det sätt, på hvilket dessa leder ordnades och flottningen däri bedrefves, vore därför af största inflytande på de nordsvenska skogarnes värde.

*Flottnings-
stadgan.*

Kommittén anser, att de oegentligheter, hvilka framträdte vid nämnda författningars tillämpning, i de flesta fall kunde föras tillbaka till en gemensam orsak. Flottningsstadgan utginge visserligen från den förutsättning, att alla flottande hade gemensamt intresse af att få flottleden färdig så fort ske kunde samt flottningen för framtiden så billig som möjligt, och att den, som gjorde ansökan om ett vattendrags upplåtande till allmän flottled, såsom presuntiv flottande vore en tillräckligt opartisk representant för detta framtidsintresse. Men erfarenheten hade visat, att denna förutsättning i många fall vore oriktig, och att det funnes ett från flottledens permanenta intresse eller från det allmänna framtida flottningsintresset skildt anläggarintresse, äfvensom att de olika flottandes intressen, jämväl sedan flottleden blifvit upplåten till allmänt begagnande, kunde divergera.

Detta vore, såsom kommittén påvisar, i olika afseenden till förfång för den jordägande allmogen.

Så inträffade det understundom, att den, som gjort ansökning om

ett vattendrags reglering till allmän flottled, i skogsspekulationssyfte sökte förhindra eller försvåra flottning i detsamma genom att fördröja arbetenas fullbordande och afsynande. Då under tiden en hvar annan utestängdes från rätten att i vattendraget anordna flottled, hindrades bönderna från att med fördel sälja afverkadt timmer och funne sig därför ofta nödsakade att afyttra själfva skogsfastigheterna. Vidare kunde ett sågverksbolag, som haft ett stort tillfälligt flottningsintresse på en ort, hafva lyckats utverka sig tillstånd till interimsfloftning, utan att någon amorteringsafgift för timrets framflottande blifvit bestämd. Sedan emellertid bolaget nedflottat allt sitt timmer, blefve flottleden afsynad, hvarefter byggnaderna finge amorteras genom afgifter å det virke, som framdeles komme att flottas i vattendraget. Detta virke vore ej sällan hämtadt från böndernas eller kronans skogar. Ett annat sätt, hvarpå den, som ombestyrt en flottleds inrättande, beredde sig fördelar, vore, enligt kommitténs uppgift, att tillförsäkra sig oskäligen höga ersättningsbelopp för de i flottleden utförda arbeten. Flottledsbyggaren förskaffade sig därigenom obehörig vinst på skogsägarnes bekostnad. Denna anmärkning kunde, såsom kommittén påyrkar, göras gällande äfven med afseende å det förhållande att den, som byggt flottleden, uppbure amorteringsafgifter, efter det byggnaderna blifvit slutamorterade.

Vidare erinrar kommittén därom att, sedan en flottled upplätits till allmänt begagnande, den större virkesägaren understundom sökte att med tillhjälp af sin dominerande ställning å flottningsföreningens stämmor gynna sig själf på de öfriga flottandes bekostnad. I sådant afseende framhåller kommittén, huruledes de stora bolagen kunde så bedrifva, att bördan af flottledens underhåll hufvudsakligen komme att uttaxeras under andra år, än då bolagen hade att flotta någon större mängd virke från egna skogar. Alldenstund majoriteten i flottningsföreningen vore bestämmande i afseende å valet af den personal, som närmast skulle handhafva föreningens angelägenheter, hände dessutom lätt, att denna personal komme att ensidigt representera de större flottgodsägarnes intresse. Jämväl när det gällde vissa af föreningens gemensamma utgifter, såsom aflöningar åt styrelsen m. m., kunde det befaras, att minoritetens intresse blefve trädt för nära.

Med hänsyn till hvad sålunda blifvit anmärkt har kommittén utarbetat föreliggande förslag till ändringar i flottningsstadgan, i sammanhang hvarmed hafva föreslagits några modifikationer af gällande bestämmelser om flottning äfven i andra än ofvan berörda punkter.

Ämbetsverken finna de föreslagna ändringarna välgrundade och tillstyrka, att de tagas till efterföljd vid den påyrkade reformeringen af lagstiftningen angående flottningsväsendet, dock med några mindre, här nedan omförmälda jämkningar af hufvudsakligen redaktionell beskaffenhet.

Domänstyrelsen anser emellertid, att förutom den af kommittén föreslagna reformen äfven andra ändringar kunna i samma lagstiftning ifrågasättas, i hvilket afseende styrelsen anhåller få inkomma med särskild framställning.

2 §.

Enligt 2 mom. af denna paragraf skulle Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordna lämplig person att till skyddande af den jordägande ortsbefolkningens intressen öfvervaka, dels att flottleden så inrättas, att jordbruket däraf icke lider oskäligt intrång, dels ock att utgående ersättning icke sättes till oskäligt belopp eller annan obehörig kostnad för anläggningen uppstår.

Närmaste anledningen till det sålunda föreslagna stadgandet är, såsom motiven upplysa, att söka i den omständigheten, att anläggaren af en flottled ofta skulle hafva tillskansat sig obehöriga fördelar på den jordägande ortsbefolkningens bekostnad. Helt säkert har det emellertid icke varit kommitténs mening, att det »officiella rättegångsbitrådet» skulle vägra ingripa i de fall, då en åtgärd eller ett beslut ansåges icke kunna inverka på *ortsbefolkningens* rätt. Äfven många andra rättsägare än de, som bo i flottledens grannskap — t. ex. enskilda personer eller bolag, hvilka, spridda å vidt skilda trakter af landet, uppköpa virke från skogar, som flottleden genomgår — kunna vara intresserade af att kostnaderna för flottningen i ett vattendrag hållas inom behöriga gränser. Dessas rätt torde väl ock böra bevakas. Det lärer fördenskull vara hvarken behöfligt eller lämpligt, att det särskildt förordnade ombudets inskridande begränsas »till skyddande af den jordägande ortsbefolkningens intressen». De citerade orden torde därför böra utgå.

På det ombudets plikt att närvara vid syner och sammanträden äfvensom att hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande göra de framställningar, hvartill hans ifrågavarande uppdrag kan föranleda, må desto tydligare framstå, torde ordet »ägande» böra utbytas mot »skolande».

3 §.

I syfte att Kungl. Maj:ts befallningshafvande — som enligt sista stycket af förevarande paragraf fått sig tillagd befogenheten att, om ej syn hållits inom föreskrifven tid, återkalla det för förrättningsmannen utfärdade förordnande samt utse annan förrättningsman — må erhålla kännedom om sådan försumlighet från förrättningsmannens sida, torde det ombud, hvilket jämlikt 2 § skall särskildt kallas till synen, böra uttryckligen förpliktas att meddela Kungl. Maj:ts befallningshafvande underrättelse, när syn ej inom föreskrifven tid hållits.

5 §.

Ehuru ej sällan förekommer, att domänstyrelsen gör ansökan om vattendrags upplåtande till allmän flottled, lärer anledning likväl icke förefinnas att inbegripa domänstyrelsen under här stadgad skyldighet för den i ärendet sökande att ställa säkerhet för anläggningens fullbordande, utan torde beträffande domänstyrelsen undantag i sådant hänseende böra göras.

14 §.

Det i sista stycket af paragrafen förekommande uttrycket »redogörelse för flottledens ställning i ofvanomförmälda hänseende» torde böra ersättas med ett uttryck, som tydligare angifver hvad redogörelsen skall innehålla, t. ex. »redogörelse för fortgången af flottledskostnadernas amortering».

21 §.

För interimsfloftning, som företages utan behörigt tillstånd, stadgas i förenämnda paragraf straff genom den meddelade bestämmelsen, att »flottar någon i allmän flottled, som ännu icke upplåtits till allmänt begagnande, utan att tillstånd därtill erhållits, vare bot» etc.

Innan ett vattendrag, hvarest allmän flottled icke redan finnes, blifvit i behörig ordning upplåtet till allmän floftning, synes det ej vara lämpligt att i fråga om ett sådant vattendrag använda benämningen »allmän flottled». Förevarande bestämmelse torde därför böra omredigeras ungefär sålunda: »Flottar någon, utan därtill af Konungens

befallningshafvande erhållet tillstånd, i vattendrag, angående hvars reglering till allmän flottled Konungens befallningshafvande meddelat beslut, men som ännu icke upplåtits till allmän flottning, vare bot etc.»

22 §.

Af skäl som under 21 § angifvits torde den mening, som innefattas i uttrycket »varde flottleden aflyst» (sista punkten af första stycket i förevarande paragraf) böra återgifvas med ungefär följande ordalag: »varde det af Konungens befallningshafvande meddelade tillstånd därtill» — nämligen till flottledens inrättande — »återkalladt».

Förloras rätten att anlägga flottled, förverkas det enligt 5 § nedsatta belopp, och skola för flottleden uppförda byggnader och verkställt arbete, i den mån byggnaderna ägts eller bekostats samt arbetet utförts af den, hvilken försummelsen ligger till last, utan lösen tillfalla flottleden. Det förverkade beloppet tillfaller flottleden, men, därest denna ej kommer till stånd, kronan, dock med skyldighet för kronan att däraf godtgöra den skada, som kan hafva uppstått genom de med vattendraget vidtagna åtgärder.

I paragrafen har emellertid icke meddelats någon bestämmelse, huru med åsyftade byggnader och arbete skall förfaras, därest flottleden ej kommer till stånd. Äfven byggnaderna och arbetet torde i sådan händelse böra tillfalla kronan, dock att deras värde bör i första hand användas till gäldande af uppkommen skada.

Framställning angående skogsallmänningar och skogsmedelsfonder.

Kommittén framhåller, hurusom det, för att landtbefolkningen i Norrland och Dalarne skulle erhålla ett stöd i missväxtår och i tider af nedgående konjunkturer äfvensom erforderliga ekonomiska hjälpmedel för en rikare samhällelig utveckling, vore nödvändigt, att en afsevärd del af själfva skogskapitalet ägdes af denna befolkning, så att något af skogsafkastningens nettovinst stannade i bygderna i stället för att gå till personer, som bodde på andra orter.

Det hade emellertid visat sig, att den saluskog, som till följd af afvittringarne i rikt mått tillfallit hemmansägarne, lätt gått dem ur händerna. Såsom ett medel att bibehålla en del af skogskapitalet i befolkningens besittning framhåller kommittén bildandet af skogs-

Skogsallmänningar m. m

allmänningar, hvilka under allmän kontroll sköttes genom regelbunden hushållning. Dessa allmänningar medförde nämligen den fördel, att deras afkastning komme alla på ett varaktigt sätt till godo, samt att de på många håll jämväl tillgodosåge ordsbefolkningens behof af virke och arbetsförtjänst. Ehuru kommittén anser sockenallmänningar vara af förhållandena närmast påkallade, finner den inrättandet af allmänningar äfven för byar och andra skifteslag samt af härads- och länsallmänningar vara mycket gagneligt, i den mån detta låter sig göra.

Först under afvittringarnes senare skede hade man, såsom kommittén erinrar, behjärtat ifrågavarande angelägenhet. Då hade nämligen inom Kopparbergs, Gäfleborgs och Norrbottens län afsatts åtskilliga gemensamhetsskogar. Af medel, som inlutit genom försäljning af skogsalster från dessa skogar, hade bildats skogsmedelsfonder, hvilkas afkastning användes för olika ändamål i befolkningens och särskildt jordägarnes intresse. Äfven då allmänningar ej afsatts, hade inom några socknar bildats fonder af köpeskillingar för upplättna afverkningsrättigheter.

Inom orter, där afvittringen afslutats, utan att allmänningar blifvit inrättade, borde enligt kommitténs åsikt frivilliga initiativ i sådant syfte af lagstiftningen understödjas. Utvägar att framtvinga allmänningars bildande syntes jämväl böra beredas därigenom, att skiftesdelägare tillerkändes vitsord att sammanhålla eller sammanslå skogsmark, likaväl som en delägare nu hade vitsord att påkalla skifte af gemensam dylik mark. Det kunde jämväl ifrågasättas, om icke allmänningars bildande borde främjas genom statens mellankomst med ekonomiskt understöd.

På grund af hvad sålunda och i öfrigt anförts hemställer kommittén, att en lagstiftning i ofvan angifna riktningar måtte åstadkommas, hvarigenom kunde främjas utsikterna att till förmån för kommuner och andra samfälligheter på ett bestående sätt bilda gemensamhetsskogar och skogsmedelsfonder, samt att, sedan en sådan lagstiftning kommit till stånd, måtte tagas i öfvervägande, i hvilka fall och under hvilka villkor låneunderstöd af allmänna medel kunde beredas för bildande af gemensamhetsskogar genom inköp af därtill lämpad mark.

* * *

Såsom förevarande kommitté erinrat, har den s. k. skogskommittén i sitt den 9 september 1899 afgifna underdåniga betänkande

angående lämpliga åtgärder för främjande af den enskilda skogshushållningen, bland annat, framlagt förslag till lag angående allmänningsskogars bildande. Öfver detta förslag hafva Eders Kungl. Maj:ts befällningshafvande i samtliga länen äfvensom den 27 juni 1901 domänstyrelsen afgifvit underdåniga utlåtanden.

Vidare har Riksdagen hos Eders Kungl. Maj:t hemställt dels i skrifvelse den 22 mars 1904 (n:o 26), att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de lagbestämmelser, som kunde pröfvas erforderliga och lämpliga för att bereda delägare i häradsallmänning möjlighet att få med allmänningen för framtiden införlifva mark, som blifvit för sådant ändamål inköpt, dels ock i skrifvelse den 19 maj samma år (n:o 166), att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, som kunde finnas erforderliga och lämpliga för att bereda kommuner, korporationer, byalag samt stiftelser och fonder, som afsåge allmänt ändamål, möjlighet att genom inköp af skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar.

I hvilken mån de öfver Riksdagens omförmälda skrifvelser infordrade yttranden till Eders Kungl. Maj:t inkommit, är icke för ämbetsverken bekant.

Då emellertid norrlandskommittén icke genom något detaljeradt förslag sökt föra nu omhandlade frågor närmare sin lösning, äro ämbetsverken icke i tillfälle att med anledning af kommitténs förevarande framställning afgifva annat yttrande, än att syftet med berörda framställning synes ämbetsverken i hög grad beaktansvärdt.

Stockholm den 17 april 1905.

Underdånigst

GUSTAF MUNTHE.

F. C:SON WACHTMEISTER.

J. Meves.   *Karl Rydin,*   *A. Björkman.*   *Th. Örtenblad.*
föredragande.

Albert Hagström.

XXXVI.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Till Konungen.

*Väghållnings-
besväret.*

Sedan kommittén för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, efter verkställd undersökning huruvida ett mer än skäligt tyngande *väghållningsbesvär* i Sveriges nordligaste landsdelar kunde vara en bidragande orsak till jordbrukets och den jordägande befolkningens tryckta ställning i dessa landsdelar, och i afsikt att bereda jordägarna någon lättnad i deras väghållningsbesvär i underdånighet hemställt:

1:o) att så kallade militärvägar måtte icke blott byggas utan äfven underhållas af statsverket;

2:o) att så kallade mellanriksvägar samt vägar, som till afsevärd längd sträcka sig öfver öde fjäll och skogar, måtte i vidsträcktare mån, än nu är fallet, byggas af staten, samt i de fall, att de utförts på statsverkets bekostnad, i mån af behof äfven underhållas af detsamma;

3:o) att i villkoren för statsbidrag till vägbyggnader måtte göras det tillägg, att då den verkliga kostnaden öfverskjutit den beräknade, jämväl två tredjedelar af det öfverskjutande kostnadsbeloppet må kunna af statsmedel anvisas;

4:o) att till väghållningsdistrikt, som äro synnerligen hårdt be- tungade i följd af vägarnes stora längd och gles befolkning eller på grund af stor genomfartstrafik till andra orter, särskildt statsunderstöd måtte efter pröfning för hvarje fall kunna beviljas; samt

5:o) att staten eller menighet tillhöriga allmänningsskogar påföras en vägfyrk för hvarje två hundra kronor af taxeringsvärdet;

får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, genom nådig remiss af den 21 december 1904 anbefalld häröfver afgifva utlåtande, i underdånighet anföra:

Af den utredning, kommittén framlagt, framgår med all tydlighet, att vägbördan för de Norrländska provinserna samt Dalarne måste

anses i hög grad tryckande och att, såsom kommittén jämväl förutsatt, någon ändring i detta förhållande icke är att påräkna, då dessa landsdelar ännu i stor utsträckning behöfva nya vägar.

Hvad först beträffar första punkten af kommitténs hemställen, innefattande den förändring att statsverket jämväl skulle underhålla så kallade militärvägar, så torde en sådan förändring vara ur billighetens synpunkt högeligen påkallad.

Af de genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen helt och hållet på statsverkets bekostnad på senare åren anlagda vägarna emellan Glommersträsk och Visträsk i Norrbottens län samt emellan Glommerssträsk och Ruskträsk i Västerbottens län blef den förra vägen, om hvars underhåll på statsverkets bekostnad framställning gjordes af Konungens befallningshafvande i Norrbottens län, under de första åren efter dess fullbordande jämväl underhållen af statsverket, intill dess underhållsskyldigheten ålades de väghållningsskyldiga. Den sistnämnda vägen öfvertogs omedelbart efter fullbordandet af väghållningsskyldiga till underhåll. Vägen mellan Glommersträsk och Visträsk torde synnerligen ringa trafikeras af ortsbefolkningen, i följd hvaraf den underhållsskyldighet, som ålagts de väghållningsskyldiga emot deras bestridande, är för dem betungande, hvaremot den emellan Glommersträsk och Ruskträsk delvis genom något odlade bygder belägna vägen bereder större nytta jämväl för de i trakten boende.

Det af kommittén framställda yrkande, att militärvägar böra icke blott byggas utan äfven underhållas af statsverket, finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen såsom allmän regel vara mycket beaktansvärdt, men då detta förslag i alla händelser måste blifva föremål för pröfning vid hvarje gång, då fråga om anläggning af militärväg ifrågakommer, och bör göras beroende af sådan väganläggnings större eller mindre nytta i öfrigt för orten och den allmänna samfärdseln, anser styrelsen kommitténs hemställen i första punkten ej böra för närvarande föranleda särskild åtgärd.

Sådana vägar, som afses i andra punkten af kommitténs hemställen, hafva jämväl helt och hållet på statsverkets bekostnad blifvit anlagda eller förbättrade, ehuru endast i få fall. Under de senaste 20 åren hafva endast tre dylika företag förekommit, för hvilkas utförande Riksdagen medgifvit, att kostnaderna finge utgå af anslaget till väganläggningar och vägförbättringar, nämligen vid 1898 års Riksdag anläggning af väg mellan Tärna kyrka och sjön Öfver Uman och emellan Stora Umevattnet och riksgränsen mot Norge, vid 1903 års Riksdag anläggning af väg inom Norrbottens län mellan Arvids-

jaurs kyrkostad och Muskussetet i Arvidsjauras socken, beräknad att kosta 210,700 kronor, samt vid 1905 års Riksdag till anläggning af väg om 3,6 meters bredd inom Norrbottens län emellan Karesuando by i Enontekis socken och gränsen mot Juckasjärvi socken. Riksdagens medgifvande har dock i hvarje fall lämnats under villkor, att vederbörande väghållningsskyldige skulle ansvara för underhållet.

Såvidt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen är bekant, har statsverket icke bidragit åtminstone för längre tid till vägunderhåll genom konstant anslag annat än genom det belopp, som på grund af Kungl. brefvet den 6 oktober 1845 af det å riksstatens 6:te hufvudtitel uppförda anslag till vägar och kommunikationer utgår till menigheter inom Kopparbergs, Gäfleborgs och Jämtlands län till underhåll af en del utaf den på allmän bekostnad anlagda väg genom Dalarne, Hälsingland och Jämtland, samt genom de mindre bidrag till bestridande af kostnader för underhåll af vissa vintervägar, som anvisats jämväl af nyssnämnda anslag.

Statens mellankomst i väsentligen större utsträckning än förut ägt rum för anläggande af vägar öfver större skogsområden motiveras i de flesta fall genom ökad värde å de statens skogsdomäner, som äro belägna inom dylika i de öfre provinserna befintliga skogsområden. Lika nödvändigt torde vara, att staten till en början bidrager till underhållet af sådana vägar, intill dess att genom ökad odling och talrikare befolkning dess förmåga att bära vägunderhållet väsentligen ökats.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finner kommitténs hemställen under andra punkten vara beträffande väganläggningar icke allenast högeligen behjärtansvärd för befolkningen i de ifrågakvarande provinserna utan ock komma att uti väsentlig mån på flera ställen direkt gagna staten genom underlättade förbindelser vid tillgodogörande af dess skogsprodukter.

Kommitténs förslag under punkt 3:o) om ändring i villkoren för statsbidrag till vägbyggnader finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen däremot icke böra genomföras.

Jämte angifvande af hufvudsakliga anledningen till stundom förekommande skillnad emellan beräknad och verklig kostnad vid utförande af vägföretag har kommittén uttalat den mening, att detta förhållande i allmänhet icke kan läggas de väghållningsskyldiga till last. I detta afseende hyser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen en emot kommittén olika uppfattning. Bristande vana hos de ledamöter af arbetsdirektionerna, åt hvilka utförandet af vägarbeten är anförtrodt, att ordna ett dylikt arbete vållar ofta, att de verkliga kostnaderna blifva högre än

behöfligt vore, hvilket förhållande skulle inträffa, äfven om de beräknade kostnaderna mera motsvarade de verkliga, än hvad stundom kan vara händelsen.

Det enligt styrelsens åsikt bästa sättet att afhjälpa den anmärkta olägenheten torde vara, att när fråga förekommer om anvisande af statsanslag till utförande af vägarbete, för hvilket kostnadsförslag upprättats längre tid innan utförandet ifrågakommer, sådant förslag underkastas ny granskning för att bringa de beräknade kostnaderna i öfverensstämmelse med gällande priser å arbete och materialier, men en dylik åtgärd påkallar ej något Eders Kungl. Maj:ts särskilda beslut.

På grund häraf anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att kommitténs hemställan i tredje punkten icke måtte föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I fjärde punkten har kommittén för beredande af lättnad i vägunderhållstungan föreslagit bestämmelse om beviljande af statsunderstöd till vissa väghållningsdistrikt.

Genom det af kommittén i femte punkten framställda förslag, i öfverensstämmelse hvarmed innevarande års Riksdag beslutat i sammanhang med föreslagna ändringar i väglagen, kommer emellertid att från staten och menighet tillhörande allmänningsskogar utgöras dubbelt så hög vägfyrk emot hittills, och hvarigenom större delen af de inom de ifrågavarande provinserna belägna väghållningsdistrikt tillföras icke oväsentligen ökad inkomst, till följd hvaraf väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för sin del anser, att ytterligare lättnad genom kontant bidrag till vägunderhållskostnaderna icke, åtminstone för närvarande och innan erfarenhet om verkningarna af den nya förändringen i väglagen vunnits, bör annat än i undantagsfall medgifvas och då endast till sådana väghållningsdistrikt, hvarinom allmänna skogar i nämnvärd mån icke äro belägna.

Stockholm den 22 juni 1905.

Underdånigst

FRIDOLF WIJNBLADH.

O. Ekdahl.

P. H. Hedenblad,
Föredragande.

XXXVII.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Till Konungen.

*Flottnings-
stadgan.*

Genom nådig remiss den 21 december 1904 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att afgifva underdånigt utlåtande öfver norrlandskommitténs i dess betänkande under 11) upptagna förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af *flottningsstadgan* den 30 december 1880; och får styrelsen, som i anledning af den nådiga remissen inhämtat yttranden från distriktscheferna och distriktsingenjörerna i väg- och vattenbyggnadsdistrikten, till åtlydnad häraf i underdånighet anföra följande:

§ 2 mom. 2.

Till § 2 har kommittén i 2 mom. föreslagit ett tillägg, afseende att hindra anläggaren af en flottled att tillskanssa sig obehöriga fördelar därigenom, att den jordägande Ortsbefolkningen icke förstått att tillräckligt bevaka sitt intresse af att flottleden inrättas med så ringa kostnad som möjligt, så att flottningen för framtiden icke blir mer än nödigt dyrbar. I sådant syfte har kommittén föreslagit, att ett särskildt ombud skulle af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnas med uppdrag att följa flottledens anläggande för att tillvarata den jordägande Ortsbefolkningens intressen. Detta ombud har därjämte tillagts en annan uppgift nämligen att söka förekomma, att jordbruket lider oskäligt förfång genom flottledens inrättande. Det hade nämligen ofta visat sig svårt att i praktiken göra den principiella rätten till skadeersättning effektiv, i det att mindre ersättningar ofta faststälts än rätteligen bort utgå, och i hvarje fall vore den ersättningsberättigade försatt i den ogynnsamma ställningen, att nödgas bevisa beloppet af liden skada, i den mån denna icke tydligt framginge vid synetillfället.

Enligt styrelsens uppfattning kommer det ifrågasatta ombudets uppgift att blifva synnerligen vanskelig och svår, ja hardt när omöjlig, då ombudet ju faktiskt skall företräda två motsatta parter. Ombudets verksamhet torde icke komma, på sätt kommitterade tänkt sig, närmast att blifva jämförlig med ett rättegångsbiträdes, utan kommer i själfva

verket att blifva en syneförrättning för sig bredvid den egentliga synen, under förutsättning att ombudets verksamhet icke skall vara rent advokatorisk och ombudet således *à priori till bevakandet af skogsägarintresset städse skall yrka på nedsättning*, då ersättning enligt 9 § i kostnaden för flottledsbyggnader och ersättningar åt strandägare skall utgå, *samt till bevakande af jordbruksintresset yrka på ökning af de sistnämnda tillkommande ersättning.*

Då detta gifvetvis icke torde vara kommitterades mening, kommer ombudet i själfva verket att blifva icke biträde åt två parter utan domare mellan dem. För att rätt fylla denna uppgift måste emellertid förutsättas icke blott full kompetens i vattenbyggnader, flottning, vattenrättslagstiftning och jordbruk utan äfven kännedom om de i orten rådande förhållanden, som kunna inverka på flottningen, kompetensfordringar, som icke torde vara lätta att fylla.

Otvifvelaktigt hafva fall förekommit, då vederbörande ortsinvånare försunnat att vid flottningsreglering tillvarataga sin rätt, men enligt senare årens erfarenhet torde så numera gemenligen icke vara förhållandet, och detta icke blott i trakter, där jordbruk allmänligen idkas och flottledens stränder i större omfattning äro odlade, utan äfven i aflägsna skogsbygder. Någon synnerlig fara för flottleds fördyrande på grund af sökandens egoistiska intressen och hvarigenom vid det i 9 § afsedda fall ersättningen skulle oskäligt höjas, torde för öfrigt numera ej förefinnas, ty de större vattendragen äro till största delen redan reglerade, hvartill kommer att man väl får antaga, att syne-
männen äro kompetenta att bedöma och redliga nog att se till, att flottleden icke oskäligt fördyras.

Det ifrågasatta ombudets andra åliggande, bevakandet af strandägarnes intresse, torde enligt styrelsens förmenande vara än mindre behöfligt, enär flottledens inverkan härvidlag är mera direkt och i de flesta fall torde kunna af strandägaren klart uppfattas. I de fall, då skadan är af den natur, att den icke vid uppskattningen kan bedömas, och sakägarne icke kunna enas, förefinnes ju icke heller för ombudet någon möjlighet att ingripa.

Styrelsen anser således det ifrågasatta tillägget icke böra ifrågakomma och följaktligen äfven att i de följande §§ de förändringar, som af denna §:s 2 mom. äro föranledda, böra bortfalla.

Om styrelsen på nu anförda grunder icke kan biträda kommitterades förslag uti 2 mom., utesluter detta icke, att någon förändring i nuvarande förhållanden vore önskvärd. Det med kommitténs förslag afsedda syfte skulle i hufvudsakligt afseende vinnas, om kvalifikationerna

hos de till biträde åt förrättningsmannen bestämda gode män ökades, för hvilket ändamål borde föreskrifvas, att den ena gode mannen skall vara i jordbruk praktiskt och teoretiskt kunnig samt den andra förfaren i flottning och flottledsbyggnader.

En skärpning i kompetensfordringarna förutsätter, att den till gode männen nu utgående ersättningen bör ej oväsentligt höjas, hvarom styrelsen här nedan framställer förslag.

§ 3. De af kommittén i motstående § föreslagna tillägg anser styrelsen vara fördelaktiga; men i följd af den här ofvan framställda åsikt om olämpligheten af särskildt förordnad ombud bör bestämmelsen om dylikt ombuds underrättande utgå.

§ 4. Emot det af kommittén här föreslagna tillägg om sättet för uppskattning af kostnaderna för undervattenssprängning och annat dylikt arbete har styrelsen ingen erinran att framställa.

Uti § 4 finnes intaget bland synemännens åliggande att särskildt utreda, »huru vid kostnadens fördelning särskilda slag af flottgods böra med afseende å den större eller mindre svårighet, de vid flottningen förorsaka, med hvarandra jämföras.»

Vid den tid, då flottningsstadgan utfärdades, utgjordes flottgodset till öfvervägande del af sågtimmer, bjälkar och i allmänhet gröfre kvalitéer. Nu däremot är den fullmogna och grofva skogen i regel afverkad och flottgodset består till större delen af mindre stycken, sparrar, props, pappersved, kolved och dylikt. Och ehuru exempelvis ett stycke pappersved kan hålla samma dimensioner som ett stycke kolved och följaktligen erbjuda samma grad af svårighet vid flottningen som detta, så lärer det väl icke få anses förenadt med rättvisa och klok hushållning att åsätta tvenne virkesslag af så olika värde samma afgäld för nedflottningen. En sådan bestämmelse skulle exempelvis kunna förhindra tillgodogörande af smärre virke utaf ringa värde vid ett vattendrag, som genomlöper trakter, där det för skogsskötselns rationella bedrivande är nödigt att i större omfattning verkställa så kalladt rensningshygge.

För att underlätta det ekonomiska utnyttjandet af en orts skogstillgångar böra därför enligt styrelsens åsikt orden »med afseende å den större eller mindre svårighet, de vid flottningen förorsaka,» ur nämnda moment utgå, och synemännen därmed beredas frihet att grunda sitt förslag till afgälder äfven på andra förutsättningar än den rent flottningstekniska. I realiteten torde visserligen Konungens befallningshafvande icke vara af denna bestämmelse bunden, och det har också emellanåt inträffat, att andra grunder fastställts i utslagen, än som af

synemännen föreslagits, men det skulle säkerligen bidra till ernående af en riktigare utredning om en rättvis fördelning af flottningskostnaden, därest synemännen befriades från att iakttaga en föreskrift, som säkerligen ofta befunnits hinderlig och olämplig.

För att skaffa någon garanti för att icke den, som begärt inrättande af flottled, efter någon tid, under hvilken andra skogsägare utan att äga möjlighet till ersättning varit förhindrade att sjelfva flotta eller göra vattendraget flottbart, nedlägger arbetet och afstår från anläggningens fullföljande, har kommittén i § 5 föreslagit, att sökanden skall vara skyldig att, ofördröjligen efter det flottledshandlingarna inkommit till Konungens befallningshafvande, och vid äfventyr att ansökningen eljest anses hafva förfallit, senast inom en månad efter anmaning hos Konungens befallningshafvande nedsätta eller ingifva bevis, att han i taka händer nedsatt ett belopp, motsvarande en tiondel af hela den af synemännen uppskattade kostnad för vattendragets inrättande till allmän flottled.

§ 5.

Kommittén har i motiveringen till paragrafen framkastat den farhågan, att stadgandet i någon mån kommer att försvåra allmän flottleds inrättande och att man sålunda komme att motverka dessa allmännyttiga kommunikationsleders tillkomst.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen delar till fullo denna kommitténs uppfattning och i så hög grad, att enligt styrelsens åsikt mycket få af våra nuvarande flottleder skulle kommit till stånd, om i flottningsstadgan funnits en föreskrift af det innehåll, som här ifrågasatts. Sökanden utsattes ju genom denna föreskrift för en betydande risk. Erfarenheten har visat, att med inrättandet af allmän flottled i många fall fördröjts i årtal eller företag rent af gått om intet utan sökandens förvållande på grund af tvistigheter, klagomål öfver syn och rättgångar med mera.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen är fullt ense med kommittén därutinnan, att någon garanti bör tillskapas mot missbruk af den art, mot hvilka det föreslagna stadgandet är riktadt, men anser den föreslagna åtgärden vara för sträng. Styrelsen håller före, att tiden för säkerhetens deponerande bör bestämmas till »senast en månad, efter det Konungens befallningshafvandes beslut om allmän flottleds inrättande vunnit laga kraft».

Till följd af denna förändring i paragrafinnehållet torde ock kunna ifrågasättas, om icke den föreslagna nya bestämmelsen lämpligen borde nedflyttas att utgöra ett sista moment till § 5 eller också ett första moment till § 8.

§ 22.

I § 22 har kommittén till förekommande af obehörigt dröjsmål med flottleds iordningsställande föreslagit, att anläggningsrättens förlust skall vara förenad med två andra påföljder, förverkandet af det enligt § 5 nedsatta beloppet och skyldighet att utan lösen afstå från alla de byggnader och arbeten, för hvilka sökanden, om flottleden färdigställts, varit berättigad till ersättning. Konungens befallningshafvande skulle dock äga rätt att, där så pröfvas skäligt, bevilja anstånd med flottleds anläggande och såmedelst rädda anläggaren från förenämnda förlust.

Det låter emellertid enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förmenande väl tänka sig förhållanden, då en ren frikallelse från en sökt flottningsreglerings fullföljande vore med billighet förenlig. Så kunna exempelvis vid smärre vattendrag omfattande skogseldar, sågars och *trämassfabrikers eller kolugnars* ödeläggande genom vådeld, tillkomsten af nya kommunikationsleder med mera medföra så afsevärda omstörtningar i de ekonomiska förutsättningarna för en flottleds anläggning och amortering, att frikallelse från flottledens fullbordande borde kunna medgifvas af Konungens befallningshafvande på framställning af sökanden; och skulle vid arbetets nedläggning af sådan anledning det deponerade beloppet väl icke rimligen vara till sin helhet förverkad.

Vidare anser styrelsen att, för den händelse hela det förverkade deponerade beloppet ej skulle åtgå till täckande af de skador, som uppkommit därigenom, att flottleden icke kommit till stånd, det öfver-skjutande beloppet må, därest anledningen till begäran om frikallelse från regleringens fullföljande är af ofvan antydd art, kunna efter pröfning få återbekommas af sökanden.

§§ 1, 2, 3:e
mom., 8, 9,
10, 13, 14
och 21.

De af kommittén i §§ 1 och 2, 3:e mom. samt 8, 9, 10, 13, 14, och 21 föreslagna ändringar och tillägg tillstyrkas i underdånighet af styrelsen.

Beträffande ersättningen till gode männen, som nu utgår enligt resereglementets 5:te klass, torde denna ersättning med hänsyn till de större kvalifikationer, som nu ställas å gode männen, böra höjas till resersättning till och från förrättningen efter 3:e klass i gällande resereglemente och till 15 kronors dagarfvode under förrättningen.

Jämväl ersättning till förrättningsmannen torde under nuvarande förhållanden i vissa fall vara för låg i jämförelse med de ersättningar, som i allmänhet utgår för tekniska utredningar af andra slag. Vid tiden för nu gällande flottningsförordnings trädande i kraft, då hufvud-älvarne ännu voro oinsynade som flottleder, torde nog ersättningsbestämmelserna hafva varit fullt tillfredsställande. I allmänhet återstå

dock numera endast kortare bivattendrag äfvensom partiella omregleringar af äldre leder samt inrättande af nya timmermagasin och sorteringsställen eller ändringar i förut befintliga sådana, och är taxan för dylika förrättningar af ringa lokalomfattning enligt styrelsens åsikt för låg i förhållande till det tidsödande arbetet med syneprotokollens, kostnadsförslagets, ritningarnas och utlåtandets upprättande för att utgöra tillräcklig lockelse för teoretiskt och praktiskt bildade teknici att inlåta sig på och särskildt ägna sig för denna gren af ingenjörsvärksamhet.

Med afseende härå är det nödvändigt, att i högst väsentlig mån höja ersättningen till förrättningsmannen i ofvan anförda fall utöfver det i § 2 af nådiga kungörelsen den 22 april 1881 angående godtgörelse till de i flottningsstadgan omförmälda synemännen bestämda lägsta beloppet 24 kronor; och anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen därför sådan ändring i nyssnämnda författning böra äga rum, att om ersättningen enligt de särskilda bestämmelserna icke uppgår till 300 kronor, oberäknadt resekostnaden, skall förrättningsmannens arfvode likväl utgå med sistnämnda belopp.

Stockholm den 6 oktober 1905.

Underdånigst:

FRIDOLF WIJNBLADH.

O. Ekdahl.

P. H. Hedenblad.

Föredragande.

XXXVIII.

Kammarrätten.

Till Konungen.

*Skogs-
beskattningen.*

Genom nådig remiss den 21 december nästlidna år har Eders Kungl. Maj:t anbefallt kammarrätten att före den 1 september innevarande år afgifva underdånigt utlåtande öfver den framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen, som gjorts af den utaf Eders Kungl. Maj:t i nåder tillsatta kommittén för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas; och får till underdånig åtlödnad häraf kammarrätten afgifva följande yttrande.

Vid granskning af skatteförhållandena i Norrland och Dalarne har kommittén funnit, att de efter allmänna bevillningen utgående utlagor numera inom vissa kommuner, särskildt inom de egentliga skogssocknarne, nått en sådan höjd, att svårighet uppstått för kommunerna att på den direkta beskattningens väg täcka de växande skattebehofven, och att därjämte fara vore för handen, att redan under nuvarande skatteförhållanden i icke få fall gränsen för de skattskyldiges skatteförmåga nåtts eller till och med öfverskridits. Skattetrycket utgjorde också, enligt kommitténs åsikt, i vissa trakter en bidragande orsak till hemmanens öfvergång från de i skatteafseende mindre bärkraftiga och till inkomst af jordbruk närmast hänvisade enskilde hemmansägarne till de ekonomiskt bättre situerade sågverksbolagen. Till dessa ogynnsamma förhållanden finner kommittén nu rådande anordning för skogsbeskattningen utan tvifvel afsevärdt bidraga. Den ändring härutinnan, kommittén sålunda finner nödig, anser kommittén ej heller utan alltför stor olägenhet för den jordbrukande befolkningen i nämnda landsändar kunna uppskjutas till förestående allmän omgestaltning af vårt beskattningssystem utan tillstyrker, att, utan afvaktan på en slutlig lösning af alla nu sväfvande skattefrågor, reformer i ifrågasvarande afseende vidtagas. Rörande sättet för frågans lösning säger

sig kommittén i hufvudsak ansluta sig till det förslag, som år 1891 framlades af den år 1890 tillsatta skattekommittén, och upptager här- efter såsom sitt förslag den sammanfattning sistnämnda kommitté gjort af hvad densammas förslag till föreskrifter i ämnet skulle afse.

Öfver berörda år 1891 framlagda förslag afgaf kammarrätten efter nådig remiss underdånigt utlåtande den 12 maj 1892, men äfven flere andra gånger under de senaste årtiondena har kammarrätten haft tillfälle yttra sig i fråga om grunderna för skogsbeskattningen. Senast har kammarrätten i underdånigt utlåtande den 31 december nästlidet år öfver vissa inom finansdepartementet år 1904 utarbetade förslag till förordning om skatt af inkomst och förmögenhet samt om ändringar i bevillningsförordningen med flera författningar behandlat ifrågavarande ämne.

I dessa utlåtanden, af hvilka det sistnämnda jämväl innehåller en redogörelse för de underdåniga yttranden, som förut af kammarrätten i ämnet afgifvits, har kammarrätten uttalat sig emot tillämpning i vårt skatteväsende af de principer, som nu af kommittén förordats, och kammarrätten hyser fortfarande den meningen, att ett upptagande af nämnda principer icke skulle lända till en riktig och lämplig beskattning.

Kommittén har också lämnat alldeles ur sikte, hvilken inverkan i vårt beskattningssystem med den kommunala skattskyldighetens normerande efter bevillningen till staten den föreslagna anordningen skulle utöfva på statsbeskattningen. Med afseende härå anser sig kammarrätten i allt fall böra, tvärtemot kommittén, framhålla olämpligheten af att söka lösa frågan om statsbeskattningen för inkomst af skogsbruk fristående från den ifrågaställda allmänna omdaningens af skatteväsendet, och en sådan lösning synes icke böra sättas i fråga utan samband åtminstone med en reglering af beskattningen af fast egendoms afkastning i sin helhet.

Vid sitt förslag har kommittén uteslutande haft till ögonmärke att åt de så kallade skogssocknarne i Norrland och Dalarne bereda större bidrag från skogsafkastningen till de kommunala utgifterna än som för närvarande utgå. Kommittén anför härutinnan, att särskildt de norrländska skogssocknarne äro hårdare tryckta af kommunalskatter än rikets öfriga kommuner med i mantal satt jord, och stöder denna sin åsikt därpå, att den kommunala utdebiteringen för fyrk är större i Norrland än i öfriga kommuner. Kammarrätten, som visserligen icke vill bestrida, att den slutsats, hvartill kommittén i detta hänseende kommit, möjligen är riktig, får dock anmärka, att denna slutsats icke

med nödvändighet följer af det till stöd därför anförda skälet. Ty för att bedöma den relativa styrkan i det kommunala skattetrycket måste man känna icke blott det belopp, som utdebiteras per fyrk, utan äfven, hvad fast egendom angår, taxeringsvärdets och den därpå grundade fyrktalssättningens förhållande å de olika orterna till den fasta egendomens verkliga värde. Är taxeringsvärdet jämförelsevis högt, blir fyrktalet större och utdebiteringen på hvarje fyrk lägre. Om åter taxeringsvärdet sättes lågt och fyrktalet således blir mindre, måste på hvarje fyrk falla ett större utskyldsbelopp. Det saknas icke anledning till det antagandet, att det af kommittén öfverklagade förhållandet åtminstone till någon del kan vara att hänföra till en dylik orsak, och då kommittén särskildt åberopat, att utdebiteringen per fyrk är synnerligen stor i Jämtland, kan kammarrätten icke underlåta att framhålla, att, enligt hvad kammarrätten under sin ämbetsverksamhet varit i tillfälle att inhämta, fastighetstaxeringen därstädes synes hafva varit mycket låg, i det att vid 1903 års allmänna värdering af fast egendom taxeringsvärdena å i mantal satt jord inom stora delar af Jämtland höjts med ända till 150 procent och däröfver, något som i stort sedt icke haft motsvarighet i andra delar af riket.

Härmed vill kammarrätten icke hafva underkänt önskvärdheten och betydelsen af att den kommunala beskattningen af vinst å skogsbruk i större mån än för närvarande är fallet kommer de kommuner till godo, inom hvilka skogen är belägen. Men kammarrätten håller före, att detta mål icke lämpligen kan vinnas på den väg, som kommittén anvisat. I föregående utlåtanden har kammarrätten uttalat sig för, att inkomsten af en trävarurörelse beräknas, sådan den af affären i sin helhet blifver, och därefter fördelas å de orter, där afverkningen försiggått, sågverken äro belägna och skeppningen ägt rum, efter viss lagstadgad proportion dem emellan. Ett uppslag, som också synes förtjäna beaktande, är det framkomna förslaget, att kommunerna skola berättigas att inom vissa gränser för sina behof lägga en accis på virke, som inom kommunen afverkas, och i den mån denna utgift drabbade den, som idkade förädlingsrörelse, skulle han naturligtvis äga vid beräkning af behållningen å förädlingsrörelsen åtnjuta afdrag därför.

Den af kommittén förordade anordningen skulle däremot såsom nämndt icke innebära en tillfredsställande lösning af frågan. I den kommunala hushållningens intresse ligger det att af skogstillgången i kommunen erhålla jämnt påräkneliga skattebidrag. Detta mål vinnes genom att utskylderna för inkomst af fast egendom utgå efter ett

taxeringsvärde, beräknadt efter egendomens hela värde och genomsnittliga produktionsförmåga men utan särskild hänsyn till en tillfälligtvis skördad afkastning. Enligt kommitténs förslag skulle åter vid taxeringsvärdets åsättande hänsyn tagas till växande skog allenast i den mån, densamma användes till husbehof, och inkomst genom afkastning af skog i öfrigt skulle beskattas genom inkomstbevillning. Följden häraf skulle visserligen blifva, att de år, då afverkning för försäljning ägde rum, kommunen erhöles bidrag och säkerligen ofta också högst afsevärda bidrag från skogsafkastningen till de kommunala behofven. Men å andra sidan skulle de år, då ingen sådan afverkning inom kommunen försigginge, hvarje skattebidrag från den skogstillgång, som öfverstege husbehofvet, uteblifva, och således öfriga beskattningsföremål inom kommunen så mycket hårdare anlitas för de kommunala ändamålen tillgodoseende. En sådan anordning skulle innebära ett missförhållande, mycket större och mera tryckande än det nu öfverklagade.

På grund af hvad sålunda anförts och under åberopande i öfrigt af sitt ofvanberörda den 31 december 1904 afgifna underdåniga utlåtande tillåter sig kammarrätten i underdånighet afstyrka, att nu förevarande förslag lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

Remissakten varder härmed återställd; och utvisar bifogade utdrag af kammarrättens protokoll den skiljaktiga mening, som af under-tecknad Bodin uttalats.

Stockholm den 25 maj 1905.

Underdånigst

A. H. BIÖRKLUND.

JOHAN ÖSTBERG.

C. O. ERICKSON.

OSKAR BODIN.

CARL JUEL,

HERMAN PALMGREN.

Föredragande.

Algot Wahlin.

1905 den 25 maj.

Närvarande:

Herr tillförordnade presidenten	BIÖRKLUND,
herrar kammarrättsråden	ÖSTBERG, ERICKSON, BODIN, JUEL,
adjungerade ledamoten	
sekreteraren	PALMGREN.

S. D. Herr kammarrättsrådet Juel föredrog Kungl. Maj:ts remiss angående den så kallade norrlandskommitténs framställning om nya grunder för skogsbeskattningen;

Och beslöts underdånigt utlåtande af innehåll, registratoret utvisar.
Herr kammarrättsrådet Bodin yttrade särskildt:

»Genom den kritik, som ägnats det tidigare framställda och af norrlandskommittén nu upptagna förslaget om skogsbeskattningen, synes mig ådagalagdt att detsamma ej kan anses innefatta en tillfredsställande lösning af den föreliggande synnerligen svårlösta frågan. Möjligen skulle en sådan kunna vinnas genom tillämpning af följande hufvudgrunder för skogsbeskattningen:

1:o) I taxeringsvärdet inbegripes värdet å rot af all fastighetens skog;

2:o) Särskilda värden sättas å inrösnings- och afrösningsjorden i ändamål att framtvunga en effektiv taxering af skogen;

3:o) All vinst å försäljning af skogsprodukter efter afdrag af kostnader samt värdet af skogen å rot beskattas genom inkomstbevilning och fördelas till beskattning mellan de kommuner, där afverkning, förädling, skeppning, försäljning och affärens ledning äger rum.

Genom en sådan anordning af skogsbeskattningen skulle skogskommun, såsom vederbör, få sin andel af försäljningsvinsten och den anmärkta ojämnheten i de kommunala skattebidragen, hvartill kommitténs förslag leder, skulle undvikas.» Som ofvan.

In fidem:
Axel Körner.

XXXIX.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen.

Till Konungen.

*Anslag och
lån för dik-
ning och ny-
odling.*

Sedan Riksdagen uti skrifvelse den 1 juni 1901 hemställt bland annat, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, samt, så snart ske kunde, för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill förhållandena kunde föranleda,

samt i anledning af denna skrifvelse Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 7 juni 1901 funnit godt tillsätta en kommitté med uppdrag att verkställa utredning uti förevarande hänseende och därefter, i den mån utredningen därtill gäfvé anledning, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underdånigt förslag,

så och efter det nämnda kommitté, sedan kommitténs arbeten blifvit fullständigt afslutade, med underdånig skrifvelse den 27 oktober 1904 öfverlämnat slutligt betänkande, innefattande utom en allmän utredning åtskilliga lagförslag och underdåniga framställningar,

har Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 December 1904 anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen att gemensamt afgifva underdånigt utlåtande öfver den i sagda betänkande innefattade, under 14:0 upptagna framställning angående anslag och låneunderstöd för dikning och nyodling;

och få till åttlydnad af sagda nådiga remiss styrelserna, med återställande af remissakten, i underdånighet anföra följande.

Uti ifrågavarande framställning har kommittén hufvudsakligen anført: att flerstädes i norra Sverige de särskilda brukningsdelarna behöfde genom nyodling och jordförbättring ansenligt förstärkas för att kunna blifva i stånd att gifva sin åbo och hans familj deras nödtorftiga bärgning såsom jordbrukare; att de särskilda bönderna i allmänhet likväl icke hade en så stark ekonomisk ställning, att de kunde ned-

lägga sitt arbete på något, som först efter åtskilliga år gäfvade ökade inkomster; att det därför utan tvifvel vore af vikt att undersöka, om genom statens mellankomst dylik nyodling och jordförbättring skulle kunna underlättas i vidsträcktare mån, än hvad för närvarande ägde rum; att två särskilda fonder, afsedda att understödja utdikningen af sankmarker, redan funnes inrättade, nämligen den s. k. frostförminskningsfonden samt odlingslånefonden, den förra uppgående till 500,000 kronor och afseende att genom anslag utan återbetalningsskyldighet understödja sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål vore att minska frostländigheten för närliggande bygd, med belopp till högst hälften af den beräknade kostnaden enligt af Eders Kungl. Maj:t fastställd arbetsplan, samt den senare uppgående till 1,000,000 kronor och afseende att genom lån understödja odling af sankmarker; att i Norrland och Dalarne det nästan uteslutande vore frostförminskningsfonden, som anlätades; att, då de frostförande myrarna och sankmarkerna i norra Sverige till stor del vore odlingsbara, hade emellertid de utdikningar, som med anslag från sistnämnda fond kommit till stånd i ändamål att minska frostländigheten för närliggande bygd, på samma gång efter längre eller kortare tid beredt tillfälle till odling och sålunda befordrat uppodlingen, hvarvid likväl många företag, afseende odling, icke kunnat tillgodose; att, därest dessa myrars torrläggning skulle kraftigare, än som för närvarande skedde, befrämjas, detta måste ske genom anslag och ej genom lån; att den naturliga utvägen därför syntes vara, att en särskild dikningsfond för norra Sverige inrättades, ur hvilken anslag lämnades för myrutdikningar eller vattenaftappningar, vare sig ändamålet med vattenafledningen vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländighet för närliggande bygd, därvid samma grunder i öfrigt, som gällde beträffande den nuvarande frostförminskningsfonden, borde lända till efter rättelse; att kommittén likväl ansåge sig icke kunna ifrågasätta, att denna fond skulle gälla vattenafledningar i andra delar af landet än de fyra nordligaste länen, där jordbruket i allmänhet måste anses svagare samt den jordbrukande befolkningens ställning mera hotad än i Kopparbergs och Gäfleborgs län; att enligt bestämmelserna angående frostförminskningsfonden finge anslagen, såsom nämndt, sättas till högst hälften af den beräknade kostnaden för vattenafledningen enligt den fastställda arbetsplanen; att i denna kostnad icke inginge den undersöknings- och förrättningskostnad, sökanden finge vidkännas för att kunna få arbetsplanen till stånd; att med afseende på den ifrågasatta dikningsfonden emellertid syntes kunna medgifvas sökanden

den ytterligare fördel, att anslaget finge bestämmas så, att staten vidkändes jämväl hälften af nämnda undersöknings- och förrättningskostnad; att, hvad anginge fondens storlek, kommittén ansett, att tillvidare borde årligen anvisas ett belopp af 500,000 kronor, enär anslagen till frostförminskningensföretag under de senaste åren i de fyra nordligaste länen uppgått till omkring 350,000 kronor och det kunde förutses, att intresset för odlingsföretag komme att alltjämt ökas; att intet emellertid hindrade, att i de fyra nordligaste länen fortfarande anlidades äfven de nuvarande fonderna; att anledningen att begagna dessa fonder emellertid försvunne därigenom, att den nya fonden erbjöde gynnsammare villkor; att kommittén, på grund af hvad sålunda anförts, hemställde, att till en dikningsfond för Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län måtte årligen afsättas ett belopp af 500,000 kronor och att af denna fond måtte för befrämjande af myrutdikningar och vatten-
 aftappningar, vare sig ändamålet med vattenafledningen vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländig-
 het för närliggande bygd, till jordbrukare lämnas anslag utan återbetalnings-
 skyldighet till högst hälften af den beräknade kostnaden för vatten-
 afledningen enligt fastställd arbetsplan jämte den undersöknings- och
 förrättningskostnad, sökanden fått vidkännas i anledning af arbets-
 planens upprättande, hvarvid i öfrigt med afseende å anslag från fonden
 borde gälla enahanda bestämmelser som i fråga om anslag från frost-
 förminskningensfonden; att, om utdikning af vattensjuka marker genom
 dikningsfonden väsentligen underlättades och möjlighet till odlingsföre-
 tag bereddes, vore samma fond däremot icke afsedd att befordra själftva
 nyodlingsarbetet; att detta slags arbete icke kräfde, att omfattande
 åtgärder vidtoges på en gång, såsom vid vattenafledningsföretag, hvilka
 till följd därpå väl för de flesta mindre jordbrukare framstode såsom
 omöjliga, därest de ej af staten genom direkt anslag väsentligen under-
 stöddes; att nyodlingen däremot kunde ske stycke för stycke och er-
 fordrade således icke några större kapitalutlägg; att några direkta
 anslag därför icke syntes böra i detta fall ifrågasättas; att däremot
 det syntes vara lämpligt eller till och med nödigt, därest äfven denna
 del af odlingsarbetet skulle kunna komma till stånd, att bereda de
 mindre jordbrukarne tillfälle till erhållande af nyodlingslån på fördel-
 aktiga villkor; att lånets hufvudsakliga uppgift i sådant fall blefve att
 gifva jordbrukaren existensmedel under den tid, han med afstående
 från uppsökandet af biförtjänster å skogsarbete och dylikt använde sin
 tid till att genom uppodling öka sitt jordbruk, så att detta bättre än
 förut kunde gifva honom bärgning; att det vore klart, att härvid stor

försiktighet borde iakttagas och sträng kontroll öfvas; att icke för stora lån borde beviljas och att det borde öfvervakas, att jordbrukaren genom verkligt odlingsarbete gjorde rätt för erhållet lån, så att detsamma ej användes till inproduktiva ändamål; att formerna för låns erhållande borde blifva så enkla som möjligt, så att icke lånesökanden utsattes för en alltför invecklad och följaktligen afskräckande procedur; att på grund däraf det syntes vara lämpligast, att den direkta lånerörelsen stode under ledning af någon ortsmyndighet, såsom hushållningssällskapen eller landstingen, och att statens befattning med frågan skulle inskränka sig till att förse dessa myndigheter med de penningmedel, som erfordrades för rörelsens bedrivande, samt att bestämma hufvudgrunderna för utlåningen till de enskilda jordbrukarna; samt att kommittén alltså hemställde, att för befrämjande af uppodling af jord i Norrland och Dalarne måtte inrättas en nyodlingsfond, från hvilken fond i mån af tillgång lån skulle tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling af till åker lämplig mark, samt att fonden bildades och användes enligt följande hufvudgrunder:

»a) Under tre års tid beviljas till fonden ett årligt anslag af 100,000 kronor, och få inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån återgå till fonden för att tillsammans med dennas öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda ändamålet.

b) Hushållningssällskap eller landsting, som önskar från ifrågasvarande fond erhålla lån för att däraf utlämna låneunderstöd för ofvannämnda ändamål, må därom före den 1 januari det år, då lånet är afsedt att erhållas, till kungl. landtbruksstyrelsen ingifva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de odlingsföretag, för hvilka låneunderstöd blifvit hos hushållningssällskapet eller landstinget sökta, samt belopp och lånetid för hvarje särskildt låneunderstöd.

c) Kungl. landtbruksstyrelsen må efter pröfning af sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap eller landsting lån från fonden.

d) Från fonden beviljadt lån skall återbetalas inom högst tio år med lika kapitalbelopp hvarje år jämte upplupen ränta. Finnes lånebelopp vara af hushållningssällskap eller landsting disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta, skall detsamma, på yrkande af Kungl. landtbruksstyrelsen, af hushållningssällskapet eller landstinget omedelbart återbetalas.

e) För hushållningssällskap eller landsting beviljadt lån från fonden åtnjutes räntefrihet första året, under hvilket lånet innehafves,

men därefter erlägges 3 procent årlig ränta å oguldet kapitalbelopp, dock med skyldighet för hushållningssällskap eller landsting att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom föreskrifven tid inbetalas, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfalldagen, till dess full betalning sker. De, som af hushållningssällskap eller landsting erhållit låneunderstöd, skola åtnjuta enahanda räntefrihet, som nyss är stadgad, och må af dem icke fordras högre ränta, än i detta moment bestämts.

f) Låneunderstöd, som af hushållningssällskap eller landsting meddelas, må utgöra högst 500 kronor och under inga förhållanden uppgå till mer än hälften af den uppskattade odlingskostnaden.

g) Vid beräkningen af denna kostnad upptages såväl själva odlingsarbetet som den erforderliga dikningen, försävidt ej statsbidrag erhållits till densamma.

h) Plan och kostnadsförslag för nyodlingen skall vara uppgjord af landtbruksingenjör, länsagronom eller annan person, som hushållningssällskap eller landsting därtill pröfvar kompetent, och skall denne äfven afgifva yttrande om markens lämplighet till åker med afseende på såväl dess beskaffenhet som läge.

i) Hushållningssällskap eller landsting äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande af dylikt låneunderstöd liksom ock tillse, att det med beviljad låneunderstöd afsedda ändamålet vinnes.

j) Fonden förvaltas af kungl. statskontoret, som äger att till vederbörande hushållningssällskap eller landsting utbetala beviljad lån emot hushållningssällskapets eller landstingets förskrifning därå.»

Af den redogörelse, som sålunda lämnats angående kommitténs ifrågavarande framställning, framgår, att kommitténs förslag afser *dels* beredande af medel för myrutdikningar eller vattenaftappningar inom norra Sverige, vare sig ändamålet med vattenafledningen vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländig- het för närliggande bygd, *dels ock* inrättandet af en nyodlingslånefond för befrämjande af uppodling utaf jord i Norrland och Dalarne.

Hvad först angår beredandet af medel till befrämjande af myr- utdikningar och vattenaftappningar särskildt inom norra Sverige, så tillåta sig styrelserna erinra, hurusom största delen af de medel, som af Riksdagen årligen ställts till Eders Kungl. Maj:ts förfogande för minskande af frostländigheten inom orterna och som under olika rubriker och villkor beviljats i form af anslag för ändamålet, utgått till företag inom de fyra nordligaste länen, i hvilket hänseende uppgifter finnas intagna å sid. 310 af förberörda betänkande. Såsom emellertid

af betänkandet inhämtas, hafva åtskilliga företag på grund af gällande bestämmelser för fonden icke kunnat erhålla anslag från densamma.

Då det nu gäller att söka finna utvägar för att den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne skall kunna vidmakthållas och stärkas samt jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, torde böra tillses, huru detta, på sätt kommittén föreslagit, skall kunna ske äfven genom ökad tillfälle för nämnda orter att erhålla understöd i form af anslag till vattenafledningsföretag.

För vinnande af en säker inblick i de förhållanden, som betingat, att de anslagsmedel, som hittills beviljats till vattenafledningsföretag, icke kunnat komma till den användning inom de norrländska länen, som önskligt varit, torde böra lämnas en öfversikt af de bestämmelser, som gällt i fråga om dylika anslag.

För befrämjande af utdikningar och aftappningar af sankta trakter och sjöar inom rikets mellersta och södra län ställde Riksdagen från och med 1840-talet en särskild fond till Eders Kungl. Maj:ts disposition att användas såsom låneunderstöd till dylika företag, hvaremot för befrämjande af vattenaftappningar i de norra länen beviljades särskilda medel, hvarifrån understöden utgingo i form af statsanslag. Då de förhållanden, hvilka ursprungligen föranledt denna skillnad, icke vidare ansågos förefinnas, vidtog 1873 års riksdag den ändring beträffande ifrågavarande båda fonder, att till Eders Kungl. Maj:ts disposition ställdes två för hela riket gemensamma summor, den ena att såsom låneunderstöd anvisas för sådana utdikningar och aftappningar af sankta trakter och sjöar, som hufvudsakligen afsåge att befrämja odlingsföretag, och den andra att såsom anslag utan återbetalningsskyldighet användas till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afsåge att förminska frostländigheten. Dessa sistnämnda medel, den s. k. frostförminskningsfonden, utgingo under åren 1874—1883 med ett belopp af 80,000 kronor, under åren 1884—1888 med ett belopp af 100,000 kronor, under åren 1889—1891 med 50,000 kronor, under åren 1892—1895 med 100,000 kronor, år 1896 med 150,000 kronor, år 1897 med 200,000 kronor, åren 1898—1900 med 300,000 kronor, åren 1901 och 1902 med 400,000 kronor samt åren 1903 och 1904 med 500,000 kronor, hvilket sistnämnda belopp äfven beviljats för år 1905, medan för år 1906 för ändamålet anvisats 700,000 kronor.

Beträffande villkoren för anslags beviljande torde till en början böra erinras, att under åren 1874—1883 anslagen utgått till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som »före-

trädesvis» afsåge att minska frostländigheten, under åren 1884—1891 till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af torrläggning utaf »sådana vattensjuka marker, som, utan att kunna med fördel odlas, sprede frostsador öfver omgifvande nejd», samt från och med år 1892 till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrtdikningar och vattenaftappningar, hvilkas »ändamål» vore att minska frostländigheten för närliggande bygd.

Hufvudsakliga anledningen till dessa förändringar beträffande ändamålet med fondens användning torde hafva varit, att statsmakterna, hvilka förutsatt, att medlen kunde komma att användas till afdikning äfven af odlingsbara sankmarker, dock önskade förekomma, att anslag lämnades i sådana fall, där den enskildes fördel borde vara tillräcklig grund för utförandet af ifrågasatta företag och den enskilda företagsamheten sålunda utan statens understöd kunde reda sig.

Inom mellersta och södra Sverige torde ej heller någon anledning förekomma att från statens sida erbjuda innehafvare af jord statsbidrag utan återbetalningsskyldighet för andra vattenafledningar än sådana, som afse minskandet af frostländigheten, då klimatet, kommunikationsförhållandena m. m. inom dessa bygder i allmänhet medföra fördel för innehafvaren att utan särskildt tillskott af statsmedel för odling torrlägga verkligen odlingsbar mark. Inom de norra delarna af vårt land däremot äro de lokala förhållandena ej sällan sådana, att det icke är med den enskildes fördel förenligt att nedlägga alltför stor kostnad på utdikning af odlingsbara, vattensjuka marker, hvilka oftast först efter en längre tid kunna med verklig fördel odlas, hvartill kommer, att de sistnämnda landsdelarnes jordbruksidkande befolkning i allmänhet icke besitter den ekonomiska bärkraft, som erfordras för att genom afdikning möjliggöra jordens odling, och måste därför i vidsträcktare mån än landets öfriga jordbruksidkare genom staten understödjas.

Då det, såsom merbemälda kommitté framhållit, är af en stor betydelse, särskildt i fosterländskt och socialt hänseende, att odlingen af jorden framskrider äfven inom de nordligare delarna af vårt land, men detta icke torde komma att ske, åtminstone i någon högre grad och med större hastighet, därest icke staten bidrager med en del af kostnaden, finna sig styrelserna kunna med allt skäl biträda kommitténs förslag om dylika understöds beviljande inom de fyra nordligaste länen, vare sig att ändamålet med afdikningsföretaget är odling eller frostländighetens minskande, och detta så mycket hellre, som de flesta myr-

utdikningar i dessa trakter i själfva verket åsyfta eller tillgodose såväl det ena som det andra af dessa ändamål.

Vidare få styrelserna erinra, att statsbidraget till och med år 1897 kunnat beviljas till högst en tredjedel af kostnaden, men från och med år 1898 kunnat utgå med belopp, motsvarande högst hälften af den för företaget beräknade kostnaden. Skälet till denna förändring i villkoren var gifvetvis en önskan hos statsmakterna att kunna i ännu högre grad än dittills möjliggöra vattenafledning för frostländighetens minskande, hvilket äfven visat sig ändamålsenligt. Någon större andel af kostnaden anse sig styrelserna i likhet med kommittén icke hafva anledning förorda, att staten skall af sina medel gälda, men däremot äfven i likhet med kommittén, att i samma kostnad må inräknas jämväl undersöknings- och förrättningskostnaden, af hvilken staten således skulle komma att vidkännas hälften.

Vid sådant förhållande torde dock undersökningsförrättarnes arfvodesräkningar böra undergå granskning inom landtbruksstyrelsen i analogi med förhållandet beträffande vederbörande distriktstjänstemäns inom väg- och vattenbyggnadsdistrikten rese- och arfvodesräkningar för verkställda undersökningar och upprättade planer till sådana allmänna arbeten, för hvilka undersökningskostnaden gäldas af statsmedel.

I öfrigt borde, såsom kommittén föreslagit, enahanda bestämmelser gälla som i fråga om anslag från frostförminskningssonden, hvarvid åt tillämpningen bör öfverlämnas att afgöra, i hvilka fall förhållandena kunna vara af beskaffenhet, att de böra anses lägga hinder i vägen för anslags beviljande, dock att bland villkoren äfven torde böra intagas bestämmelse därom, att anslag ej kan beviljas till afdikning af redan odlad jord.

Ett ytterligare villkor, som jämväl borde föreskrivas för åtnjutande af bidrag från det ifrågasatta anslaget, kunna styrelserna ej underlåta att påpeka, nämligen mera betryggande säkerhet än de nuvarande borgensförbindelserna för underhållet af dikningsföretagen. I underdånig skrifvelse den 18 oktober 1901 hafva styrelserna, med framhållande af angelägenheten af att åtgärder vidtoges för beredande af ökad trygghet för underhållsarbetenas utförande, tillåtit sig anvisa olika förfaringsätt för ändamålets vinnande genom att fästa underhållsskyldigheten vid jorden; och få styrelserna åberopa hvad styrelserna i sagda skrifvelse för vinnande af ändamålet anför.

Mot det af kommittén föreslagna beloppet, 500,000 kronor, hafva styrelserna icke något att erinra, men anse styrelserna, att i sådant

fall de medel, som afse understödjande medelst anslag utan återbetalnings-skyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, lämpligen kunna nedsättas till 200,000 kronor af det skäl att, enligt hvad erfarenheten visat, sistnämnda belopp torde komma att, åtminstone för närvarande, fullt tillfredsställa anspråken på frostförminskningsbidrag inom landet, med undantag af de fyra nordligaste länen, samt det icke kan antagas, att inom sistnämnda län skola framställas anspråk på bidrag från dessa medel, då villkoren för dylika bidrags erhållande äro strängare, än som föreslagits skola gälla för bidrags åtnjutande från de medel, som enligt det föregående skulle uteslutande vara afsedda för de fyra nordligaste länen.

Emellertid torde det med allt skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke berörda 200,000 kronor skulle lämpligast reserveras för de delar af landet, som icke kunna komma i åtnjutande af bidrag från den nya fonden. Genom ett sådant tillvägagående skulle större säkerhet vid handläggningen af ärenden af ifrågavarande beskaffenhet kunna åstadkommas samt förebyggas, att frostförminskningsmedlen icke alls eller icke till erforderlig grad komme den sydligare landsdelen till godo.

Ett sådant särskiljande af området för användningen af de olika fonderna förutsätter emellertid, att en jämkning af beloppen på grund af vunnen erfarenhet lätt kan ske och att anslagssummorna för de särskilda fonderna sålunda årligen beviljas, såsom hittills ägt rum beträffande den s. k. frostförminskningsfonden, och hafva styrelserna i öfverensstämmelse med denna åsikt uti skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t af denna dag framställt alternativa förslag om beviljande för år 1907 af medel till den s. k. frostförminskningsfonden.

Vidkommande slutligen den af kommittén föreslagna nyodlingsfond för befrämjande af uppodling utaf jord i Norrland och Dalarne, så anse styrelserna, att genom inrättandet af en dylik fond skulle kunna vinnas stora fördelar för det af Riksdagen enligt det föregående uttalade önskemål, att den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne skulle vidmakthållas och stärkas samt jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas.

Enligt gällande bestämmelser för odlingslånefonden kunna lån från densamma beviljas endast till det belopp, hvartill enligt den fastställda arbetsplanen kostnaden för vattenafledningen och afdikningen beräknats komma att uppgå, med iakttagande att kostnaden för s. k. tegdikning eller täckdikning därvid ej finge inräknas.

Med afseende å den olikhet i klimatiska äfvensom andra för-

hållanden, hvilken är rådande mellan det nordliga Sverige, å ena sidan, samt mellan de mellersta och sydliga delarna af landet, å andra sidan, torde det vara tydligt att, medan odlingslånefonden kan vara tillfyllest och komma till användning inom de senare landsdelarna, den däremot inom Norrland och Dalarne, på sätt merbemälda kommitté äfven visat, icke kommit till någon nämnvärd användning. För att emellertid i högre grad än hittills framkalla odlingen inom det norra Sverige torde lämpligt vara att, förutom det tillfälle till erhållande af anslag, som enligt det föregående skulle beredas innehafvare af jord inom de fyra nordligaste länen, äfven beredas möjlighet för jordinnehafvare inom Dalarne och Norrland till lån från, förutom odlingslånefonden till vattenafledningen och afdikningen, äfven från andra medel till befrämjande af själfva odlingen och att för sådant ändamål en fond bildas, på sätt kommittén föreslagit, för att med landsting eller hushållningssällskap såsom låneförmedlare och omedelbara låntagare, i likhet med hvad fallet är beträffande fonden för fiskerinäringens befrämjande, bereda möjlighet för jordinnehafvare inom ifrågavarande landsdelar att på billiga villkor erhålla lån för själfva uppodlingen af deras marker.

Mot de föreslagna villkoren, hvilka i det närmaste öfverensstämma med dem, som enligt nådiga kungörelsen den 12 januari 1904 gälla för fonden för fiskerinäringens befrämjande, hafva styrelserna icke något att erinra.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, få väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition, att Riksdagen må

dels till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af afdikningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vare sig afdikningen afsåge uppodling af till åker eller äng lämplig jord, eller den hade till ändamål minskning af frostländighet för närliggande bygd, å extra stat för år 1907 bevilja ett belopp under benämning af *norrländska afdikningsanslaget* af femhundredratusen kronor;

dels till inrättande af en fond för befrämjande af uppodling utaf jord i Norrland och Dalarne, benämnd *norrländska odlingslånefonden* — från hvilken fond i mån af tillgång lån finge tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling af till åker lämplig mark — anvisa ett anslag af trehundredratusen kronor, däraf å extra stat för år 1907 etthundredratusen kronor, samt medgifva, att inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån finge ingå till fonden för att tillsammans

med fondens öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda än damål;

dels ock besluta att, i afseende å villkoren för erhållande och tillgodonjutande af de här ofvan omförmälda anslag och lån, skola gälla, hvad angår bidragen från norrländska afdikningsanslaget, de allmänna villkor, hvilka innehållas i Riksdagens skrivelser den 15 mars 1899 (n:o 17) och den 15 maj 1902 (n:o 118) och äro till allmänhetens kännedom meddelade genom ej mindre nådiga kungörelsen den 29 mars 1899, angående villkoren för erhållande af understöd från de af Riksdagen anvisade anslag till, bland annat, frostminskningsföretag, än äfven nådiga kungörelsen den 6 juni 1902, angående ändring i samma villkor, dock med tillägg dels att vid bestämmande af statsbidragets belopp må, förutom kostnaden för afdikningen enligt fastställd arbetsplan, jämväl tagas i beräkning den af landtbruksstyrelsen efter vederbörlig granskning godkända undersöknings- och förrättningskostnad, sökanden fått vidkännas i anledning af arbetsplanens upprättande, dels att anslag ej må beviljas till afdikning af redan odlad jord, dels ock att de strängare villkor i afseende å underhållsskyldigheten, som styrelserna enligt det föregående förordat, borde äga tillämpning å företag, som tilldelades bidrag från ifrågavarande medel, samt, beträffande lån från norrländska odlingslånefonden, de af merbemälda kommitté i sådant afseende föreslagna bestämmelser.

Stockholm den 31 maj 1905.

Underdånigst

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

FRIDOLF WIJNBLADH.

O. Ekdahl.

P. H. Hedenblad.

Landtbruksstyrelsen

Aug. Lyttkens.

Fredrik Egerström.

Ludvig Rosén.

XXXX.

Statskontoret.

Till Konungen.

Sedan den kommitté, som i anledning af Riksdagens skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 1 juni 1901 gjorda hemställan om utredning, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, blifvit af Eders Kungl. Maj:t under den 7 i samma månad tillsatt för verkställande af utredning i berörda hänseende, under 14) uti sitt den 27 oktober 1904 i ämnet afgifna betänkande, med framhållande af nödvändigheten däraf att genom statens mellankomst nyodling och jordförbättring i norra Sverige underlättades i vidsträcktare mån än hvad nu ägde rum, i sådant syfte gjort framställning ej mindre om anvisande af ett årligt anslag till afdikning inom landets fyra nordligaste län än äfven om bildande af en för Norrland och Dalarne afsedd lånefond till understödjande af nyodling äfvensom afgifvit förslag till de hufvudgrunder och villkor, enligt hvilka anslagen och låneunderstöden borde utgå,

*Anslag och
lån för
dikning och
nyodling.*

så och efter det väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landbruksstyrelsen genom nådig remiss erhållit befallning att gemensamt afgifva underdånigt utlåtande öfver kommitténs omförmälda framställning,

hafva nämnda styrelser i underdånigt utlåtande den 31 sistlidne maj — med erinran att kommitténs ifrågavarande framställning afsåge dels beredande af medel för myrutdikningar eller vattentappningar inom norra Sverige, vare sig ändamålet vore uppodling af till åker eller äng tjänlig jord eller endast — såsom med det nuvarande s. k. frostminskningsanslaget afsåges — minskning af frostländighet för närliggande bygd, dels ock inrättande af en nyodningslånefond för befrämjande af uppodling af jord i Norrland och Dalarne — i hufvudsak anslutande sig till de af kommittén i omförmälda del af dess betänkande gjorda uttalanden och förslag hemställt, att Eders Kungl.

Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition, att Riksdagen måtte

dels till understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet af afdikningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vare sig afdikningen afsåge uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller den hade till ändamål minskning af frostländighet för närliggande bygd, å extra stat för år 1907 bevilja ett belopp af 500,000 kronor under benämning af norrländska afdikningsanslaget,

dels till inrättande af en fond för befrämjande af uppodling af jord i Norrland och Dalarne, benämnd norrländska odlingslånefonden — från hvilken fond i mån af tillgång lån finge tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling af till åker lämplig mark — anvisa ett anslag af 300,000 kronor, däraf å extra stat för år 1907 100,000 kronor samt medgifva, att inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån finge ingå till fonden för att tillsammans med fondens öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda ändamål,

dels ock besluta, att i afseende å villkoren för erhållande och tillgodonjutande af ofvan omförmälda anslag och lån skulle gälla, hvad anginge bidragen från norrländska afdikningsanslaget, de allmänna villkor, hvilka innehölles i nådiga kungörelserna den 29 mars 1899 angående villkoren för erhållande af understöd från det af Riksdagen anvisade anslag till, bland annat, frostminskningsföretag och den 8 juni 1902 angående ändring i dessa villkor, dock med tillägg dels att vid bestämmande af statsbidragets belopp måtte, förutom kostnaden för afdikningen enligt fastställd arbetsplan, jämväl tagas i beräkning den af landtbruksstyrelsen efter vederbörlig granskning godkända undersöknings- och förrättningskostnad, sökande fått vidkännas i anledning af arbetsplanens upprättande, dels att anslag ej måtte beviljas till afdikning af redan odlad jord, dels ock att vissa strängare villkor i afseende å underhållsskyldigheten, som af styrelserna i underdånig skrifvelse den 18 oktober 1901 närmare angifvits, borde äga tillämpning å företaget, som tilldelades bidrag af ifrågavarande medel, samt beträffande lån från norrländska odlingslånefonden, de af kommittén i sådant afseende föreslagna bestämmelser; varande dessa bestämmelser — förutom i hvad de afse sättet för bildandet af fonden — af följande lydelse:

»Hushållningssällskap eller landsting, som önskar från ifrågavarande fond erhålla lån för att däraf utlämna låneunderstöd för

ofvannämnda ändamål, må därom före den 1 januari det år, då lånet är afsedt att erhållas, till Kungl. Landtbruksstyrelsen ingifva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de odlingsföretag, för hvilka låneunderstöd blifvit hos hushållningssällskapet eller landstinget sökta, samt belopp och lånetid för hvarje särskildt låneunderstöd.

Kungl. landtbruksstyrelsen må efter pröfning af sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap eller landsting lån från fonden.

Från fonden beviljad lån skall återbetalas inom högst tio år med lika kapitalbelopp hvarje år jämte upplupen ränta. Finnes lånebelopp vara af hushållningssällskap eller landsting disponeradt på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta, skall detsamma, på yrkande af Kungl. Landtbruksstyrelsen, af hushållningssällskapet eller landstinget omedelbart återbetalas.

För hushållningssällskap eller landsting beviljad lån från fonden åtnjutes räntefrihet första året, under hvilket lånet innehafves, men därefter erlägges 3 procent årlig ränta å oguldet kapitalbelopp, dock med skyldighet för hushållningssällskap eller landsting att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom föreskrifven tid inbetalas, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfalldagen, till dess full betalning sker. De, som af hushållningssällskap eller landsting erhållit låneunderstöd, skola åtnjuta enahanda räntefrihet, som nyss är stadgad, och må af dem icke fordras högre ränta än i detta moment bestämts.

Låneunderstöd, som af hushållningssällskap eller landsting meddelas, må utgöra högst 500 kronor och under inga förhållanden uppgå till mer än hälften af den uppskattade odlingskostnaden.

Vid beräkningen af denna kostnad upptages såväl själfva odlingsarbetet som den erforderliga dikningen, för så vidt ej statsbidrag erhållits till densamma.

Plan och kostnadsförslag för nyodlingen skall vara uppgjord af landtbruksingenjör, länsagronom eller annan person, som hushållningssällskap eller landsting därtill pröfvar kompetent, och skall denne äfven afgifva yttrande om markens lämplighet till åker med afseende på såväl dess beskaffenhet som läge.

Hushållningssällskap eller landsting äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande af dylikt låneunderstöd liksom ock tillse, att det med beviljad låneunderstöd afsedda ändamål vinnas.

Fonden förvaltas af kungl. statskontoret, som äger att till vederbörande hushållningssällskap eller landsting utbetala beviljad lån emot hushållningssällskapets eller landstingets förskrifning därå.»

Därjämte hafva styrelserna i en likaledes den 31 sistlidne maj till Eders Kungl. Maj:t aflåten underdånig skrifvelse — under hänvisning till styrelsernas i deras här ofvan omförmälda underdåniga utlåtande i sammanhang med behandlingen af förslaget om det norrländska afdikningsanslaget uttalade åsikt, att, därest detta anslag till föreslaget belopp, 500,000 kronor, komme att beviljas, det nuvarande frostminskningsanslaget kunde nedsättas till 200,000 kronor samt att det kunde med allt skäl ifrågasättas, huruvida icke sistnämnda belopp, till vinnande af större säkerhet vid handläggningen af ärenden af ifrågavarande beskaffenhet samt förebyggande af att frostminskningsmedlen icke alls eller icke till erforderlig grad komme den sydligare landsdelen till godo, borde reserveras för de delar af landet, som icke kunde komma i åtnjutande af bidrag från det nya anslaget — i underdånighet hemställt, att, om förslaget angående det nya afdikningsanslaget blefve af Eders Kungl. Maj:t bifallet, Eders Kungl. Maj:t tillika täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition, att Riksdagen måtte till understödjande inom samtliga län med undantag af Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, på extra stat för år 1907, under benämning frostminskningsanslaget, men utan ändring i gällande villkor för nu utgående anslag till frostminskningsföretag, anvisa ett belopp af 200,000 kronor, eller, om Eders Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl bifalla styrelsernas framställning beträffande norrländska afdikningsanslaget, att ifrågavarande proposition måtte komma att afse beviljande för hela riket af ett anslag å extra stat för år 1907 af 700,000 kronor under nu gällande villkor till understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd.

Genom nådig remiss har statskontoret undfått Eders Kungl. Maj:ts befallning att i dessa ärenden inkomma med underdånigt utlåtande; och får, med remissaktens återställande, statskontoret i underdånighet anföra, att då behovet af särskilda åtgärder för vattenafledning och odling inom de norrländska länen och Dalarne blifvit af såväl kommittén som förenämnda, öfver kommitténs förslag i berörda del hörda myndigheter till fullo ådagalagdt och statskontoret för sin del finner de för lån från nyodlingsfonden eller, såsom densamma i förenämnda utlåtande benämnes, norrländska odlingslånefonden, föreslagna grunder, hvilka i allt väsentligt öfverensstämma med de genom nådiga kungörelsen den 12 januari 1904 för lån från fonden för fiskerinäringens

befrämjande fastställda bestämmelser, vara lämpliga och ändamålsenliga, därvid statskontoret, som enligt förslaget skall förvalta fonden och utbetala till hushållningssällskap eller landsting beviljade lån, förutsätter, att det skall åligga landtbruksstyrelsen att meddela statskontoret underrättelse om beviljade lån, statskontoret finner sig böra tillstyrka, att, i öfverensstämmelse med hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen i fråga om ett särskildt norrländskt afdikningsanslag och en särskild för Norrland och Dalarne afsedd nyodlingslånefond föreslagit, nådig proposition i ämnet måtte till Riksdagen aflåtas; och torde, i händelse af bifall härtill, det s. k. frostminskningsanslaget böra, af skäl som nämnda styrelser anfört, ned sättas till det af styrelserna förordade belopp, men i annat fall föreslås att för år 1907 bibehållas vid det i riksstaten för år 1906 upptagna beloppet.

Stockholm den 1 augusti 1905.

Underdånigst

Chr. L. Tenow.

Gustaf Ahlm.

C. A:son Leijonhufvud,
föredragande.

G. Thorstenson.

XXXXI.

Domänstyrelsen.

Till Konungen.

Den af Eders Kungl. Maj:t den 7 juni 1901 tillsatta kommitté för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarna må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, har med underdånig skrifvelse den 27 april 1904 till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat ett betänkande, innefattande åtskilliga lagförslag och framställningar, i anledning hvaraf Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 december 1904 anbefallt kammarkollegium och domänstyrelsen att gemensamt afgifva underdånigt utlåtande. Då sådant utlåtande den 17 sistlidne april afgafs, ansåg domänstyrelsen, att dels den i ofvannämnda betänkande under 10) upptagna framställning angående nya grunder för skogsbeskattningen dels ock det under 11) upptagna förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880 borde särskildt af styrelsen mera omfattande behandlas, hvarföre domänstyrelsen nu underdånigst får i dessa delar anföra följande.

Framställningen angående nya grunder för skogsbeskattningen.

Skogsbeskattningen. Nu gällande bestämmelser rörande taxering af jordbruksfastighet tillämpas af taxeringsmyndigheterna väsentligt olika. Oafsedt att inom vissa taxeringsområden bestämmelserna ansetts böra på det sätt förstås, att ståndskogen icke skulle till hela sitt värde medtagas i fastighetsvärdet, hafva, äfven där berörda myndigheters afsikt varit, att skogens hela värde skulle i jordbruksfastighetens taxeringsvärde ingå, dessa värden icke blifvit likformigt bestämda, enär olika grunder för skogsvärdets beräknande tillämpats. I flertalet fall torde det för skogen beräknade värde varit lägre än dess saluvärde, och hufvudsakligen i

sådana fall uppgått till detta, då till grund för jordbruksfastighets taxeringsvärde kunnat läggas ett under närmaste åren före taxering vid egendoms försäljning betingadt pris. Sådana relativt höga värden kunna dock efter få år på det sätt hafva nedbragts, att, då skogstillgången sådant medgifvit, en större afverkning ägt rum, hvilket vid nästpåföljande fastighetstaxering beaktats. I mån som å ett skogshemman skogen kan hafva tillvuxit och dess värde härigenom ökats, synes däremot vanligen taxeringsvärdet ej hafva höjts.

De låga taxeringsvärden, som i regeln synas varit åsatta jordbruksfastigheter med skog, hafva på det sätt verkat bevarande på skogstillgången, att ägaren icke i följd af hög beskattning fått anledning söka genom skogsafverkning nedbringa fastighetsvärdet. Såsom ofvan antydts har däremot skogsfastighets taxering till sitt fulla saluvärde ofta framkallat en större skogsafverkning, undantagsvis närmande sig skogssköfving.

Det ligger ock i sakens natur, att ägare af en till sitt fulla saluvärde taxerad fastighet med sparad skogstillgång skall vara frestad att genom saluafverkning af skog nedbringa egendomens taxeringsvärde, enär enligt gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897 bevillningen för jordbruksfastighet är relativt hög, hvaremot den ränta, som genom tillväxt kan påräknas af så kallad mogen skog, är relativt ringa, i allmänhet afsevärdt lägre än gängse ränta å utlånadt kapital.

Af det ofvan anförda torde framgå, att det från skogsvårds-synpunkt vore önskvärdt, om vid taxering af jordbruksfastighet därtill hörande skog antingen alls icke eller i allt fall icke till hela sitt värde inginge i fastighetsvärdet.

Det har ock såsom stöd för ett sådant åskådningssätt vid jordbruksfastighets taxering anförts, att växande skog vore jämförlig med växande gröda, hvilken senare icke skall ingå i fastighetsvärdet, och att skogen liksom grödan kan från fastigheten skiljas och för sig försäljas.

Detta senare förhållande gäller emellertid ej i fråga om den växande skogen i dess helhet, enär — särskildt å aflägset belägna orter — en del af skogen icke är saluduglig. Det skulle därför kunna ifrågasättas, huruvida icke värdet af sådan skog, hvars samband med fastigheten kan anses vara något fastare än den saludugliga skogens, kunde anses böra ingå i fastighetsvärdet, men däremot icke värdet af den saludugliga skogen. Men då förhållandena med hänsyn till hvad

som är saludugligt i hög grad växla ej blott i skilda delar af landet utan ock på en gifven ort, hvarest en nyinrättad transportled, såsom en järnväg eller en flottled, kan medföra möjlighet till afsättning för tillförne icke saludugligt virke, torde någon beständ gräns icke kunna angifvas mellan virke af det ena och det andra slaget.

Med hänsyn härtill vore det därför från skogsvårdssynpunkt lämpligast, att skogen i sin helhet — likasom växande gröda — undantoges från beräkningen af jordbruksfastighets taxeringsvärde.

Den beskattningsform, som skulle tillämpas å skogen, borde enligt domänstyrelsens mening om möjligt motverka skogssköfning, hvilket komme att ske, om skog icke vore föremål för beskattning, så länge den lämnades att fortväxa, och först då beskattades, när afverkning ägde run, samt därvid det afverkade virkets värde lades till grund för beskattningen.

*Flottnings-
stadgan.*

Förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880.

Flottlederna hafva fått en allt större betydelse vid transport af skogens produkter, i mån som äfven smärre vattendrag gjorts flottbara. Allra största delen af det virke, som ingår i vår export, nedföres från skogarna genom flottning till förädlingsverk och exporthamnar för att i form af rundt, biladt och sågadt virke eller bearbetadt till pappersmassa m. m. från landet utföras.

Att vårt lands trävaruskeppning och skogshushållning, den förra direkt, den senare indirekt, äro i hög grad beroende af flottlederna och bestämmelserna angående dessa äfvensom virkesflottningens ordnande, torde ligga i öppen dag. Hvad särskildt skogshushållningen angår, har denna under de 25 år, som förflutit, sedan gällande flottningsstadga utfärdades, till stor del genom stödet af de ordnade förhållanden, för hvilka denna stadga beredt run, undergått en genomgripande förändring. De afsättningsbara trädens dimensioner hafva efter hand nedgått, hvilket medfört möjligheter för en bättre skogsvård. Att det tillika öppnat väg för ökad skogssköfning är visserligen obestridligt och står i samband därmed, att förutsättningarna för skogsvård och skogssköfning i vissa afseenden sammanfalla.

Men äfven om flottningsstadgan i hög grad befördrat skogarnas exploaterande, torde man numera kommit till full insikt om, att skogs-

ägarens intressen vid trävaruflottningens ordnande icke blifvit särskildt beaktade. Genom flottningsstadgan böra dock ej blott de flottandes utan måhända i än högre grad skogsägarnes intressen bevakas och främjas, ty kostnaderna för flottledens både byggande och underhåll äfvensom för själfva trävaruflottningens bedrivande falla ytterst på skogsägaren. Mest påtagligt är detta, då skogsägaren, efter att å sin skog hafva afverkat och till flottled nedfört virke, som därstädes försäljes, får vid affärens afslutande vidkännas ett direkt afdrag af beräknade flottningskostnader, däri inberäknad kostnad för flottledens amortering, då sådan förekommer. Äfven då skogsägaren säljer virke å rot i skogen, får han vidkännas afdrag för dessa kostnader, ty köparen grundar det nettopris, han för virket betalar, på en beräkning, därvid de förberörda kostnaderna medtagits såsom en afgående post. När skogsägaren själf värdesätter skog, som han ämnar å rot försälja, gör han samma afräkning under fullt medvetande om, att de angifna kostnaderna i hvarje fall ytterst måste drabba skogsägaren, ehuru de af den flottande i första hand utbetalas.

Gällande flottningsstadga tillgodoser således hufvudsakligen den flottandes intressen, hvaremot skogsägaren, om han ej tillika varit flottande, har svårt att göra sina intressen gällande för höjande af virkesvärdet och därmed beredande af möjlighet för införande af en bättre skogsvård. I följd häraf har vid flottningens ordnande hänsyn kunnat tagas till skogsvården hufvudsakligen i fråga om sådana flottleder, där majoriteten af de flottande varit skogsägare.

Skogsvården och skogsägarens intressen beröras äfven i öfrigt såväl af sättet för flottledens inrättande som af bestämmelserna angående trävaruflottningens ordnande. Med hänsyn härtill göras nedan angifna förslag till ändringar och tillägg i det af norrlandskommittén afgifna förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar af flottningsstadgan den 30 december 1880.

2 §.

Den person, som enligt *1 mom.* förordnas förrätta den i 1 § föreskrifna syn, föreslås i regeln af den sökande och erhåller i vanliga fall förordnandet utan att alla de, hvilkas rätt kan vara af frågan beroende, blifvit i tillfälle att yttra sig angående den föreslagne förrättningsmannens lämplighet. Då i många fall stora ortsintressen beröras af de åtgärder, som vid en flottleds ordnande kunna ifrågakomma, anser domänstyrelsen, att de, hvilkas rätt kan vara af frågan beroende,

borde lämnas tillfälle att inom bestämd tid, förslagsvis 1 månad, till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med sina yttranden i saken samt om den föreslagna förrättningsmannens lämplighet och, därest de icke åtnöjas med den föreslagne, förslag till annan förrättningsman.

I 3 mom. enligt norrlandskommitténs förslag torde, enär vissa flottleder genomflyta två eller flera revir och undantagsvis äfven mera än ett öfverjägmästardistrikt och det jämväl under sådana förhållanden torde, åtminstone i flertalet fall, vara lämpligt, att allenast en skogstjänsteman förordnas att vid synen närvara, ordet »vederbörande» framför skogstjänsteman böra utgå för att vid valet bereda större frihet.

4 §.

Vid flottledsyner skall enligt 1 mom., om anledning därtill förekommer, särskildt utredas, bland annat,

»huru vid kostnadens fördelning särskilda slag af flottgods böra med afseende å den större eller mindre svårighet de vid flottningen förorsaka med hvarandra jämföras».

Beträffande detta får domänstyrelsen anmärka, att flottningssvårigheten för skilda virkesslag icke torde kunna utredas, särskildt icke på förhand, innan flottled ordnats. Angående flottningssvårigheten för skilda slag af flottgods hafva nämligen stridande åsikter länge varit och äro fortfarande rådande bland fackmän. Ökad längd hos flottgodset anses visserligen allmänt medföra ökad svårighet vid flottningen, men huruvida och i hvad mån sådan svårighet inträder torde för skilda flottleder icke kunna omedelbart utredas. Efter hand som flottlederna blifvit bättre rensade, har betydelsen af att söka utröna flottningssvårigheten för skilda virkesslag minskats, och särskildt för större flottleder, som rensas och byggas väl, torde till och med flottgodsets ökade längd spela en obetydlig roll, så framt icke en viss maximilängd öfverskrides.

Domänstyrelsen anser med stöd af det nu anförda, att flottningssvårigheten ingalunda torde böra bibehållas såsom den allena bestämmande grunden för kostnadens fördelning å skilda slag af flottgods. Det gifves äfven andra berättigade grunder för en sådan fördelning, hvilka icke såsom den ofvan angifna äro svåra att bestämma. Bland dessa torde flottgodsets kubikmassa, beskaffenhet och värde vara de mest beaktansvärda. Särskildt med afseende på flottgodsets beskaffenhet

och värde må nämnas, dels att sämre — till exempel torrt eller af röta skadadt — virke skulle till större mängd än hittills varit möjligt kunna tillgodogöras, om en reduktion af flottningsafgälden medgäfvos för sådant virke, dels ock att tillgodogörandet af smärre virkessortiment skulle främjas, om kubikmassan, där så befunnes lämpligt, finge läggas till grund för kostnadernas fördelning. För att lämna tillfälle till ett allsidigt bedömande af dessa förhållanden, hvilka företrädesvis beröra skogsägarens och därmed äfven skogshushållningens intressen, får domänstyrelsen hemställa, att den ofvan anförda meningen må erhålla följande lydelse:

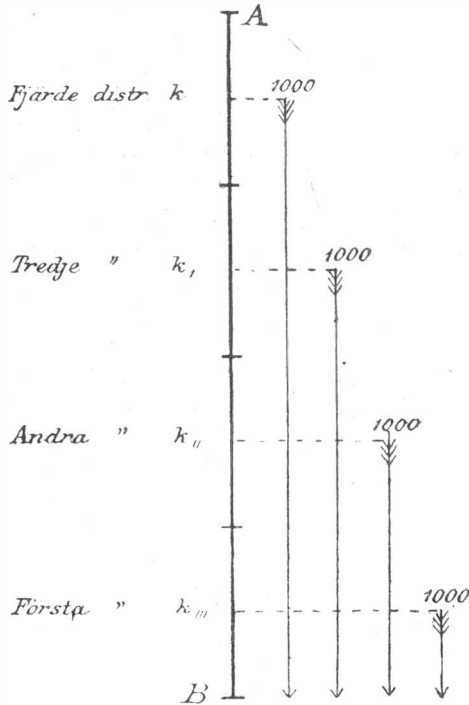
»huru vid kostnadens fördelning särskilda slag af flottgods böra med hvarandra jämföras».

I 4 § torde ock böra intagas bestämmelse om undersökning angående en icke beaktad omständighet med flottningsafgåldernas bestämmande.

Dessa afgälder bestämmas nu på det sätt, att de kostnader, som belöpa sig på hvarje flottningsdistrikt, lika fördelas på samtliga flottningsenheter af det virke, som inom distriktet flottats. Häraf blir en följd, dels att kostnad per flottningsenhet och längdenhet (kilometer) i regeln blir lägst för första (nedersta) distriktet af flottleden, hvarest i vanliga fall allt virke, som tillsläppts flottleden, framflutit, och tilltager uppåt flottleden, dels ock att medeltalet af kostnad per flottningsenhet och längdenhet blir större, ju längre sträcka virket flottats. Här föreligger alltså *ett tariffsystem med per kilometer stigande afguld för ökad längd.*

Till följd af att flottningskostnaderna minskas, ju större de framflottade virkesposterna äro, nedbringas dessa kostnader städse på flottledens nedre distrikt genom att flottgods från högre upp liggande distrikt jämväl å dem framföres. Å de öfre distrikten blifva flottningskostnaderna åter allt högre för flottningsenheten, i den mån antalet af sådana enheter aftager. Flottgodsägare å de nedre distrikten torde alltså vinna fördelar på de öfriges bekostnad. Visserligen bör skogsvärdet vara högre, i mån som skogen ligger närmare afsättningsort. Men af samma skäl som fraktsatserna per järnväg eller sjöledes per kilometer räknadt minskas, ju längre sträcka godset framföres, synes samma princip böra göras gällande å de allmänna flottlederna utan att någons rätt därpå trädes för nära. Ett tariffsystem med minskad kostnad vid flottning genom ett flertal distrikt synes därför hafva billigheten för sig, i all synnerhet som skogshushållningens utveckling i mera aflägsset belägna skogar därmed skulle främjas och marknaden tillföras en ökad kvantitet flottgods, som i annat fall ej kunde bära

flottningskostnaderna, men nu komme att bidraga till en relativ minskning af flottningskostnaderna inom nedanför liggande distrikt. Ett sådant system synes kunna införas genom en procentvis genomförd sänkning vid beräkning af delaktigheten i flottningskostnader inom ett distrikt för virke från ett ofvanför liggande distrikt. Af bifogade diagram, där AB betecknar en flottled, delad i fyra distrikt, hvilka hvardera ett gifvet är direkt tillförts 1,000 flottningsenheter virke, och inom hvilka flottningskostnaderna utgjort respektive k , k_1 , k_{ii} och k_{iii} , torde framgå, huru ett sådant förslag skulle kunna genomföras. Om sänkningen för hvarje distrikt i fråga om timmer, som flottats inom ett föregående distrikt, bestämts till 20 procent, skulle flottningskostnaderna komma att fördelas på följande sätt:

1:o) 1,000 flottningsenheter i fjärde distriktet påfördes samtliga de på distriktet beräknade kostnader, k , utgörande per flottningsenhet $\frac{k}{1000}$.

2:o) Tredje distriktet mottog från föregående distrikt 1000 flottningsenheter, reducerade med 20 procent till 800, och tillfördes direkt 1000 flottningsenheter, tillsammans 1800, hvarpå distriktets flottningskostnad k_1 fördelades, då per enhet komme $\frac{k_1}{1800}$.

På fjärde distriktets virke komme alltså $\frac{k_1}{1800} \times 800$ och på tredje distriktets $\frac{k_1}{1800} \times 1000$.

3:o) Andra distriktet komme att från tredje mottaga ofvannämnda 1800 flottningsenheter virke, nu reducerade med 20 procent till 1440, hvaraf 640 för virke från fjärde och 800 för virke från tredje distriktet, hvartill komme andra distriktet direkt tillsläppta 1000 flottningsenheter,

tillsammans 2440, hvarpå distriktets flottningskostnader k_{II} skulle fördelas, då per enhet komme $\frac{k_{II}}{2440}$.

På fjärde distriktets virke komme alltså $\frac{k_{II}}{2440} \times 640$,
 ,, tredje ,, ,, $\frac{k_{II}}{2440} \times 800$ och
 ,, andra ,, ,, $\frac{k_{II}}{2440} \times 1000$.

4:o) Första distriktet komme att från andra mottaga ofvannämnda 2440 flottningsenheter virke, nu reducerade med 20 procent till 1952, hvaraf från fjärde distriktet 512, från tredje 640 och från andra 800 flottningsenheter. Härtill komme första distriktet direkt tillsläppta 1000 flottningsenheter, summa alltså 2952 flottningsenheter, hvarpå distriktets samtliga kostnader k_{III} skulle fördelas, hvilket per flottningsenhet utgjorde $\frac{k_{III}}{2952}$.

På fjärde distriktets virke komme alltså $\frac{k_{III}}{2952} \times 512$,
 ,, tredje ,, ,, $\frac{k_{III}}{2952} \times 640$,
 ,, andra ,, ,, $\frac{k_{III}}{2952} \times 800$ och
 ,, första ,, ,, $\frac{k_{III}}{2952} \times 1000$.

Det hvarje distrikt tillsläppta virke skulle alltså påföras följande kostnader:

Fjärde distriktets 1000 flottningsenheter:			
för flottning i fjärde distriktet		kr.	k.
,,	,,	,, tredje	,, $\frac{k_I}{1800} \times 800$
,,	,,	,, andra	,, $\frac{k_{II}}{2440} \times 640$
,,	,,	,, första	,, $\frac{k_{III}}{2952} \times 512$

Tredje distriktets 1000 flottningsenheter:

för flottning i tredje distriktet kr. $\frac{k_I}{1800} \times 1000$

„ „ „ andra „ „ $\frac{k_{II}}{2440} \times 800$

„ „ „ första „ „ $\frac{k_{III}}{2952} \times 640$

Andra distriktets 1000 flottningsenheter:

för flottning i andra distriktet kr. $\frac{k_{II}}{2440} \times 1000$

„ „ „ första „ „ $\frac{k_{III}}{2952} \times 800$

Första distriktets 1000 flottningsenheter:

för flottning i första distriktet kr. $\frac{k_{III}}{2952} \times 1000$.

På grund af hvad sålunda anförts, får styrelsen hemställa, att i 4 § närmast efter den till ändring ofvan föreslagna mening må ingå en bestämmelse angående utredning jämväl af

»huruvida för flottled med två eller flera distrikt en procentvis genomförd sänkning af delaktighet i kostnaderna inom ett nedre flottningsdistrikt skulle kunna tillämpas å flottgods från ofvanför varande distrikt.»

8 §.

Sådan sakkunnig, som enligt 1 mom. förordnas att verkställa afsyning af verkställda arbeten, föreslås i regeln af den, som enligt 1 § varit sökande i fråga om vattendrags upplåtande till allmän flottled, och som haft att verkställa de för flottleds anordnande bestämda arbeten. Då emellertid synemannen är kontrollant på sökanden, torde följa, att det är mindre lämpligt, att till sådan syneman förordnas af sökanden föreslagen person, så framt ej de, hvilkas rätt kan vara af frågan beroende, icke ogillat förslaget, sedan de däröfver lämnats tillfälle yttra sig.

10 §.

I syfte att möjliggöra effektiv kontroll öfver att uppgifterna angående det till flottled för lös flottning tillsläppta virke äro riktiga,

anser domänstyrelsen, att flottningsstadgan bör innehålla föreskrift därom, att delägare i flottningsförening skall vara skyldig föra fullständig virkesjournal öfver det virke, han för lös flottning tillsläpper flottleden, hvilka journaler vid anfordran af föreningens styrelse skola för styrelsen framläggas samt, om denna så fordrar, till riktigheten med ed bekräftas inför domstol. En sådan bestämmelse torde lämpligen kunna intagas i 10 § första stycket, som därigenom erhöle följande lydelse:

»De, som låta flottgods löst framflyta i allmän flottled, vare pliktige att — — — — en förening, där *enhvar af deltagarna är skyldig föra fullständiga virkesjournaler öfver det virke, han för lös flottning tillsläpper flottleden, hvilka journaler vid anfordran af flottningsföreningens styrelse skola företes och, om styrelsen sådant fordrar, till riktigheten med ed bekräftas inför domstol. Delägarnas i föreningen inbördes förhållande bestämmes genom reglemente* — — — — —»

I vissa fall, då så utan olägenhet för den allmänna flottningen kan ske, vore det önskvärdt, att en virkesägare, äfven om han icke vore jordägare, tillerkändes rätt till särskild flottning, på sätt, som enligt sista stycket i 10 § tillkommer jordägare, denne dock allenast för virke till husbehof. Det förekommer nämligen, att kolning för kolens afyttring vid järnväg skulle i Norrland kunna anordnas, där banan framgår i närheten af en sjö, å hvilken kolved från omkringliggande skogar skulle kunna i ringbommar framflottas till lämplig kolningsplats. Tillhör sådan sjö allmän flottled, skall lös flottning ombesörjas af föreningen och ifrågavarande kolved alltså till flottning anmälas för att af föreningens styrelse i vanlig ordning utföras. Härpå skulle emellertid företaget stranda. Den som anordnar sådan kolning, behöfver efter hand och i lämpliga partier framflotta kolveden till kolplatsen, hvilket kunde verkställas billigt af hans egna arbetare under dagar, då en del af dem icke hade annan sysselsättning. För att möjliggöra ett tillvaratagande af skogsprodukter, som visserligen äga ringa värde, men likväl icke böra lämnas att multna i skogen, får domänstyrelsen i öfverensstämmelse med det ofvan anförda hemställa, att i slutet af sista stycket af 10 § må tilläggas en punkt af följande lydelse:

»Samma bestämmelse gälle ock virkesägare, som vill uti till allmän flottled hörande sjö i ringbommar särskildt framflotta löst virke.»

13 §.

Af den lydelse 3 mom. föreslagits få, synes framgå, att allenast *flottande* skulle tillerkännas rätt att föra klagan öfver föreningens beslut om kostnadernas uttaxering med mera. Af hvad domänstyrelsen här ofvan anfört angående skogsägarens förhållande till alla de kostnader, som vid lös flottning i allmän flottled pålægges virke, torde framgå, att skogsägaren, äfven om han ej är flottande, härvid har lika stora intressen att bevaka som de flottande, hvarför han ock borde ha samma rätt som dessa att öfverklaga ett föreningens beslut om kostnadernas uttaxering med mera, hvaraf han anser sig blifva oskäligt lidande. Domänstyrelsen får därför hemställa, att ifrågavarande 3 mom. måtte erhålla följande lydelse:

»Menar någon *vare sig flottande eller ägare af skog, hvarifrån virke tillföres flottleden*, att genom föreningens beslut — — — — —»

20 §.

Gällande bestämmelse angående afbarkning af virke, förrän det i allmän flottled nedlägges, har visat sig hindra tillgodogörandet såsom kolved af till timmer odugligt virke af tall, enär den kostnad, som afbarkningen förorsakade, mångenstädes uppgått till eller öfverstigit virkets värde, sedan öfriga omkostnader för dess tillgodogörande afräknats, hvarför virket på sådana ställen i regeln kvarlämnats i skogen.

Det har därjämte visat sig, att frodvuxet virke af tall efter afbarkning haft benägenhet sjunka i flottleden, och att det för flottning af sådant virke skulle varit fördelaktigt, om afbarkning däraf icke behöft verkställas, då korkbarken skulle bidragit att hålla virket flytande. I öfrigt har vid en utredning, verkställd år 1903 af undertecknad Örtenblad och dåvarande fiskeriassistenten J. W. A. Wahlberg, angående ifrågasatt ändring af gällande bestämmelser rörande afbarkning af virke, förrän det för flottning i allmän flottled nedlägges, i fråga om Säfvarälven, Uman och Vindeln samt Öreälven, samtliga med reglerade bivattendrag i Västerbottens län, framgått,

att i fråga om ettårig flottning fisket mera skadas af flottning af barkadt än af obarkadt virke,

att vid virkets afbarkning i skogen befintlig återväxt skadas,

att den bark, som i skogen blefve efter virkets afbarkning kvarliggande, i någon mån hindrade skogens förnygring, samt

att barkningen medförde en kostnad af 5 à 6 öre per timmer, eller för hvarje million talltimmer 50 à 60 tusen kronor.

Vid de i samband med ifrågavarande undersökning med ortsbefolkningen hållna sammanträden inhämtades bland annat, att den i skogen efter virkets afbarkning kvarliggande barken skadade skogsbetet, och att flottning af barkadt virke ansågs mera än flottning af obarkadt virke skada gräsväxten å de ängar, som under flottningstiden stode under vatten.

Af ofvannämnda utredning framgick visserligen tillika, att obarkadt virke vid drifning och flottning förorsakar större kostnader än barkadt virke.

att obarkadt virke mera sliter flottledsbyggnader än barkadt, samt att obarkadt virke, som flottas mera än ett år eller efter flottningen förvaras i timmerbommar, genom barkfällning förorsakar uppgrundning och skadar fisket;

men olägenheterna af barkningen ansågos vara vida större än därmed förenade fördelar.

På grund af hvad i denna sak anförts, får domänstyrelsen hemställa, att 20 § måtte erhålla följande lydelse:

»I samtliga allmänna flottleder, med undantag af gränsälfvorna mot Finland, uti hvilka flottgods må nedläggas allenast sedan det undergått afbarkning, må virke framflottas utan att hafva undergått afbarkning, så framt ej Konungens befallningshafvande uppå därom gjord framställning, med afseende å beskaffenheten af vattendraget, de stränder, som omgifva detsamma, flottningstidens längd äfvensom öfriga förhållanden, som kunna på frågan inverka, finner skäligt att för hela flottleden eller viss del därpå förordna, att allt virke eller visst slag därpå skall, innan det i vattendraget nedlägges, hafva undergått afbarkning.»

I samband därmed torde nådiga kungörelsen den 2 oktober 1885 angående ändring, så vidt granvirke angår, i gällande föreskrifter om barkning af virke, som i allmän flottled framflottas, kunna upphävas.

Slutligen får domänstyrelsen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t, därest framställda förslag till ändringar i gällande flottningsstadga skulle finnas i hufvudsak lämpliga, täcktes besluta, att flottningsstadgan af den 30 december 1880 skall i förnyad form i sin helhet kungöras.

Stockholm den 23 november 1905.

Underdånigst

KARL FREDENBERG.

J. MEVES.

TH. ÖRTENBLAD.

E. G. Fahlcrantz.